

สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช: เรื่องเล่า และการประกอบสร้างความหมาย

ปริญญาานิพนธ์
ของ
ปฐมพงษ์ สุขเล็ก

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย

พฤษภาคม 2555

สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช: เรื่องเล่า และการประกอบสร้างความหมาย

ปริญญาานิพนธ์
ของ
ปฐมพงษ์ สุขเล็ก

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย

พฤษภาคม 2555

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช: เรื่องเล่า และการประกอบสร้างความหมาย

บทคัดย่อ

ของ

ปฐมพงษ์ สุขเล็ก

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย

พฤษภาคม 2555

ปฐมพงษ์ สุขเล็ก. (2555). **สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช: เรื่องเล่าและการประกอบสร้าง**

ความหมาย. ปริญญาโท ศศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัย นครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศานติ ภัคดีคำ,
อาจารย์ ดร. พรธาดา สุวัธนวิช.

ปริญญาโทนี้มุ่งศึกษาเรื่องเล่าพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในสมัย
หลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ถึงปี พ.ศ. 2551 จำนวน 15 เรื่อง

ผลการวิจัยพบว่า วิธีการประกอบสร้างเรื่องเล่าพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสิน
มหาราชมี 3 วิธี คือ 1) การสร้างเรื่องเล่าจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เป็นลายลักษณ์อักษร อัน
ได้แก่การสร้างด้วยการคัดลอก การสร้างด้วยการเรียบเรียงใหม่ การสร้างด้วยการปรับแต่งข้อมูล และ
การสร้างด้วยการตีความใหม่ 2) การสร้างเรื่องเล่าจากตำนานคำบอกเล่าท้องถิ่นและศาสตร์อื่นๆ อัน
ได้แก่ การสร้างที่สอดคล้องกับเอกสารทางประวัติศาสตร์ และการสร้างที่ปฏิเสธเอกสารทาง
ประวัติศาสตร์ และ3) การสร้างเรื่องเล่าที่ไม่ปรากฏในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ อันได้แก่การสร้างที่
ปฏิเสธเอกสารทางประวัติศาสตร์ และการสร้างใหม่ เอกสารทางประวัติศาสตร์ที่ถูกนำมาอ้างอิงและ
สร้างเรื่องเล่ามากที่สุดคือพระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา

วิธีการประกอบสร้างความหมายสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชมี 3 ลักษณะ คือ
1) การสืบทอดความหมายดั้งเดิมจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ อันได้แก่เหตุการณ์พระราชกำเนิดที่
เป็นสามัญชนเชื้อสายจีน อาการพระสติวิปลาส และการถูกประหารชีวิตตัดศีรษะที่ป้อมวิชัยประสิทธิ์
2) การสร้างความหมายใหม่ อันได้แก่การสร้างวีรกรรมจากสามัญชน และนำเสนอความเป็น
มหาราช และ3) การสืบทอดและสร้างความหมายใหม่ อันมีเนื้อหาเฉพาะช่วงรอยต่อระหว่างรัชกาล
ที่แสดงถึงความผูกพันระหว่างสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และรัชกาลที่1

วิธีการประกอบสร้างเรื่องเล่าพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชกับการเลือกใช้
หลักฐานทางประวัติศาสตร์มีความสัมพันธ์กันในเรื่องการนำเสนอเนื้อหาในรูปแบบของวรรณกรรม
ตลอดจนชุดเหตุการณ์ตลอดพระชนม์ชีพของพระองค์ นอกจากนี้ทั้งวิธีการประกอบสร้างเรื่องเล่า
และการเลือกใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์ยังส่งผลต่อการประกอบสร้างความหมายสมเด็จพระเจ้า
ตากสินมหาราช

KING TAKSIN THE GREAT: NARRATIVE AND CONSTRUCTION OF MEANINGS

AN ABSTRACT

BY

PHATHOMPONG SUKLEK

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Arts degree in Thai
at Srinakharinwirot University

May 2012

Phathompong Suklek. (2012). **King Taksin the Great: narrative and construction of meanings**. Master Thesis, M.A. (Thai). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Assistant Professor Dr. Santi Pakdekham, Dr. Porntada Suvattanavanich

This Thesis study on narratives in fifteen biographies of King Taksin the Great written during post-Siamese revolution period (1932) to 2008.

This research found that there are 3 methods to construct the biographic narratives of King Taksin the Great; 1) constructing narratives from written historical evidence by copying, reorganizing, rearranging and reinterpreting 2) constructing narratives from myths, local folktales and other disciplines; construction conforming to historical documents and construction rejecting historical documents 3) constructing narratives which do not appear in historical evidence; construction which rejects historical documents, and recreation. The Royal Chronicle: Royal Autograph version is the most frequently referred to and reproduced in the narratives.

There are three methods of constructing meaning of King Taksin the Great. They are 1) transmitting original meaning from historical evidence which are his Chinese commoner's origin, his insanity and his decapitation at Vichaiprasit fortress 2) meaning reconstruction; creating a heroic king from a commoner and presenting his greatness 3) transmitting and reconstructing meaning of events only during the joint between two reigns, which signifies the relationship between King Taksin the Great and King Rama I.

The methods of constructing biographic narratives of King Taksin the Great relate to the employment of historical evidence in terms of the representation of contents and literary forms, as well as sequence of events through out King Taksin the Great's life. Moreover, the construction of narratives and the use of historical evidence affect the construction of meanings of King Taksin the Great.

ปริญญาานิพนธ์

เรื่อง

สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช: เรื่องเล่า และการประกอบสร้างความหมาย

บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ของ

ปฐมพงษ์ สุขเล็ก

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย

ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร. สมชาย สันติวัฒนกุล)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. 2555

อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาานิพนธ์

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

.....ประธาน

.....ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศานติ ภัคดีคำ)

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เสาวณิต จุลวงศ์)

.....กรรมการ

.....กรรมการ

(อาจารย์ ดร. พรธาดา สุวัธนวิช)

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศานติ ภัคดีคำ)

.....กรรมการ

(อาจารย์ ดร. พรธาดา สุวัธนวิช)

.....กรรมการ

(อาจารย์ ดร. ดวงเด่น บุญปก)

ประกาศคุณูปการ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศานติ ภัคดีคำ ประธานที่ปรึกษาปริญญาโทที่
ให้คำปรึกษาอันเป็นประโยชน์ต่อการวิจัย และสละเวลาตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆด้วยความเอาใจ
ใส่เสมอมาจนปริญญาโทฉบับนี้สำเร็จลุล่วง ตลอดจนการปลูกฝังความคิดและความรู้ที่เป็น
ประโยชน์ในด้านดำเนินชีวิตรวมถึงประสบการณ์ต่างๆอันพิเศษที่ได้รับจากอาจารย์

ขอขอบพระคุณอาจารย์ ดร. พรธาดา สุวัธนวิช กรรมการที่ปรึกษาปริญญาโทที่ให้
คำแนะนำในการแก้ไขปรับปรุง และสละเวลาตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆอย่างละเอียดจนปริญญาโท
ฉบับนี้สำเร็จลุล่วง โดยเฉพาะกำลังใจและความรักที่อาจารย์มอบให้ลูกศิษย์ทุกคนอย่างเปี่ยมล้น

ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เสาวณิต จุลวงศ์ ประธานสอบปริญญาโทที่
ตรวจสอบแก้ไข และให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ที่จะทำให้ปริญญาโทมีความสมบูรณ์มากขึ้น
ขอขอบพระคุณอาจารย์ ดร. ดวงเด่น บุญปก กรรมการแต่งตั้งเพิ่มเติมที่ให้ข้อสังเกตและคำแนะนำ
ด้านคติชนอันส่งผลให้ปริญญาโทฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ พิมพาภรณ์ บุญประเสริฐ กรรมการสอบหัวข้อปริญญา
โทที่ให้คำแนะนำอันนำไปสู่การปรับปรุงหัวข้อปริญญาโทให้สมบูรณ์ ขอขอบพระคุณอาจารย์
ดร. สุภัค มหาวารการ ประธานหลักสูตรที่ดูแลเอาใจใส่และสอบถามด้วยความเป็นห่วง

ขอขอบพระคุณอาจารย์ภาคภาษาไทยและภาษาตะวันออกทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชา
ความรู้ให้ศิษย์คนนี้เสมอมา อีกทั้งคณาจารย์จากคณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร หนึ่งในนั้น
คือรองศาสตราจารย์ ประทีป ชุมพล อาจารย์ผู้สร้างจุดสมดุระหว่างวรรณคดี และประวัติศาสตร์
ให้แก่ผู้วิจัย

ขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒที่ได้มอบทุนอุดหนุนในการทำวิจัย
ครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณ “พ่อ” “แม่” อันเป็นพรหมของบุตรที่ดูแลช่วยเหลือทุกด้านในชีวิต
สนับสนุนด้านการศึกษามาดีโดยตลอดถึงแม้ตนเองต้องลำบากก็ตาม โดยเฉพาะ “กำลังใจ” ยามที่
บุตรท้อ และน้องชายที่คอยช่วยเหลือและให้คำปรึกษาด้านเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์

ขอขอบคุณเพื่อนร่วมรุ่นอีกทั้งยังร่วมทุกข์และร่วมสุข คือ บาส บ๊วย หลวงพี่ปุ่น ส้ม และพี่แอ๊ด
ผู้เป็นกัลยาณมิตรที่คอยช่วยเหลือ และให้กำลังใจกันมา

ท้ายที่สุดประโยชน์ใดอันพึงมี หรือกุศลใดอันพึงได้จากปริญญาโทฉบับนี้ ขอให้สำเร็จแต่
พ่อ แม่ ครู อาจารย์ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช
บูรพมหากษัตริย์ทุกพระองค์ตลอดจนทุกสรรพชีวิตที่สละชีพเพื่อรักษาแผ่นดินไทย และ “ปทุมคงคา” ที่ยัง
ไม่ทันได้เห็นความสำเร็จด้านการศึกษาของหลานคนนี้

ปฐุมพงษ์ สุขเล็ก

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	3
ความสำคัญของการวิจัย.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
สมมติฐานของการวิจัย.....	5
วิธีดำเนินการวิจัย.....	5
2 เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเล่าพระราชประวัติ	
สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช.....	6
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกอบสร้างทางความหมาย.....	13
3 วิเคราะห์การประกอบสร้างเรื่องเล่าพระราชประวัติ	
สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช.....	18
ภูมิหลังและเนื้อหาโดยสรุป.....	18
การสร้างเรื่องเล่าจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เป็นลายลักษณ์อักษร..	26
การสร้างเรื่องเล่าด้วยการคัดลอก.....	29
การคัดลอกแบบอ้างอิง.....	29
การคัดลอกแบบไม่อ้างอิง.....	44
การคัดลอกทั้งเหตุการณ์.....	44
การคัดลอกเฉพาะวรรค หรือประโยค.....	47
การสร้างเรื่องเล่าด้วยการเรียบเรียงใหม่.....	50
การสร้างเรื่องเล่าด้วยการปรับแต่งข้อมูล.....	61
การสร้างเรื่องเล่าด้วยการตีความใหม่.....	64

สารบัญ(ต่อ)

บทที่	หน้า
3 (ต่อ)	
การสร้างเรื่องเล่าจากตำนานคำบอกเล่าท้องถิ่น และศาสตร์อื่นๆ.....	77
การสร้างเรื่องเล่าที่สอดคล้องกับเอกสารทางประวัติศาสตร์.....	78
การสร้างเรื่องเล่าที่ปฏิเสธเอกสารทางประวัติศาสตร์.....	82
การสร้างเรื่องเล่าที่ไม่ปรากฏในหลักฐานทางประวัติศาสตร์.....	86
การสร้างเรื่องเล่าที่ปฏิเสธเอกสารทางประวัติศาสตร์.....	86
การสร้างเรื่องเล่าใหม่.....	93
4 วิเคราะห์การประกอบสร้างความหมาย“สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช”.....	110
การสืบทอดความหมายดั้งเดิมจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์.....	111
พระกำเนิดที่เป็นสามัญชนเชื้อสายจีน.....	112
อาการพระสติวิปลาส.....	117
การถูกประหารชีวิตตัดศีรษะที่ป้อมวิชัยประสิทธิ์.....	121
การสร้างความหมายใหม่.....	123
การสร้างวีรกษัตริย์จากสามัญชน.....	123
การนำเสนอความเป็นมหาราช.....	135
การเน้นภาพวีรกษัตริย์นักรบภูษาคติ.....	136
การเน้นภาพกษัตริย์ทำนุบำรุงฟื้นฟูพระพุทธศาสนา.....	146
การสร้างความชอบธรรมในการบรมราชาภิเษก.....	151
พระราชกำเนิดเป็นเชื้อพระวงศ์.....	152
เป็นผู้มีบุญมาจติ.....	154
การโต้กลับความหมายที่ลดทอนพระเกียรติ.....	159
การปฏิเสธพระสติวิปลาส.....	160
ปฏิเสธการถูกประหารชีวิต.....	165
การสร้างสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเป็นศูนย์กลาง ของความสามัคคี.....	175

สารบัญ(ต่อ)

บทที่	หน้า
4 (ต่อ)	
การสร้างสำนักในหมู่คนเชื้อสายไทย.....	175
การสร้างสำนักกรรมในราชอาณาจักร.....	178
การสร้างสำนักกรรมของคนเชื้อสายจีนในไทย.....	179
การสร้างสำนักกรรมของคนเชื้อชาติต่างๆ ในไทย.....	182
การสืบทอดและสร้างความหมายใหม่.....	184
5 สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ.....	193
สรุปผลการศึกษา.....	193
อภิปรายผล.....	195
ข้อเสนอแนะ.....	196
บรรณานุกรม.....	198
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	203

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

พระราชประวัติ “สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช” เป็นที่รับรู้ในสังคมไทยปัจจุบันว่า พระองค์มีกำเนิดเป็นสามัญชน มีบิดาเป็นชาวจีน และมีมารดาเป็นชาวไทย ต่อมาได้เข้ารับราชการจนได้เป็นพระยาตากเจ้าเมืองตาก เมื่อเกิดสงครามกับพม่าจนเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 พระองค์ได้รวบรวมผู้คนตีฟ้าทัพพม่าออกจากกรุงศรีอยุธยา เพื่อไปตั้งหลักที่จันทบุรี และสามารถกอบกู้เอกราชชาติไทยได้สำเร็จ แล้วได้สถาปนาพระองค์ ขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์ตั้งราชธานีใหม่ที่กรุงธนบุรี ต่อมาในปลายรัชกาล พระองค์มีพระสติวิปลาสด้วย คิดว่าทรงบรรลุนิเสชาบัน ทำให้พสกนิกรได้รับความเดือดร้อนจนเกิดกรณีขบถพระยาสุรศักดิ์ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชถูกสำเร็จโทษ ณ ป้อมวิชัยประสิทธิ์ เมื่อวันที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2325 แล้วอัญเชิญพระศพไปฝังไว้ ณ วัดบางยี่เรือใต้ มีพระชนมายุได้ 48 พรรษา อยู่ในราชสมบัติ 15 ปี (ชัยมงคล อุดมทรัพย์; และ ประยูร สิริพิพันธ์. 2553: 187)

เรื่องราวพระราชประวัติของสมเด็จพระเจ้าตากสิน มหาราชปรากฏ ครั้งแรกในการชำระพระราชพงศาวดารเมื่อปี พ.ศ. 2338 ในชื่อที่รู้จักกันต่อมาคือพระราชพงศาวดารฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม) (นิธิ เอียวศรีวงศ์. 2523: 17) และได้ถูกผลิตซ้ำในพระราชพงศาวดารกรุงธนบุรีฉบับต่อๆ มา ดังที่ นิธิ เอียวศรีวงศ์ กล่าวไว้ว่า “... ฉบับบริติชมิวเซียมคัดจาก ฉบับพันจันทนุมาศ ฉบับหมอบรัดเลย์คัดจาก ฉบับบริติชมิวเซียม และฉบับพระมหาดเลขาคัดจากฉบับหมอบรัดเลย์” (นิธิ เอียวศรีวงศ์. 2550ก: 113) นอกจากนี้ยังมีหลักฐานชิ้นอื่น ๆ ที่กล่าวถึงพระองค์แต่มีที่มาไม่แน่ชัด เช่น จดหมายเหตุความทรงจำกรมหลวงนรินทรเทวี โดยเฉพาะหนังสืออภินิหารบรรพบุรุษซึ่งกล่าวถึงพระราชประวัติเมื่อทรงพระเยาว์ ดังนั้นเรื่องราวพระราชประวัติ ของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ที่ปรากฏเป็นที่รับรู้ จึงมีที่มาจากหลักฐานที่ได้รับการชำระขึ้นในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์

หากศึกษาพระราชประวัติของพระองค์ในหลักฐาน ประวัติศาสตร์ร่วม ยุคสมัยจนถึงปัจจุบัน น่าสังเกตว่าได้มีการปรับเปลี่ยนบทบาทความสำคัญของพระราชประวัติ ตามสภาพสังคม และยุคสมัยที่มีการเขียนพระราชประวัติ จากสถานภาพพระมหากษัตริย์ในสมัยกรุงธนบุรี ดังที่ปรากฏในโคลงยกพระเกียรติพระเจ้ากรุงธนบุรี (กรมศิลป์ฯ. 2539: 277) ว่า

เสมอองค์หรือรัชเรื่อง	รงค์รุต
ล่องพาหนะครุฑ	สูห์ล้ำ
ฤจรรจากเกษียรสมุทร	มาทวีป นี้แฮ
เนื้อหนอพูทพงศ์กล้า	ก่อสร้างโพธิญาณฯ

นายสวน มหาเด็กลัก

จากบทประพันธ์ข้างต้น แสดงให้เห็นถึงสถานภาพของพระองค์ที่อยู่ในฐานะกษัตริย์อย่าง สมบูรณ์สอดคล้องกับคติเรื่องกษัตริย์คือองค์นารายณ์อวตาร หรือการเลือกใช้ถ้อยคำ จากพระราชพงศาวดารกรุงธนบุรีฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม) ที่กล่าวถึงในต้นเรื่อง พระนามว่า “ พระเจ้าอยู่หัวอันมี อภินิหารนับในเนื้อ หน่อพุททางกูรเจ้า ” (ที่เชื่อว่าส่วนหนึ่งถูกบันทึกขึ้นสมัยพระองค์) (พระราชพงศาวดารกรุงธนบุรี ฉบับพันจันทนุมาศ(เจิม) จดหมายรายวันทัพ อภินิหารบรรพบุรุษ และเอกสารอื่นๆ 2551: 35) มาปรากฏเป็น “ เจ้าตากสิน ” ในพระราชพงศาวดารที่ถูกชำระขึ้นในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ หรือการเลือกใช้คำว่า “ ประหารชีวิตตัดศีรษะ ” (พระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา เล่ม ๒. 2548: 230) แทนคำว่า “ สำเร็จโทษ ” การที่พระราชพงศาวดารที่ถูกชำระขึ้นใหม่ในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ เลือกใช้ถ้อยคำ เช่นนี้ในการจดบันทึก แสดงให้เห็นว่า สังคมในสมัยนั้นที่มีได้ยอมรับ หรือยกย่อง พระองค์เป็นพระมหากษัตริย์ ความเปลี่ยนแปลงสถานภาพของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช จึงเริ่มขึ้น ตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ท่ามกลางบรรยากาศการสร้างควมช อบธรรมทางการเมือง (ณัฐพร บุนนาค. 2545: 2)

แต่เมื่อมี การเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบ ประชาธิปไตย ในปี พ.ศ. 2475 รัฐบาล ในระบอบประชาธิปไตย พยายามสร้างนโยบายชาตินิยมเพื่อ ประโยชน์ด้านการปกครอง ส่งเสริมอุดมการณ์ว่าด้วย เรื่อง “ ชาติ ” รวมทั้ง “ ชาติไทย ” จึง เกิดพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชด้วยการนำเสนอใหม่ที่มุ่งแสดงให้เห็นถึงความกล้าหาญ ของพระองค์ในฐานะวีรบุรุษที่กอบกู้เอกราชของ “ ชาติไทย ” เนื่องจากมีความโดดเด่นที่สุด ซึ่งเป็นส่วน หนึ่งในความพยายามที่จะสร้างชาติไทยให้เป็นมหาอำนาจในแหลมทศสายชล สัตยานุรักษ์. 2545: 170) ด้วยเหตุนี้จึง มีการเปลี่ยนพระนาม ของพระองค์ มาใช้ อย่างเป็นทางการว่า “ สมเด็จพระเจ้าตากสิน มหาราช ” อีกทั้งมีการสร้าง พระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่วงเวียนใหญ่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชได้เสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดในวันที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2497 ซึ่งตรงกับวันคล้ายวันพระราชสมภพของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชด้วย การสถาปนา พระบรมราชานุสาวรีย์ของพระ ะองค์ที่วงเวียนใหญ่ จึง เปรียบเสมือนการ ยกย่องพระองค์เป็น พระมหากษัตริย์ ที่ยิ่งใหญ่ อย่างสมบูรณ์ อีกครั้ง ของประช าสชนหลังยุคเปลี่ยนแปลงการปกครอง ซึ่งส่งผลให้สถานะทางประวัติศาสตร์ของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชได้รับการเฉลิมพระเกียรติ สูงสุด (ณัฐพร บุนนาค. 2545: 166)

จากการเปลี่ยนแปลงของสังคมข้างต้นเกิดความพยายามที่จะอธิบาย เรื่องราว อันคลุมเครือ อ ต่างๆในรัชกาลของพระองค์ เช่น พระราชกำเนิด การสวรรคต พระจริยาวัตร เป็นต้น และมีการนำเสนอ เรื่องราวพระราชประวัติของพระองค์ ในเนื้อหาที่แตกต่างไปจากเดิมเพื่ อสร้างให้พระองค์เป็นวีรบุรุษ และเป็นพระมหากษัตริย์ที่สำคัญยิ่งของประเทศชาติ ซึ่งได้ทำให้เกิดกระแสการรับรู้ในลักษณะของ

“เรื่องเล่า” ซึ่งต่างไปจากการรับรู้ในลักษณะแบบทางการแพร่หลายในหมู่ประชาชนมากขึ้น เช่น สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงเป็นผู้สืบเชื้อสายจากพระราชวงศ์ในกรุงศรีอยุธยา ซึ่งปรากฏทั้งเป็นพระราชโอรสของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระ และบางเรื่องเล่าเป็นพระราชโอรสของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ เรื่องเล่าว่า พระองค์ไม่ได้มีอาการพระสติวิปลาส หรือ เรื่องเล่าว่า พระองค์เสด็จหนีการประหารชีวิตไปยังเมืองนครศรีธรรมราช เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากเรื่องเล่าที่กล่าวถึงสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ช่วงหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองมีความแตกต่างไปจากพระราชพงศาวดาร เรื่องเล่าเหล่านี้ส่วนใหญ่จึงถูกสร้างขึ้นในรูปแบบบันเทิงคดี เกิดเป็นปฏิวาทะระหว่างวาทกรรมดั้งเดิมและวาทกรรมใหม่

“เรื่องเล่า” เกี่ยวกับพระราชประวัติ สมเด็จพระเจ้าตากสิน มหาราชเหล่านี้ได้เกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก โดยที่เรื่องเล่าเหล่านั้นยังคงอ้างอิงข้อมูลในพระราชพงศาวดารฉบับต่างๆ หากแต่มีเนื้อหาบางประเด็นที่แตกต่างไปจากเดิม หรือเป็นข้อมูลที่พระราชพงศาวดารไม่ได้กล่าวถึง อันเป็นผลที่เกิดจากการประกอบสร้างทางความหมาย ด้วยการเลือกสรร คัดแยก เพิ่มเติม หลักฐานข้อมูลชุดต่างๆ มาสนับสนุนอ้างอิงและผสมกับจินตนาการความคิดของตน

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึง สนใจศึกษา การประกอบสร้าง ความหมายในเรื่องเล่าเกี่ยวกับ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในช่วงหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง เกี่ยวกับการแพร่กระจายของ เรื่องเล่าพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชว่ามีเนื้อหา เช่นใด รวมถึง มีการประกอบสร้าง ความหมายอย่างไร ที่แสดงให้เห็นถึง การผลิตสร้างทางความหมาย ในเรื่องเล่าพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ที่มีผลต่อการรับรู้ของประชาชนอัน ส่งผลกระทบต่อสถานะทางประวัติศาสตร์ของพระองค์

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ การประกอบ สร้าง เรื่องเล่า ที่มีเนื้อหากล่าวถึงเรื่องราวพระราชประวัติของ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช
2. เพื่อวิเคราะห์การประกอบสร้าง ความหมาย “ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ”

ความสำคัญของการวิจัย

งานวิจัยเรื่องนี้ จะทำให้ เข้าใจเรื่องเล่า ที่มีเนื้อหากล่าวถึงเรื่องราว พระราชประวัติของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ถึงการประกอบสร้างเรื่องเล่า และการเลือก สรรหลักฐานข้อมูลชุดต่างๆ และเข้าใจการประกอบสร้าง ความหมาย “สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช” ว่าความหมาย หรือภาพ ลักษณะของพระองค์ในช่วงหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองมีการปรับเปลี่ยนเป็นอย่างไร ในเรื่องใดบ้างจนส่งผลกระทบต่อสถานะทางประวัติศาสตร์ของพระองค์

ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาวิเคราะห์เรื่องเล่าที่มีเนื้อหากล่าวถึงเรื่องราวพระราชประวัติของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชตั้งแต่ช่วงหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองจนถึงปี พ.ศ. 2551 จำนวน 15 เรื่อง ดังนี้

พระเจ้ากรุงธน	(ตีพิมพ์ครั้งแรก 2480) ¹
ใครฆ่าพระเจ้ากรุงธน	(ตีพิมพ์ครั้งแรก 2492)
สามกรุง	(ตีพิมพ์ครั้งแรก 2495?)
ใครฆ่าพระเจ้าตากสิน	(ตีพิมพ์ครั้งแรก 2516)
ฟ้าใหม่	(ตีพิมพ์ครั้งแรก(ฉบับสมบูรณ์) 2534)
พระเจ้าตากสินกู้ชาติ	(ตีพิมพ์ครั้งแรก 2544)
แผ่นดินพระเจ้าตาก	(ตีพิมพ์ครั้งแรก 2545)
ผู้อยู่เหนือเงื่อนไผ่	(ตีพิมพ์ครั้งแรก 2545)
ตากสินมหาราช	(ตีพิมพ์ครั้งแรก 2548)
ตากสินมหาราชชาตินักรบ	(ตีพิมพ์ครั้งแรก 2549)
ความหลงในสงสาร	(ตีพิมพ์ครั้งแรก 2549)
ตามรอยเลือดพระเจ้าตาก	(ตีพิมพ์ครั้งแรก 2550)
พระเจ้าตากขลิบพระชนม์ที่เมืองนคร	(ตีพิมพ์ครั้งแรก 2550)
จอมกษัตริย์แห่งนักรบ	(ตีพิมพ์ครั้งแรก 2550)
ดวงพระเจ้าตากไม่ถูกประหาร	(ตีพิมพ์ครั้งแรก 2551)

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **เรื่องเล่า (narrative)** หมายถึง งานเขียนที่มีเนื้อหาเป็นเรื่องราวหรือเหตุการณ์ อาจแต่งเป็นร้อยแก้วหรือร้อยกรอง เป็นเหตุการณ์เกิดขึ้นจริง หรือแต่งขึ้น หรือเป็นผลสืบเนื่องจากเหตุการณ์นั้นๆ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือเหตุการณ์ประเภทใดก็ได้ที่นำมาบรรยายให้ทราบ(ราชบัณฑิตยสถาน 2545: 278)

2. **การประกอบสร้างความหมาย (construction of meaning)** หมายถึง การเลือกสรรแง่มุมพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และ เลือกสรรหลักฐานทางประวัติศาสตร์ หรือหลักฐานอ้างอิงผนวกกับจินตนาการแล้วนำมาเรียบเรียงเป็น เรื่องเล่าพระราชประวัติ อันส่งผลต่อความหมายของ “สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช”

¹ แสดงให้เห็นถึงปีพุทธศักราชที่ตีพิมพ์ครั้งแรก แต่ด้วยบทที่นำมาศึกษาอ้างอิงอาจจะใช้ฉบับที่ตีพิมพ์ครั้งต่อมา

สมมติฐานของการวิจัย

1. การสร้าง เรื่องเล่าที่กล่าวถึงเรื่องราวพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชช่วงหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองเกิดจากการผสมผสานเนื้อหาในพระราชพงศาวดารกับจินตนาการของผู้เขียน
2. การประกอบ สร้างทางความหมาย “สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช” เป็นการประกอบสร้างความหมายในด้านยอพระเกียรติ และได้แย่งความคลุมเครือที่ปรากฏในพระราชพงศาวดาร

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษา “สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช : เรื่องเล่า และการประกอบสร้าง ความหมาย” ใช้วิธีการวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) และนำเสนอผลของการศึกษาค้นคว้าแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Research) ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการเป็นขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

1. รวบรวม เรื่องเล่าที่มีเนื้อหากล่าวถึงเรื่องราวพระราชประวัติของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชตั้งแต่ช่วงหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองจนถึงปี พ.ศ. 2551
2. รวบรวมและศึกษาข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับ
  - 2.1 พระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช
  - 2.2 การประกอบสร้างทางความหมาย
3. วิเคราะห์การประกอบสร้าง
  - 3.1 เรื่องเล่า
  - 3.2 การประกอบสร้างความหมาย “สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช”
4. นำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าแบบพรรณนาวิเคราะห์

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช: เรื่องเล่าและการประกอบสร้างความหมาย และได้จัดหมวดหมู่ตามหัวต่อไปนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเล่าพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกอบสร้างความหมาย

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ เรื่องเล่า พระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเล่าพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

สุพร อิศรเสนา (2540) ได้ศึกษารวมรวมพระราชประวัติ และสิ่งที่เกี่ยวข้องกับสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ของตนเองกับสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชว่าเป็นผู้สืบเชื้อสายจากเจ้าจอมมารดาสำลีวรรณ ซึ่งเป็นพระราชธิดาของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

ผู้เขียนได้ศึกษาพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในด้านต่างๆ พระราชประวัติส่วนพระองค์ในวัยเยาว์ว่าพระองค์มีเชื้อสายจีน มีอิทธิพลต่างๆ เมื่อแรกประสูติ และได้รับการทำนายจากซินแสว่าจะได้เป็นพระมหากษัตริย์ และพระราชประวัติในด้านการศึกสงครามครั้งต่างๆ นอกจากนี้ยังศึกษารวมถึงงานพระราชนิพนธ์ พระประวัติพระราชโอรสและพระราชธิดา รวมถึงนามสกุลที่สืบเชื้อสาย มาจาก สมเด็จพระเจ้า ตากสินมหาราช เช่น รุ่งไพโรจน์ ณ นคร สิ้นสุขโกมารกุล ณ นคร อินทรโยธิน สุประดิษฐ์ และอิสรเสนา เป็นต้น

จรรยา ประชิตโรมรัน (2549) ได้ศึกษาพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ พระราชประวัติช่วงวัยเยาว์มีความสอดคล้องกับพระราชประวัติในอิทธิพลบรรพบุรุษที่ผู้เขียน กล่าวไว้เพียงสังเขป และพระราชประวัติด้าน การศึกสงครามที่ผู้ เขียนได้กล่าวไว้อย่างละเอียดถึงการศึกสงครามตลอดระยะเวลาพระชนม์ชีพของพระองค์

ผู้เขียนได้ศึกษาการศึกษาในช่วงก่อนครองราชย์ของพระองค์โดยใช้คำว่า “ปฏิบัติการทางทหาร” ที่มีจำนวนถึง 17 ครั้ง และรวมการศึกษาตลอดรัชสมัยของพระองค์กว่า 50 ครั้ง เรียงตามพระราชประวัติที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ เช่น ครั้งแรกคือพม่าตีเมืองบักชีใต้ การรบที่วัดป่าแก้ว การรบที่บ้านโพธิ์สังหาร การรบที่บ้านพรานนก การตีเมืองเขมร พม่าตีเมืองเชียงใหม่และครั้งสุดท้ายเหตุการณ์จลาจลในกรุงธนบุรี เป็นต้น ผู้เขียน ได้ทำการศึกษาถึงการศึก สงคราม แต่ละครั้งอย่างละเอียด คือศึกษาถึงผู้นำทัพ กำลังพล ทั้งฝ่ายไทย และฝ่ายข้าศึก รวมถึงวิธีการรบ และเส้นทางเดินทัพ อีกทั้งยังแสดงความความคิดเห็นต่อการศึกแต่ละครั้งไว้ด้วย

มูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา (2550) ได้จัดพิมพ์หนังสือนามานุกรมวรรณคดีไทยชุดที่ 1 ชื่อวรรณคดี โดยได้กล่าวถึงประวัติและความสำคัญของวรรณคดีเรื่องต่างๆ เรื่องที่เกี่ยวข้องกับพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชคือโคลงยอพระเกียรติพระเจ้ากรุงธนบุรี

โคลงยอพระเกียรติพระเจ้ากรุงธนบุรี ระบุชื่อผู้แต่ง และเวลาที่แต่งไว้ในโคลงบทแรกว่า นายสวนมหาดเล็ก เป็นผู้แต่ง ในปีเถาะ ตรีศก วันอังคาร เดือน 9 ขึ้น 10 ค่ำ จุลศักราช 1133 (ตรงกับ พุทธศักราช 2314 ซึ่งเป็นปีที่ 4 ในรัชกาลของพระองค์) จุดประสงค์ในการแต่งเพื่อ สรรเสริญสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เนื้อหากล่าวถึง ตั้งแต่ตอนที่พระองค์เสด็จออกจากเมืองจันทบุรีมาตั้งราชธานีที่ กรุงธนบุรี และทรงทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ทรงปราบหัวเมืองต่างๆ และกล่าวถึงการสมโภชพระนคร เนื่องจากผู้แต่งโคลงนี้ซึ่งทำหน้าที่เป็นมหาดเล็กจึงทราบเรื่องราวภายในพระราชสำนักเป็นอย่างดี เช่น กล่าวถึงว่า ทรงมีพระมเหสีฝ่ายซ้ายขวา และพระสนมจากประเทศราชต่างๆ สมเด็จพระเจ้าบรมกรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงนิพนธ์ในคำนำในการพิมพ์ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2465 ว่าพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเมื่อทรงพระราชนิพนธ์หนังสือเรื่องพระราชวิจารณ์จดหมายเหตุความทรงจำของพระเจ้าไปยิกาเธอ กรมหลวงนรินทรเทวี ทรงค้นหนังสือเก่าสอบทานกับพระราชพงศาวดารครั้งกรุงธนบุรี พระองค์ก็ทรงได้ข้อสำคัญในโคลงยอพระเกียรติพระเจ้ากรุงธนบุรีนี้หลายเรื่อง

ผู้เขียนยังกล่าวอีกว่านอกจากโคลงยอพระเกียรติพระเจ้ากรุงธนบุรีจะแสดงเรื่องราวพระราชประวัติของพระองค์แล้ว ยังเป็นการแสดงให้เห็นถึงความรู้สึกของผู้แต่ง คือนายสวน มหาดเล็ก ที่เป็นตัวแทนของคนในสมัยนั้นที่มีต่อพระมหากษัตริย์คือสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชอย่างชัดเจน

นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2550) ได้ศึกษาถึงการเมืองไทยสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช (ในงานชิ้นนี้ใช้คำว่า พระเจ้ากรุงธนบุรี) โดยผู้เขียนได้เริ่มศึกษาสภาพแวดล้อมตั้งแต่ปลายสมัยกรุงศรีอยุธยาเรื่อยมาจนถึง สมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นปัจจัยต่างๆที่ทำให้การปกครองของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชภายใต้การปกครอง การเมืองแบบชุกชุม” ต้องประสบความผิดพลาด ดังจะเห็นได้จากการเกิดเหตุจลาจลในช่วงปลายรัชกาล งานเขียนชิ้นนี้ได้ศึกษาพิจารณาประวัติศาสตร์สมัยกรุงธนบุรีที่มีหลายมิติและซับซ้อนอย่างรอบด้าน เริ่มตั้งแต่การประกาศนโยบายฟื้นฟูพระราชอาณาจักรอยุธยาขึ้นมา การปราบชุมนุม การเสด็จขึ้นครองราชย์ การแบ่งกลุ่มทางการเมือง การเน้นอาณานิคม การขึ้นมามีอำนาจของเจ้าพระยาจักรี และการนำไปสู่การปราบดาภิเษกของราชวงศ์ใหม่ในที่สุด โดยเฉพาะ การศึกษา ด้านพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เช่น ประสูติเมื่อไร โดยผู้เขียนได้ นำเสนอว่า เป็นวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ. 2277 โดยใช้ข้อมูลจากหนังสืออภินิหารบรรพบุรุษจดหมายเหตุไทร พระราชพงศาวดาร ฉบับกรมพระปรมาธิบดีชินโนรสเป็นผู้ชำระ และหลักฐานบันทึกของฝรั่งเศส จากการศึกษา ของนิธิ ยังพบว่าหนังสืออภินิหารบรรพบุรุษมีข้อผิดพลาดเกือบทุกตอน และทำให้เห็นว่าอภินิหารบรรพบุรุษเป็นผลผลิตจากจินตนาการของคนในสมัยรัชกาลที่ 4 หรือที่ 5 โดยแทบไม่มีเค้ามูลจากหลักฐานที่น่าเชื่อถือได้เลย อีกทั้งนิตินำเสนอว่าพระองค์เป็นพ่อค้าเกวียนมาก่อนที่จะได้รับราชการ โดยใช้หลักฐานที่หลากหลายทั้งเอกสารไทย และเอกสารต่างชาติ

ปราชญ์ เครื่องทอง (2551) ได้ศึกษาถึงตัวบทหนังสือ “อภินิหารบรรพบุรุษ” ว่า ต้นฉบับเป็นสมบัติของหม่อมเจ้าปิยภักดีนารถ “นักเลงหนังสือเก่า” ลำดับต้นของเมืองไทย สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิตโปรดให้ตีพิมพ์แจกในงานพระราชทานเพลิงศพหม่อมเจ้าปิยภักดีนารถ เมื่อปี พ.ศ. 2473 และทรงพระนิพนธ์ไว้ในคำนำว่า ต้นฉบับเป็นสมุดไทยกระดาษข่อยขาวตัวหมึก 2 เล่ม ซึ่งปัจจุบันต้นฉบับสมุดไทยได้หายสาบสูญไป เหลือเพียงสำเนาพิมพ์ดีด ที่สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพมีรับสั่งให้คัดลอกจากต้นฉบับสมุดไทยของหม่อมเจ้าปิยภักดีนารถไว้ ปัจจุบันสำเนาพิมพ์ดีดเก็บรักษาไว้ที่หอสมุดแห่งชาติ โดยมีลายพระหัตถ์ของสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพทรงแสดงพระวินิจฉัยกำกับไว้ตลอดเอกสาร

เนื้อหาหลักของอภินิหารบรรพบุรุษกล่าวถึงพระราชประวัติ “ก่อนเสวยราชย์” ของพระมหากษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่ 2 พระองค์ คือสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รวมกับเรื่องย่อยอีก 2 เรื่อง ซึ่งเป็นพระราชประวัติของสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย และพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ความพิเศษของหนังสือเล่มนี้คือ พระราชประวัติ “ก่อนเสวยราชย์” เพราะเอกสารที่จะกล่าวถึงพระราชประวัติเด็ก มักไม่ปรากฏในเอกสารอื่นๆ

อภินิหารบรรพบุรุษฉบับพิมพ์ปี 2473 แบ่งออกเป็น 2 ภาคใหญ่ๆ คือ ภาคแรกเป็นพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ภาคหลัง เป็นพระราชประวัติพระเจ้าแผ่นดินและพระประวัติวังหน้าสมัยรัตนโกสินทร์ 3 รัชกาล โดยเน้นที่พระราชประวัติรัชกาลที่ 1 เป็นสำคัญ เนื้อความทั้ง 2 ภาคเป็นหนังสือคนละชุด มีที่มาต่างกันบันทึกขึ้นคนละคราว เพิ่งจัดเข้าเป็นชุดเดียวกันเมื่อนำมาพิมพ์ครั้งแรกนี้ เนื่องจากมีเนื้อความพ้องกันในเรื่อง “อภินิหาร” ของพระเจ้าแผ่นดิน 2 พระองค์พอดี

จากการเทียบเคียง อภินิหารบรรพบุรุษฉบับปี 2473 กับหลักฐานทางประวัติศาสตร์อื่นๆ ผู้เขียนคิดว่า อภินิหารบรรพบุรุษฉบับปี 2473 “ไม่บริสุทธิ์” ตามที่สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพได้ทรงวินิจฉัยไว้ และได้ทรงเชื่ออย่างหนักแน่นว่า ท่านผู้เรียบเรียงคือ ก.ศ.ร. กุหลาบ ซึ่งอาจเป็นเช่นนั้นจริง ก.ศ.ร. กุหลาบอาจจะอาศัยต้นฉบับของกรมสมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรสส่วนหนึ่ง และแทรกแซงแต่งเพิ่มตามวิสัยอีกส่วนหนึ่ง

ผู้เขียนได้ให้ข้อสังเกตอีกว่า หากย้อนกลับไปดู ในเนื้อหาที่มีการใช้สรรพนามบุรุษที่ 3 เมื่อกล่าวถึงผู้แต่งว่า “ท่านผู้ซึ่งเป็นผู้เรียบเรียงร้อยกรอง” ดังนั้นหากกรมสมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรสเป็นผู้นิพนธ์ ก็ไม่น่าจะเรียกพระองค์เองด้วยสรรพนามบุรุษที่ 3 เช่นนั้น นอกจากนี้ในส่วนของเนื้อหาพระราชประวัติพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ยังมีการกล่าวถึงตำแหน่ง “สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช” ซึ่งเป็นตำแหน่งที่ปรากฏครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ 5 พ.ศ. 2429 แต่กรมสมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรสสิ้นพระชนม์ตั้งแต่รัชกาลที่ 4 พ.ศ. 2396 ส่วนเรื่อง “ปฐมวงศ์” ซึ่ง ก.ศ.ร. กุหลาบอ้างว่า คัดมาจากฉบับกรมสมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรส และผู้แต่งเรียกตนเองว่า “วันเมื่อ ข้าพเจ้า บวชเปนเณร” ก็มีการกล่าวถึงตำแหน่ง “พระบรมโอรสาธิราช” เช่นกัน จึงเป็นไปได้ที่สมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรสจะนิพนธ์ทั้ง 2 เรื่องนี้

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (2552) ทรงศึกษา และทรงพระราชวิจารณ์ ด้วยบทความเหตุความทรงจำ กรมหลวงนรินทรเทวี (เจ้าครอกวัดโพธิ์) ในประเด็นต่างๆไว้อย่างน่าสนใจ ปัจจุบันได้ตีพิมพ์เป็นหนังสือชื่อ “ พระราชวิจารณ์ใน พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เรื่องจดหมายเหตุความทรงจำของพระเจ้าไปยิกาเธอ กรมหลวงนรินทรเทวี (เจ้าครอกวัดโพธิ์) ตั้งแต่ จ.ศ. ๑๑๒๙ ถึง ๑๑๘๒ เป็นเวลา ๕๓ ปี ” เป็นเอกสารประวัติศาสตร์เล่มสำคัญ มีความเป็นมาค่อนข้างซับซ้อนเนื่องจากเอกสารต้นฉบับซึ่งได้มา 2 ครั้งในระยะเวลาห่างกัน 9 ปี โดยฉบับแรกพบเมื่อปี พ.ศ. 2451 ฉบับนี้มีเนื้อความกล่าวถึงตั้งแต่ พ .ศ. 2310 จนถึง พ.ศ. 2363 (เป็นระยะเวลา 53 ปี) โดยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระราชวิจารณ์ พร้อมทั้งค้นหาเอกสารประกอบ อภการวิจารณ์(อธิบาย) และมีพระบรมราชวินิจฉัยถึงผู้แต่งบันทึกฉบับนี้ คือ พระองค์เจ้ากุ พระเจ้าน้องนางเธอในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ซึ่งเรียกกันในสมัยนั้นว่า “เจ้าครอกวัดโพธิ์” มีพระนามกรมแต่ในรัชกาลที่ 4 ว่า “กรมหลวงนรินทรเทวี” และฉบับที่ 2 พบปี พ.ศ. 2459 มีเนื้อความกล่าวถึงตั้งแต่ พ.ศ. 2310 เช่นกัน แต่มีเนื้อความกล่าวจนถึงประมาณ พ.ศ. 2381 กล่าวเลยฉบับแรกถึง 18 ปี ซึ่งกรมหลวงนรินทรเทวีสิ้นพระชนม์ พ.ศ. 2370 จึงแสดงให้เห็นว่าฉบับที่ 2 กล่าวเกินอายุกรมหลวงนรินทรเทวีถึง 11 ปี

พระราชวิจารณ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเรื่องจดหมายเหตุความทรงจำของพระเจ้าไปยิกาเธอ กรมหลวงนรินทรเทวี (เจ้าครอกวัดโพธิ์) มีเนื้อหาแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ เนื้อหาในจดหมายเหตุความทรงจำ และพระราชวิจารณ์ เช่น เนื้อหาดอนกล่าวถึงช่วงปลายรัชกาลในจดหมายเหตุความทรงจำว่า “เหตุผลกรรมของสัตว์พื้นแผ่นดินร้อน ราษฎรเหมือนผลไม้ เมื่อต้นแผ่นดินเย็นด้วยพระบารมีชุ่มพื้นขึ้นผลจนมี แก่น ปลายแผ่นดินแสนร้อนรุ่มสุ่มรากโคน โคนล้มถมแผ่นดิน ด้วยสิ้นพระบารมีแต่เพียงนั้น” ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชวิจารณ์ไว้ว่า “ปรารภถึงเรื่องความเดือดร้อนในที่นี้ เป็นสำนวนเก่าดี กล่าวด้วยความสังเวชแลความเคารพ ” อีกทั้งพระองค์ได้กล่าวไว้ใน “ทางพิจารณาหาตัวผู้เขียนจดหมาย” ว่า “ข้อที่เห็นเช่นนี้ เพราะผู้เขียนนับถือพระเจ้ากรุงธนบุรี ...เมื่อกล่าวถึงสัญญาวิปลาสก็กล่าวด้วยความเห็นใจ ว่าเป็นการบังเอิญเป็นไปเช่นนั้นด้วยเป็นเวลาเคราะห์กรรม แลเป็นเวลาที่จะสิ้นบุญสิ้นวาสนา”

1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเล่าพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

อุบลศรี อรรถพันธ์ (2524) ศึกษาการชำระพระราชพงศาวดารในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกจำนวน 7 ฉบับ หนึ่งในนั้นคือพระราชพงศาวดารกรุงธนบุรีฉบับพันจันทนุมาศ(เจิม) หรืออีกชื่อหนึ่งคือพระราชพงศาวดารกรุงธนบุรี ฉบับ จ .ศ. 1157 (พ.ศ. 2338) ซึ่งได้รับมอบต้นฉบับจากพันจันทนุมาศ (เจิม)

อุบลศรีได้ศึกษาถึงพระราชพงศาวดารฉบับนี้ไว้ว่าพระราชพงศาวดารฉบับนี้ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่งจำนวนเนื้อหาในเรื่องแสดงให้เห็นว่าผู้แต่งมีความจงรักภักดีต่อสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี และเป็นผู้มีความรู้ดี จึงสันนิษฐานว่าอาจเป็นพระอาลักษณ์แก้ว หรือพระธรรมธีรราชมุณี เนื้อความเริ่มใน พ.ศ. 2309 บรรยายถึงความแตกแยกของอาณาจักรสยาม ภายหลังจากที่กรุงศรีอยุธยาถูกพม่าทำลายในปี พ.ศ. 2310 ยังแสดงถึงความพยายามของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีที่จะสร้างศูนย์กลางของอาณาจักรใหม่ รัชสมัยของพระองค์ทำสงครามหลายครั้งเพื่อรวบรวมป้องกัน และขยายอาณาเขต ปลายรัชกาล เกิดกบฏหลังจากที่พระองค์ทรงครองราชย์ได้ 15 ปี พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกขึ้นครองราชย์สืบต่อมา และย้ายเมืองหลวงมาตั้งที่กรุงเทพฯ เนื้อความจบลงในปีที่สามของรัชกาลนี้ พ.ศ. 2327 ตอนที่พระเจ้าอังวะให้แองแซะราชบุตรถอยทัพจากเมืองยะไข่กลับกรุงอังวะ

นอกพระราชพงศาวดารฉบับนี้จะมีควา มสำคัญในตัวเอง คือ แสดงถึงประวัติศาสตร์สมัยธนบุรี และเป็นตัวประสานให้เกิดแนวร่วมทางประวัติศาสตร์อันเดียวกันระหว่างอาณาจักรอยุธยา และอาณาจักรรัตนโกสินทร์แล้ว ยังเป็นการอธิบายสาเหตุการขึ้นมามีอำนาจทางการเมืองของราชวงศ์จักรีอีกด้วย และพระราชพงศาวดารฉบับนี้ เป็นต้นฉบับของการชำระพระราชพงศาวดารสมัยกรุงธนบุรีในฉบับอื่นๆ

ผลการวิจัย การชำระพระราชพงศาวดารในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกพบว่า การชำระพระราชพงศาวดารสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์เกิดจากพระบรมราชโองการในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก โปรดฯให้ชำระเรียบเรียงขึ้นเพื่อเป็นเอกสารสำหรับบ้านเมือง ผู้รับสนองพระบรมราชโองการในการเรียบเรียงพระราชพงศาวดารคือ พระภิกษุ และ ข้าราชการสำนักที่มีความรู้สมัยนั้น โดยผู้ที่ชำระใช้วิธีการชำระพระราชพงศาวดาร 5 ประการ คือ การแต่ง เนื้อความต่อแต่งเรื่องเพิ่มเติม แต่งเรื่องใหม่แทรกลงไป แก้ไขสำนวน และแก้ไขปีศักราช เนื่องจากผู้ชำระส่วนใหญ่มีพื้นความรู้ และภูมิหลังเกี่ยวกับพุทธศาสนาทั้งสิ้น การบรรยายความในพระราชพงศาวดารจึงได้รับอิทธิพลส่วนใหญ่จากพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะการประพุดิตนของชนชั้นปกครอง เช่นการบรรยายถึงพระมหากษัตริย์ในราชวงศ์บ้านพลูหลวงที่ไม่ทรงประพุดิตอยู่ในศีลธรรมจึงเป็นสาเหตุความเสื่อมของอาณาจักรกรุงศรีอยุธยา

ณัฐพร บุณนาค (2545) ศึกษาสถานภาพทางประวัติศาสตร์ของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช พ.ศ. 2310 - 2497 ซึ่งเป็นปีที่มีการเปิดพระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่วงเวียนใหญ่ โดยมุ่งเน้นสถานภาพทางประวัติศาสตร์ และการให้คำอธิบายเกี่ยวกับเรื่องราวของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในบริบททางประวัติศาสตร์ที่เปลี่ยนแปลง

ผลการวิจัยสถานภาพทางประวัติศาสตร์ของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช พ.ศ. 2310 ถึง 2497 พบว่า ในสมัยกรุงธนบุรีสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงมีสถานภาพเป็นพระมหากษัตริย์ แต่มีความแตกต่างจากพระมหากษัตริย์สมัยกรุงศรีอยุธยาทั้งในเรื่องที่มา แนวพระราชดำริ และการเป็นผู้นำของพระองค์ ต่อมาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ช่วงก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชไม่ได้รับการยกย่องสถานะให้เทียบเท่าพระมหากษัตริย์พระองค์อื่นๆ เพราะผู้นำในราชวงศ์จักรียังจำเป็นต้องรักษาความชอบธรรมทางการเมืองของตนให้คงอยู่ จนกระทั่งยุคหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชจึงได้รับการเทิดพระเกียรติอย่างสูงสุดกว่าสมัยใดๆ ทั้งนี้เป็นผลมาจากความพยายามของผู้นำในสมัยนั้นที่ต้องการยกย่อง และเผยแพร่เรื่องราวของบุคคลสำคัญในอดีตเพื่อนสนับสนุนนโยบายทางการเมืองของตน การรับรู้ เรื่องราวที่เกี่ยวกับสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ขยายตัวเป็นวงกว้างสู่ประชาชนทุกระดับชั้น ก่อให้เกิดการศึกษาค้นคว้าหาหลักฐานต่างๆ เพื่อพยายามอธิบายเหตุการณ์ที่ยังไม่ชัดเจน ตลอดจนการเกิดความเชื่อ หรือเรื่องเล่าเฉพาะกลุ่ม เฉพาะบุคคลเป็นจำนวนมาก เรื่องราวของ พระองค์เป็นตัวอย่างของการที่ “ผู้นำ” หรือ “ชนชั้นนำ” ได้ใช้การอธิบายประวัติศาสตร์เรื่องใดเรื่องหนึ่งเพื่อจุดประสงค์ของตน และเรื่องราวของพระองค์ก็ได้ถูกนำมาพูดถึงทุกยุคทุกสมัย ต่างกันไปตามบริบทที่เปลี่ยนแปลง ดังนั้นสถานะทางประวัติศาสตร์ของพระองค์จึงไม่เคยหยุดนิ่ง พระราชประวัติของพระองค์จึงถูกปรับเปลี่ยน ละเลย และเน้นย้ำ ไปตามบริบททางการเมือง และสังคมตลอดมา

วรุณญา อัจฉริยบดี (2554) ได้ศึกษาเรื่องสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในวรรณกรรมเฉลิมพระเกียรติและนวนิยายอิงประวัติศาสตร์: เรื่องเล่าและภาพแทน

ศึกษาเรื่องสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชจากวรรณกรรมเฉลิมพระเกียรติและนวนิยายอิงประวัติศาสตร์จำนวน 11 เรื่อง คือ โคลงยอพระเกียรติพระเจ้ากรุงธนบุรี โคลงภาพพระราชพงศาวดารสามกรุง ลิลิตสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เพลงเจ้าตาก นวนิยายเรื่องใครฆ่าพระเจ้ากรุงธน นวนิยายเรื่องผู้อยู่เหนือเงื่อนไข นวนิยายเรื่องฟ้าใหม่ นวนิยายเรื่องรัตนโกสินทร์ : กำเนิดกรุงเทพ และนวนิยายเรื่องตากสินมหาราช มีวัตถุประสงค์สามข้อ คือ เพื่อศึกษาถึงเรื่องเล่าและภาพแทน สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่นำเสนอในวรรณกรรมเฉลิมพระเกียรติและนวนิยายอิงประวัติ ศาสตร์ไทย เพื่อศึกษากลวิธีการนำเสนอเรื่องเล่าและกระบวนการนำเสนอภาพแทนของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในวรรณกรรมเฉลิมพระเกียรติและนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทย และเพื่อศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำเสนอเรื่องเล่าและภาพแทนสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในวรรณกรรมเฉลิมพระเกียรติ และนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทย โดยใช้กรอบแนวคิดการวิจัยเกี่ยวกับลักษณะวรรณกรรมเฉลิมพระเกียรติและนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ รวมทั้งทฤษฎีเรื่องเล่าและภาพแทน

ผลการวิจัย เรื่องสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในวรรณกรรมเฉลิมพระเกียรติและนวนิยายอิงประวัติศาสตร์: เรื่องเล่าและภาพแทนพบว่า เรื่องราวของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทั้งที่ปรากฏในวรรณกรรมเฉลิมพระเกียรติและนวนิยายอิงประวัติศาสตร์แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะคือ เรื่องราวที่แสดงถึงการยกย่องสรรเสริญ เรื่องราวที่แสดงถึงการวิพากษ์วิจารณ์ และเรื่องราวที่เสนอความจริงที่แตกต่าง ซึ่งขึ้นอยู่กับประเภทของวรรณกรรมและจุดมุ่งหมายของผู้แต่ง ภาพแทนของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชปรากฏ 2 ลักษณะซึ่งมีความขัดแย้งกันคือ ภาพวีรบุรุษผู้กู้ชาติไทยและภาพของกษัตริย์ผู้ล้มเหลว ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อเรื่องเล่าและภาพแทนสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ทั้งในวรรณกรรมเฉลิมพระเกียรติและนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยคือ แนวคิดเรื่องชาติไทย แนวคิดเรื่องพระมหากษัตริย์ และแนวคิดเรื่องวีรบุรุษ วุฒุนายยังได้นำเสนอไว้อีกว่าแนวคิดเหล่านี้ส่งผลให้เรื่องเล่าและภาพแทนสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชมีความสอดคล้องกับประวัติศาสตร์ชาติไทยกระแสหลัก

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ เรื่องเล่าพระราชประวัติ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชข้างต้น ทำให้ทราบถึงพระราชประวัติ ที่ปรากฏในหลักฐานต่างๆ ทั้งปฐมภูมิ และทุติยภูมิที่ผ่านการวิเคราะห์ อีกทั้งยังได้ทราบถึงยุคสมัยในการเรียบเรียงเรื่องเล่า ที่กล่าวถึงพระราชประวัติของพระองค์ ทั้งในรูปแบบวรรณคดี พระราชพงศาวดาร ตำนาน ที่ แสดงให้เห็นถึงทัศนะ ที่แตกต่างกันระหว่างบุคคลที่ร่วม ยุคสมัย และบุคคลในสมัยต่อมา ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการศึกษา วิเคราะห์ด้านการประกอบสร้างเรื่องเล่าที่กล่าวถึงสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

อย่างไรก็ตามแม้งานวิจัย “สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช: เรื่องเล่า และการประกอบสร้าง ความหมาย” นี้จะใช้ข้อมูลในการวิเคราะห์บางส่วนพ้องกับงานวิจัย “สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในวรรณกรรมเฉลิมพระเกียรติและนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ : เรื่องเล่าและภาพแทน ” ตลอดจนนำประเด็นเรื่องเล่ามาศึกษาเช่นกัน แต่งานวิจัยของวุฒุนาย อัจฉริยะบดี มุ่งศึกษาเรื่องเล่าและกลวิธีเสนอเรื่องเล่าที่แสดงถึงภาพแทนของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช โดยใช้ทฤษฎี เรื่องเล่าและภาพแทน ขณะที่งานวิจัย “สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช :เรื่องเล่า และการประกอบสร้าง ความหมาย ” นี้มุ่งวิเคราะห์วิธีประกอบสร้างเรื่องเล่า และจำแนกข้อมูลหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ที่นำมาใช้ประกอบสร้าง รวมถึงการ ประกอบสร้าง ความหมายของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชอันแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ชุดข้อมูลหลักฐานทางประวัติศาสตร์ต่างๆ ซึ่งส่งผลต่อการประกอบสร้างทางความหมาย

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกอบสร้างทางความหมาย

2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประกอบสร้างทางความหมาย

ไซยรัตน์ เจริญโอฬาร (2543) ได้อธิบายถึงวาทกรรมไว้ว่า คือระบบที่ทำให้การพูดการเขียนในสังคมหนึ่งๆเป็นไปได้ เพราะวาทกรรมจะเป็นตัวกำหนดกฎเกณฑ์เงื่อนไข และกลไกต่างๆ ในการพูดการเขียน และกระบวนการนี้ทำหน้าที่สร้างเอกลักษณ์ ความหมายให้สรรพสิ่งต่างๆ ในสังคมที่หล่อหลอมเราอยู่ ไม่ว่าจะเป็นความรู้ ความจริง อำนาจ หรือตัวตนของเราเอง นอกจากนี้วาทกรรมยังทำหน้าที่ตรึงสิ่งที่สร้างขึ้นให้ดำรงอยู่ และเป็นที่ยอมรับของสังคมในวงกว้าง การที่จะเข้าใจวาทกรรมที่ถูกถ่ายทอดผ่านภาษานั้น จึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจสภาพแวดล้อมต่างๆ ที่มีส่วนในการก่อรูปวาทกรรมนั้นด้วย

กฤษดาวรรณ หงส์ลดารมภ์ และจันทิมา เอี่ยมมานนท์ (2549ก) กล่าวถึง ภาษา สังคม และวาทกรรม ไว้ว่าภาษาไม่ใช่เป็นเพียงสื่อสัญลักษณ์ที่อยู่ในระบบที่มีโครงสร้างที่ประกอบด้วยเสียง คำ ประโยคที่ถูกสร้างขึ้นมาให้มีความหมายเท่านั้น แต่เป็นสื่อและเครื่องมือในวงจรปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของมนุษย์ที่ก่อให้เกิดการผลิต การตีความและการแลกเปลี่ยนสิ่งที่มีความหมายระหว่างกัน ด้วยกระบวนการปฏิสัมพันธ์เหล่านี้ทำให้เกิดการเคลื่อนไหวและเลื่อนไหลของภาษาในหลากหลายมิติของความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในสังคมผ่านกิจกรรมและการกระทำของมนุษย์ผู้ใช้ภาษาเอง ผู้ที่ศึกษาและไขปัญหาทางสังคมหลายต่อหลายยุคเล็งเห็นถึงพลังอำนาจของภาษา และได้ใช้ระบบของการศึกษาภาษาเป็นกุญแจสำคัญเปิดหนทางเข้าสู่วังวนอันซับซ้อนอ่อนเงื่อนของเรื่องราวทางสังคมหลายกรณี

ในการมองสังคมผ่านเครื่องมือทางภาษา การเปลี่ยนจุดเน้นจากการศึกษาวิเคราะห์ในเชิงบรรยายและพรรณนาลักษณะรูปแบบของภาษามาเป็นการศึกษาเชิงวิพากษ์ที่มุ่งเน้นการตีความและอธิบายแนวคิดที่แฝงเป็นเบื้องหลังรูปแบบภาษาที่สื่อออกมาเหล่านั้น ก็เป็นไปเพื่อให้ได้ คำตอบเชิงมิติทางสังคมบางประการ เน้นย้ำให้เห็นว่าลักษณะทางภาษาในรูปแบบต่างๆ ที่ถูกสื่อออกมานั้นเกิดขึ้นและดำรงอยู่ท่ามกลางความสัมพันธ์อย่างแนบแน่นกับสังคมและผู้ใช้ภาษาที่ไม่ได้มุ่งเน้นจะตอบคำถาม “อย่างไร” แต่ต้องการที่จะหาคำตอบว่า “ทำไม” และ “จะเกิดประโยชน์อย่างไร”

เมื่อการศึกษาวิเคราะห์วาทกรรมขยายและก้าวข้ามจากศาสตร์ทางภาษาไปสู่ศาสตร์ทางสังคม และเมื่อใช้ทฤษฎีทางสังคมหันกลับมามองภาษาจึงทำให้เห็นว่าภาษาไม่ได้ดำรงอยู่เพื่อการสะท้อนความคิดความรู้สึกรู้สึกหรือ ความสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคมเท่านั้น แต่ภาษาและวาทกรรมก็อยู่ในรูปแบบมายาคติที่มีการประกอบสร้างกันขึ้นมาผ่านการตีความ และการทำความเข้าใจของผู้คนหลายคน หลายรุ่นและหลายทอดที่หล่อหลอมจากเป้าหมายทางสังคมที่หลากหลาย แรงจูงใจและแรงผลักดันที่ต้องทำให้สื่อสาร และปฏิสัมพันธ์กับบุคคลต่างๆ จึงทำให้ต้องใช้ภาษาและวาทกรรมเพื่อการกระทำสื่อสารนั้น ภาษาและวาทกรรมที่ถูกเลือกมาใช้สื่อสารล้วนแฝงด้วยความคิดบางอย่างของสังคมผ่านผู้ใช้ภาษา และผ่านการกระทำทางสังคมที่เกิดขึ้น ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ อัตลักษณ์ และอุดมการณ์ทางสังคมบางประการย่อมแทรกอยู่ในภาษาที่ถูกใช้เหล่านั้น การศึกษาตีความข้อมูลทางภาษาในเชิงวาทกรรมไม่ว่าจะเป็นมิติทางภาษาหรือมิติทางสังคมย่อมทำให้เห็นอำนาจ อัตลักษณ์และอุดมการณ์ที่แฝงอยู่เป็นเบื้องหลัง

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกอบสร้างทางความหมาย

วรชัญ วานิชวัฒนากุล (2549) ได้ศึกษาการสื่อสารความหมาย หรือการประกอบสร้าง ความหมายในการ์ตูนไทยพันธุ์ใหม่ ศึกษาด้วยการวิเคราะห์ตัวบทจากการ์ตูนพันธุ์ใหม่ 2 เรื่อง คือ หนูแมน และไกรทอง มาวิเคราะห์และนำเสนอลักษณะการประกอบสร้างความหมายของวรรณคดีและ นิทานพื้นบ้านไทยในรูปแบบหนังสือการ์ตูนพันธุ์ใหม่และการสัมภาษณ์กลุ่ม มตัวอย่างแบบเจาะลึก โดยพิจารณา 2 ประเด็นหลัก คือ

1) การวิเคราะห์ตัวบท ทั้งในการ์ตูนพันธุ์ใหม่ และเรื่องต้นฉบับ คือ วรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ และเรื่องไกรทอง นำมาเปรียบเทียบกัน โดยใช้หลักเกณฑ์การเล่าเรื่องของ Cawelti ในการวิเคราะห์ ซึ่งมีองค์ประกอบ คือ โครงเรื่อง แก่นเรื่อง พระเอก นางเอก ตัวประกอบ ตัวร้าย เวลา สถานที่ เครื่อง แต่งกาย วิธีการเดินทาง และอาวุธ

2) การถอดรหัส และการตีความ จากการ์ตูนพันธุ์ใหม่ของเยาวชน รวมถึงครูภาษาไทย ซึ่ง หลักเกณฑ์การถอดรหัส และการตีความหมายของผู้รับสารมีอยู่ 3 รูปแบบ คือ 1. Preferred code เป็นการถอดรหัสด้วยจุดยืนแบบที่ผู้ส่งสารเข้ารหัสมา 2. Negotiated code เป็นการถอดรหัสด้วย จุดยืนที่มีการต่อรองความหมายใหม่ที่แตกต่างไปจากความตั้งใจของผู้ส่งสาร แต่มิได้คัดค้านโดยตรง หรือเป็นการสร้างกฎเกณฑ์มาต่อรองนั่นเอง และ 3. Oppositional code เป็นการถอดรหัสด้วยจุดยืนที่ ต่อต้าน หรือขัดแย้งกับความหมายที่ผู้ส่งสารใส่รหัสมา

ผลการวิเคราะห์โดยเฉพาะการประกอบสร้างทางความหมายสามารถเปรียบเทียบความ เหมือน และความต่างได้ดังนี้

การประกอบสร้างความหมายที่คงเดิม มี 2 ข้อ คือ

- 1) การให้คติสอนใจว่า “ธรรมะย่อมชนะอธรรม”
- 2) การแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งมีชีวิตต่างเผ่าพันธุ์

การประกอบสร้างความหมายที่เปลี่ยนไป มี 5 ข้อ คือ

1) การเปลี่ยนจากโครงเรื่องแบบ Romantic-Fantasy และ Erotic-Fantasy มาเป็นโครง เรื่องแบบ Action-Comedy-Fantasy และ Action-Fantasy

2) การเปลี่ยนจากความเชื่อในเรื่องโลกแห่งความศักดิ์สิทธิ์ และสิ่งเหนือธรรมชาติมาสู่ความ เชื่อในเรื่องโลกแห่งวิทยาศาสตร์สมัยใหม่

3) การเปลี่ยนจากเรื่องราวในจินตนาการที่ไม่สามารถระบุช่วงเวลาได้มาสู่เรื่องราวที่มี ช่วงเวลาเชื่อมโยงกับโลกในปัจจุบัน

4) การเปลี่ยนแปลงจากการเน้นย้ำในเรื่องความซื่อสัตย์ และความจงรักภักดีมาเป็นการเน้น ย้ำในเรื่องความเป็นฮีโร่

5) การเปลี่ยนแปลงจากการสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมของสังคมแบบชายเป็นใหญ่ที่นิยมมีภรรยามากกว่า 1 คน มาเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมของสังคมแบบผัวเดียวเมียเดียว

ธนธรณ์ ฤทธิธก (2551) ได้ศึกษาการประกอบสร้างความหมายในภาพยนตร์อิงประวัติศาสตร์ “ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช” พบว่ากระบวนการในการถ่ายทอดความจริง เกี่ยวกับวีรกรรมของสมเด็จพระนเรศวรในภาพยนตร์เรื่องนี้ ผู้สร้างได้อ้างอิงจากข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ที่สอดคล้องกับความเชื่อ และการรับรู้ของคนในสังคมเป็นสำคัญ รวมทั้งได้มา จากการสร้างสรรค์เนื้อหาเรื่องราวจากจินตนาการของผู้สร้างภาพยนตร์ไม่ว่าจะเป็น การเพิ่มเติมรายละเอียดของเรื่องราวให้มีความสมบูรณ์ในการเขียนบทภาพยนตร์ การเพิ่มเติมรายละเอียดหรือสร้างสรรค์ตัวละครขึ้นมาใหม่ และการผสมผสานระหว่างข้อเท็จจริงกับความสวยงาม ด้วยเทคนิคการใช้สีสันเพื่อสื่ออารมณ์ความรู้สึกในการออกแบบองค์ประกอบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นฉาก อุปกรณ์ประกอบฉาก หรือเครื่องแต่งกาย เพื่อให้ภาพยนตร์มีความสมบูรณ์ สมจริง และได้บรรยากาศความบันเทิง

จากการวิเคราะห์โดยแยกตามเรื่องราวแต่ละภาคพบว่า ในภาคแรกคือ “ภาคองค์ประกันหงสา” ผู้สร้างมีเจตนาที่มุ่งจะสื่อสารให้ผู้ชมเข้าใจถึงแก่นสาระของคำ ว่า “การสูญเสียอิสรภาพ” เป็นสำคัญ ดังนั้นแนวทางการประกอบสร้างความหมายจึงเป็นการนำเสนอเหตุการณ์ต่างๆ อันจะนำไปสู่ประเด็นดังกล่าว โดยเริ่มจากจุดเริ่มต้นและสาเหตุแห่งการสูญเสียอิสรภาพ ซึ่งมาจากการที่สยามถูกกองทัพของหงสาวดียกมารุกรานจนต้องประสบกับความพ่ายแพ้ถึง 3 ครั้ง คือ สงครามระหว่างหงสาวดีกับพิษณุโลก สงครามช้างเผือกระหว่างหงสาวดีกับอยุธยา และสงครามเสียกรุงครั้งที่ 1 โดยการแพ้แต่ละครั้งนั้นมีสาเหตุมาจาก การมีกำลังที่ด้อยกว่า การแตกความสามัคคี และการมีไส้ศึก ซึ่งนำเสนอผ่านเหตุการณ์การสู้รบ ระหว่างฝ่ายรุกรานและฝ่ายที่ต้องตกเป็นฝ่ายพ่ายแพ้จากนั้นจึงนำเสนอให้เห็นว่าผลที่เกิดขึ้นจากการพ่ายแพ้แต่ละครั้งได้นำความโศกเศร้าเสียใจ และความสูญเสียประการใดมาสู่ชาวสยามบ้าง โดยยก ให้เห็นภาพเปรียบเทียบระหว่างผู้ที่เป็นฝ่ายชนะ กับผู้ที่เป็นฝ่ายพ่ายแพ้และต้องสูญเสียอิสรภาพ แต่ในขณะเดียวกันผู้สร้างยังให้ภาพแห่งความหวังของความมุ่งมั่นอดทนไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค และความหยิ่งทรนังในศักดิ์ศรี แม้จะต้องเป็นผู้ที่ต้องสูญเสียอิสรภาพไป เพื่อรอเวลาที่เหมาะสมในการกอบกู้อิสรภาพที่สูญเสียไปนี้ นกกลับคืนมา โดยสื่อความหมายผ่านการเปรียบเทียบระหว่างไก่เซलय กับองค์ตัวประกันคือตัวละครของสมเด็จพระนเรศวรในเหตุการณ์ชนไก่ ระหว่างที่พระองค์ต้องตกไปเป็นองค์ประกันอยู่ที่เมืองหงสาวดี

ภาคสอง คือ “ภาคประกาศอิสรภาพ” ผู้สร้างมุ่งจะสื่อความหมายถึงการกอบกู้อิสรภาพ ว่าจะต้องอาศัยความพร้อม และความพยายามอย่างหนัก เพื่อให้ได้อิสรภาพที่สูญเสียไปกลับคืนมา ไม่ว่าจะเป็นความพร้อมในด้านกำลังคนที่มีความสามารถ ที่นำเสนอผ่านทางภาพเหตุการณ์ที่ผู้คนจากหลายกลุ่มหลายฝ่ายต่างเข้ามาให้ความสวามิภักดิ์ให้ความช่วยเหลือแก่พระนเรศวร เพราะคุณความดี

และชื่อเสียงความสามารถของพระองค์ ประกอบกับการที่สมเด็จพระนเรศวรทรงเป็นผู้นำที่มีความเหมาะสมทั้งสติปัญญา ความสามารถ และคุณธรรมบารมี อันนำมาซึ่งความศรัทธาแก่ราษฎร ซึ่งแสดงให้เห็นผ่านเหตุการณ์การกระทำของพระองค์ในการวางแผนการรบ และการปฏิบัติ ต่อผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเท่าเทียม นอกจากนี้ยังต้องอาศัย จังหวะเวลาที่เหมาะสม คือ เมื่อ ฝ่ายหงสาวดีอ่อนกำลังลง และขาดซึ่งคุณธรรมของผู้ปกครอง เพื่อให้การประกาศอิสรภาพของสยามเป็นไปอย่างชอบธรรมด้วย ซึ่งผู้สร้างได้สื่อความหมายเหล่านี้ไว้โดยสอดแทรกอยู่ในการนำเสนอเหตุการณ์หลัก 2 เหตุการณ์ คือ คีกเมืองคัง และการประกาศอิสรภาพก่อนจะอพยพผู้คนข้าม แม่น้ำ สโตงของสมเด็จพระนเรศวร

โสภา ชานะมูล (2546) ศึกษาวาทกรรมเรื่องชาติไทย ของปัญญาชนหัวก้าวหน้าระหว่าง พ.ศ. 2490-2505 เกี่ยวกับการผลิตวาทกรรมเรื่องชาติไทย ประวัติศาสตร์ชาติไทย และศัตรูของชาติไทย สรุปผลได้ว่า

การรวมกลุ่มของกลุ่มปัญญาชนในทศวรรษ 2490 เกิดจากการหลอมรวมปัญญาชนสองรุ่นเข้าด้วยกัน คือบางส่วนเป็นปัญญาชน รุ่นที่เติบโตมาในทศวรรษ 2470 แต่ยังมีบทบาทต่อเนื่องมาจนกระทั่งทศวรรษ 2490 และกลุ่มที่สองเป็นปัญญาชนที่เพิ่งเติบโตและ ก้าวเข้ามามีบทบาทในทศวรรษ 2490 ปัญญาชนทั้งสองรุ่นมีการรวมกลุ่มกันโดยมีสื่อกลางที่เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ได้ติดต่อสื่อสารถ่ายทอด แลกเปลี่ยนความคิดแก่กันและกัน เช่นแนวคิดแบบสังคมนิยมและมาร์กซิสต์ อันทำให้เป็นช่องทางในการเปิดประเด็นวิพากษ์โครงสร้างสังคม และที่สำคัญนำไปสู่การวิพากษ์ “ชาติไทย” ที่เป็นอุดมการณ์กระแสหลักที่ครอบงำความรู้ในสังคมขณะนั้น

กลุ่มปัญญาชนหัวก้าวหน้าได้สร้างวาทกรรมใหม่ ได้แก่ สร้างแนวการอธิบายประวัติศาสตร์ความเป็นมาของ “ชาติไทย” ก่อนรัฐสมัยใหม่ว่ามีที่มาจากกลุ่มชนที่หลากหลายชาติพันธุ์ ทำให้เกิดการอธิบายเรื่อง “อัตลักษณ์ไทย” ใหม่ว่ามีหลากหลายทั้งทางด้านภาษา ศิลป วัฒนธรรม จารีต ประเพณีที่แตกต่างไปตามกลุ่มชาติพันธุ์ สร้างแนวการอธิบายเรื่อง “เอกราชของชาติ” ว่าหมายถึงการมีอิสระในการดำเนินนโยบายกับต่างประเทศโดยไม่ต้องขึ้นอยู่กับอิทธิพลของชาติมหาอำนาจ และการนิยามเรื่อง “ศัตรูของชาติ” ซึ่งหมายถึงจักรวรรดินิยมแผนใหม่ คือสหรัฐอเมริกา รวมทั้งกลุ่มข้าราชการและนักการเมืองที่แสวงหาผลประโยชน์จากการร่วมมือกับต่างชาติ

ถึงแม้ช่วงเวลาทศวรรษ 2490 จนมาถึงต้นทศวรรษ 2500 กลุ่มปัญญาชนจะพยายามสร้างวาทกรรมเพื่อโต้ตอบ แต่ที่สุดแล้วไม่สามารถต้านทานกระแสหลักจากอำนาจรัฐที่มีกลไก จัดการเหนือกว่า ต้องรอจนกระทั่งอีกทศวรรษต่อมาวาทกรรมของกลุ่มปัญญาชนหัวก้าวหน้าจึงถูกนำมา รื้อฟื้นอีกครั้ง

วรมาศ ยวงตระกูล (2547) ศึกษาวาทกรรมสงครามและสันติภาพในกวีนิพนธ์สงคราม โดยต้องการศึกษาแนวคิด และกระบวนการสร้างวาทกรรมสงครามและสันติภาพในกวีนิพนธ์สงคราม จากสงคราม 5 ครั้ง คือ สงครามโลกครั้งที่หนึ่ง สงครามโลกครั้งที่สอง สงครามเวียดนาม สงคราม แบ่งแยกดินแดนคาบสมุทรบอลข่าน และเหตุวินาศกรรม 11 กันยายน ค.ศ. 2001 จำนวน 83 บท พบว่า กวีนิพนธ์สงครามยุคใหม่นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับสงครามสองประการ คือ แนวคิดสนับสนุน สงคราม และแนวคิดต่อต้านสงคราม

แนวคิดสนับสนุนสงครามเป็นวาทกรรมดั้งเดิมของกวีนิพนธ์สงครามที่ยอมรับ และสนับสนุน ความชอบธรรมในการทำสงคราม โดยนำเสนอว่าสงครามเป็นส่วนหนึ่งของวิ ถีแห่งความเป็นมนุษย์ เป็นกิจกรรมที่กำหนดโดยพระเจ้า และเชื่อว่าสงครามจะสามารถทำให้บุคคลธรรมดาสามารถขึ้นเป็น วีรบุรุษได้ ทั้งนี้แนวคิดแบ่งแยกแบบคู่ปรปักษ์กระตุ้นให้เกิดความเชื่อว่ามนุษย์จะสามารถบรรลุถึง สภาพแห่งสันติภาพได้ด้วยการทำสงคราม

แนวคิดต่อต้าน สงครามเป็นวาทกรรมหลักของกวีนิพนธ์สงครามยุคใหม่ซึ่งปฏิเสธความชอบ ธรรมในการทำสงคราม โดยนำเสนอถึงผลกระทบของสงครามที่มีต่อมนุษย์ทั้งทางด้านร่างกาย และ จิตใจ วาทกรรมต่อต้านสงครามได้โต้แย้งแนวคิด “สงครามเพื่อยุติสงคราม ” ทั้งนี้ กวีนิพนธ์ที่ต่อต้าน สงครามแนะว่า การต ระหนักถึงผลกระทบอันน่ากลัวของสงครามจะทำให้มนุษยชาติยุติการสู้รบและ อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

จากการศึกษา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การประกอบสร้างความหมาย ชำรงต้น ทำให้ ทราบถึงวิธีการศึกษา การเปรียบเทียบ รวมถึงการวิเคราะห์การประกอบสร้างความหมายในเรื่องเล่า อื่นๆ เช่น ระหว่างเรื่องเล่าในรูปแบบวรรณคดีมรดกกับเรื่องเล่า ในรูปแบบบท นึ่งสื่อการ์ตูน หรือใน รูปแบบเรื่องเล่าภาพยนตร์ แม้ไม่พบเอกสารเกี่ยวกับการประกอบสร้างความหมายโดยตรง แต่เอกสาร และงานวิจัยเกี่ยวกับวาทกรรมเป็นส่วนหนึ่งของการประกอบสร้างทางความหมาย เพราะการประกอบ สร้างเป็นผลจากกระบวนการเลือกสรร เพื่อทำให้เกิดความหมายที่ต้องการ

การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับเรื่องเล่าพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสิน มหาราช รวมถึงการประกอบสร้างความหมายในบทนี้เป็นประโยชน์ ต่อผู้วิจัย และเป็นแนวทางใน การศึกษา “สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช: เรื่องเล่า และการประกอบสร้างความหมาย” ในบทต่อไป

บทที่ 3

วิเคราะห์การประกอบสร้างเรื่องเล่า พระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

เรื่องเล่าที่มีเนื้อหากล่าวถึงพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช อาจกล่าวได้ว่าเป็นงานเขียนประเภทนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ (historical novel) เพราะได้นำฉากตัวละครบางตัวและเหตุการณ์บางเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์มาใช้ โดยต่อเติมสภาพแวดล้อมและเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ขึ้นพอสมควร (ทองสุก เกตุโรจน์. 2538: 225) ปรากฏเรื่องเล่าทั้งในรูปแบบร้อยกรองและร้อยแก้ว

การประกอบสร้างเรื่องเล่าพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่นำมาศึกษาทั้ง 15 เรื่องนี้เป็นการประกอบสร้างเรื่องเล่าที่ผู้เขียนได้อาศัยหลักฐานข้อมูลชุดต่างๆ ทางประวัติศาสตร์มาผสมกับจินตนาการของตน หรืออาศัยเพียงจินตนาการของตนเองเป็นสำคัญ โดยมีเนื้อหาหลักของเรื่องเล่าเป็นพระราชประวัติ แบ่งได้เป็น 3 ตอน คือ ตอนต้น กล่าวถึงพระราชประวัติเรื่องชาติกำเนิดและชีวิตในวัยเยาว์ จนรับราชการเป็นเจ้าเมืองตาก ตอนกลาง กล่าวถึงเหตุการณ์หลังเสียกรุงศรีอยุธยา พระราชประวัติช่วงรวบรวมกำลังพลที่หัวเมืองตะวันออก ขับไล่ทหารพม่า ปราบดาภิเษกจนถึงปราบก๊กต่างๆ ได้ในที่สุด และตอนปลาย กล่าวถึงพระราชประวัติเมื่อพระองค์พระสติวิปลาส และการถูกประหารที่ป้อมวิชัยประสิทธิ์

ในบทนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอภูมิหลัง และเนื้อหาของเรื่องเล่าที่นำมาใช้วิเคราะห์โดยสังเขป เพื่อเป็นการปูพื้นที่จะนำไปสู่การวิเคราะห์การประกอบสร้างเรื่องเล่าในลำดับต่อไป

ภูมิหลังและเนื้อหาโดยสรุป

เรื่องเล่าที่นำมาศึกษาจำนวน 15 เรื่อง คือ พระเจ้ากรุงธนบุรี ใครฆ่าพระเจ้ากรุงธน สามกรุง ใครฆ่าพระเจ้าตากสิน ฟ้าใหม่ พระเจ้าตากสินกู้ชาติ แผ่นดินพระเจ้าตาก ผู้อยู่เหนือเงื่อนไข ตากสินมหาราช ตากสินมหาราชชาตินักรบ ความหลงในสงสาร ตามรอยเลือดพระเจ้าตาก พระเจ้าตากฯ สิ้นพระชนม์ที่เมืองนคร จอมกษัตริย์แห่งนักรบ และดวงพระเจ้าตากไม่ถูกประหารเรียงลำดับตามปีที่ตีพิมพ์ครั้งแรกได้ดังนี้

พระเจ้ากรุงธน (2480)

ผู้แต่ง หลวงวิจิตรวาทการ

เนื้อหา กล่าวถึงเหตุการณ์ตั้งแต่ปลายกรุงศรีอยุธยาช่วงสงครามครั้งเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 ที่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชวางแผนตีฝ่าทัพพม่าที่ค่ายพิชัยเพื่อไปตั้งหลักยังหัวเมืองตะวันออก และเรื่อยมาจนถึงการเข้าตีเมืองจันทบุรี ปรากฏต่างๆ คีตกะแซห่วนก็ ต่อมาสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชมีพระสติวิปลาส เกิดกบฏพระยาสุรศักดิ์ และพระองค์สิ้นพระชนม์ในที่สุด มีเพลงที่ประพันธ์ประกอบบทละครหลายเพลง เช่น เพลงกรุงธน เพลงจีนไทยสามัคคี เพลงเมืองของเรา เป็นต้น

ข้อสังเกต พระราชประวัติในวัยเยาว์เรื่องเล่านำเสนอพระราชกำเนิดที่ทรงเป็นสามัญชน เชื้อสายจีนมาก่อน ปรากฏตัวละครที่เป็นเหล่าทหารทั้งคนไทยและคนจีนมีบทบาทสำคัญที่มีส่วนช่วยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชกู้เอกราชได้สำเร็จ

ไครฆ่าพระเจ้ากรุงธน (2492)

ผู้แต่ง หลวงวิจิตรวาทการ

เนื้อหา พระราชประวัติของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในเรื่องนี้ นำเสนอผ่านดวงพระวิญญาณของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่กำหนดให้ผู้เขียน (หลวงวิจิตรวาทการ) เป็นผู้รับรู้ในหอพระสมุด ตั้งแต่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชฝ่าทัพพม่าจากค่ายวัดพิชัย จนถึงรวบรวมกำลังพลจนสามารถขับไล่พม่า และปราบก๊กต่างๆ ได้ในที่สุดโดยสังเขป หลังจากนั้นได้กล่าวถึงอาการพระสติวิปลาสของพระองค์ที่ได้อธิบายเพิ่มเติมถึงสาเหตุ และลักษณะอาการที่มีได้บ้างครั้ง เพียงแต่อาจดูร้ายหรือเคลิบเคลิ้มเป็นบางเวลาเท่านั้น

ข้อสังเกต เรื่องนี้ได้สร้างเรื่องเล่าใหม่ที่น่าสนใจเป็นครั้งแรกว่าสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชไม่ได้ถูกระหารที่บ่อมิชชีประสิทธิ์ หากแต่ว่าสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่ถูกประหารในครั้งนั้นเป็นพระองค์ปลอม ส่วนพระองค์จริงสามารถหลบหนีไปเมืองนครศรีธรรมราชได้สำเร็จ แต่ท้ายที่สุดผู้แต่งได้นำเสนอว่าพระองค์สิ้นพระชนม์ที่เมืองเพชรบุรี

สามกรุง (2495?)

ผู้แต่ง กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์

เนื้อหา แบ่งออกเป็น 3 ภาค คือ ภาค 1 กรุงศรีอยุธยา ภาค 2 กรุงธนบุรี และภาค 3 กรุงรัตนโกสินทร์ ในภาคกรุงธนบุรีปรากฏพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชตั้งแต่ช่วงวัยเยาว์ที่พระองค์ได้รับคำทำนายจากซินแส รัชราชการและตีฝ่าทัพพม่าเพื่อไปยังหัวเมืองตะวันออกเรื่อยมาตลอดจนขับไล่พม่า ปราบก๊กต่างๆ และปราบดาภิเษกเป็นพระมหากษัตริย์ การดำเนินเรื่องสอดคล้องกับเอกสารทางประวัติศาสตร์ รวมถึงเรื่องพระสติวิปลาสที่มีสาเหตุจากการนั่งวิปัสสนากรรมฐาน การนำเสนอมาระสุดท้ายของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชผู้แต่งเพียงกล่าวถึงเหตุการณ์กบฏพระยาสุรศักดิ์ที่พระองค์ถูกบังคับบวช และถูกจองจำไว้ในคุกเท่านั้น

ข้อสังเกต เรื่องนี้ผู้เขียนมุ่งเน้นแสดงให้เห็นถึงความกล้าหาญ และความเสียสละตลอดจนถึงภาวะความเป็นผู้นำของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่สามารถปกครอง และนำพาประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรืองได้ ในทางกลับกันหากผู้นำไม่มีความสามารถก็ย่อมนำพาประเทศชาติให้เสียหายดังที่ปรากฏในภาวะความเป็นผู้นำของพระมหากษัตริย์ในช่วงปลายภาคที่ 1 คือกรุงศรีอยุธยา

ใครฆ่าพระเจ้าตากสิน (2516)

ผู้แต่ง ภิกษุณีวรมัย กบิลสิงห์

เนื้อหา กล่าวถึงพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชมีทั้งส่วนที่เหมือนและแตกต่างกับหลักฐานเอกสารทางประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะเนื้อหาช่วงทำยรัชกาลได้กล่าวถึงอาการพระสติวิปลาสของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชว่าเป็นเพียงการตบตาเพื่อการปลดแแผ่นดินอันเป็นหนทางในการระงับการชดใช้นี้สินกับจีน อีกทั้งผู้ที่ถูกประหารชีวิตตัดศีรษะที่ป้อมวิชัยประสิทธิ์ตามที่ปรากฏในหลักฐานเอกสารทางประวัติศาสตร์นั้นเป็นพระองค์ปลอม มีชื่อว่า “คุณมัน” ส่วนสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชพระองค์จริงสามารถหลบหนีได้ จากนั้นพระองค์ได้อุปสมบทและพักอาศัยอยู่ที่เขาขุนพนมเมืองนครศรีธรรมราช ตราบจนวาระสุดท้ายพระองค์ได้ทรงถอดจิตละสังขารเมื่อพระชนมายุได้ 52 พรรษา

ข้อสังเกต การสร้างเรื่องเล่าเรื่องนี้ผู้เขียนได้รวบรวมหลักฐานทั้งทางประวัติศาสตร์ และประสบการณ์การติดต่อกับพระวิญญานของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช โดยแสดงจุดประสงค์ที่ปรากฏในคำนำตอนหนึ่งว่า “เพื่อเปิดเผยความจริงที่ชาวไทยผู้มีใจยุติธรรม และมีความกตัญญูต่อพระองค์ท่านใครที่จะได้ทราบความจริง”

ฟ้าใหม่ (2510 / 2534)

ผู้แต่ง ศุภร บุนนาค

เนื้อหา เริ่มกล่าวถึงตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาในรัชกาลพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ผู้เขียนได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับความเป็นไปของอาณาจักรกรุงศรีอยุธยาที่แสดงให้เห็นถึงความเสื่อมโทรมของจริยธรรม รวมถึงทางฝ่ายข้าศึกได้ส่งคนมากระทำต่อพระสิริของเศวตฉัตร ตัวละครสำคัญของเรื่องคือแสน เป็นตัวละครที่มีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงกับพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชตั้งแต่พระองค์ยังรับราชการในสมัยกรุงศรีอยุธยาจนกระทั่งพระองค์สวรรคต เรื่องนี้ได้กล่าวถึงพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชตั้งแต่ยังรับราชการเป็นทหารมหาดเล็ก เรื่อยมาจนกระทั่งพระองค์ปราบดาภิเษกเป็นพระมหากษัตริย์

ข้อสังเกต เรื่องนี้ได้เน้นย้ำความสัมพันธ์ในวัยเยาว์ของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช และกรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท การดำเนินเรื่องตรงกับเรื่องราวที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์โดยเฉพาะในด้านความกล้าหาญ และการทำศึกสงครามในครั้งต่างๆ แต่เนื้อหาช่วงการถูกประหารชีวิตนั้นผู้แต่งไม่ได้กล่าวถึงวิธีการประหารชีวิตโดยตรง ได้นำเสนอแต่เพียงว่าพระองค์ถูกประหารชีวิต

พระเจ้าตากสินกู่ชาติ (2544)

ผู้แต่ง ทิภากร บารเมษฐ์

เนื้อหา แบ่งออกเป็น 5 ตอน คือ พระยาตากหักด่านพม่า สภาวะการสู้รบของบ้านเมืองตีเมืองจันทบุรีเป็นที่รวมพล กู้แผ่นดินกรุงศรีอยุธยา และสร้างกรุงธนบุรีเป็นราชธานีแห่งอาณาจักรอยุธยา ผู้เขียนได้นำเสนอพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเริ่มตั้งแต่พระองค์วางแผนที่จะตีฝ่าทัพพม่าที่ค่ายพิชัย และสามารถขับไล่พม่าออกจากกรุงศรีอยุธยาได้ในที่สุด

ข้อสังเกต เรื่องนี้ได้ดำเนินเรื่องตามหลักฐานเอกสารทางประวัติศาสตร์ จบเรื่องเมื่อพระองค์ทำพิธีบรมราชาภิเษกเป็นพระมหากษัตริย์ และสถาปนากฎธนบุรีเป็นเมืองหลวงด้วยการกล่าวถึงความรุ่งเรืองของเมืองธนบุรี โดยที่ไม่ได้กล่าวถึงการทำศึกในการปราบก๊กชาวไทยด้วยกันเอง หรือแม้กระทั่งพระอาการสติวิปลาส และการถูกประหารชีวิตของพระองค์ ส่วนพระชาติกำเนิดนั้นถึงแม้ผู้เขียนไม่ได้กล่าวโดยตรงถึงความเป็นสามัญเชื้อสายจีน แต่สามารถอนุมานได้ว่าพระองค์มีเชื้อสายจีนตามที่ปรากฏในหลักฐานเอกสารทางประวัติศาสตร์นั่นเอง

แผ่นดินพระเจ้าตาก (2545)

ผู้แต่ง นายแพทย์วิบูล วิจิตรวาทการ

เนื้อหา เนื้อหาเริ่มกล่าวตั้งแต่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในเหตุการณ์เข้าตีเมืองจันทบุรี และสิ้นสุดที่พระองค์ถูกประหารชีวิตด้วยการถูกตัดพระเศียรที่ป้อมวิชัยประสิทธิ์ ถึงแม้ผู้แต่งจะเริ่มเรื่องในช่วงที่นับว่าเป็นตอนกลางพระราชประวัติแล้ว แต่ก็ได้กล่าวถึงเหตุการณ์และบุคคลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับพระองค์อย่างละเอียด อาทิ มหาดา เจ้าพระฝาง เจ้าศรีสังข์ การศึกกับพม่า บาทหลวงฝรั่งเศส กรมหมื่นเทพพิพิธ พระยาสรรรค์ หรือแม้กระทั่งเรื่องราวการเสียดวงพระจันทร์ จนถึงวาระสุดท้ายของพระองค์ก็ตาม จึงส่งผลให้ผู้อ่านเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชและบุคคลอื่นๆ มากขึ้น

ข้อสังเกต พระราชประวัติของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่ปรากฏในเรื่องนี้ตรงตามหลักฐานเอกสารทางประวัติศาสตร์ เพราะความพิเศษของตัวบทเรื่องนี้คือผู้เขียนได้คัดลอกข้อความและบอกที่มาของหลักฐานเอกสารทางประวัติศาสตร์มาเพื่อสร้างความชัดเจน และสร้างความน่าเชื่อถือในเรื่องเล่านี้ อาทิ พระราชพงศาวดาร ฉบับพันจันทนุมาศ(เจิม) พระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา จดหมายเหตุความทรงจำกรมหลวงนรินทรเทวี จดหมายเหตุบาทหลวงชาวฝรั่งเศส และจดหมายเหตุหลวงอุดมสมบัติ ด้วยเหตุนี้เนื้อหาที่ปรากฏจึงมีความสอดคล้องกับหลักฐานเอกสารทางประวัติศาสตร์ เนื้อหาในส่วนที่กล่าวถึงอาการพระสติวิปลาสของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ผู้เขียนได้แสดงความคิดเห็น และยืนยันว่าเป็นความจริงด้วยการอาศัยความรู้ด้านการแพทย์ของผู้เขียนอนุมานจากเหตุการณ์ และพฤติกรรมของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่ปรากฏในหลักฐานเอกสารทางประวัติศาสตร์ฉบับต่างๆ

ผู้อยู่เหนือเงื่อนไข (2545)

ผู้แต่ง สุภา ศิริมานนท์

เนื้อหา เริ่มกล่าวถึงตั้งแต่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชถูกจองจำรอการประหารชีวิต แต่ผู้เขียนได้นำเสนอว่ามีผู้มาช่วยพระองค์หลบหนีเพื่อไปส่งต่อไปยังคุณพ่ตในการเดินทางไปเมืองนครศรีธรรมราช บุคคลทั้ง 5 ที่มาช่วยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในครั้งนี้ คือ หลวงอาสาศึก หินขาบ สีเหล็ก ปางทราย และสิงขาม โดยหลวงอาสาศึกยอมสละชีวิตปลอมตัวเป็นสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่ถูกประหารชีวิตที่ป้อมวิชัยประสิทธิ์ สหายอีก 4 คน สามารถพาสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชพระองค์จริงไปพบคุณพ่ตที่ปากแม่น้ำได้สำเร็จ หลังจากนั้นจึงคุณพ่ตจึงนำพระองค์ไปอาศัยที่เมืองนครศรีธรรมราชนับแต่บัดนั้น

ข้อสังเกต เรื่องนี้แต่งเสร็จตั้งแต่วันที่ 18 กรกฎาคม 2496 แต่เวลานั้นสำนักพิมพ์ไม่กล้าพิมพ์เผยแพร่เพราะผู้แต่งเพิ่งหันข้อหาว่าเป็นกบฏ ประกอบกับช่วงเวลานั้นปัญหาเรื่องความมั่นคงของรัฐ และการปลุกกระแสต่อต้านคอมมิวนิสต์กำลังก่อตัวและทวีความรุนแรงขึ้น ผู้เขียนได้นำเสนอว่าเนื้อหาที่ปรากฏในตัวบทได้อ้างอิงมาจาก “เอกสารทางประวัติศาสตร์ชิ้นหนึ่ง” ที่มีที่มาจาก 1 ใน 5 ตระกูลมีส่วนช่วยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในการถูกประหารชีวิตตัดศีรษะที่ป้อมวิชัยประสิทธิ์ในครั้งนั้น ที่ถูกบันทึกขึ้นในยุคต้นกรุงรัตนโกสินทร์และสืบทอดต่อมาถึงปัจจุบัน (2549: คำนำสำนักพิมพ์) เนื้อหาที่ปรากฏในเรื่องนี้อาจกล่าวได้ว่าเป็นภาคต่อจากเรื่องไคร้ฆ่าพระเจ้ากรุงธน ที่หลวงวิจิตรวาทการได้กล่าวว่ามีผู้มาช่วยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชพระองค์จริงได้สำเร็จแต่ไม่ได้ขยายความมากนัก ผู้เขียนเรื่องนี้จึงขยายความ และให้ละเอียดของเหตุการณ์ของการช่วยชีวิตสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชพระองค์จริง

ตากสินมหาราช (2548)

ผู้แต่ง แรเงา และบงกชเพชร

เนื้อหา กล่าวถึงพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชตั้งแต่เป็นเจ้าเมืองตาก นำทัพมาช่วยราชการในกรุงศรีอยุธยา ตีฝ่าทัพพม่าเพื่อไปตั้งหลักที่หัวเมืองตะวันออก แล้วจึงนำทัพมา ขั้บไล่พม่า และปราบปรามก๊กต่างๆ ได้สำเร็จแล้วจึงปราบดาภิเษกเป็นพระมหากษัตริย์ที่สมบูรณ

ข้อสังเกต เรื่องนี้ดำเนินเรื่องตามหลักฐานที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ มุ่งเน้นนำเสนอถึงเหตุการณ์การรบแต่ละครั้งอย่างละเอียด โดยเฉพาะการเน้นย้ำเรื่องความกล้าหาญ ความเสียสละ ภาวะผู้นำ คุณประโยชน์อันใหญ่หลวงในการกอบกู้เอกราช

ตากสินมหาราชชาตินักรบ (2549)

ผู้แต่ง Claire Keefe-Fox (แปลโดยกล้วยไม้ แก้วสนธิ)

เนื้อหา กล่าวถึงตั้งแต่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในวัยทารก เรื่อยมาจนกระทั่ง พระองค์รับราชการในสมัยกรุงศรีอยุธยา ตีฝ่าทัพพม่าไปหัวเมืองตะวันออก ขั้บไล่พม่าและปราบปราม ก๊กต่างๆได้สำเร็จ เมื่อพระองค์ปราบดาภิเษกเป็นพระมหากษัตริย์แล้วเกิดกรณีกบฏ พระยาสุรศักดิ์ และ พระองค์สิ้นพระชนม์ในที่สุด โดยมีตัวละครเอกคือมาอิฐ ตัวละครที่มีความเกี่ยวโยง และอยู่ใน เหตุการณ์ต่างที่มีความสัมพันธ์กับพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

ข้อสังเกต ถึงเรื่องนี้สอดคล้องกับเอกสารทางประวัติศาสตร์ของไทย แต่เนื่องจากเรื่องนี้ เป็นเพียงเรื่องเล่าเรื่องเดียวที่ผู้เขียนเป็นชาวต่างชาติ (ลูกครึ่งอเมริกัน-ฝรั่งเศส เกิดในอิตาลี) ดังนั้น กฤดาภินิหารของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในสายตาชาวตะวันตกจึงถูกสร้างคำอธิบายใหม่ด้วย สายตาชาวตะวันตก อีกทั้งข้อมูลที่น่าสนใจเป็นเค้าโครงนั้นเป็นหลักฐานเอกสารทางประวัติศาสตร์ไทยที่ ปรากฏในชาติตะวันตกเป็นสำคัญ คือบันทึกของชาวฝรั่งเศส ความหมายของสมเด็จพระเจ้าตากสิน มหาราชในเรื่องนี้จึงมีทั้งความเหมือน และความต่างกับเอกสารทางประวัติศาสตร์ของไทย เป็นการ เปิดโลกทัศน์ในการรับรู้เรื่องราวของพระองค์ผ่านการรับรู้ของผู้ซึ่งอยู่รอบข้างที่เป็นชาวต่างชาติว่า คิดเห็นในตัวพระองค์เช่นไร

ความหลงในสงสาร (2549)

ผู้แต่ง สุทัสสา อ่อนค้อม เป็นนามปากกาของ รศ. ดร. สุจิตรา อ่อนค้อม

เนื้อหา กล่าวถึงพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่มีความแตกต่างจาก หลักฐานเอกสารทางประวัติศาสตร์ในเฉพาะเรื่องที่เป็นข้อกังขา อาทิ การนำเสนอถึงชาติกำเนิดของ พระองค์ อาการพระสติวิปลาส และการสิ้นพระชนม์ นอกจากนี้มีการอธิบายรายละเอียดปลีกย่อย ต่างๆ ทั้งที่ปรากฏ และไม่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์

ข้อสังเกต ผู้เขียนได้กล่าวถึงที่มาของเนื้อหาในคำนำว่า “ธรรมเนียมายชุตสัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกรรม เรื่องความหลงในสงสาร เป็นธรรมเนียมยอิงประวัติชีวิตของพระเดชพระคุณพระธรรมสิงหบุราจารย์ (จรัญ ฐิตธมฺโม) ซึ่งในเรื่องคือ พระครูเจริญ ฐิตธมฺโม เหตุการณ์ในเรื่องความหลงในสงสารเป็นช่วงที่พระเดชพระคุณสมย์ที่ยังเป็นพระครูภาวนาวิสุทธิได้พบกับหลวงพ่อบุญในป่าและพระภิกษุสมเด็จพระเจ้าตากสิน ซึ่งพระคุณท่านได้เล่าให้ข้าพเจ้าและนักศึกษาที่ข้าพเจ้าพาไปเข้ากรรมฐานที่วัดอัมพวันเมื่อสี่ปีก่อน...” (สุทฺธสา อ่อนค้อม. 2549: คำนำ)

ตามรอยเลือดพระเจ้าตาก (2550)

ผู้แต่ง ชานนท์ ท.

เนื้อหา เริ่มตั้งแต่การพรรณนาถึงสถานการณ์ในกรุงศรีอยุธยาที่ระส่ำระสายเรื่อยมาจนถึงการตีฝ่าวงล้อมเพื่อไปตั้งหลักทางหัวเมืองตะวันออก และสามารถขับไล่พม่ารวมถึงรวบรวมแผ่นดินเป็นปึกแผ่นได้สำเร็จ เรื่องจบลงเมื่อสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชสิ้นพระชนม์ที่ป้อมวิชัยประสิทธิ์

ข้อสังเกต เรื่องนี้เน้นเรื่องการศึกษาสงครามในครั้งต่างๆ ด้วยการแบ่งเป็นบท อาทิ ปรากฏชุมนุมรวมแผ่นดินไทย กรำศึกหนักทั้งศึกนอกศึกใน ทำศึกกัมพูชา เมฆิฎศึกหลายด้าน ดำเนินเรื่องเป็นไปตามเนื้อหาที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ เนื้อหาหลายเหตุการณ์ที่ผู้เขียนได้ใช้วิธีคัดลอกข้อความจากพระราชพงศาวดารปรากฏทั้งที่ระบุชื่อพระราชพงศาวดาร และคัดลอกโดยไม่ระบุชื่อพระราชพงศาวดาร หลักฐานเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่ผู้เขียนใช้ในการอ้างอิงคือ พระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา จดหมายเหตุความทรงจำกรมหลวงนรินทรเทวีทั้งที่เป็นส่วนบันทึกของกรมหลวงนรินทรเทวีเอง และที่เป็นส่วนพระราชวิจารณ์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระเจ้าตากฯ สิ้นพระชนม์ที่เมืองนคร (2550)

ผู้แต่ง ทศยศ กระจ่อมแก้ว

เนื้อหา นำเสนอการหลบหนีการประหารของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่ป้อมวิชัยประสิทธิ์มายังเมืองนครศรีธรรมราช

ข้อสังเกต เรื่องนี้อาศัยข้อเท็จจริงที่อ้างอิงหลักฐานต่างๆ ที่ปรากฏในเมืองนครศรีธรรมราช ทั้งที่เป็นคำบอกเล่าจากบุคคลที่สืบสายสกุลจากพระองค์ คือตระกูล “ณ นคร” และการศึกษาเชิงคติชนที่ได้ข้อมูลจากเพลงกล่อมเด็กพื้นบ้าน ตลอดจนข้อมูลทางโบราณคดี คือโบราณโบราณสถานที่เชื่อว่ามีความสัมพันธ์กับสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช โดยเฉพาะสถานที่ “เขานพนม” ที่ปรากฏรอยพระพุทธรูปที่ผู้เขียนเชื่อ และชี้ให้เห็นว่าสถานที่แห่งนี้คือที่พักของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเมื่อลี้ภัยมายังเมืองนครศรีธรรมราชโดยผสมกับจินตนาการของผู้เขียนเอง

จอมกษัตริย์แห่งนักรบ (2550)

ผู้แต่ง ศรีศากยโศก เป็นนามปากกาของทันตแพทย์ ปริญญา ใจเย็น

เนื้อหา นำเสนอพระราชประวัติตั้งแต่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชตั้งแต่ทรงพระเยาว์เรื่อยมาจนถึงการกอบกู้เอกราชให้ชาติไทยได้ในที่สุด

ข้อสังเกต เรื่องนี้นำเสนอพระราชประวัติในเรื่องนี้ปรากฏทั้งเนื้อหาที่ตรง และขัดแย้ง ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ รวมถึงเนื้อหาบางตอนที่ผู้เขียนได้อาศัยจินตนาการของตนเอง ดังที่ปรากฏในคำนำของผู้เขียนว่า “ข้าพเจ้าสร้างงานวรรณกรรมเกิดพระเกียรติยศเล่มนี้ ก็เพื่อแสดงความกตัญญูกตเวทิต์แด่มหाराชผู้ยิ่งใหญ่พระองค์หนึ่งของแผ่นดินไทย โดยมีแกนกลางของงานเขียนเป็นข้อมูลทางประวัติศาสตร์และอาศัยจินตนาการของข้าพเจ้าทำให้เรื่องราวดำเนินต่อไปตามความมุ่งหมาย...” (ศรีศากยโศก. 2550: คำนำ) ผู้เขียนได้ระบุความมุ่งหมายที่จะให้เรื่องนี้เป็น “วรรณกรรมเกิดพระเกียรติยศ” เนื้อหาส่วนใหญ่จึงแตกต่างกับข้อมูลทางประวัติศาสตร์ พระราชประวัติที่เป็นการลดทอนพระเกียรติยศจึงถูกตัดทอนลง อาทิ พระสติวิปลาส หรือการถูกประหารชีวิต เรื่องนี้จึงนำเสนอว่าสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชสามารถหลบหนีจากการประหารชีวิตที่ป้อมวิชัยประสิทธิ์ และได้อุปสมบทจนวาระสุดท้ายสิ้นพระชนม์ที่เมืองสระแก้ว

ดวงพระเจ้าตากไม่ถูกประหาร (2551)

ผู้แต่ง อ.เล็ก พลุโต

เนื้อหา นำเสนอพระราชประวัติตรงตามเอกสารทางประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นการกล่าวอย่างสังเขปเท่านั้น แต่ได้เน้นย้ำด้วยการสร้างคำอธิบายชุดใหม่ใน 3 ประเด็น คือ เรื่องชาติกำเนิดพระสติวิปลาส และการถูกประหารชีวิตที่แตกต่างไปจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์

ข้อสังเกต เขียนได้สร้างคำอธิบายใหม่ด้วยวิธีการใช้ความรู้ที่เข้าใจคือ “โหราศาสตร์” เป็นการเรื่องเล่าที่เนื้อหาปฏิเสธเนื้อความที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ หรือสร้างขึ้นใหม่โดยอาศัยหลักฐานที่มีความน่าสนใจคือ “รอยพระพุทธรูป” ที่ปรากฏภาพปริศนา (ดังที่กล่าวไว้ในเรื่องพระเจ้าตากขลิบพระชนม์ที่เมืองนคร) ที่ผู้เขียนนำมาตีความเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างเรื่องเล่า นอกจากนี้เนื้อหาบางช่วงที่เป็นพระราชประวัติที่แสดงออกถึงความกล้าหาญ ความมีพระราชศรัทธาในพระพุทธศาสนา หรือความผูกพันระหว่างพระองค์และสมเด็จพระยามหากษัตริย์ได้รับการสนับสนุนจากเรื่องเล่าที่สร้างขึ้นจากความรู้ในด้านโหราศาสตร์เช่นกัน

จากเรื่องเล่าทั้งหมดข้างต้น สามารถวิเคราะห์การประกอบสร้างเรื่องเล่าด้วยชุดข้อมูลทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชได้ดังนี้

1. การสร้างเรื่องเล่าจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เป็นลายลักษณ์อักษร

หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เป็นลายลักษณ์อักษร หมายถึงหลักฐานที่ถูกจดบันทึกขึ้นในรูปแบบต่างๆ เช่น จารึก ตำนาน พงศาวดาร คำให้การ บันทึกความทรงจำ เอกสารทางราชการ เอกสารกฎหมาย จดหมายส่วนตัว วรรณกรรม ตำราโบราณ เป็นต้น ในที่นี้การสร้างเรื่องเล่า พระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชได้อาศัยหลักการอ้างอิงจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เป็นลายลักษณ์อักษร หรือเอกสารทางประวัติศาสตร์ ดังนี้

ก) พระราชพงศาวดาร เป็นหลักฐานประวัติศาสตร์ประเภทลายลักษณ์อักษรที่มีความสำคัญมากในการศึกษาประวัติศาสตร์ไทยสมัยก่อน เนื้อหาในพระราชพงศาวดารจะเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวกับประเทศชาติ เหตุการณ์บ้านเมือง กษัตริย์ผู้เป็นประมุขและผู้สืบสันตติวงศ์ตามลำดับ เอกสารประเภทนี้ส่วนใหญ่เป็นเอกสารทางราชการที่กษัตริย์โปรดให้นักปราชญ์ประจำราชสำนัก หรือพระเถระผู้ใหญ่ซึ่งเป็นผู้นำทางศาสนา ทำการรวบรวมเรื่องราวต่างๆ ที่มีอยู่ในเอกสารโบราณสำคัญที่มีมาแต่ก่อน แล้วนำมาประมวลเป็นเรื่องราวขึ้น โดยอาจจะมีการแต่งเรื่องต่อเพิ่มเติมขึ้น ซึ่งเรียกว่า “เรียบเรียงขึ้นหรือแต่งขึ้น” หรืออาจจะนำเอาหนังสือพระราชพงศาวดารที่มีอยู่แล้วมาตรวจแก้ไข ถ้อยคำหรือแทรกความบางตอนลงไป ซึ่งเรียกว่า “ชำระ”

พระราชพงศาวดารที่มีเนื้อหาที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสมัยกรุงธนบุรี และกล่าวถึงสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เป็นที่รู้จักและแพร่หลายมี 5 ฉบับ คือ

- พระราชพงศาวดารฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม) ชำระขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2338 ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ซึ่งถือว่าเป็นพระราชพงศาวดารที่กล่าวถึงประวัติศาสตร์สมัยกรุงธนบุรีที่เก่าที่สุด

- พระราชพงศาวดารฉบับบริติชมิวเซียม เป็นฉบับที่คัดลอกจากพระราชพงศาวดารฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม) นิธิ เอียวศรีวงศ์ กล่าวว่า เฉพาะเนื้อความตอนกรุงธนบุรีนั้นตรงกับฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม) ทุกประการ จะยกเว้นบ้างก็แต่เรื่องของการสะกดคำเพี้ยนกัน หรือการลำดับความสลับที่กันบ้าง แต่นอกนั้นก็เหมือนกันคำต่อคำ(นิธิ เอียวศรีวงศ์. 2550ก: 112)

- พระราชพงศาวดารฉบับพิมพ์ของหมอบรัดเลย์ (ฉบับพิมพ์สองเล่ม , ฉบับสมเด็จพระปมาพันธุ์ชิโนรส, ฉบับพระพนรัตน์) พระราชพงศาวดารกรุงธนบุรีฉบับนี้เป็นฉบับแรกที่เพิ่มเติมข้อความตัดแปลงข้อความ และตัดทอนข้อความออกมา แต่ยังคงอาศัยฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม) เป็นแม่แบบในการชำระ

- พระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและกรมหลวงวงศาธิราชสนิททรงช่วยกันชำระเมื่อปี พ.ศ. 2398 ดังมีหลักฐานในพระราชหัตถเลขาที่พระองค์พระราชทานไปยังเซอร์ จอห์น บาวริง ราชทูตอังกฤษ เมื่อวันที่ 17 สิงหาคม พ.ศ. 2398 ดังนี้

ข้าพเจ้ากับน้องชายข้าพเจ้าคือกรมหลวงวงศาธิราชสนิท... กำลังพยายามตระเตรียมแต่ง
 ตำนาลกรุงสยามอันถูกต้องว่าเดิมแต่สร้างกรุงศรีอยุธยาโบราณเป็นราชธานีเมื่อปี ค.ศ. 1350 นั้น กับทั้ง
 พงศาวดารพระราชวงศ์ของเขาให้พิสดารยิ่งกว่าที่ข้าพเจ้าได้เรียบเรียงมาให้ท่านคราวนี้...
 (อุบลศรี อรรถพันธ์. 2524: 47; อ้างอิงจาก พระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล
 พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. 2473 หน้า 16)

การชำระพระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขาอาศัยพระราชพงศาวดารที่มีอยู่แล้วเป็น
 แม่แบบโดยเฉพาะพระราชพงศาวดารฉบับหมอบรัดเลย์ หรือฉบับสมเด็จพระพนรัตน์ที่เป็นตัวเขียน
 พระองค์เพียงแก้ไขคำ และสำนวนบางแห่ง ดังนั้นจึงทำให้พระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา
 เหมือนกับฉบับพระพนรัตน์ที่เป็นตัวเขียน (อุบลศรี อรรถพันธ์. 2524: 48)

เนื้อความตอนกรุงธนบุรีจึงปรากฏตรงกัน เว้นแต่การใช้ถ้อยคำผิดกันบ้าง

- พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับปลีกหมายเลข ๒/ก๑๐๑ จากฉบับสมุดไทยเขียน
 ด้วยตัวเส้นดินสอขาว เนื้อหากล่าวถึงพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชตอนต้น

ข) จดหมายเหตุ เป็นเอกสารโบราณที่สำคัญประเภทหนึ่งที่ใช้เป็นหลักฐานในการศึกษา
 ประวัติศาสตร์ จดหมายเหตุที่เป็นบันทึกเหตุการณ์ต่างๆ ในสมัยโบราณนั้น มักจะบันทึกขึ้นในขณะที่
 เหตุการณ์นั้นเกิดขึ้นและมักจะบอกเวลาลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นไว้ด้วย จึงรับการคัดเลือกว่าเป็น
 เอกสารที่มีคุณค่าสำหรับใช้ประโยชน์ในการอ้างอิงได้ จดหมายเหตุที่เป็นชุดข้อมูลในกระบวนการ
 ประกอบสร้างเรื่องเล่าพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช คือ

- จดหมายเหตุความทรงจำของพระเจ้าไปยิกาเธอกรมหลวงนรินทรเทวี (เจ้าครอกวัดโพธิ์)
 ตั้งแต่ จ.ศ. 1129 ถึง 1182 (พ.ศ. 2310 จนถึง พ.ศ. 2363) เป็นเวลา 53 ปี โดยพระบาทสมเด็จพระ
 จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระราชวิจารณ์ พร้อมทั้งค้นหาเอกสารประกอบการวิจารณ์อย่างละเอียด
 ดังนั้นเอกสารฉบับนี้จึงเป็นข้อมูลพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทั้งจาก พระเจ้าไปยิกา
 เธอกรมหลวงนรินทรเทวีซึ่งเป็นบุคคลที่ร่วมสมัย และส่วนพระราชวิจารณ์จากพระบาทสมเด็จพระ
 จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

- จดหมายเหตุโหร เป็นการบันทึกเหตุการณ์ที่สำคัญอย่างสังเขป โดยบอกควบคู่กับเวลา
 จะบันทึกตามลำดับเหตุการณ์ ต่อมาได้มีการนำจดหมายเหตุโหรต่างๆ เหล่านี้มารวมกันเรียกว่า “ปฐม”
 จากการศึกษาการสร้างเรื่องเล่าพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชได้ใช้หลักฐาน คือ
 จดหมายเหตุโหรในปฐมเพื่อกำหนดวันพระราชสมภพ

- จดหมายเหตุของชาวต่างชาติ เป็นการบันทึกสิ่งที่ได้เห็น และรับรู้ของชาวต่างชาติที่มีเดิน
 ทางเข้ามาในประเทศไทย จะด้วยเหตุผลทางด้านศาสนา การเมือง หรือการทูต เนื้อหาในจดหมายเหตุ
 ประเภทนี้จะครอบคลุมถึงกิจกรรมทางการเมืองการปกครอง ศาสนา ประเพณีวัฒนธรรมเป็นอย่างดี

มีประโยชน์ในด้านการศึกษาศาสนาพุทธในเวลานั้นๆ โดยเฉพาะจดหมายเหตุพวกบาทหลวงฝรั่งเศส ที่เข้ามาเผยแผ่ศาสนาซึ่งเข้ามาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย รัชกาลพระเจ้าเอกทัศกับครั้งสมัยกรุงธนบุรี และกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น จากการศึกษาการสร้างเรื่องเล่าพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชได้ใช้หลักฐาน คือ จดหมายของมองซิเออร์คูเดถึงมองซิเออร์เดโคเอต์โลกอง จดหมายมองซิเออร์คูเดถึงผู้อำนวยการคณะต่างประเทศ

- จดหมายเหตุของบุคคล เป็นบันทึกเฉพาะตนของผู้บันทึก คิดว่าเหตุการณ์นั้นๆ มีความสำคัญ แต่มักมีการสอดแทรกความรู้สึก จากการศึกษาการสร้างเรื่องเล่าพระราชประวัติได้ใช้หลักฐาน คือ จดหมายของหลวงอุดมสมบัติ ซึ่งมีตำแหน่งในกรมพระคลังสินค้า

ค) ตำนานอภินิหารบรรพบุรุษ ต้นฉบับเป็นสมบัติของหม่อมเจ้าปิยภัคดีนารถ สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิตโปรดให้ตีพิมพ์แจกในงานพระราชทานเพลิงศพหม่อมเจ้าปิยภัคดีนารถ เมื่อปี พ.ศ. 2473 และทรงพระนิพนธ์ไว้ในคำนำว่า ต้นฉบับเป็นสมุดไทยกระดาษข่อยขาวตัวหมึก 2 เล่ม ซึ่งปัจจุบันต้นฉบับสมุดไทยได้สูญหายไป เหลือเพียงสำเนาพิมพ์ดีด ที่สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพมีรับสั่งให้คัดลอกจากต้นฉบับสมุดไทยของหม่อมเจ้าปิยภัคดีนารถไว้ เนื้อหาหลักของอภินิหารบรรพบุรุษกล่าวถึงพระราชประวัติ “ก่อนเสวยราชย์” ของพระมหากษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่ 2 พระองค์ คือสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

ง) หนังสือไทยรบพม่า พระนิพนธ์สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ เนื้อหากล่าวถึงสงครามการสู้รบระหว่างไทยกับพม่าตั้งแต่กรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี คือสงครามครั้งที่ 1 คราวพม่าตีเมืองเชียงกรานจนถึงการตีเมืองเชียงตุงครั้งที่ 2 ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว หนังสือไทยรบพม่าเป็นข้อมูลที่สำคัญเล่มหนึ่งในการสร้างตัวบทเรื่องเล่าในพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่เกี่ยวกับการศึกสงคราม เพราะหนังสือเรื่องนี้ได้รวบรวมชุดข้อมูลการศึกสงครามในสมัยกรุงธนบุรีครั้งสำคัญทั้ง 10 ครั้ง

จ) หนังสือชุดประวัติศาสตร์สากล ของพลตรีหลวงวิจิตรวาทการ ตีพิมพ์ระหว่างปีพ.ศ. 2472-2474 มีเนื้อหาที่กล่าวถึงประวัติศาสตร์ของประเทศต่างๆ ทั้งในทวีปเอเชีย และทวีปยุโรป อาทิ จีน อินเดีย ไทย ญี่ปุ่น กรีก โรมัน อังกฤษ ฝรั่งเศส รวมถึงเกร็ดความรู้ทางประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะประวัติศาสตร์ไทย ได้กล่าวถึงประวัติศาสตร์ตั้งแต่สมัยภาคโบราณ สมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา สมัยกรุงธนบุรี เรื่อยมาจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยเฉพาะประวัติศาสตร์ในสมัยกรุงธนบุรีได้ศึกษาถึงเรื่องการศึกษาสงครามในสมัยกรุงธนบุรี และการกู้ชาติของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เป็นลายลักษณ์อักษรข้างต้นเหล่านี้ เป็นข้อมูลชุดสำคัญที่ใช้ในการประกอบสร้างเรื่องเล่าพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช โดยมีกระบวนการประกอบสร้างด้วยท่วงเรื่องเล่าพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ดังนี้คือ

- 1.1 การสร้างเรื่องเล่าด้วยการคัดลอก
- 1.2 การสร้างเรื่องเล่าด้วยการเรียบเรียงใหม่
- 1.3 การสร้างเรื่องเล่าด้วยการปรับแต่งข้อมูล
- 1.4 การสร้างเรื่องเล่าด้วยการตีความใหม่

1.1 การสร้างเรื่องเล่าด้วยการคัดลอก

การสร้างเรื่องเล่าด้วยการคัดลอก คือการอ้างอิงคัดลอกข้อความในเอกสารทางประวัติศาสตร์บางเหตุการณ์มาแสดงไว้เป็นส่วนหนึ่งของเรื่องเล่า โดยผู้เขียนไม่ได้สร้างเรื่องเล่าในเหตุการณ์นั้นขึ้นใหม่ด้วยสำนวนของตนเอง แต่ได้อ้างอิงเหตุการณ์ตามที่ได้ถูกบันทึกไว้ในเอกสารทางประวัติศาสตร์ด้วยการคัดลอกข้อความในเหตุการณ์นั้นๆ มาแสดงไว้ในตอนท้ายเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจเหตุการณ์ช่วงนั้นมากยิ่งขึ้นทั้งในพระราชประวัติที่แสดงถึงความกล้าหาญ กตัญญูนิหาร หรือแม้กระทั่งพระราชประวัติช่วงทำราชการที่มีเนื้อหากล่าวถึงพระสตีวิปลาต หรือการถูกประหารชีวิต ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือในเรื่องเล่าที่ถูกสร้างขึ้นใหม่ แบ่งตามลักษณะวิธีการคัดลอกที่ปรากฏในเรื่องเล่าได้เป็น 2 แบบ คือ การคัดลอกแบบอ้างอิง และการคัดลอกแบบไม่อ้างอิง ดังนี้

1.1.1 การคัดลอกแบบอ้างอิง

การคัดลอกแบบอ้างอิง คือการสร้างเรื่องเล่าด้วยการคัดลอกจากเอกสารทางประวัติศาสตร์โดยอ้างอิงที่มาของเอกสารทางประวัติศาสตร์อย่างชัดเจน เป็นการอ้างอิงเพื่อสนับสนุน หรือสร้างความน่าเชื่อถือของเนื้อหาเรื่องเล่า เอกสารทางประวัติศาสตร์เหล่านี้คือพระราชพงศาวดารฉบับต่างๆ

การคัดลอกแบบอ้างอิงปรากฏในเรื่องแผ่นดินพระเจ้าตาก ใครฆ่าพระเจ้าตากสิน ตามรอยเลือดพระเจ้าตาก และดวงพระเจ้าตากไม่ถูกประหาร ดังตัวอย่างเหตุการณ์ที่สมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึกเสด็จขึ้นปราบดาภิเษก ในเรื่อง **แผ่นดินพระเจ้าตาก** ที่ได้คัดลอกจากพระราชพงศาวดาร ฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม) ดังนี้

พงศาวดารฉบับพันจันทนุมาศ เล่าเหตุการณ์นี้ไว้อย่างสั้นๆ มีใจความเพียงว่า

“ณ วัน 7 9 5 ค่ำ เพลา 2 โมงเช้า เสด็จพระราชดำเนินทัพมาจากเสียมราบ ประทับ ณ พลับพลาหน้าวัดโพธาราม ฝ่ายข้าทูลละอองฯผู้ใหญ่พร้อมกันไปเชิญเสด็จลงเรือพระที่นั่งกราบ ข้ามมาพระราชวังสถิต ณ ศาลาลูกขุน มีหมู่พฤตมาตย์ราชสกุลกุมารพร้อมกันไป จึงมีพระราชบริหารดำรัสพฤตฯว่า เมื่อพระเจ้าแผ่นดินเป็นอาสัญละสุจริตธรรมเสีย ประพฤติการทุจริตฉะนี้ ก็เห็นว่าเป็นเสี้ยนหนามหลักตออันใหญ่อยู่ในแผ่นดิน จะละไว้มิได้ ขอให้ปริวรรตออกประหารเสีย

ฝ่ายท้าวทวารทั้งปวงมีใจเจ็บแค้นเป็นอันมากก็นำเอาพระเจ้าแผ่นดินและพวกโจทก์ทั้งปวงนั้นไปสำเร็จ ณ บ้อมท้ายเมืองในทันใดนั้น แล้วสมณชีพราหมณ์ เสนาพฤตมาตยราชภูรทั้งปวงก็ทูลอาราธนาวิงวอนอัญเชิญเสด็จขึ้นปราบดาภิเษก เป็นอิศวรผ่านพิภพสืบไป พระเจ้าอยู่หัวจึงไปนมัสการพระแก้วมรกตแล้วเสด็จประทับแรม ณ พลับพลาหน้าหอพระนั้น”

(แผ่นดินพระเจ้าตาก. 2548: 315-316)

เนื่องจากเนื้อความในพระราชพงศาวดาร ฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม) มีเนื้อหาไม่ละเอียดมากนักเมื่อเทียบกับพระราชพงศาวดารที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช การสร้างเรื่องเล่าบางกรณีจึงต้องคัดลอกและอ้างอิงพระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา เพราะมีเนื้อหาที่ละเอียดมากกว่า เพื่อเป็นการให้รายละเอียดมากขึ้น ดังตัวอย่างในเรื่อง **แผ่นดินพระเจ้าตาก** เช่นกัน แต่กล่าวถึงเหตุการณ์ปราบกบฏพระยาสุรศรี เพิ่มเติมโดยใช้พระราชพงศาวดารทั้งสองฉบับ ดังนี้

ภายในพระราชวังนั้น ก็คงมีผู้คนน้อยเต็มที ที่พร้อมถวายความอารักขาต่อสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี เพราะเราทราบดีจากพงศาวดารฉบับต่างๆว่า เพียงแค่วันรุ่งขึ้น เมื่อบุณยานาของพระองค์เองหมดสิ้นลงขาดไร้ผู้ศรัทธาสรรเสริญ ไม่มีข้าราชการบริวารรักใคร่จงรักภักดีเหลืออยู่ พระองค์ก็ต้องยอมแพ้ เพราะจะขึ้นสู้รบต่อไปก็ไม่มีความประโยชน์

พงศาวดาร ฉบับพันจันทนุมาศ บันทึกว่า

“ครั้นรุ่งขึ้น ณ วันอาทิตย์ เดือน 4 แรม 12 ค่ำ ให้พระราชาคณะออกมาเจรจาความเมืองสารภาพว่าผิด ขอชีวิตจะบรรพชาต่อพระยาสุรศรี ในวันนั้นเพล 3 ทุ่ม พระเจ้าแผ่นดินก็ทรงผนวช ณ พัทธสีมา วัดแจ้ง อยู่ในราชสมบัติ 15 ปี พระยาสุรศรีจึงแต่งทหารไปพิทักษ์รักษาไว้ แล้วก็เข้าอยู่ในห้องพระโรงกับหลวงเทพน่องชาย จึงจับกรมขุนอนุรักษสงครามหลานเธอจำไว้ แล้วเอาเงินในห้องพระคลังแจกท้าวทวารฝ่ายในฝ่ายหน้า”

พระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา เล่าเหตุการณ์ในทำนองใกล้เคียงกัน แต่ให้รายละเอียดมากกว่า มีใจความว่า

“ครั้นรุ่งขึ้น ณ วันอาทิตย์ เดือน 4 แรม 12 ค่ำ พระเจ้าแผ่นดินจึงให้ออกไปนิมนต์พระสังฆราชพระวันรัตน์ และพระรัตนมุณีเข้ามา แล้วให้ออกไปเจรจาความเมืองกับพระยาสุรศรี สารภาพผิดยอมแพ้ขอชีวิต จะออกบรรพชา พระยาสุรศรีก็ยอม

“ในเวลานั้นค้ำลงเพลยามเศษ พระเจ้าแผ่นดินจึงออกทรงพระผนวช ณ พระอุโบสถวัดแจ้งภายในพระราชวังและเสด็จดำรงราชาภิเษกอยู่ในพระราชสมบัติได้ 15 ปี ก็เสียดพระนครแก่พระยาสุรศรี พระยาสุรศรีจึงจัดพลทหารให้ไปตั้งล้อมพระอุโบสถวัดแจ้งไว้แน่นหนา มิให้พระเจ้าแผ่นดินซึ่งบรรพชานั้นหนีไปได้ แล้วให้จับกรมขุนอนุรักษสงครามหลานเธอ และวงศานุวงศ์ทั้งปวงมาจำไว้ในพระราชวังทั้งสิ้น

“รุ่งขึ้น ณ วันจันทร์ เดือน 4 แรม 13 ค่ำ วันจ่ายตรุษ พระยาสุรศรีจึงเข้าพระราชวังกับทั้งหลวงเทพน่อง เข้าอยู่ ณ ห้องพระโรง ว่าราชการแผ่นดิน ให้ถอดนักโทษ ข้าราชการฝ่ายหน้าฝ่ายใน และราษฎรซึ่งอยู่ในเรือนจำนั้นออกสิ้น”

(แผ่นดินพระเจ้าตาก. 2548: 281-282)

พระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา เป็นพระราชพงศาวดารที่บันทึกเหตุการณ์อย่างละเอียด ดังนั้นการคัดลอกอ้างอิงส่วนใหญ่จึงนิยมใช้พระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขาในการอ้างอิง หรือบรรยายเหตุการณ์ในตอนต่างๆ ดังยกตัวอย่างในเรื่อง **ไครฆ่าพระเจ้าตากสิน** ตอนเหตุการณ์นายกลมอ่อนน้อมยอมเป็นข้าสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และตอนเหล่าขุนนางทั้งปวงอัญเชิญพระองค์เถลิงถวัลย์ราชสมบัติ ดังนี้

เหตุการณ์ตอนนายกลมอ่อนน้อมยอมเป็นข้าสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

(พระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา เล่มที่ ๒ ตอน ๑ หน้า ๔๖๐)

...

ขณะนั้น นายกลมเป็นนายชุมนุม คุมไพร่พลอยู่ที่นั่น คอยสกัดจะรบ และพระยากำแพงเพชร ขึ้นขี่ช้างพลายถือปืนนกสับรางแดงพร้อมด้วยพลทหารแห่แวดล้อมหน้าหลัง ตรงเข้าไปในระหว่างพลนายกลม ซึ่งมาสกัดอยู่นั้น ด้วยเดชะบารมีบันดาลให้นายกลมเกรงกลัวเดชานุภาพ วางอาวุธเสียสิ้น ทั้งพวกพลพากันเข้ามาบอบน้อมยอมเป็นข้า แล้วนำทัพไปหยุดประทับ ณ ที่มีหนองน้ำ พระยากำแพงเพชร จึงให้เงินตราห้าตำลึงเป็นรางวัลแก่นายกลม แล้วให้โอราสั่งสอนให้ตั้งอยู่ในยุติธรรมสุจริต

(ไครฆ่าพระเจ้าตากสิน. 2551: 17-18)

เหตุการณ์ตอนเหล่าขุนนางทั้งปวงอัญเชิญพระองค์เถลิงถวัลย์ราชสมบัติ

(จากพระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา เล่ม ๒ ตอน ๒ หน้า ๒)

ลุศักราช ๑๑๓๐ ปีชวดสัมฤทธิศก จึงทำวพระยาข้าราชการจีนไทยผู้ใหญ่ผู้น้อยทั้งปวง ก็ปรึกษาพร้อมกันอัญเชิญเสด็จเถลิงถวัลย์ราชสมบัติเป็นบรมกษัตริย์ผ่านพิภพลีลา ณ กรุงธนบุรี ตั้งขึ้นเป็นราชธานีสืบไป ทรงพระกรุณาให้แจกจ่ายอาหารแก่ราษฎรทั้งหลายซึ่งอดโซอนาถาทั่วสี่มามณฑล...

(ไครฆ่าพระเจ้าตากสิน. 2551: 31)

จากเรื่องเล่าข้างต้นทั้งสองเหตุการณ์ข้างต้น เป็นส่วนหนึ่งของเรื่อง **ไครฆ่าพระเจ้าตากสิน** ใช้วิธีการประกอบสร้างเรื่องเล่าด้วยการคัดลอกข้อความจากพระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา โดยตรง โดยแสดงถึงแหล่งที่มาของเรื่องเล่าที่แยกออกจากเนื้อหาอย่างชัดเจน ซึ่งเหตุการณ์ทั้งสองล้วนแล้วแต่แสดงถึงคุณความดีของพระองค์ เป็นข้อสังเกตว่าเรื่องไครฆ่าพระเจ้าตากสินได้คัดเลือกอ้างอิงเอกสารทางประวัติศาสตร์โดยเลือกคัดลอกเฉพาะเหตุการณ์ที่แสดงถึงบารมี และพระเกียรติของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

ส่วนเรื่อง **แผ่นดินพระเจ้าตาก** ใช้การสร้างเรื่องเล่าด้วยการคัดลอกข้อความจากพระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขาโดยตรง โดยแสดงไว้ในเนื้อหาตัวบทเรื่องเล่า ดังนี้

เหตุการณ์ก่อนพระองค์นำทัพเข้าตีเมืองจันทบุรี

ถึงตอนนี้จึงรับสั่งให้นายทหารของพระองค์หุงข้าวนำอาหารกินกันให้อิ่ม หลังจากนั้นให้เอาอาหารทิ้งหุบหม้อหุบไหเสีย ถ้าไปกินข้าวเมื่อต่อไปในเมืองไม่ได้ ก็ขอให้ตายกันเสีย เรื่องนี้เราทราบดีในประวัติศาสตร์ พระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา กล่าวว่า

“จึงตรัสว่าพระยาจันทบุรีมิได้ตั้งอยู่ในสัจจะ ไม่ยอมเป็นไมตรีด้วยเราแล้ว เห็นว่าขุนรามหมื่นซ่องจะป้องกันเมืองไว้ได้ ก็ให้ตกแต่งบ้านเมืองให้มั่นคงเถิด เราคงจะตีเอาให้จงได้ แล้วตรัสสั่งนายทัพนายกองทแกล้วทหารทั้งปวงให้หุงอาหารกินพร้อมกัน แล้วเหลือ้นให้สาตเททิ้งเสียจงสิ้น ในเวลากลางคืนวันนี้เร่งเข้าตีเอาเมืองจันทบุรีให้จงได้ เข้าไปกินข้าวเข้าเอาในเมือง แม้นมิได้เมืองก็จงตายเสียให้พร้อมกันทีเดียวเถิด”

ในคืนนั้นเอง พระเจ้าตากสินจึงนำกองทัพอำเภอดำรงเมืองจันทบุรี

(แผ่นดินพระเจ้าตาก. 2548: 9)

เหตุการณ์จลาจลในกรุงธนบุรี

คราวนี้ขอเชิญท่านผู้อ่านพิจารณาดูในหนังสือพระราชพงศาวดาร ว่ากรุงสยามตอนปลายรัชกาลสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีนั้น ประชากรราษฎรเดือดร้อนลำบากมากน้อยแค่ไหน พระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา บันทึกเหตุการณ์ไว้ว่า

“ในขณะนั้น บ้านเมืองเกิดจลาจลเดือดร้อน ทั้งฝ่ายพุทธจักร พระพุทธศาสนาก็เศร้าหมอง ฝ่ายพระราชอาณาจักรประชากรราษฎรก็ได้ความเดือดร้อนด้วยทุกข์ภัยเพราะเจ้าแผ่นดินมิได้ตั้งอยู่ในทศพิธราชธรรมสุจริต คิดให้นัยแก่คนพาล ให้ฟ้องร้องซ้ำทูลละอองธุลีพระบาท ผู้ใหญ่ผู้น้อยทั้งข้างหน้าข้างในและราษฎรทั้งหลาย ว่าชายข้าวเกลือองงาเนื้อไม้ สิ่งของต้องห้ามทั้งปวงต่างๆเอาลงสำเภา มาขายว่าขาย และฟ้องร้องว่าชายหญิงมีชื่อนั้นผู้นั้นเป็นโจรลักพระราชทรัพย์เงินทองในท้องพระคลัง ไม่ลักว่าลัก ล้วนแต่ความเท็จไม่จริง แก้วใส่ความใส่โทษเอาเปล่าๆ ทั้งนั้น แล้วให้ลงพระราชอาญาโบยตีจำจอง และให้ทำโทษเจ้าจอมข้างในว่าลักเงินเหรียญในท้องพระคลังไป หายไปกำปั่นหนึ่ง ให้โบยตีและจำไว้เป็นอันมาก แล้วให้เอาเจ้าจอมในรีชาวคลังขึ้นย่างเพลิงจนถึงแก่ความตาย”

(แผ่นดินพระเจ้าตาก. 2548: 237)

เหตุการณ์ประหารชีวิตสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีอยู่ดีๆ ก็ส่งทหารมาจับบุตรและภรรยาของท่านไปใส่คุกโดยไม่มีเหตุผลระหว่างที่ท่านไปทำสงครามรับใช้พระเจ้าแผ่นดินที่เมืองเขมร และมีได้ก่อการทำความผิดอย่างใดแม้แต่น้อย มาถึงวาระนี้เหตุการณ์เปลี่ยนแปลงกลับหน้ามือเป็นหลังมือ บุคคลที่ท่านเคยต้องเคารพนบและเกรงกลัว บัดนี้อยู่ในสภาพนักโทษ และตัวของท่านเองกลับกลายเป็นผู้ที่ยิ่งใหญ่ มีอำนาจวาสนาสูงที่สุดในกรุงสยาม จึงเป็นที่ของท่านที่จะเป็นผู้ชำระความผิด ชูไต่ถามสอบความสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีด้วยถ้อยคำที่รุนแรงบ้าง

พระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา บันทึกเหตุการณ์ต่อไปว่า

“และเจ้าตากสินก็รับผิดทั้งสิ้นทุกประการ จึงมีรับสั่งให้เอาตัวไปประหารชีวิตสำเร็จโทษเสีย เพชฌฆาตกับผู้คุมก็ลากเอาตัวขึ้นแคร่หามไปกับทั้งสังฆิกพันธนาการ เจ้าตากจึงว่าแก่ผู้คุมเพชฌฆาตว่า ตัวเราก็ตีสิ้นบุญจะถึงที่ตายอยู่แล้ว ช่วยพาเราแวะเข้าไปหาท่านผู้สำเร็จราชการ จะขอเจรจาด้วยสักสองสามคำ ผู้คุมก็ให้หามเข้ามา ได้ทอดพระเนตรเห็นจึงบอกพระหัตถ์มิให้นำมาเฝ้า ผู้คุมและเพชฌฆาตก็หามออกไปนอกพระราชวัง ถึงหน้าป่าอมวิชัยประสิทธิ์ ก็ประหารชีวิตตัดศีรษะเสียถึงแก่พิราลัย จึงรับสั่งให้เอาศพไปฝังไว้ ณ วัดบางยี่เรือใต้ และเจ้าตากสินขณะเมื่อสิ้นบุญถึงทำลายชีพนั้นอายุได้สี่สิบแปดปี”

(แผ่นดินพระเจ้าตาก. 2548: 321-322)

จะเห็นได้ว่าการอ้างอิงในเรื่อง **แผ่นดินพระเจ้าตาก** ข้างต้นนี้มีทั้งเหตุการณ์ที่เสริมพระเกียรติยศของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช อาทิความกล้าหาญเด็ดเดี่ยวในการเข้าตีเมืองจันทบุรี และเหตุการณ์ที่พระองค์ถูกประหารชีวิต ซึ่งเป็นการลดพระเกียรติของพระองค์ แสดงว่า นพ. วิบูลย์ วิจิตรวาทการ เขียนเรื่อง **แผ่นดินพระเจ้าตาก** โดยอ้างอิงเอกสารทางประวัติศาสตร์ด้วยการคัดลอกเหตุการณ์ทั้งกรณีที่ยอพระเกียรติ และลดทอนพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชตามที่ถูกบันทึกในเอกสารประวัติศาสตร์ประเภทต่างๆ นอกจากนั้นเรื่องนี้ยังการสร้างเรื่องเล่าด้วยวิธีการอ้างอิงคัดลอกข้อความในเอกสารทางประวัติศาสตร์มากกว่าตัวบทเรื่องอื่นๆ ที่นำมาศึกษาทั้งหมด

การคัดลอกและอ้างอิงจากพระราชพงศาวดารฉบับต่างๆ ในข้างต้นนั้น มักใช้อ้างอิงเหตุการณ์สำคัญนับตั้งแต่รับราชการในกรุงศรีอยุธยาจนถึงเหตุการณ์ช่วงสิ้นรัชกาล เหตุการณ์ที่ถูกนำมาคัดลอกอ้างอิงมากที่สุดคือ ช่วงเหตุการณ์ที่แสดงวีรกรรมพระปรีชาสามารถของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช นอกจากนั้นก็มีเหตุการณ์ที่สำคัญต่างๆ เช่น พระสติวิปลาส และถูกสำเร็จโทษในที่สุดโดยมีเนื้อหาสอดคล้องกับพระราชพงศาวดารทุกประการ การอ้างอิงเช่นนี้แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับหลักฐานประเภทเอกสารพระราชพงศาวดาร โดยเฉพาะพระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขาที่ถือว่ามีความน่าเชื่อถือและเนื้อหาละเอียด หรืออีกนัยหนึ่งเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือของเรื่องเล่าที่ถูกสร้างขึ้นเพราะเป็นข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์

นอกจากพระราชพงศาวดารไทยแล้ว ยังปรากฏการคัดลอกและอ้างอิงจากพระราชพงศาวดารกรุงกัมพูชา แต่เหตุการณ์ถูกนำมาคัดลอกอ้างอิงไม่เกี่ยวข้องกับพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชโดยตรง คือเหตุการณ์สงครามเสียกรุงครั้งที่ 2 และเนื้อหาเกี่ยวกับเจ้าศรีสังข์ ปรากฏในเรื่องเล่าเพียงเรื่องเดียว คือ เรื่อง **แผ่นดินพระเจ้าตาก** ดังนี้

เรื่องราวเกี่ยวกับเจ้าศรีสังข์นี้ เราได้รายละเอียดมากที่สุดจากจดหมายของบาทหลวงอาโตต์และบาทหลวงคอร์ แต่ก็มีการกล่าวถึงอย่างสั้นๆในพงศาวดารไทยและพงศาวดารเขมรเหมือนกัน ราชพงศาวดารกรุงกัมพูชา บันทึกไว้ว่า

“ในปีกุน 1129 แลจุลศักราช 1129 พม่ายกทัพมาตีกรุงศรีอยุธยา กรุงศรีอยุธยาแตกเสียกรุงแก่พม่า พม่าจับตัวได้พระราชวงษานุวงศ์ษัตริย์ไทย แลกวาดต้อนครอบครัวนำจากเมืองไทยไปเมืองพม่าเป็นอันมาก พระบรมมพิตร ณ กรุงกัมพูชาบัดนี้”

ส่วนในพงศาวดารไทยก็กล่าวถึงเรื่องพระเจ้าศรีสังข์นี้อย่างสั้นๆเหมือนกัน และพูดอย่างคลุมเครือ ไม่ได้บอกตรงๆว่าเอามาฆ่าหรือเอาตัวมาชุบเลี้ยง

(แผ่นดินพระเจ้าตาก. 2548: 44-46)

จากตัวอย่างที่ปรากฏในเรื่อง **แผ่นดินพระเจ้าตาก** และ **ไครฆ่าพระเจ้าตากสิน** ในข้างต้น แสดงให้เห็นว่าการประกอบสร้างเรื่องเล่าพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชมีการคัดลอกอ้างอิงจากพระราชพงศาวดารฉบับต่างๆ โดยระบุว่าเป็นพระราชพงศาวดารฉบับใด และคัดลอกข้อความทั้งเหตุการณ์มาโดยตรง

นอกจากนี้ยังมีการสร้างเรื่องเล่าที่มีการอ้างอิงจากพระราชพงศาวดาร แต่ปรับเปลี่ยนถ้อยคำโดยนำมาเล่าให้เป็นสำนวนของตนเอง ยกตัวอย่างเรื่อง **แผ่นดินพระเจ้าตาก** ดังนี้

พระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา เล่าว่า พระยาสุริยอภัยนี้ ได้ข่าวว่าเกิดการจลาจลขึ้นที่กรุงธนบุรี พระเจ้ากรุงธนบุรีสืบอำนาจจากพระยาสุรศักดิ์บั้งค้ำให้บวชพระ และพระยาสุรศักดิ์เองกำลังคุมอำนาจอยู่ พระยาสุริยอภัยจึงเดินทางไปกราบเรียนเหตุการณ์นี้ต่อเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกที่นครเสียมราฐ ประเทศเขมร

(แผ่นดินพระเจ้าตาก. 2548: 298)

บางกรณีที่พระราชประวัติมีความต่อเนื่องกันในหลายเหตุการณ์ ผู้เขียนอาจใช้ทั้ง 2 วิธี คือ ส่วนหนึ่งใช้การอ้างอิงจากพระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา ด้วยการคัดลอกข้อความออกมาโดยตรง อีกส่วนหนึ่งปรับเปลี่ยนถ้อยคำโดยการนำมาเล่าด้วยสำนวนของตนเอง ยกตัวอย่างเรื่อง **ตามรอยเลือดพระเจ้าตาก** ดังนี้

สมเด็จพระเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกพร้อมด้วยนายทหารองครักษ์ และไพร่พลจำนวนหนึ่งนั่งเรือข้าม ฟากมายังพระราชวัง ถึงศาลาลูกขุนมหาตไทยซึ่งบรรดาขุนนางอำมาตย์และข้าราชการน้อยใหญ่มาชุมนุม กันอย่างพร้อมเพรียง ในจำนวนนี้พระยาสุรศักดิ์ก็มาด้วย เหล่าขุนนางทั้งปวงได้วิงวอนอัญเชิญปราบดาภิเษก ขึ้นครองราชย์เป็นพระมหากษัตริย์พระองค์ต่อไป

พระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา บันทึกว่าสมเด็จพระเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกกล่าวแก่ ข้าราชการขุนนางทั้งปวงว่า

“เมื่อพระเจ้าแผ่นดินเป็นอาศัตย์อาธรรมดังนี้ ท่านทั้งปวงจะคิดอ่านประการใด”

เหล่าขุนนางอำมาตย์ทั้งหลายพากันกราบเรียนเป็นเสียงเดียวกันว่า

“พระเจ้าแผ่นดินละสุจริตธรรมเสียประพฤติกการทุจริตฉะนี้ ก็เห็นว่าเป็นเสี้ยนหนามหลักคออัน ใหญ่อยู่ในแผ่นดินจะละไว้มิได้ควรจะให้สำเร็จโทษเสีย”

สมเด็จพระเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกจึงตั้งกระทู้ถามต่อสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีว่า

“ตัวเป็นเจ้าแผ่นดินใช้เราไปกระทำการสงครามได้ความลำบากเกินเหตุต่างน้ำ เราก็อุตสาหะ กระทำศึกมิได้อ้ายแก่ชีวิต คิดแต่จะทำนุบำรุงแผ่นดินให้สิ้นเสี้ยนหนาม จะให้สมณชีพราหมณาจารย์ และไพร่ฟ้าประชาชนอยู่เย็นเป็นสุขสืบด้วยกัน ก็เหตุไฉนอยู่ภายหลังตัวจึงเอาบุตรภรรยาเรามาจงจำทำ โทษแล้วโดยดีพระภิกษุสงฆ์ และลงโทษแก่ข้าราชการและอาณาประชาราษฎร เร่งรัดเอาทรัพย์สินโดย พลการดื้อนหาความผิดมิได้ กระทำให้แผ่นดินเดือดร้อนทุกเส้นหญ้า ทั้งพระพุทธานุภาพก็เสื่อมทรุดเศร้า หมองดุจเมืองมิถิลานี้ โทษตัวจะมีประการใดจงให้การไปให้แจ้ง”

ความในพระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขากล่าวต่อไปว่า

“และเจ้าตากสินก็รับผิดทั้งสิ้นทุกประการ จึงมีรับสั่งให้เอาตัวไปประหารชีวิตสำเร็จโทษเสีย เพชฌฆาตกับผู้คุมก็ลากเอาตัวขึ้นแคร่หามไปกับทั้งสิ่งขลิกพันธนาการ เจ้าตากจึงว่าแก่ผู้คุมเพชฌฆาตว่า ตัวเราก็นับบุญจะถึงที่ตายอยู่แล้ว ช่วยพาเราแวะเข้าไปหาท่านผู้สำเร็จราชการ จะขอเจรจาด้วยสักสอง สามคำ ผู้คุมก็ให้หามเข้ามา ได้ทอดพระเนตรเห็นจึงบอกพระหัตถ์มิให้นำมาเฝ้า ผู้คุมและเพชฌฆาตก็ หามออกไปนอกพระราชวัง ถึงหน้าป้อมวิชัยประสิทธิ์ ก็ประหารชีวิต...”

สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีสวรรคต พระศพฝังไว้ ณ วัดบางยี่เรือใต้ ขณะมีพระชนมายุสี่สิบปี

(ตามรอยเลือดพระเจ้าตาก. 2550: 221-222)

จากตัวอย่างในเรื่อง **ตามรอยเลือดพระเจ้าตาก** ข้างต้น ผู้เขียนมีวิธีการสร้างเรื่องเล่าด้วย การอ้างอิงข้อความจากพระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา ส่วนตอนสมเด็จพระเจ้าพระยามหา กษัตริย์ศึกกล่าวแก่ข้าราชการขุนนางทั้งปวง เป็นการเรียบเรียงใหม่โดยยังอาศัยใจความเดิม แต่การ อ้างอิงข้อความจากพระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขาตอนสำเร็จโทษพระเจ้าตากเป็นการ คัดลอกข้อความจากเอกสารทางประวัติศาสตร์โดยตรง ซึ่งตรงกับข้อความในพระราชพงศาวดารฉบับ พระราชหัตถเลขา ดังนี้

ฝ่ายพระยาสวรรค์และพรหมพวก ก็กลัวพระเดชาภาพเป็นกำลัง มิรู้ที่จะหนีจะสู้ประการใด ก็มาเฝ้ากราบถวายบังคมพร้อมด้วยขุนนางทั้งปวง จึงตรัสปรึกษาด้วยมุขมนตรีทั้งหลายว่า เมื่อพระเจ้าแผ่นดินเป็นอัสติยธรรมดังนี้แล้ว ท่านทั้งปวงจะคิดอ่านประการใด มุขมนตรีทั้งหลายพร้อมกันกราบทูลว่า พระเจ้าแผ่นดินละสุจริตธรรมเสียประพฤติกการทุจริตฉะนี้ ก็เห็นว่าเป็นเลี่ยนหนามหลักตออันใหญ่อยู่ในแผ่นดิน จะละไว้มิได้ ควรจะให้สำเร็จโทษเสีย จึงมีรับสั่งให้มีกระตุ้มตามเจ้าตากสินเจ้าแผ่นดินผู้ทุจริตว่า ตัวเป็นเจ้าแผ่นดินใช้เราไปกระทำการสงครามได้ความลำบากเกินแห่งอื่นต่างน้ำ เราก็คือตาสหะอาสากกระทำศึกมิได้อาลัยแก่ชีวิต คิดแต่จะทำนุบำรุงแผ่นดินให้สิ้นเลี่ยนหนาม จะให้สมณชีพรามณจารย์และไพร่ฟ้าประชาชนอยู่เย็นเป็นสุขสืบด้วยกัน ก็เหตุไฉนอยู่ภายหลัง ตัวจึงเอาบุตรภรรยาเรามาจากจำทำโทษแล้วโดยตีพระภิกษุสงฆ์ และลงโทษแก่ข้าราชการและอาณาประชาราษฎร์ เร่งรัดเอาทรัพย์สินโดยพลการ ด้วยความผิดมิได้ กระทำให้แผ่นดินเดือดร้อนทุกเส้นหญ้า ทั้งพระพุทธานุภาพก็เสื่อมทรุดเศร้าหมองดุจเมืองมิถิลาที่ฉะนี้ โทษตัวจะมีประการใดจงให้การไปให้แจ้ง แล้วเจ้าตากก็รับผิดทั้งสิ้นทุกประการ จึงมีรับสั่งให้เอาไปประหารชีวิตสำเร็จโทษเสีย เพชฌฆาตกับผู้คุมก็ลากเอาตัวขึ้นแคร่หามไป กับทั้งสังฆิกพันธนาการ เจ้าตากจึงว่าผู้คุมเพชฌฆาตว่า ตัวเราก็สิ้นบุญจะถึงที่ตายอยู่แล้ว ช่วยพาเราแวะเข้าไปหาท่านผู้สำเร็จราชการ จะขอเจรจาด้วยสักสองสามคำ ผู้คุมก็ให้หามเข้ามา ได้ทอดพระเนตรเห็นจึงบอกพระหัตถ์มิให้นำมาเฝ้า ผู้คุมและเพชฌฆาตก็หามออกไปนอกพระราชวัง ถึงหน้าป้อมวิชัยประสิทธิ์ก็ประหารชีวิตตัดศีรษะเสียถึงแก่พิราลัย จึงรับสั่งให้เอาศพไปฝังไว้ ณ วัดบางยี่เรือใต้ และเจ้าตากสินขณะเมื่อสิ้นบุญถึงทำลายชีพนั้นอายุได้สี่สิบแปดปี

(พระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา. 2548: 230)

เมื่อนำเรื่อง **ตามรอยเลือดพระเจ้าตาก** มาเปรียบเทียบกับพระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขาแล้ว เหตุการณ์สมเด็จพระเจ้าตากสินเจ้าพระยาตากแก้วขุนนางทั้งปวงเป็นการสร้างเรื่องเล่าด้วยการเรียบเรียงใหม่ที่ยังคงเนื้อความตามพระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา แต่เหตุการณ์ที่แสดงให้เห็นถึงความผิดของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเป็นการสร้างเรื่องเล่าด้วยการคัดลอกข้อความจากพระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขาเช่นกัน แต่พบว่าผู้เขียนตั้งใจหรือจงใจที่จะไม่เลือกคัดลอกการประหารชีวิตสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช โดยเลือกที่จะละไว้ไม่กล่าวถึงการ “ตัดศีรษะ” ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่ลดทอนพระเกียรติของพระองค์

ส่วนการสร้างเรื่องเล่าพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่อ้างอิงด้วยการคัดลอกข้อความทั้งเหตุการณ์โดยตรงนอกเหนือจากพระราชพงศาวดารแล้ว ยังมีกรอ้างอิงด้วยการคัดลอกจากเอกสารทางประวัติศาสตร์ชนิดอื่นๆอีก ได้แก่การอ้างอิงคัดลอกข้อความจากจดหมายเหตุความทรงจำกรมหลวงนรินทรเทวี ทั้งในส่วนที่เป็นข้อความจากจดหมายเหตุกรมหลวงนรินทรเทวี และข้อความจากพระราชวิจารณ์สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว การสร้างเรื่องเล่าด้วยการอ้างอิงเฉพาะข้อความจากจดหมายเหตุกรมหลวงนรินทรเทวี พบในเรื่อง **ใครฆ่าพระเจ้าตากสิน และ แผ่นดินพระเจ้าตาก** ดังนี้

เหตุการณ์สิ้นพระชนม์ของพระราชชนนี

ในขณะที่การรบยังติดพันกันอยู่มากนั้น ก็ทรงได้รับข่าวว่าสมเด็จพระพันปีหลวงกรมพระเทพามาตย์ ทรงประชวรหนัก ในจดหมายเหตุความทรงจำกรมหลวงนรินทรเทวี หน้า ๑๐๔ ทรงบันทึกไว้ดังนี้

สมเด็จพระพันปีหลวงกรมหลวงเทพามาตย์ประชวรหนักอยู่แล้ว เสด็จสู่สวรรคาลัย เสด็จมาตั้งเขาวงกตโดยสูงแลสุดสายตา ถวายพระเพลิงบนยอดเขาเสด็จ

(ไครษำพระเจ้าตากสิน. 2551: 66-67)

จากเรื่องเล่าข้างต้นเป็นส่วนหนึ่งเรื่อง **ไครษำพระเจ้าตากสิน** ภาณุธรรมมัย กบิลสิงห์ ได้นำเสนอด้วยการอ้างอิงคัดลอกข้อความจากจดหมายเหตุความทรงจำกรมหลวงนรินทรเทวี เพื่อนำเสนอถึงเหตุการณ์การสิ้นพระชนม์ของพระราชชนนี

ส่วนในเรื่อง **แผ่นดินพระเจ้าตาก** นพ. วิบูลย์ วิจิตรวาทการ ได้คัดลอกด้วยการอ้างอิงข้อความในจดหมายเหตุความทรงจำกรมหลวงนรินทรเทวี ที่บันทึกถึงสภาพบ้านเมืองในช่วงปลายรัชสมัยที่เกิดความโกลาหล ดังนี้

เหตุการณ์จลาจลในกรุงธนบุรีช่วงท้ายรัชกาล

...ส่วนคนรำเล็ก ซึ่งหมายถึงสตรีชาววังที่ยังเป็นเด็ก อาจจะมีอายุเพียงสิบกว่าขวบ ยังเคราะห์ดีโดนพระราชอาญาเพียง 10 หรือ 20 ครั้ง แต่ต้องเอาพ่อแม่พี่น้องหรือทาสมารับการเขียนต่อให้ครบร้อย ดูเป็นเรื่องน่าสงสารเวทนายิ่งนัก เพราะพระมหากษัตริย์ทรงขาดพิจารณาญาณ

กรมหลวงนรินทรเทวี ทรงบันทึกความทรงจำต่อไปอีกว่า

“หลวงประชาชีพโจทก์ฟ้องว่าชายช้าว รับสั่งให้ตัดศีรษะหัวเข้ามาถวายที่เสด็จออกทอดพระเนตร เหตุผลกรรมของสัตว์ พื้นแผ่นดินร้อน ราษฎรเหมือนผลไม้ เมื่อต้นแผ่นดินเย็นด้วยพระบารมี ชุ่มพื้นขึ้น ผลจนมีแก่น ปลายแผ่นดินแสนร้อนรุ่มสุ่มรากโคนโคนล้มถมแผ่นดิน ด้วยสิ้นพระบารมีแต่เพียงนั้น”

ข้อความของกรมหลวงนรินทรเทวีที่ผู้เขียนนำมาลงนั้น มีความสำคัญยิ่ง เพราะไม่ใช่บทความในพงศาวดารที่มีการชำระเปลี่ยนแปลงแก้ไขกับในยุคในสมัยต่างๆ แต่เป็นเพียงความคิดเห็นและความทรงจำของกุลสตรีชาววังชั้นสูงผู้หนึ่ง ที่ได้ทรงใช้ชีวิตตั้งแต่ต้นรัชกาลของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีมาจนปลายรัชสมัยของพระองค์ และได้ประจักษ์เห็นถึงความแตกต่างระหว่างต้นและปลายรัชกาล

(แผ่นดินพระเจ้าตาก. 2548: 234-235)

เหตุการณ์จลาจลในกรุงธนบุรีช่วงท้ายรัชกาล

การที่ชนชาวไทยรุ่นหลังบางท่านเคารพนับถือพระเจ้ากรุงธนบุรีอย่างมากเสียจนไม่ยอมเชื่อว่าพระองค์จะมีข้อเสียอันใดได้ ก็เป็นการหลับตาไม่ยอมมองหลักฐานทางประวัติศาสตร์ มนุษย์นั้นถึงแม้จะเก่งกาจสามารถ มีคุณงามความดี และมีบุญวาสนามากมายเท่าใดก็ตาม ก็ไม่ได้หมายความว่าบุคคลผู้นั้น จะไม่สามารถกระทำความผิด หรือมีสติวิปลาสไปได้ในวันใดวันหนึ่ง พระมหากษัตริย์ที่เริ่มต้นดีเลิศ แต่ภายหลังเสียพระสติหรือก่อความเดือดร้อนให้แก่บ้านเมืองนั้น มีตัวอย่างมากมายในประวัติศาสตร์ของโลก

กรมหลวงนรินทรเทวี ซึ่งดำรงชีวิตอยู่ในรัชกาลของสมเด็จพระเจ้าธนบุรี ได้ทรงบันทึกไว้เป็นข้อความส่วนพระองค์ว่า

“กรุงธนบุรีเกิดโกลี พันศรีพันลาเย็นฟ้องว่า ขุนนางและราษฎรขายข้าวเกลือลงสำเภา โยธาบตี ผู้รับฟ้องกราบทูลรับสั่งให้เร่งเงินที่ขุนนางราษฎรขายข้าวเกลือ ให้เขียนเร่งเงินเข้าท้องพระคลัง ร้อนทุกเส้น หญ้า สัมณาพระราชราษฎรไม่มีสุข ชุกเข็ญเป็นที่สุดในปลายแผ่นดิน เงินในคลังในหาย 2,000 เหรียญ ฤๅญ 1 บาท 3 สลึง 1 เฟื้อง แพรเหลือ 20 ม้วน รับสั่งเรียกหาไม่ได้ ชาวคลังต้องเขียน ใสไฟย่าง แสนสาหัส”

(แผ่นดินพระเจ้าตาก. 2548: 233)

จากเรื่อง **แผ่นดินพระเจ้าตาก** ทั้งสองเหตุการณ์ในข้างต้น พบว่าผู้เขียนอ้างอิงข้อความ จากจดหมายเหตุการณ์นรินทรเทวีเพื่อสนับสนุนข้อความในช่วงปลายรัชกาลสมเด็จพระเจ้าตากสิน มหาราช เรื่องพระสติวิปลาส พระอาการฉุนเฉียวดุร้าย และความทุกข์ยากของประชาชน

การคัดลอกและอ้างอิงที่มาของข้อความเพื่อสนับสนุนอาการพระสติวิปลาส รวมถึงความ เดือดร้อนของประชาชน นอกจากผู้เขียนอ้างอิงข้อความในจดหมายเหตุการณ์นรินทรเทวีแล้ว ยัง มักอ้างอิงจากข้อความในส่วนพระราชวิจารณ์เช่นกัน บางครั้งนำมาคัดลอกทั้งในส่วนจดหมายเหตุ กรมหลวงนรินทรเทวี และในส่วนของพระราชวิจารณ์ ยกตัวอย่างเรื่อง **แผ่นดินพระเจ้าตาก** ดังนี้

ส่วนเรื่องในคลัง 2,000 เหรียญ แลแพรเหลือลงหาย 20 ม้วนนั้น ก็เป็นเหตุให้เจ้าหน้าที่ในพระคลัง ต้องโดนเขียนและถูกใสไฟย่างทั้งเป็น เจ็บปวดทรมานแสนสาหัส ดูเป็นการลงโทษที่โหดร้ายผิดธรรมดา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเงินเหรียญที่ว่าชาวคลังขโมยนี้ ภายหลังมาค้นเจออยู่ในกำปั้นหรือหีบเหล็กใน พระราชวังนั่นเอง แต่กว่าจะเจอกันได้ก็ล่วงมาในแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช แล้ว พนักงานคลังทั้งหลายจึงโดนเขียน โดนย่างไฟทั้งเป็นโดยไม่มีควมผิด

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงบันทึกเกี่ยวกับกรมหลวงนรินทรเทวี ไว้ว่า

“เรื่องห้ามบรรทุกข้าวเกลือ เป็นข้อกวดขันมาก เพราะเป็นเหตุที่บ้านเมืองไม่ปกติ เสี่ยงอาหารไม่บริบูรณ์ แต่เป็นช่องเมื่อชำระไม่เป็นธรรม ความก็ยิ่งเกิดมากขึ้น ยิ่งอยากได้ก็ยิ่งมีผู้อาสาฟ้องมากขึ้น เงินเหรียญที่ว่าหายนี้ ภายหลังได้ในแผ่นดินพระพุทธรูปทองคำ อยู่ในกำปั้นบนตำหนักนั้นเอง กำปั้นนั้น วางแทนรูปหีบเหยียบขึ้นลงทางพระเกล้า แต่อย่างไรล้มเสียในเวลานั้น ไม่มีใครนึกได้เลย”

กรมหลวงนรินทรเทวีทรงเล่าต่อไปว่า สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีทรงพาลสงสัยว่า สตรีชาววังข้างในเป็นผู้ขโมยเงินในพระคลัง สงสัยแม้แต่พระมาตุจฉาซึ่งเป็นพระพี่นางของพระองค์เอง แต่ตามแบบธรรมเนียมโบราณ สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีไม่ทรงลงโทษพระพี่นาง คงจะเป็นเพราะพระนางมีพระชนมายุมากแล้ว รัชสั่งให้เอาหม่อมเจ้านัดดา คือ พระหลานเธอ มาใส่คุกแทนพระมารดา

(แผ่นดินพระเจ้าตาก. 2548: 233)

การอ้างอิงข้อความข้างต้นจากจดหมายเหตุกรมหลวงนรินทรเทวี และในส่วนของพระราชวิจารณ์นอกจากจะอ้างอิงด้วยการคัดลอกข้อความโดยตรงแล้ว ผู้เขียนใช้วิธีสรุปความแล้วเรียบเรียงขึ้นใหม่ เหมือนกับวิธีหนึ่งที่ปรากฏในการอ้างอิงจากพระราชพงศาวดารในข้างต้น ดังที่ปรากฏเป็นเหตุการณ์ที่กรมหลวงนรินทรเทวีทรงเล่าไว้ แต่เป็นการสรุปความแล้วเรียบเรียงเรื่องเล่าใหม่ โดยพิจารณาเปรียบข้อความตอนนี้อยู่ในจดหมายเหตุกรมหลวงนรินทรเทวี ดังนี้

เงินในคลังในหาย 2,000 เหรียญ เหรียญละ 1 บาท 3 สลึง 1 เฟื้อง แพรเหลือ 20 ม้วน รัชสั่งเรียกหาไม่ได้ ชาวคลังต้องเขียน ใส่ไฟอย่างแสนสาหัส ท่านสงสัยว่าข้างในขโมยเงินในคลัง จนพระพระมาตุจฉา พระพี่นางเธอ ให้จำหม่อมเจ้านัดดาแทนมารดาเจ้า

(จดหมายเหตุความทรงจำกรมหลวงนรินทรเทวี. 2551: 365)

การสร้างเรื่องเล่าด้วยวิธีการคัดลอกทั้งเหตุการณ์และอ้างอิงที่มาของเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญจากอีกชุดข้อมูลหนึ่ง คือจดหมายเหตุชาวต่างชาติ โดยเฉพาะจดหมายเหตุบาทหลวงชาวฝรั่งเศส ดังตัวอย่างในเรื่อง **แผ่นดินพระเจ้าตาก** ดังนี้

การเคร่งวิปัสสนานี้ มีผลให้ไม่สามารถบอกความแตกต่างระหว่างความคิด และความจริง นั้น วิปัสสนาย่อมมองเห็นว่าองค์เชียงซุนเจ้าญวนผู้หนึ่งได้หนีมาลวงว่ามีภักดีอยู่ในพระราชวัง แอบกลืนเพชรเม็ดใหญ่เข้าไปในท้อง จึงเรียกให้เจ้าองค์เชียงซุนมาเฝ้าและไต่ถามว่า ขโมยเพชรของพระองค์และกลืนเอาซ่อนไว้ในท้องหรือเปล่า เจ้าองค์เชียงซุนก็ตอบตามความจริงว่า มิได้ทำเช่นนั้น จึงทรงสั่งให้ผ่าท้องของเจ้าญวนผู้นี้ เพื่อเอาเพชรเม็ดใหญ่กลับคืนมา เจ้าองค์เชียงซุนจึงถูกผ่าท้องตายเปล่า

เหตุการณ์ตอนนี้ มีบันทึกไว้ในจดหมายเหตุของบาทหลวงฝรั่งเศสเมอซิเออร์คูเดร์ เขียนไว้ใน พ.ศ. 2322 มีใจความว่า

“พระเจ้าตากรับสั่งอยู่เสมอว่า ทรงเหาะเหินเดินอากาศได้ เราก็ได้พูดอยู่เสมอว่า เป็นการทำที่เป็นไปไม่ได้ เราได้พูดบ่อยเข้า จนถึงกับทรงเบื่อไม่อยากฟังเราแล้ว เพราะฉะนั้นถึงไม่ได้รับสั่งให้เราไปเฝ้ามาได้ปีหนึ่งแล้ว การที่เราไม่ได้เฝ้าท่านเลยนั้น กระทำให้เรามีเวลาสำหรับไปเที่ยวตามชาวบ้านได้มากขึ้น

“พระเจ้าตากเป็นคนที่มีความคิดพลิกแพลงอยู่เสมอ เพราะฉะนั้นจึงทรงพระราชดำริจะเป็นพระพุทธรูป ในเรื่องนี้ได้มีรับสั่งว่า มีพระราชประสงค์จะเป็นพระพุทธรูป และก็มีคนเรียกพระองค์ว่าพระพุทธรูปแล้วก็มี เพราะในเมืองนี้ ไม่มีเลยที่ใครจะทำไม่ถูกพระทัยตามวิธีดำเนินการที่ทรงพระราชดำริไว้...”

จดหมายเหตุของเมอซีเออร์เดอ คูร์วีเยร์ เขียนไว้ใน พ.ศ. 2325 เล่าว่า

“เมื่อหลายปีล่วงมาแล้ว พระเจ้าตากได้กดขี่ไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินและชาวต่างประเทศที่เข้าไปอยู่หรือไปทำการค้าขายในเมืองไทยอย่างสาหัสมาก

“เมื่อปีกลายนี้ พวกจีนซึ่งได้เคยไปมาค้าขายในเมืองไทย ต้องละทิ้งทรัพย์สมบัติหนีไปหมด เพราะทนความกดขี่ของพระเจ้าตากไม่ไหว”

มาในปีนี้ พระเจ้าตากซึ่งเสียพระสติแล้วนั้น ได้กลับกดขี่ข่มเหงพวกพลเมืองมากกว่าเก่าขึ้นอีกหลายเท่า บางทีก็จับพระสนม หรือพระราชโอรส ผู้เป็นรัชทายาทหรือข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ จำตรวจเสียบ้าง ลงพระราชอาญาเขียนเสียบ้าง แล้วแต่พระหทัยจะฉุนเฉียวอย่างไร ก็ทำเอาตามพระทัยทั้งสิ้น บางคนก็ถูกบังคับให้รับผิดในสิ่งที่ตัวไม่รู้เรื่องเลยก็มี”

ความเดือดร้อนที่ได้ทรงก่อให้เกิดแก่ประชาชนทั่วแผ่นดินนี้ เป็นเหตุให้พระเจ้ากรุงธนฯต้องถึงการสวรรคตต่อมา

(แผ่นดินพระเจ้าตาก. 2548: 227-228)

การสร้างเรื่องเล่าด้วยวิธีการคัดลอก และอ้างอิงที่มาจากข้อความจากจดหมายเหตุบาทหลวงฝรั่งเศสในเรื่อง **แผ่นดินพระเจ้าตาก** ที่ยกมานั้นแสดงให้เห็นว่าเป็นไปเพื่อสนับสนุนเนื้อหาที่กล่าวถึงพระจริยวัตรของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่ไม่ปกติ อาจกล่าวได้การอ้างอิงข้อความจากจดหมายเหตุกรมหลวงนรินทรเทวี พระราชวิจารณ์สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รวมทั้งจดหมายเหตุบาทหลวงฝรั่งเศสส่วนใหญ่เป็นการอ้างอิงเพื่อสนับสนุนเหตุการณ์ที่กล่าวถึงอาการพระสติวิปลาสของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และความเดือดร้อนของชาวกรุงธนบุรี

จากการวิจัยพบว่าเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่ผู้เขียนนำมาคัดลอกเพื่อใช้ประกอบสร้างเรื่องเล่าพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ได้แก่ พระราชพงศาวดารฉบับต่างๆ จดหมายเหตุกรมหลวงนรินทรเทวี พระราชวิจารณ์สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รวมทั้งจดหมายเหตุบาทหลวงฝรั่งเศสเป็นชุดข้อมูลหลักในการนำมาประกอบสร้างเรื่องเล่าพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

นอกจากนี้ยังพบว่า มีเอกสารทางประวัติศาสตร์อีกชุดหนึ่งที่ถูกเขียนนำมาคัดลอก และอ้างอิง เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของเรื่องเล่าเช่นกัน แต่พบจำนวนน้อย คือ จดหมายเหตุโหร จดหมายเหตุหลวงอุดมสมบัติ หนังสือไทยรบพม่า หนังสือชุดประวัติศาสตร์สากล หนังสือการเมืองสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี และกนิหการบรรพบุรุษ เป็นการคัดลอกเพื่อการอธิบาย หรือบรรยายเหตุการณ์เพื่อเหตุผลบางประการ เช่น การคัดลอกเพื่อสนับสนุนให้เรื่องเล่าที่ถูกสร้างขึ้นมีความน่าเชื่อถือ มีความละเอียดมากขึ้น ดังตัวอย่างในเรื่อง **ดวงพระเจ้าตากไม่ถูกประหาร** ที่ต้องอาศัยวันพระราชสมภพในการผูกดวง ดังนี้

จดหมายเหตุโหร ได้บันทึกข้อมูลวันพระบรมราชสมภพของสมเด็จพระเจ้าตากสินไว้ว่า ทรงเสด็จพระราชสมภพเมื่อวันอาทิตย์ เดือน ๕ ขึ้น ๑๕ ค่ำ ปีชวด จุลศักราช ๑๐๙๖ เวลาประมาณ ๕ โมงเช้า หรือ ๑๑.๐๐ น. ซึ่งตรงกับวันที่ ๗ เมษายน ๒๒๗๗

(ดวงพระเจ้าตากไม่ถูกประหาร. 2551: 9)

นอกเหนือจากนั้นยังปรากฏการสร้างเรื่องเล่าด้วยการคัดลอกข้อความจากจดหมายเหตุหลวงอุดมสมบัติ หนังสือไทยรบพม่า หนังสือชุดประวัติศาสตร์สากล เล่ม 5 หนังสือการเมืองสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี และตำนานกนิหการบรรพบุรุษเป็นการอ้างอิงเพื่อให้เหตุการณ์นั้นๆ ให้ละเอียดยิ่งขึ้น หรือเพื่อเป็นการแสดงให้เห็นถึงเกร็ดพระราชประวัติศาสตร์

การสร้างด้วยการคัดลอกข้อความจากจดหมายเหตุหลวงอุดมสมบัติ ปรากฏในเรื่องเล่าเพียงเรื่องเดียวคือเรื่อง **ตามรอยเลือดพระเจ้าตาก** ดังนี้

ส่วนที่น่าหาคใจเหลือจะกล่าวก็คือทหารซึ่งทำหน้าที่สำคัญกลับไร้คุณสมบัติและสมรรถภาพอย่างเหลือเชื่อ อาทิ ทหารควบคุมการยิงปืนใหญ่ป้องกันพระนครบนป้อมปืนใหญ่เหนือเชิงเทินกำแพงเมืองไม่เพียงแต่จะขาดความรู้ความสามารถในการยิงปืนยังขาดดกมัดจไม่ใช้ทหาร

(จากจดหมายเหตุหลวงอุดมสมบัติ มีตำแหน่งในกรมพระคลังสินค้ากล่าวไว้ว่า)

“ครั้งที่พม่ายกมาตั้งค่ายที่วัดแม่นางปลัดนั้น มีรับสั่งให้นำปืนใหญ่ชื่อ “ปะขาวกวาดวัด” ขึ้นไปยิงสู้ที่หัวรอ ขณะที่ยิงปืนใหญ่เข้ามาตุมๆ ทหารไทยซึ่งมีหน้าที่ยิงปืนใหญ่กลับกลัวแก้วหูจะแตกเพราะเสียงปืน “ปะขาวกวาดวัด” ฝ่ายตน บอกกล่าวให้ใส่ดินปืนแต่น้อยเพื่อที่เสียงจะได้ไม่ดังนัก ครั้นจะยิงจริงเหล่าบรรดาเจ้าจอมพระสนมกำนัลในเกิดกลัวแก้วหูจะแตกอีก พวกกันหาสำลีมาอุดหูเป็นจำลันบอกรว่าให้ใส่ดินปืนน้อยลงไปอีก ทหารก็ลดอัตราดินปืนน้อยลงไปเรื่อยๆ จนกระทั่งแน่ใจว่าเมื่อปืนลั่นคงพอทนต่อเสียงปืนได้ ถึงเวลายิงปืนก็ต่อสายชนวนออกไปให้ไกล แล้วคนยิงยังใช้สำลีอุดหูให้แน่นเพราะกลัวแก้วหูจะแตก ครั้นจุดสายชนวนยิงเสียงปืนยังพรวด ลูกปืนตกลงน้ำไปไม่ถึงค่ายพม่าทั้งๆ ที่หัวรอกับค่ายพม่าก็อยู่ตรงข้ามกัน”

(ตามรอยเลือดพระเจ้าตาก. 2550: 14-15)

จากเรื่อง **ตามรอยเลือดพระเจ้าตาก** ข้างต้นผู้เขียนได้อ้างอิง และคัดลอกข้อความจากจดหมายหลวงอุดมเพื่อนำเสนอถึงเหตุการณ์ซึ่งเป็นบันทึกที่ให้รายละเอียดในช่วงปลายกรุงศรีอยุธยาที่ส่งผลให้ไทยต้องแพ้สงครามและเสียเอกราชต่อพม่าในที่สุด

การสร้างด้วยการคัดลอกข้อความจากหนังสือไทยรบพม่า ปรากฏเพียงเรื่องเดียวคือเรื่อง **ตามรอยเลือดพระเจ้าตาก** ดังนี้

ส่วนอะแซหุ่นก็รวบรวมทรัพย์สมบัติและคนไทยทั้งหมดแล้วก็เลิกทัพยกกลับไปทางเมืองสุโขทัย ผ่านเมืองตากเข้าสู่ดินแดนพม่าทางด้านแม่ละเมา

สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีทรงทราบว่าจะอะแซหุ่นก็ได้เมืองพิษณุโลกแล้วก็ยกทัพกลับไปก็ทรงโทมนัสน้อยพระทัยข้าศึกนัก เหตุที่ทรงโทมนัสน้อยพระทัยนั้น สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพทรงวิเคราะห์ไว้ในหนังสือ “ไทยรบพม่า” เล่ม 2 ความว่า...

...ในหนังสือพระราชพงศาวดารว่า เมื่อพระเจ้ากรุงธนบุรีทรงทราบว่าจะอะแซหุ่นก็ได้เมืองพิษณุโลกแล้วก็เลิกทัพกลับไป ทรงโทมนัสน้อยพระทัยยิ่งนัก ความที่กล่าวนี้เมื่อคิดดูว่าพม่าเลิกทัพกลับไปก็เป็นอันสิ้นศัตรู เหตุใดพระเจ้ากรุงธนบุรีจึงกลับทรงโทมนัส เห็นว่าคงเป็นเพราะพระเจ้ากรุงธนบุรีหวังพระทัยอยู่ว่า ถ้าตั้งมั่นถ่วงเวลาไว้ได้ทั้งทางทัพหลวงและทางพิษณุโลกไม่ช้าเท่าใดเสมออีกสักเดือน 1 กองทัพพม่าก็จะสิ้นเสบียงหมดกำลังเหมือนอยู่ในเงื้อมมือไทยที่จะทำได้ตามชอบใจ แต่เมืองทางพิษณุโลกไม่รักษาเมืองไว้ให้ได้ปล่อยให้พม่าได้เมืองแล้วเลิกทัพกลับไปไม่ได้ทำให้สมคิด เห็นจะเป็นข้อนี้ที่เป็นเหตุให้พระเจ้ากรุงธนบุรีทรงโทมนัสน้อยพระทัย ในเวลานั้นคงเข้าพระทัยว่าพม่าเลิกทัพกลับไปด้วยขาดเสบียงอาหาร ยังไม่ทราบว่าเลิกไปเพราะมีท้องตราสั่งมาจากเมืองอังวะ...

(ตามรอยเลือดพระเจ้าตาก. 2550: 187-188)

จากเรื่อง **ตามรอยเลือดพระเจ้าตาก** ข้างต้น ผู้เขียนได้อ้างอิง และคัดลอกข้อความจากหนังสือไทยรบพม่าเพื่อนำเสนอถึงเหตุการณ์ในศึกอะแซหุ่นก็ เป็นการคัดลอกเพื่ออธิบายสถานการณ์การรบระหว่างสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และแม่ทัพชาวพม่าให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เพราะศึกอะแซหุ่นก็ซึ่งถือว่าเป็นศึกครั้งสำคัญครั้งหนึ่งในสมัยกรุงธนบุรี

การสร้างด้วยการคัดลอกข้อความจากหนังสือชุดประวัติศาสตร์สากล และตำนานอภินิหารบรรพบุรุษ ปรากฏเพียงเรื่องเดียวคือเรื่อง **แผ่นดินพระเจ้าตาก** ดังนี้

สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีทรงพิโรธพระยาอภัยภทรณฤทธิ์ที่ปล่อยให้เจ้าพระฝางหนีไปได้ ถือเป็นโทษหนักถึงประหารชีวิต แต่เพราะท่านเคยทำความชอบในฐานะที่เก่งกาจสามารถมาแต่ก่อน จึงให้ลงพระราชอาญาใส่หลักปักคาเสียหลัง 30 ที

ใน ประวัติศาสตร์สากล เล่ม 5 ของพลตรีหลวงวิจิตรวาทการ มีข้อความเกี่ยวกับเหตุการณ์ตอนนี้อยู่ว่า

“ในเวลานั้น ช้างของเจ้าพระฝางเชือกหนึ่งตกลงเป็นเผือก ซึ่งแทนที่จะนำบุญบารมีมาให้เจ้าพระฝาง กลับนำโชคร้ายมาให้ เจ้าพระฝางเห็นสู้ไม่ได้แน่ ก็พาลูกช้างเผือกหนีออกจากเมือง ตีฝักกองทัพไทยออกไปทางด้านพระยาอภัยรณฤทธิ์ พระยาอภัยรณฤทธิ์ได้ทราบดังนั้นก็ส่งคนออกติดตามได้ลูกช้างมา แต่ตัวเจ้าพระเองตามหากันไม่พบ จนไม่ปรากฏว่าไปทางไหน

“ชัยชนะที่ได้มาโดยฝีมือของพระยายมราชในครั้งนี้กระทำให้ประเทศไทยมีแต่ก๊กเดียว เป็นประเทศเดียว อยู่ใต้พระมหากษัตริย์พระองค์เดียว คือสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี

“เมื่อเสร็จศึกครั้งนี้แล้ว ก็ได้โปรดเกล้าฯตั้งพระยายมราชเป็นเจ้าพระยาสุรสีห์พิษณุวาธิราชสำเร็จราชการมณฑลภาคเหนืออยู่ ณ เมืองพิษณุโลก ในขณะที่ได้รับตำแหน่งอันสูงยิ่งนี้ ท่านผู้นี้มีอายุ 27 ปี

“ส่วนพระยาอภัยรณฤทธิ์เคราะห์ที่ไม่ดีเท่าน้องชาย หนังสืออภินิหารบรรพบุรุษเล่าว่า

สมเด็จพระเจ้ากรุงธนทรงเห็นเป็นความผิด ในการที่ปล่อยให้เจ้าพระฝางหนีออกไปได้ ซึ่งควรจะมิโทษถึงประหารชีวิต แต่เหตุที่เคยทำความชอบมาแต่ก่อน จึงให้ลงพระราชอาญาใส่หลักปักคาและเขียนหลัง 30 ที ครั้นภายหลัง เมื่อตามช้างเผือกกลับคืนมาได้ จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯเลื่อนเป็นพระยายมราชแทนน้องชาย และขณะนั้นมีอายุ 34 ปี”

(แผ่นดินพระเจ้าตาก. 2548: 29-30)

จากเรื่อง **แผ่นดินพระเจ้าตาก** ข้างต้นผู้เขียนได้อ้างอิง และคัดลอกข้อความจากหนังสือชุดประวัติศาสตร์สากล และตำนานอภินิหารบรรพบุรุษเพื่อนำเสนอถึงเหตุการณ์หลังการปราบก๊กเจ้าพระฝาง และต้องการนำเสนอเกร็ดพระราชประวัติของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชเมื่อครั้งรับราชการสมัยกรุงธนบุรี

การสร้างด้วยการคัดลอกข้อความจากหนังสือการเมืองสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี ปรากฏในเรื่องเล่าเพียงเรื่องเดียวคือเรื่อง **แผ่นดินพระเจ้าตาก** ดังนี้

ความอยู่ดีธรรมนี้จึงแผ่กระจายทั่วไป จนประชาราษฎรคนธรรมดาสามัญจากทุกหนทุกแห่ง ก็ตกเป็นจำเลยของคนคดคนพาลไปด้วย ทุกบ้านตำบล เมืองเล็กเมืองใหญ่ เอกโทตรีและจัตวาทั่วราชอาณาจักรสยามจึงร้อนลำบากไปทุกหย่อมหญ้า มีการข่มขู่และกบฏด้วยวิธีอื่น ในพระราชวังนั้น มีแต่เสียงราษฎรร้องโอดครวญด้วยความเจ็บปวด จนพระราชพงศาวดารกล่าวหาว่าเขตพระราชวังมีลักษณะเปรียบเหมือนยมโลก

ดร. นิธิ เอียวศรีวงศ์ ท่านได้แต่งหนังสือเกี่ยวกับสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีหลายเล่ม เป็นศาสตราจารย์ประวัติศาสตร์ชาวไทยรุ่นใหม่นิยมติดตามอ่านความคิดของท่าน ผู้เขียนเข้าใจว่าท่านคงเคารพนับถือพระเจ้ากรุงธนบุรีเป็นอย่างมาก จึงได้อธิบายเหตุการณ์และความประพฤติกษัตริย์พระเจ้าแผ่นดินในยุคนี้ ด้วยวิญญูญาณว่าพระองค์มีความจำเป็นที่จะต้องเคร่งครัดและเด็ดขาด เพราะเศรษฐกิจของบ้านเมืองอยู่ในภาวะอันตราย ท่านเขียนไว้ในหนังสือ การเมืองสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี ว่า

“ด้วยความสิ้นคลอนในพระราชอำนาจ แม้แต่การคุมกรมพระคลังในระบบราชการนี้เอง ที่ทำให้พระเจ้ากรุงธนบุรีทรงใช้พระราชอำนาจอย่างเคร่งครัดและเด็ดขาด ในกรณีที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของเงินทองอย่างมากในปลายรัชกาล นับตั้งแต่การจัดการกับการลักลอบนำเข้าหืนภาษีออกนอกประเทศ”

(แผ่นดินพระเจ้าตาก. 2548: 242-243)

จากเรื่อง **แผ่นดินพระเจ้าตาก** ช่างต้นผู้เขียนได้อ้างอิง และคัดลอกข้อความจากหนังสือการเมืองสมัยกรุงธนบุรีเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือในเรื่องเล่าที่ถูกสร้างขึ้นในการนำเสนอถึงสาเหตุของพระจริยาวัตรที่คุ้นเคยของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

การสร้างเรื่องเล่าพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชด้วยการคัดลอก และอ้างอิงที่มาของเอกสารทางประวัติศาสตร์ เป็นการแสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ประเภทพระราชพงศาวดาร อีกทั้งเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือในเรื่องเล่าที่ถูกสร้างขึ้นได้เป็นอย่างดี โดยการสร้างเรื่องเล่าวิธีนี้ปรากฏทั้งในพระราชประวัติในด้านวีรกรรม และเหตุการณ์ที่ลดทอนพระเกียรติของพระองค์

1.1.2 การคัดลอกแบบไม่อ้างอิง

การคัดลอกแบบไม่อ้างอิง คือการสร้างเรื่องเล่าด้วยการคัดลอกจากเอกสารทางประวัติศาสตร์ แต่ไม่อ้างอิงที่มาของเอกสารทางประวัติศาสตร์ หรือกล่าวไว้อย่างไม่ชัดเจน แบ่งเป็นวิธีการย่อยได้ 2 แบบ คือ การคัดลอกทั้งเหตุการณ์ และการคัดลอกเฉพาะวรรคหรือประโยค

1.1.2.1 การคัดลอกทั้งเหตุการณ์

การสร้างเรื่องเล่าชนิดไม่อ้างอิงที่มาด้วยการคัดลอกทั้งเหตุการณ์ หรือข้อความขนาดยาวจากเอกสารทางประวัติศาสตร์ ปรากฏในเรื่อง **ตามรอยเลือดพระเจ้าตาก** และเรื่อง **แผ่นดินพระเจ้าตาก** ผู้เขียนได้สร้างเรื่องเล่าให้มีความน่าเชื่อถือด้วยการอ้างอิงข้อมูล และคัดลอกข้อความจากพระราชพงศาวดาร แต่ไม่ระบุที่มาว่าเป็นเอกสารทางประวัติศาสตร์ชนิดใด หรือเป็นพระราชพงศาวดารฉบับใด จากการศึกษาพบว่าเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่ถูกนำมาสร้างในเรื่องเล่าในกรณีนี้คือ พระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา ดังตัวอย่างในเรื่องต่อไปนี้

ในเรื่อง **ตามรอยเลือดพระเจ้าตาก** ชานนท์ ท. ได้อ้างอิง และคัดลอกข้อความจากเอกสารทางประวัติศาสตร์ โดยระบุแหล่งที่มาว่าคัดลอกจากพระราชพงศาวดารเท่านั้น ไม่ได้กล่าวชัดว่าเป็นพระราชพงศาวดารฉบับใด ดังนี้

อะแซหฺวุ่นก็ได้เมืองพิษณุโลกโดยมิได้ภาคภูมิใจเอาเสียเลยเนื่องจากกองทัพไทยที่ป้องกันเมืองพิษณุโลกทั้งเมืองล่าถอยออกไปเอง ไซ้พ่ายแพ้ในศึกสงครามก็หาไม่ เมื่ออะแซหฺวุ่นก็ยกทัพเข้าไปตั้งในเมืองพิษณุโลกในหนังสือพระราชพงศาวดารกล่าวว่า อะแซหฺวุ่นก็ประกาศแก่นายทัพนายกองทั้งปวงว่า

“ไทยเดี๋ยวนี้ฝีมือเข้มแข็งนัก ไม่เหมือนไทยแต่ก่อน และเมืองพิษณุโลกเสียครั้งนี้จะได้เสียเพราะฝีมือที่แก้ตัวทหารแพ้นั้นหาไม่ได้ เพราะเขาอดข้าวขาดเสบียงอาหารจึงเสียเมือง และจึงจะมารบเมืองไทยสืบไปภายหน้านั้นแม่ทัพที่มีสติปัญญาและฝีมือแต่เพียงเสมอเขาและต่ำกว่าเรานั้นอย่ามาทำสงครามตีเมืองไทยเลยจะเอาชนะเขาไม่ได้ แม้นดึกว่าเราจึงจะมาทำศึกกับไทยได้ชัยชนะ”

(ตามรอยเลือดพระเจ้าตาก. 2550: 186-187)

จากการศึกษาพบว่า ผู้เขียนเรื่อง ตามรอยเลือดพระเจ้าตาก นำพระราชพงศาวดารมาอ้างอิง ตอนศึกอะแซหุ่นกี้ เป็นพระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา โดยนำมาแสดงเปรียบเทียบได้ ดังนี้

อแซหุ่นกี้จึงออกปากประกาศแก่นายทัพนายกองทั้งปวงว่า ไทยบัดนี้มีมือเข้มแข็งนักไม่เหมือน ไทยแต่ก่อน และพระเมืองพิษณุโลกเสียครั้งนี้ใช่จะแพ้เพราะฝีมือท้าวทหรานั้นหามิได้ เพราะเขาอด ข้าวขาดเสบียงอาหารจึงเสียเมือง และซึ่งจะมารบเมืองไทยสืบไปภายหน้านั้น แม่ทัพมีสติปัญญาและ ฝีมือแต่เพียงเสมอเราและต่ำกว่าเรานั้น อย่ามาทำสงครามตีเมืองไทยเลย จะเอาชัยชนะเรามีได้แน่นอน ตีกว่าเราจึงจะมาทำศึกกับไทยได้ชัยชนะ

(พระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา. 2548: 211)

ส่วนการคัดลอกอีกลักษณะหนึ่ง คือการคัดลอกเนื้อความจากเอกสารทางประวัติศาสตร์ โดยตรง แต่ไม่ได้ระบุถึงแหล่งที่มา ยกตัวอย่างในเรื่อง แผ่นดินพระเจ้าตาก ซึ่งผู้เขียนได้คัดลอก เนื้อความมาจากพระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขาโดยตรง ดังนี้

ครั้นต่อมาไม่นานเกิดมีข่าวว่า มีเจ้านายเมืองระยองอีกกลุ่มหนึ่งพยายามรวบรวมพรรคพวกเป็น จำนวนถึง 1,500 คน วางแผนจะโจมตีกองทัพของพระเจ้าตากสิน ผู้นำชาวเมืองระยองกลุ่มนี้คือ หลวงพล แสนหาญ ขุนราม ขุนจำเมืองดวง และหมื่นชอง เมื่อเจ้าพระยาตากสินทรงทราบก็โกรธมาก รับสั่งให้ พระยาระยองเข้ามาเฝ้าแล้วตรัสถามว่า

“ตัวกูมากระทำการทำนุบำรุงแผ่นดินทั้งนี้ ด้วยมีการอุญจิต แก่ไพร่ฟ้าประชาราษฎร์ทั้งปวง หวังจะช่วยคุ้มครองป้องกันปัจจามิตร มิได้คิดจะเบียดเบียนบีฑาผู้ใดให้ได้รับความเดือดร้อน และขุนหมื่น กรมการพรรคพวกของเอ็ง คบคิดกันประทุษร้ายแก่กู ผู้มีการอุญจิตแก่คนทั้งปวงดังนี้ เอ็งรู้หรือไม่ประการใด”

เจ้าเมืองระยองได้ฟังเช่นนั้นก็ตกใจมากรีบทูลว่าตนเองมิได้รู้เรื่องเลย ว่าหลวงพลแสนหาญและ พรรคพวกคบคิดกันโดยมิได้บอกให้ท่านทราบ

(แผ่นดินพระเจ้าตาก. 2548: 3-4)

จากเรื่อง แผ่นดินพระเจ้าตาก สามารถนำมาเปรียบเทียบกับพระราชพงศาวดาร ฉบับ พระราชหัตถเลขาได้ดังนี้

จึงมีพระประสาทให้หาพระระยองมาเฝ้าแล้วตรัสถามว่า ตัวกูมากระทำการทำนุบำรุงแผ่นดิน ทั้งนี้ ด้วยมีการอุญจิตแก่ไพร่ฟ้าประชาราษฎร์ทั้งปวง หวังจะช่วยคุ้มครองป้องกันปัจจามิตรมิได้คิดจะ เบียดเบียนบีฑาผู้ใดให้ได้รับความเดือดร้อน และขุนหมื่นกรมการพรรคพวกของเอ็งคบคิดกันประทุษร้ายแก่กู ผู้มีการอุญจิตแก่คนทั้งปวงดังนี้ เอ็งรู้หรือไม่ประการใด พระระยองไม่รับ ทูลว่าตนมิได้รู้

(พระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา. 2548: 154-155)

การคัดลอกทั้งเหตุการณ์นี้ ผู้เขียนอาจจะปรับสำนวนการเขียน เพื่อให้เหมาะสมกับกาลสมัย ยกตัวอย่างในเรื่อง **ตามรอยเลือดพระเจ้าตาก** ชานนท์ ท. ได้คัดลอกข้อความจากเอกสารทางประวัติศาสตร์ แต่ไม่ระบุแหล่งที่มา ซึ่งเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่นำมาอ้างอิงนั้นยังคงเป็นพระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขาเช่นเดิม แต่ปรับเปลี่ยนถ้อยคำเพียงเล็กน้อย ปรากฏในเนื้อความตอนสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงลงโทษพนักงานชาวภูษามาลา แต่ได้ปรับเรื่องอักขรวิธีการเขียนเล็กน้อย ดังนี้

ครั้นถึง ณ วันเสาร์ ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๗ พระพุทธเจ้าอยู่หัวทรงเครื่องใหญ่ ครั้นเสด็จแล้วส่งพระฉายทอดพระเนตรเห็นพระเกศาเหนือพระกรรณเบื้องซ้ายเหลืออยู่เส้นหนึ่ง ก็ทรงพระพิโรธเจ้าพนักงานชาวภูษามาลาซึ่งทรงเครื่องนั้น ว่าแกลัง้ประจานพระองค์เล่น จึงดำรัสถามพระเจ้าลูกเธอ กรมขุนอินทรพิทักษ์ว่า โทษคนเหล่านี้จะเป็นประการใด กรมขุนอินทรพิทักษ์กราบทูลว่าเห็นจะไม่พิจารณาดูทั่ว พระเกศาจึงหลอหลงอยู่เส้นหนึ่ง ซึ่งจะแกลัง้ประจานพระองค์เล่นนั้นจะไม่เห็นเป็นน้แท้ สมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวทรงพระโกรธพระเจ้าลูกเธอเป็นกำลัง ดำรัสว่ามันเข้ากับผู้ผิดกล่าวแก้กัน แกลัง้ให้เขาทำประจานพ่อคุณได้ไม่เจ็บแค้นด้วย จึงให้ลงพระราชอาญาเขียนพระเจ้าลูกเธอ กรมขุนอินทรพิทักษ์ร้อยที่แล้วจำไว้ ให้เอาตัวชาวภูษามาลาซึ่งทรงเครื่องทั้งสองคน กับทั้งพระยาอุทัยธรรมจางวางว่าไม่ดูแลตรวจตรากำกับเอาไปประหารชีวิตทั้งสามคน

(พระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา. 2548: 223)

จากเนื้อความในพระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขาข้างต้น นำมาเปรียบเทียบกับเรื่อง **ตามรอยเลือดพระเจ้าตาก** เหตุการณ์ตอนสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงลงโทษพนักงานชาวภูษามาลา ได้ดังนี้

ลูวันเสาร์ เดือน 7 ขึ้น 15 ค่ำ สมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวทรงเครื่องใหญ่ ครั้นเสด็จแล้วทรงส่งพระฉายทอดพระเนตรเห็นพระเกศาเหนือพระกรรณเบื้องซ้ายยังเหลืออยู่เส้นหนึ่ง ก็ทรงพระพิโรธเจ้าพนักงานชาวภูษามาลาซึ่งทรงเครื่องนั้นว่าแกลัง้ทำประจานพระองค์เล่น จึงดำรัสถามพระเจ้าลูกเธอ กรมขุนอินทรพิทักษ์ว่าโทษคนเหล่านี้จะเป็นประการใด

กรมขุนอินทรพิทักษ์กราบทูลว่าเจ้าพนักงานเห็นจะไม่พิจารณาพระเกศาจึงเหลืออยู่เส้นหนึ่ง ซึ่งจะแกลัง้ทำประจานพระองค์เล่นนั้นเห็นจะไม่เป็นแท้ สมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวทรงพระโกรธพระเจ้าลูกเธอเป็นกำลัง ดำรัสว่ามันเข้ากับผู้ผิด กล่าวแก้กัน แกลัง้ให้เขาทำประจานพ่อคุณได้ไม่เจ็บแค้นด้วยจึงให้ลงพระราชอาญาเขียนพระเจ้าลูกเธอกรมขุนอินทรพิทักษ์ร้อยที่แล้วจำไว้ ให้เอาตัวชาวภูษามาลาซึ่งทรงเครื่องทั้งสองคนกับทั้งพระยาอุทัยธรรมจางวางว่าไม่ดูแลตรวจตรากำกับเอาไปประหารชีวิตทั้งสามคน

(ตามรอยเลือดพระเจ้าตาก. 2550: 202)

การสร้างเรื่องเล่าพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ด้วยการคัดลอกทั้งเหตุการณ์จากเอกสารทางประวัติศาสตร์โดยไม่อ้างอิงที่มา หรือไม่ชี้ชัดว่าเป็นพระราชพงศาวดารฉบับใด พบว่าเป็นการคัดลอกอ้างอิงจากพระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา เนื้อความที่นำมาอ้างอิงเป็นไปเพื่อสนับสนุนเนื้อหาในเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวกับพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ทั้งในพฤติกรรมด้านบวกคือวีรกรรมความกล้าหาญ และพฤติกรรมด้านลบคืออารมณ์ร้ายและพระสติวิปลาส

1.1.1.2 การคัดลอกเฉพาะวรรค หรือประโยค

การสร้างเรื่องเล่าชนิดไม่อ้างอิงที่มาด้วยการคัดลอกเพียงบางวรรค หรือบางประโยคจากเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่มีความสำคัญต่อเหตุการณ์ตอนใดตอนหนึ่งในพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ปรากฏในเรื่อง **ฟ้าใหม่** และ **ตามรอยเลือดพระเจ้าตาก** ผู้เขียนได้คัดลอกประโยคจากเอกสารทางประวัติศาสตร์ ตอนสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชสั่งประหารกรมหมื่นเทพพิพิธ เพื่อต้องการแสดงให้เห็นถึงเหตุผลที่พระองค์จำต้องกระทำเช่นนี้ ดังนี้

เป็นอันจกใจกันทุกหน้า หากมีผู้ใดจะหาญเอาตัวออกตีประกันท่านไม่ว่าถ้าหากอ้ายศัตรูมันมาเคาะประตูเมื่อใดแล้ว ท่านจะไม่ลุกขึ้นก่อเพลิงขึ้นหลังบ้านอีกด้านหนึ่ง องค์พระผู้เป็นหลักแผ่นดินก็เห็นจนแก่พระทัยนัก เมื่อท่านไม่ยอมกำหนดบุญกรรมและตำแหน่งของท่านเองบ้างกระนั้น จึงมีพระดำรัสปลงพระชะตาทั้งของบ้านเมืองและของท่านเจ้าผู้แรงเลือดชาติขัตติยะดังนี้

“ตัวหาบุญวาสนาบารมีมิได้ ไปอยู่ที่ไหนก็พาพวกผู้คนที่เชื่อถือนุญพลอยล้มตายเสียอีกด้วย เจ้าอย่าอยู่เลย จงตายเสียครั้งนี้ทีเดียวเถิด อย่าให้เกิดจลาจลในแผ่นดินสืบไปข้างหน้าอีกเลย”

(ฟ้าใหม่. 2547: 1234)

...กรมหมื่นเทพพิพิธถือพระองค์ว่าสูงศักดิ์เป็นถึงโอรสสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศจึงไม่ยอมอ่อนน้อมยอมรับสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีซึ่งฐานะพระมหากษัตริย์พระองค์ใหม่ เมื่อสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีมีรับสั่งให้เข้าเฝ้าฯในพระราชวังก็ไม่ยอมถวายบังคมแสดงความเคารพ แสดงกิริยากระด้างกระเดื่องด้วยถือพระองค์สูงศักดิ์กว่า ทำให้สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีทรงพระพิโรธ ตรัสประภาษว่า

“ตัวหาบุญวาสนาบารมีมิได้ ไปอยู่ที่ไหนก็พาพวกผู้คนที่นับถือพลอยฉิบหายที่นั่น ครั้นจะเลี้ยงไว้ก็จะพาคนที่เชื่อถือนุญพลอยล้มตายเสียด้วยอีก เจ้าอย่าอยู่เลย จงตายเสียครั้งนี้ทีเดียวเถิดอย่าให้เกิดจลาจลในแผ่นดินสืบไปข้างหน้าอีกเลย”

จากนั้นสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี มีรับสั่งให้นำตัวกรมหมื่นเทพพิพิธไปประหารชีวิตเสีย

(ตามรอยเลือดพระเจ้าตาก. 2550: 85)

ประโยคข้างต้น ผู้เขียนได้คัดลอกจากพระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา โดยนำมาแสดงเปรียบเทียบได้ดังนี้

ฝ่ายกรมหมื่นเทพพิพิธ ได้ทราบว่าย้ายพระยาทั้งสามแล้ว ก็ตกพระทัย มิได้ตั้งอยู่สู้รบพารวด พวกหนีไปจากเมืองพิมาย จะขึ้นไปแดนกรุงศรีสัตนาคินหุต จึงชวนชนะชาวเมืองนครราชสีมาไปติดตามจับกรมหมื่นเทพพิพิธได้กับทั้งบุตรภรรยา... แล้วเสด็จเลิกทัพหลวงกลับยังกรุงธนบุรี จึงให้เอาตัวกรมหมื่นเทพพิพิธเข้ามาหน้าพระที่นั่ง และกรมหมื่นเทพพิพิธถือตัวมิได้ถวายบังคม จึงดำรัสว่าตัวหาบุญวาสนาบารมีมิได้ ไปอยู่ที่ไหนก็พาพวกผู้คนที่นับถือพลอยฉิบหายที่นั่น ครั้นจะเลี้ยงไว้ก็จะพาคนที่เชื่อถือบุญพลอยล้มตายเสียด้วยอีก เจ้าอย่าอยู่เลย จงตายเสียครั้งนี้ที่เดียวเกิดอย่าให้เกิดจลาจลในแผ่นดินสืบไปข้างหน้าอีกเลย แล้วดำรัสสั่งให้เอาตัวกรมหมื่นเทพพิพิธไปประหารชีวิตเสีย

(พระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา. 2548: 169)

นอกจากการคัดลอกทั้งประโยคแล้ว ยังมีการคัดลอกเฉพาะวรรค หรือบางถ้อยคำเท่านั้น ยกตัวอย่างในเรื่อง ตามรอยเลือดพระเจ้าตาก ดังนี้

ระหว่างที่เจ้าพระยาทั้งสองนำทัพเข้าตีค่ายพม่าอยู่นั้น สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีมีรับสั่งให้ข้าหลวงไปติดตามสถานการณ์การรบอย่างใกล้ชิดแล้วรีบกลับมากราบงานต่อพระองค์ทูลกระษัตริย์ เมื่อทัพเจ้าพระยาจักรีตีค่ายพม่าแตกหนึ่งค่ายข้าหลวงก็กลับมากาบริบททูลให้ทรงทราบ ยังไม่ทันที่ข้าหลวงคนแรกจะถวายบังคมลาออกไปข้าหลวงคนที่สองก็เข้าเฝ้าฯและกราบทูลรายงานว่าทัพเจ้าพระยาสุรสีห์ตีค่ายพม่าแตกไปแล้วค่ายหนึ่ง ข้าหลวงซึ่งมีรับสั่งให้ไปติดตามสถานการณ์ผลัดเปลี่ยนกันเข้ามากราบทูลต่อสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีถึงชัยชนะที่เจ้าพระยาทั้งสองตีได้ค่ายพม่าทีละค่ายในเวลาไล่เลี่ยกัน สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีทรงรับฟังแล้วถึงกับยกพระหัตถ์ตบพระเพลาออกพระโอษฐ์ว่า “นี่จะว่าพีหรือน้องดีกว่ากัน ไฉนในครั้งนี้”

(ตามรอยเลือดพระเจ้าตาก 134)

คัดลอกมาจากพระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา ดังนี้

ในวันนั้นเจ้าพระยาจักรีแม่ทัพหน้ายกพลทหารออกตีค่ายพม่า... และกองเจ้าพระยาสุรสีห์ ซึ่งตั้งค่ายตรงประตูท่าแพ ก็ยกออกตีค่ายพม่าแตกทั้งสามค่าย ตำรวจผู้ไปตรวจการมากราบทูลสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวทรงพระโสมนัส ยกพระหัตถ์ตบพระเพลาทั้งสองข้างดำรัสสรรเสริญเจ้าพระยาทั้งสองว่า จะว่าพีหรือน้องดีไฉนในครั้งนี้

(พระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา. 2548: 189-190)

ส่วนในเรื่อง **แผ่นดินพระเจ้าตาก** พบการคัดลอกเฉพาะวรรค ดังนี้

พระเจ้ากรุงธนบุรีทรงเห็นว่าเจ็ดที่ตายแน่แล้ว จึงรับสั่งแก่ผู้คุมและเพชรฆาตว่า

“ตัวเราก็ก็นับบุญ จะถึงที่ตายแล้ว ช่วยพาเราแวะเข้าไปหาท่านผู้สำเร็จราชการ(หมายถึงสมเด็จพระเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก) จะขอเจรจาด้วยสักสองสามคำ”

(แผ่นดินพระเจ้าตาก. 2548: 208)

คัดลอกมาจากพระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา ดังนี้

เจ้าตากจึงว่าแก่ผู้คุมเพชรฆาตว่า ตัวเราก็ก็นับบุญจะถึงที่ตายอยู่แล้ว ช่วยพาเราแวะเข้าไปหาท่านผู้สำเร็จราชการ จะขอเจรจาด้วยสักสองสามคำ

(พระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา. 2548: 230)

การคัดลอกบางส่วนเฉพาะบางวรรค บางประโยค ที่ยกตัวอย่างไปข้างต้นนั้นเป็นการคัดลอกจากพระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา นอกจากนี้ยังพบการคัดลอกจดหมายเหตุความทรงจำกรมหลวงนรินทรเทวีในเรื่อง **ฟ้าใหม่** ผู้เขียนได้คัดลอกข้อความในจดหมายเหตุความทรงจำของกรมหลวงนรินทรเทวี โดยสร้างเรื่องเล่าให้เป็นข้อรับสั่งของตัวละครที่หมายถึงกรมหลวงนรินทรเทวีเอง ดังนี้

“...ในกาลนี้ พระเป็นเจ้าสองพระองค์นี้คือผู้บำรุงสุขแห่งสัตว์ผู้ยาก ทรงบำราบทุกข์เข็ญให้ปลาตไปได้ ผู้อื่นหาอาจทำไม่ได้ ดิฉันเข้าใจ ก็แต่ว่าพระวากจาของเจ้านายพระองค์นั้นเป็นอย่างไรเล่าคะ”

“อ้อ ฉันทักขุกพูดเพลินไป ขอโทษเถิดพ่อ ท่านรับสั่งว่าดังนี้ เหตุผลกรรมของสัตว์พื้นแผ่นดินร้อนราษฎรเหมือนผลไม้ เมื่อต้นแผ่นดินเย็นด้วยพระบารมี ชุ่มพื้นขึ้นผลจนมีแก่น ปลายแผ่นดินแสนร้อนรุ่มสุ่มรากโคน โคนล้มถมแผ่นดิน ด้วยสินพระบารมีแต่เพียงนั้น”

(ฟ้าใหม่. 2547: 1329)

คัดลอกมาจากจดหมายเหตุความทรงจำกรมหลวงนรินทรเทวี ดังนี้

หลวงประชาชีพ โจทก์ฟ้องว่าชายช้าว รับสั่งให้ตัดศีรษะหัวห้าวเข้ามาถวายที่เสด็จทอดพระเนตร เหตุผลกรรมของสัตว์ พื้นแผ่นดินร้อน ราษฎรเหมือนผลไม้ เมื่อต้นแผ่นดินเย็นด้วยพระบารมี ชุ่มพื้นขึ้นผลจนมีแก่น ปลายแผ่นดินแสนร้อนรุ่มสุ่มรากโคน โคนล้มถมแผ่นดิน ด้วยสินพระบารมีแต่เพียงนั้น

(จดหมายเหตุความทรงจำกรมหลวงนรินทรเทวี. 2551: 365)

ในเรื่อง **แผ่นดินพระเจ้าตาก** ได้คัดลอกคำพูดของหม่อมฉิมก่อนที่จะถูกประหาร ดังนี้

หม่อมอุบลปฏิเสธไม่รับ แต่หม่อมฉิมให้การด้วยความแค้นใจ บอกว่าอยากตายตามพ่อ ทำให้
ประหารชีวิต และกล่าวต่อหม่อมอุบลว่า

“ยังจะอยู่เป็นมเหสีขึ้นหรือ มาตายตามพ่อเจ้าเถิด”

(แผ่นดินพระเจ้าตาก. 2548: 221)

คัดลอกมาจากจดหมายเหตุความทรงจำกรมหลวงนรินทรเทวี ดังนี้

เจ้าประทุมทูลว่าฝรั่งเป็นชู้กับหม่อมฉิม หม่อมอุบล กับคนรับ ๔ คน เป็น ๖ คนด้วยกัน รับสั่งถาม
หม่อมอุบลไม่รับ หม่อมฉิมว่ายังจะอยู่เป็นมเหสีขึ้นหรือ มาตายตามพ่อเจ้าเถิด

(จดหมายเหตุความทรงจำกรมหลวงนรินทรเทวี. 2551: 360)

การสร้างเรื่องเล่าด้วยการคัดลอกเฉพาะบางวรรค บางประโยค โดยคัดสรรเฉพาะถ้อยคำ
หรือประโยคในเหตุการณ์สำคัญที่เกี่ยวข้องกับพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เป็นการ
รักษาสำนวนเดิม และผสมกับสำนวนใหม่ที่สร้างขึ้น โดยมีจุดประสงค์เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือในตัว
บทเรื่องเล่า แต่ไม่หนักแน่นเหมือนวิธีคัดลอกทั้งเหตุการณ์ ดังที่กล่าวมาแล้วในข้างต้น

การสร้างเรื่องเล่าด้วยการคัดลอก และอ้างอิง หรือไม่อ้างอิงจากเอกสารทางประวัติศาสตร์
เป็นการสนับสนุนต่อเรื่องเล่าที่ถูกประกอบสร้างขึ้นใหม่ และโดยเฉพาะกรณีอ้างอิงถึงแหล่งที่มา
เป็นการตอกย้ำสร้างความน่าเชื่อถือของเรื่องเล่ามากยิ่งขึ้น เอกสารทางประวัติศาสตร์ที่ถูกนำมา
อ้างอิงอย่างมาก คือ พระราชพงศาวดารฉบับต่างๆ โดยเฉพาะฉบับพระราชหัตถเลขา จดหมายเหตุ
ความทรงจำกรมหลวงนรินทรเทวี พระราชวิจารณ์ของสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และจดหมายเหตุ
เหตุบาทหลวงฝรั่งเศส

1.2 การสร้างเรื่องเล่าด้วยการเรียบเรียงใหม่

การเรียบเรียงใหม่ เป็นการสร้างเรื่องเล่าด้วยสำนวนใหม่ที่ยังคงความหมายตามเอกสารทาง
ประวัติศาสตร์ พบในเรื่อง **พระเจ้าตากสินกษัตริย์** **ตากสินมหาราช ตามรอยเลือดพระเจ้าตาก**
ตากสินมหาราชชาตินักรบ และสามกรุง ที่ได้สร้างเรื่องเล่าพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสิน
มหาราชตอนสั่งไพร่พลเหล่าทหารทั้งหลายทูลทำลาหย่มื้อข้าว เพื่อเตรียมเข้าตีเมืองจันทบุรี โดย
เนื้อหาเรื่องเล่าในกลุ่มนี้ได้เรียบเรียงใหม่จากเอกสารทางประวัติศาสตร์ชุดเดียวกัน คือพระราช
พงศาวดาร ซึ่งเนื้อหาตอนนี้นำปรากฏครั้งแรกในพระราชพงศาวดาร ฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม) ดังนี้

แล้วจึงตรัสสั่งโยธาทหารทั้งปวงให้หุงอาหารรับพระราชทานแล้ว เหลือนั้นสั่งให้เทเสีย ต่อยหม้อข้าวหม้อแกงให้จ้งสิ้น ในเพลากลางคืนวันนี้ตีเอาเมืองจันทบุรีให้ได้ ไปหาข้าวกินเข้าเอาในเมือง ถ้ามิได้ก็ให้ตายเสียด้วยกันเถิด

(พระราชพงศาวดาร ฉบับพันจันทนุมาศ(เจิม). 2551: 50)

ดังที่ได้เคยกล่าวไปแล้วนั้นว่าเนื้อความในพระราชพงศาวดาร ฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม) เป็นแม่แบบในการชำระพระราชพงศาวดารในสมัยต่อมา อีกทั้งมีความละเอียดไม่มากนักเมื่อเทียบกับพระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา ด้วยเหตุนี้ผู้เขียนจึงนำข้อมูลชุดนี้มาจากพระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขาเพราะมีรายละเอียดที่ชัดเจนกว่า ดังนี้

แล้วตรัสสั่งนายทัพนายกองทแกล้วทหารทั้งปวงให้หุงอาหารกินพร้อมกันแล้ว เหลือนั้นให้สาตเสียเทเสียจ้งสิ้น ในเพลากลางคืนวันนี้เร่งเข้าตีเอาเมืองจันทบุรีให้จ้งได้ เข้าไปกินข้าวเข้าเอาในเมือง แม้มิได้เมืองก็จ้งตายเสียให้พร้อมกันทีเดียวเถิด ครั้นค่ำกลางเพลประมาณสามยาม จึงตรัสสั่งให้ยกทัพบายหน้าต่อทิศอีสานเข้าตีเมืองจันทบุรี

(พระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา. 2551: 159 -160)

ในเรื่อง **พระเจ้าตากสินกู่ชาติ** ผู้เขียนได้สร้างเรื่องเล่าตอนนี้ไว้ ดังนี้

เมื่อทุกคนกินอาหารเย็นเสร็จ พระยาตากและบรรดาแม่ทัพก็ออกมาจากที่ประชุม

“ข้าขอสั่งให้ทุกคน ทำลายหม้อชามรามไหและเสปียงอาหารให้หมด อาหารมือนี่จะเป็นมือสุดท้าย หากพวกเจ้าตีเอาเมืองจันทบุรีไม่ได้ในค่ำวันนี้ ข้าและพวกเจ้าจะได้ตายเสียด้วยกันทั้งหมดทีเดียว จมุงเข้าไปกินอาหารมือเข้ากันในเมืองจันทบุรีให้ได้เถิด” พอสิ้นเสียงพระยาตาก เสียงหม้อดินก็ถูกทุบตั้งโพละแตกกระจายพร้อมทั้งเสปียงอาหารถูกเก็บฝัง และเผาจนไม่เหลือเป็นเสปียงอีกต่อไป

“ข้าพร้อมผู้ตาย” นายทัพนายกองต่างเห็นอาญาสิทธิ์ของพระยาตากจึงไม่มีใครขัดขืน พร้อมที่จะทำตาม

(พระเจ้าตากสินกู่ชาติ. 2544: 65-66)

จากตัวอย่างการเรียบเรียงใหม่ในข้างต้น ผู้เขียนได้เรียบเรียงใหม่จากเหตุการณ์ที่นำเสนอให้เห็นพระบรมราชโองการที่เด็ดเดี่ยว และกล้าหาญ ตอกย้ำบุคลิกภาพความเป็นผู้นำ สามารถสร้างพลังศรัทธาให้แก่แม่ทัพนายกอง โดยอาศัยข้อมูลจากเอกสารพระราชพงศาวดาร นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่น และความสามัคคีของเหล่าทหารหาญที่พร้อมที่จะตีเมืองจันทบุรีอีกด้วย

ในเรื่อง **ตามรอยเลือดพระเจ้าตาก** ผู้เขียนได้สร้างเรื่องเล่าตอนนี้ไว้ ดังนี้

เย็นวันนั้น เมื่อพลเหล่าทหารทั้งหลายหุงหาอาหารกินกันจนอิ่มแล้ว เจ้าตากมีรับสั่งให้ทูลหม้อข้าวทุกใบทิ้งจนหมดสิ้นแล้วตรัสประกาศว่า คืนนี้จะเข้าตีเมืองจันทบุรียึดเมืองให้ได้ ให้ไปกินข้าวเช้าในเมือง หากเข้าเมืองไม่ได้ก็ให้ตายเสียด้วยกันเถิด

เหล่าทหารทั้งหลายได้ยินเจ้าเหนือหัวตรัสประกาศอย่างเด็ดขาดแน่นแน่วเป็นอาญาสิทธิ์เช่นนั้นก็เกิดความอึดใจไม่คิดประหวั่นพรันกลัวแม้แต่ความตาย พร้อมจะสู้จนขาดใจเพื่อเอาชัยชนะมาให้ได้ดังพระราชประสงค์

ในค่ำคืนนั้น ท้าพระเจ้าตากได้จัดรูปขบวนเตรียมพร้อมเพื่อเข้ายึดเมือง

(ตามรอยเลือดพระเจ้าตาก. 2550: 40)

จากตัวอย่างการเรียบเรียงใหม่ข้างต้น ผู้เขียนได้สร้างฉาก และเรื่องราวคล้ายกับเรื่อง **พระเจ้าตากสินกู้ชาติ** โดยพยายามแสดงให้เห็นถึงภาวะผู้นำของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และคำสั่งที่เด็ดขาดอันเป็นกุศโลบายที่สำคัญที่ทำให้ทัพของพระองค์สามารถเข้าตีเมืองจันทบุรีได้สำเร็จ เป็นที่น่าสังเกตว่าเรื่องนี้ได้เพิ่มเติมปฏิกิริยาของเหล่าทหารในทัพที่มีต่อวาจาสิทธิ์ของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่สร้างความอึดใจ และความป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

ในเรื่อง **ตากสินมหาราช** ผู้เขียนได้สร้างเรื่องเล่าตอนนี้ไว้ ดังนี้

พระยาตากมีสีหน้าดีขึ้นกล่าวต่อไปว่า “ญาติที่พวกมึงรักแผ่นดินยิ่งกว่าชีวิตเยี่ยงเดียวกับกู ถ้า मैंปรารถนาที่จักตาย เราก็จักตายด้วยกัน เราจักกินข้าวหม้อนี้เป็นมื้อสุดท้าย กินเสร็จแล้ว ก็ทูลหม้อข้าวหม้อแกงทิ้งเสียให้หมด เพราะถ้าเราตาย เราก็มีต้องใช้น้ำอีก ขอพวกมึงจงเอาแต่อาวุธคู่กายกับหัวใจอันแกร่งกล้าไปรบกับพวกมัน แต่ถ้ารอดตาย เราจักไปหาข้าวหม้อต่อไปกินในเมืองจันทบุรี ขอพวกมึงจงจำไว้ไม่ว่าจะพ่ายหรือชนะ เราจักมีกลับมาที่นี่อีกแล้วเราจักไปตายด้วยกันกูจักไล่ช้างพังประตูเมืองให้จงได้”

(ตากสินมหาราช. 2548: 289)

จากตัวอย่างการเรียบเรียงใหม่ข้างต้น ผู้เขียนได้สร้างพระราชดำรัสที่เมเปี่ยมไปด้วยพระราชหฤทัยที่มุ่งมั่นของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่ตั้งใจจะตีเมืองจันทบุรีให้ได้ พระราชดำรัสนี้แสดงให้เห็นถึงความรู้สึกรักแผ่นดินที่ยอมเสียสละแม้กระทั่งชีวิตของพระองค์เอง ตลอดจนเชื่อมั่นและศรัทธาในหัวใจที่รักแผ่นดินของเหล่าแม่ทัพนายกองที่ยอมอุทิศเสียสละเพื่อแผ่นดินเช่นกัน อีกทั้งยังแสดงให้เห็นถึงความเป็นผู้นำที่ดีด้วยการรบเคียงบ่าเคียงไหล่ และพร้อมที่จะตายเคียงข้างกับทหารอื่นๆ

ในเรื่อง **ตาสินมหาราชชาตินักรบ** ผู้เขียนได้สร้างเรื่องเล่าตอนนี้ไว้ ดังนี้

“ลูกอยากลงโทษผู้ที่พยายามทำลายพวกเรา และสนับสนุนศัตรูของเราหรือไม่”

“อยาก !”

พระเจ้าตาสินมหาราช

“ถ้าเช่นนั้นก็เป็นเรื่องง่าย ถ้าลูกอยากกินอาหาร ก็ต้องไปหากินเอาในนั้น” เขาชี้มือไปที่ประตูเมือง

“เราไม่มีอะไรเหลือแล้ว ทองดีเพ็งเท้าวที่เหลือของพวกเราตามคำสั่งของพ่อ และทูปหม้อข้าวแตกหมดแล้ว ในกรณีนี้ลูกๆบางคนยังมีเสบียงกรังติดตัวอยู่”

ทุกคนต่างตกใจ

แม้พวกนายทหารก็ยังตะลึง

(ตาสินมหาราชชาตินักรบ. 2550: 195)

จากตัวอย่างการเรียบเรียงใหม่ข้างต้น ผู้เขียนได้ให้สมเด็จพระเจ้าตาสินมหาราชแทนพระองค์ว่า “พ่อ” และใช้สรรพนามแทนเหล่าทหารทั้งหลายว่า “ลูก” เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดระหว่างพระองค์ และเหล่าทหาร อันหมายถึงความรัก และความผูกพันระหว่างขุนศึก และผู้ใต้บังคับบัญชาประจักษ์ในครอบครัวเดียวกัน ที่มีความพิเศษกว่าสภาวะสมมติเทพของพระมหากษัตริย์ในสมัยกรุงศรีอยุธยา

นอกจากการสร้างเรื่องเล่าในเหตุการณ์ตีเมืองจันทบุรีเป็นร้อยแก้วดังที่แสดงแล้วนั้น ยังปรากฏการสร้างเรื่องเล่าในเหตุการณ์ตอนนี้เป็นร้อยกรอง ดังปรากฏในเรื่อง **สามกรุง** เพียงเรื่องเดียว กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ทรงพระนิพนธ์เหตุการณ์ตอนนี้ไว้ ดังนี้

พิเคราะห์เฉพาะหน้า	ในครา นั้นา
ถึงดีดีตีปรา	กฎแจ้ง
ก่อนตรู่จะจู่รา	วีปาย
ปิ่นประยุทธ์กฤษ์แย่ง	แย่งเข้าเผาผลาญ ๗
สั่งกันพลันทราบเค้า	ในคืน นี้เทอญ
กองจรรจรจ์ยันยืน	อยู่พร้อม
เหล่าราบดาบหอกปิ่น	เป็นหมวด
คราฤกษ์เกริกเข้าห้อม	โห่เว้าเอาชัย ๗
อาหารวารน้ามื้อ	สายัณฑ์ นี้แน
เตรียมแต่ยังวันวัน	เถิดน้อ
มือนี่จะกินกัน	ที่นี่

อิมเสรีจสั่งต่อยม้อ

พุ่มมือในเมือง ฯ

เหล่านายทัพนายกอง พังทำนองกลยุทธ สูดยินดีทุกคน ธิบสั่งพลบมีหึง จึงเหล่าทหารหาญศึก
รู้ตื่นลึกหนาบาง ต่างคนวางหุทัย ในบุรุษผู้นำ ต่างกระทำตามสั่ง ตั้งดำรัสบมิแคล้ว โภชนกิจสำคัญแล้ว
ต่อยม้ออรอเว ลาแฮ ฯ

(สามกรุง. 2495?: 74)

จากตัวอย่างการเรียบเรียงใหม่ข้างต้น กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ทรงพระนิพนธ์โดยมุ่งแสดง
ความปรีชาของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในเรื่องกลยุทธ์การศึกเข้าตีเมืองจันทบุรี ทั้งด้าน
การทหาร โดยทรงวิเคราะห์เหตุการณ์แล้วตัดสินใจว่าจะต้องเร่งตีเมืองจันทบุรีให้ได้ในคืนนี้ กรมหมื่น
พิทยาลงกรณ์ทรงใช้คำว่า “กลยุทธ์” เพื่อทรงแสดงให้เห็นว่าสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเป็นผู้ตั้งใจ
ใช้ยุทธวิธีสร้างขวัญให้แก่แม่ทัพนายกองเหมาะสม ได้ผลโดยพิเคราะห์อย่างถี่ถ้วน

เอกสารทางประวัติศาสตร์ที่นำมาเรียบเรียงใหม่เป็นสำนวนใหม่นั้น นอกจากอาศัยพระราช
พงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขาเป็นข้อมูลหลักแล้ว ยังอาศัยเอกสารจดหมายเหตุความทรงจำกรม
หลวงนรินทรเทวี และเอกสารตำนานอภินิหารบรรพบุรุษในการสร้างเรื่องเล่า พบในเรื่อง **ใครฆ่า
พระเจ้ากรุงธน และ ตากสินมหาราชชาตินักรบ** ที่เรียบเรียงใหม่โดยอาศัยใจความตอนสมเด็จพระ
เจ้าตากสินมหาราชสั่งให้ปลูกไผ่ไว้รอผู้มีบุญ จากเอกสารทางประวัติศาสตร์จดหมายเหตุความทรงจำ
กรมหลวงนรินทรเทวี ดังนี้

ให้ปลูกไผ่ไผ่ ๑,๐๐๐ ไผ่แก่น ๑,๐๐๐ ไว้ทำทานผู้มีบุญจะมาข้างหน้าจะได้สร้างปราสาท ไผ่ไผ่
จะทำร่ำรำน ไผ่แก่นจะได้ทำเสาปราสาท ปลูกไว้สำหรับผู้มีบุญจะมา พระองค์ท่านจะเหาะแล้ว

(จดหมายเหตุความทรงจำกรมหลวงนรินทรเทวี. 2551: 364)

เนื้อความข้างต้นเป็นเหตุการณ์ตอนสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชสั่งให้ปลูกไผ่แก่น และไผ่
ไผ่อย่างละหนึ่งพัน เพื่อรอผู้มีบุญมาปกครองประเทศจะได้มีไผ่ไว้ใช้สร้างปราสาท ในเรื่อง **ใครฆ่า
พระเจ้ากรุงธน** ผู้เขียนได้เรียบเรียงใหม่ในตอนเดียวกันนี้ไว้ ดังนี้

“นี่ ธิเบศร์” ทรงรับสั่ง พร้อมกับอาการที่ดวงพระเนตรมองขึ้นสู่เพดาน “สั่งให้เขาปลูกไผ่ไผ่สัก
พันหนึ่ง ไผ่แก่นสักพันหนึ่ง ใครมีบุญมาข้างหน้าจะได้สร้างปราสาท ไผ่ไผ่จะไว้ทำร่ำรำน ไผ่แก่นจะได้
ใช้เป็นกระดูกสำหรับก่อตั้งเสาปราสาท เมื่อผู้มีบุญเขาจะมา ส่วนข้าณะ มันจะเหาะอยู่แล้ว ข้าจะเหาะละนะ
ธิเบศร์”

(ใครฆ่าพระเจ้ากรุงธน. 2544: 315-316)

จากตัวอย่างการเรียบเรียงใหม่ข้างต้น ผู้เขียนได้นำเสนอสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชใน อากัปกริยาที่ไม่ปกติ หรือต้องการแสดงให้เห็นถึงอาการพระสติวิปลาส เพื่อให้สอดคล้องกับคำตรัสที่ ให้ปลุกไม้ไผ่ ไม้แก่นเพื่อรอผู้ที่มีบุญ และพระองค์จะเหาะแล้วซึ่งเป็นคำตรัสที่แปลก และเพิ่มเติมตัวละคร “ธิเบศร์” ให้เป็นผู้รับใช้ และสังเกตเห็นในอาการที่เหม่อลอยผิดปกติของพระองค์

ส่วนเรื่อง **ตากสินมหาราชชาตินักรบ** ผู้เขียนได้สร้างเรื่องเล่าตอนนี้ไว้ ดังนี้

พระเจ้าตากสินไม่ระวังพระองค์ ยังคงปฏิบัติพระกรรมอย่างแข็งขัน หนึ่งวิปัสสนานานๆ ร่วมกับ พระสงฆ์สองสามรูป จากนั้นก็เสด็จออกเพื่อโปรดให้เรียกเก็บภาษีจากพ่อค้าบางคน หรือช่างบางคน เรียก เก็บภาษีการค้า การพนัน กะแช่ เพื่อส่งประหารใครต่อใคร โปรดให้ปลุกไม้จันทร์จำนวนพันต้นกับไม้ไผ่ พันลำเอาเตรียมไว้สร้างปราสาทสำหรับผู้มีบุญซึ่งจะเหาะมาปกครองสยาม

(ตากสิน มหาราชชาตินักรบ. 2550: 426)

จากตัวอย่างการเรียบเรียงใหม่ข้างต้น ผู้เขียนได้นำพระจริยาวัตรการวิปัสสนาของสมเด็จพระ เจ้าตากสินมหาราชเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของอาการพระสติวิปลาส โดยกล่าวเป็นนัยถึงอาการที่ดูร้าย “ส่ง ประหารใครต่อใคร” และคำตรัสที่ไม่ปกติในเรื่องของการปลุกต้นไม้

การเรียบเรียงใหม่โดยอาศัยข้อมูลจากเอกสารตำนานอภินิหารบรรพบุรุษ เนื้อหาส่วนใหญ่ที่ ปรากฏจะเป็นพระราชประวัติที่ครั้งทรงพระเยาว์ ก่อนที่จะได้รับราชการ ปรากฏในเรื่อง **ฟ้าใหม่ ตากสิน มหาราชชาตินักรบ** และ **ตามรอยเลือดพระเจ้าตาก** ที่นำเสนอด้วยการเรียบเรียงใหม่ พระราช ประวัติเรื่องพระชาติกำเนิดว่าพระองค์เป็นลูกครึ่งไทยจีน และเป็นบุตรบุญธรรมเจ้าพระยาจักรี จาก ข้อมูลในตำนานอภินิหารบรรพบุรุษ ดังนี้

ในแผ่นดินนั้นเจ้าพระยาจักรีที่สมุหนายก ตั้งบ้านเรือนอยู่ใกล้กำแพงพระมหานครกรุงศรีอยุธยา ในกาลครั้งโน้นนั้น จีนมีชื่อไทยฮองเปงซุนพัฒนนายอากรบ่อนเบี้ย แลกอบด้วยทาสภรรยาชายหญิงแล ทรัพย์สมบัติโดยสมบูรณ์ จึงเข้าไปพึ่งบารมีที่อยู่หน้าบ้านเจ้าพระยาจักรีมาช้านาน จนภรรยาตั้งครรภ์ กำหนดได้ ๑๐ เดือน ก็คลอดบุตรชาย ๑ คน ในจุลศักราช ๑๐๙๖ ปีชาลชอกศก กุมารบุตรชื่อยไทยฮองซุน พิพัฒน์นั้น มีศิริรูปพรรณสัณฐานงามยิ่งนัก

(ตำนานอภินิหารบรรพบุรุษ. 2551: 393)

จากข้อมูลข้างต้นที่แสดงให้เห็นถึงชาติกำเนิดของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเป็นลูกครึ่ง ไทยจีน ในเรื่อง **ฟ้าใหม่** ศุภร บุนนาค ได้สร้างเรื่องเล่าที่แสดงถึงพระราชประวัติความเป็นลูกครึ่งไทย จีน และเป็นบุตรบุญธรรมของเจ้าพระยาจักรี ดังนี้

แสนจึงเข้าสวมตำแหน่งน้องชายเล็กที่โหนดเฝ้าชายไปด้วยทุกหนทุกแห่ง ส่วนอีกนายหนึ่งนั้นเป็นบุตรบุญธรรมท่านขุนนางผู้ใหญ่ฝ่ายวังหลวงท่านหนึ่งอีกเหมือนกัน แม้ว่าเป็นเชื้อจีนและพูดภาษาต่างประเทศได้ทั้งจีน ญวนและมลายูเป็นที่ประหลาด แต่กิริยามารยาทเป็นคุณมหาเด็กทุกกระเบียดนิ้ว อายุจะอ่อนแก่กว่า “คุณพี่” ผู้ใหญ่ก็ไม่มากนัก

(ฟ้าใหม่. 2547: 77)

จากตัวอย่างการเรียบเรียงใหม่ข้างต้น ได้นำเสนอพระราชประวัติของพระองค์ในด้านเนื้อหาที่ที่แสดงถึงความเป็นลูกครึ่งจีนของพระองค์ แต่ผู้เขียนได้เพิ่มเติมความสามารถในการตรัสได้หลายภาษา เป็นการนำเสนอเชิงยกย่องในพระปรีชาสามารถ และพระราชจริยาวัตรกิริยามารยาทที่แสดงให้เห็นถึงการได้รับการศึกษาอบรมอย่างดี ถึงแม้จะมีเชื้อจีนก็ตาม

ในเรื่อง **ตากสินมหาราชชาตินักรบ** ได้กล่าวถึงความเป็นลูกครึ่งไทยจีนของสมเด็จพระเจ้าตากสิน ดังนี้

เขาจึงปกปิดการพบปะกับนายสินมหาเด็กอยู่เป็นนาน เขาบอกบิดาเป็นเชิงแก้ตัวในกาบต่อมาว่า ที่จริง สินไม่ใช่บุตรขุนนาง แต่เป็นลูกครึ่งจีนซึ่งได้รับการชุบเลี้ยง

(ตากสินมหาราชชาตินักรบ. 2550: 11)

จากตัวอย่างการเรียบเรียงใหม่ข้างต้น Claire Keefe-Fox นำเสนอให้ผู้อ่านทราบว่าที่จริงแล้วพระองค์ทรงเป็นลูกครึ่งไทยจีน ไม่ใช่บุตรของขุนนางซึ่งเป็นสถานภาพที่ด้อยกว่าการเป็นบุตรขุนนางโดยสิ้นเชิง

นอกจากนั้นยังพบการกล่าวอ้างถึงความเป็นลูกครึ่งไทยจีนของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชมาใช้ในเหตุการณ์ช่วงศึกสงคราม ดังนี้

“ใครต่อใครอาจเรียกพวกเจ้าเป็นพวกขบถ พวกหนีทัพ แต่อย่าไปเชื่อพวกมัน เราเป็นผู้รักชาติ ใครต่อใครอาจเรียกพวกเจ้าว่าเป็นคนทรยศ ทั้งเมืองหลวงไปในยามที่ยากเข็ญที่สุดนับตั้งแต่สมเด็จพระรามาธิบดีอยู่ทรงตั้งราชธานีขึ้นมา ว่าพวกเจ้ารู้เห็นเป็นใจกับศัตรู...ไม่จริงเลย ข้าขอประกาศว่า ไม่ว่าพวกเจ้าจะมีเชื้อสายเป็นชาวสยามแท้ๆอย่างวิจิต หรือมีเชื้อแขกเปอร์เซียอย่างบุณนาค” เขาหันไปมองนายทหารทั้งสองที่ยืนขนานข้างอยู่ “เป็นลูกครึ่งจีนอย่างข้า หรือเป็นชาวฝรั่ง...” เขามองที่มาริวดหนึ่ง ยิ้มน้อยๆ “พวกเจ้าเป็นความหวังของสยาม”

(ตากสิน มหาราชชาตินักรบ. 2550: 140)

พระราชดำรัสข้างต้น Claire Keefe-Fox ได้นำเสนอเพื่อแสดงว่าพระองค์ทรงเป็นส่วนหนึ่งของความหลากหลายของเชื้อชาติที่มีจุดมุ่งหมายเป็นหนึ่งเดียวกันคือแผ่นดินไทยเป็นการใช้สถานภาพความเป็นลูกครึ่งไทยจีนของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในการก้าวข้ามเชื้อชาติ ที่ว่าจะเป็นคนเชื้อชาติใดแต่เมื่ออาศัยอยู่บนผืนแผ่นดินไทยหัวใจก็เป็นคนไทยเช่นกัน

ในเรื่อง **ตามรอยเลือดพระเจ้าตาก** ก็นำเสนอเรื่องเล่าพระราชประวัติเรื่องชาติกำเนิดที่พระองค์เป็นลูกครึ่งไทยจีนเช่นกัน ดังนี้

ในห้วงเวลาแห่งความตกต่ำด้ามืดของดวงเมือง บรรดาเหล่าขุนพลที่ทำหน้าที่ปกป้อง พระนครอย่างเข้มแข็งหาญกล้าซึ่งมีอยู่จำนวนน้อยคนนั้นมี พระยาตาก นามเดิมว่า “สิน” ดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าเมืองตาก นับเป็นขุนพลอีกผู้หนึ่งซึ่งรวมอยู่ในจำนวนดังกล่าว พระยาตากสินผู้นี้มีเชื้อจีน แต่เดิมรับราชการอยู่ในกรุงศรีอยุธยาแล้วได้รับการแต่งตั้งให้เป็นยกกระบัตรเมืองตาก ต่อมาเจ้าเมืองตากเสียชีวิตยกกระบัตรสินจึงถูกเลื่อนขึ้นไปเป็นเจ้าเมืองตาก เรียกว่า พระยาตาก

(ตามรอยเลือดพระเจ้าตาก. 2550: 10)

ตัวอย่างการเรียบเรียงใหม่ข้างต้น แสดงให้เห็นว่าการมีเชื้อสายจีนไม่เป็นอุปสรรคต่อการเลื่อนชั้นในทางราชการ และความเป็นขุนพลก็เป็นคุณสมบัติของผู้กล้าโดยไม่จำกัดเชื้อชาติ

เหตุการณ์ในเรื่อง **ฟ้าใหม่ ตากสินมหาราชชาตินักรบ** และ **ตามรอยเลือดพระเจ้าตาก** ที่ได้ยกตัวอย่างมาทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นถึงการเรียบเรียงใหม่โดยใช้หลักฐานจากตำนานอภินิหารบรรพบุรุษ คือการนำเสนอว่าสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชมีเชื้อสายจีนโดยนำเสนอผ่านทั้งในส่วนของการบอกเล่า และการสนทนาของตัวละครในเรื่องเล่า

นอกจากนี้เรื่องเล่าที่นำเสนอเนื้อหาพระราชประวัติในวัยเยาว์ยังเน้นถึงบุญบารมีของพระองค์ และความสัมพันธ์ระหว่างพระองค์กับพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชยกตัวอย่างในเรื่อง **ตากสินมหาราชชาตินักรบ** โดยนำมาจากตำนานอภินิหารบรรพบุรุษ ดังนี้

ในกาลนั้นนายสินคิดการตั้งบ่อนแก้วเปนเจ้ามือในพระอาราม ชักชวนสานุศิษย์ในพระอารามวัดโกษาวาศนย์ มาแทงแก้ว ฝ่ายพระอาจารย์ทราบประพตติเหตุตั้งนั้นแล้วก็ลงโทษกับสานุศิษย์ทั้งหลายซึ่งเล่นเบี้ยแทงแก้วนั้น ทั่วทุกคนแต่นายสินผู้เปนเจ้ามือแก้วนั้น พระอาจารย์ลงโทษทัณฑ์กรรมมัดมือคร่อมกับบันไดน้ำทำประจาน สั่งสอนให้เข็ดหลาบด้วยเปนต้นเหตุก่อความชั่วชั้นในพระอาราม มัดนายสินแช่น้ำตั้งแต่พลบค่ำเปนเวลาน้ำชั้นด้วย แล้วพระอาจารย์ก็ไปสวดพระพุทธรมณต์ตามธรรมเนียมในพระอาราม ครั้นเลิกสวดมนต์แล้วเปนเวลาประมาณยามเศษ พระอาจารย์จึงระลึกถึงซึ่งมัดนายสินแช่น้ำไว้นั้น จะเปนอันตรายอย่างไรก็หาทราบไม่ จึงได้มนิมาเดินลงมายังทำน้ำด้วยพระสงฆ์เปนอันมาก ครั้นถึงบันไดน้ำก็เห็นน้ำท่วมลตถึง แล้วพระอาจารย์มีความวิตกว่านายสินจะมีอันตรายแก่ชีวิตด้วยอุทกภัยฤา จึงสั่งพระสงฆ์ซึ่งเปนอันเดวาสิกนั้นให้จุดไฟติดตามไฟเที่ยวส่องหานายสิน ก็พบนายสินที่ริมตลิ่งวัด มีนายสินยังมัดติดอยู่กับบันได แต่บันไดหลุดถอนชั้นมาได้ด้วยอำนาจบุญบารมีของนายสินจะได้เปนพระเจ้าแผ่นดินนั้น

(ตำนานอภินิหารบรรพบุรุษ. 2551: 394-395)

ข้อมูลข้างต้นถูกนำมาเรียบเรียงใหม่ ดังนี้

อีกวันหนึ่ง สินทำให้เขาทั้งสองต้องถูกลงโทษเพราะเล่นการพนันที่ในวัด ท่านเจ้าอาวาสโกรธมาก สั่งให้จับซินมัดไว้กับเสาที่ทำน้ำตลอดทั้งวัน สินเกือบจมน้ำตายเมื่อน้ำขึ้น แต่รอดมาได้ด้วยบุญบารมี บุญนาคเล่าอย่างอดชื่นชมไม่ได้ ไซ้ ใครๆ ก็เห็นว่าซินมีบารมียิ่งใหญ่มาตั้งแต่วัยเด็ก

(ตากสินมหาราชชาตินักรบ. 2550: 150)

Claire Keefe-Fox ได้ตัดทอนรายละเอียดบางส่วนออก แต่ยังคงกล่าวถึงเหตุผลที่พระองค์ถูกลงโทษ และกรรมวิธีที่ถูกลงโทษ คือการจับมัดไว้กับเสาที่ทำน้ำ และแสดงถึงผลที่ตามมาทันที คือพระองค์เกือบเป็นอันตราย แต่รอดมาได้ด้วยบุญบารมี โดยตอกย้ำถึงบุญบารมีของพระองค์ด้วยน้ำเสียง ผ่านการเล่าของตัวละครคือบุญนาค ซึ่งชี้ให้เห็นถึงบุญบารมีของพระองค์

ส่วนเนื้อหาที่แสดงถึงความสัมพันธ์ที่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเป็นเพื่อนกับสมเด็จพระพุทธพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช มักอ้างอิงมาจากตอนครั้งที่ทั้งสองพระองค์เป็นพระสงฆ์สหายกัน ในเหตุการณ์เมื่อเดินบิณฑบาตแล้วมีซินแสมาทำนายว่าจะได้เป็นพระมหากษัตริย์ เพราะนอกจากจะแสดงความสัมพันธ์อันดีต่อกันแล้ว ยังเป็นการแสดงบุญบารมีของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกด้วย ปรากฏในเรื่อง **สามกรุงตากสินมหาราช และ ตากสินมหาราชชาตินักรบ** ได้นำมาเรียบเรียงใหม่ โดยอาศัยเนื้อหาตอนซินแสทำนายอนาคตนี้มาจากตำนานอภินิหารบรรพบุรุษ ดังนี้

ครั้นวันหนึ่งพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าเสด็จไปบิณฑบาต พบพระเจ้าตากก็เสด็จมาบิณฑบาต ท่านก็หยุดยืนสนทนากันด้วยสมณวัตรถากฯ ขณะนั้นมีจันชราเดินมาถึงที่ตรงประทับอยู่นั้น จันชราก็หยุดยืนแลดูพระพักตร์ท่านทั้งสองพระองค์เป็นช้านานแล้วก็หัวร่อ แล้วก็เดินไปห่างพระองค์ประมาณ ๑๐ ศอก แล้วก็เหลียวหน้ามาหัวร่ออีก แล้วจึงกลับเหลียวหน้าเดินไป ทำอาการกริยาอย่างนั้น เป็นหลายครั้งจนเดินห่างไปประมาณ ๘ วาเศษ

ขณะนั้นพระเจ้าตากจึงกวักพระหัตถ์เรียกจันชรา นั้นให้กลับมาแล้วจึงตรัสถามว่า ท่านแลดูหน้าเราแล้วก็หัวร่อเพราะเหตุไร จันชราตอบว่า ข้าพเจ้าเห็นราศีแลลักษณะท่านทั้งสองนี้แปลกประหลาดกว่ามนุษย์ทั้งปวง พระเจ้าตากจึงถามว่าท่านเป็นหมอดูฤๅ จันรับว่าเป็นหมอดู พระเจ้าตากตรัสว่า ถ้ากระนั้นท่านช่วยดูเราสักหน่อยเถิด จันนั้นจึงจับพระหัตถ์ดู แล้วจึงถามถึงปีเดือนวันพระชนม์พรรษาทราบแล้วก็ทักทำนายว่าท่านจะได้เป็นกษัตริย์ พระเจ้าตากก็ทรงพระสรวลเป็นที่ไม่เชื่อ ขณะนั้นพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจึงตรัสถามกับจันชรา นั้นว่า ท่านจงช่วยดูให้เราบ้าง จันนั้นจึงจับพระหัตถ์แล้วถามถึงปีเดือนวันพระชนม์พรรษาแล้วจึงทำนายว่า ท่านก็จะได้เป็นกษัตริย์เหมือนกัน ขณะนั้นท่านทั้งสองพระองค์ก็ทรงพระสรวลแล้วจึงตรัสตอบจันนั้นว่า เรามีอายุอ่อนกว่าพระเจ้าตากสองปีเศษเท่านั้นจะเป็นกษัตริย์พร้อมกันอย่างไรได้ไม่เคยได้ยิน สัตตวงข้าวดอกกระมัง

(ตำนานอภินิหารบรรพบุรุษ. 2551: 407)

ในเรื่อง **สามก๊ก** กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ได้ทรงเรียบเรียงใหม่ในตอนนี้ได้ ดังนี้

จีนตอบว่าข้าพเจ้า ชินแสเฝ้าหมอดู เรียนจากครูเมืองจีน ผู้ประวิตรวิทยาศาสตร์ สามารถรู้ล่วงหน้า ว่าบุรุษสตรี คนใดมีรูปลักษณะ อันสอดคล้องว่าศานา ในอนาคตกาล สืบสำเนาแต่นี้ ใครจะเป็นเช่นนี้ ทราบได้ในปัจจุ บันแล ฯ

ภิกษุหนึ่งหัวร่อ ว่าเฉพาะตัวอาตมา มีลักษณะฉนใด วาศนาไหนบอกบ้าง ตามคติที่อ้าง ว่าร้ายฤดี ฯ

<u>ชินแสทำนายภิกษุองค์ที่ ๑</u>	ชายใดไกรลักษณะพร้อม	เพราะองค์
	ศักดิ์กษัตริย์ถนัดทรง	สี่ซี้
	สมบัติขี้ดขยมง	คลครอบ ครองแฮ
	ชายนั่นคือท่านนี้	แน่ข้าพยากรณ์ ฯ

...

<u>ชินแสทำนายภิกษุองค์ที่ ๒</u>	ท่านเป็นบุรุษต้อง	ตามลักษณะ ล้วนแล
	บุญเด่นเห็นประจักษ์	เจิดกล้า
	จักสูประภูศักดิ์	สุรกษัตริ์
	สี่ศุภวงค์ทรงหล้า	สุฤษดีเลี้ยงเวียงสยาม ฯ

<u>สองภิกษุว่า</u>	เกิดมาข้าพเจ้าไม่	เคยเห็น
	สองสหายหลายประเด็น	เด่นซี้
	ภายน่าว่าจักเป็น	ปิ่นกษัตริ์
	นั่งอยู่คู่กันฉะนี้	แน่ล้วนชวนหัว ฯ

สองภิกษุทราบข้อ	จีนพยากรณ์จ้อ	จักได้เป็นกษัตริ์ สองแล ฯ
พูดมากจีนปากจ้าน	เชิงฉลาดปราชญ์ป้าน	อวดอ้างเป็นหมอ ดูแน ฯ
ท่านว่าอย่าพูดเพ้อ	เปิดปากกล่าวเก้อเก้อ	ปองป้อล้อเลียน ฯ

	สองข้าอายุใกล้	เคียงกัน
	ทั้งคู่จะทรงชันท์	ผิดเค้า
	เป็นกษัตริ์ร่วมรัฐบัล	ลังก์ร่วม ไฉนนอ
	เห็นจะสัดดวงข้าว	แน่แท้คำทาย ฯ

(สามก๊ก. 2495?: 55,57-58)

จากเรื่อง**สามกรุง** ในช่วงต้น กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ได้สร้างเรื่องเล่าด้วยการเรียบเรียงใหม่ ในเหตุการณ์ตอนขึ้นเส้าทำนวยใหม่โดยยังคงใจความเดิมที่ต้องการแสดงให้เห็นถึงบุญบารมี และความคุ้นเคยมาตั้งแต่วัยเยาว์ของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชที่จะสามารถเป็นพระมหากษัตริย์ในอนาคตทั้งที่ในเวลานั้นไม่สามารถเป็นไปได้ เหตุการณ์ตอนนี้จึงเป็นการรับรองในบุญบารมี และสร้างความชอบธรรมในการเสวยราชย์ของทั้งสองพระองค์ในเวลาต่อมา

นอกจากในเรื่อง **สามกรุง** แล้วนั้น ยังมีเรื่อง **ตากสินมหาราชชาตินักรบ** ผู้เขียนได้สร้างเรื่องเล่าตอนนี้ไว้ ดังนี้

“เจ้าจำได้ไหม ข้าเคยเล่าว่า สมัยที่ข้าบวชเณรอยู่กับทองด้วงเพื่อนข้า เราออกไปบิณฑบาต ได้พบกับซินแสคนหนึ่ง พยากรณ์ว่าข้าจะได้ครองราชย์ในวันหนึ่ง”

ทองดียิ้ม พยักหน้า แล้วเช็ดแขนต่อ แต่บุนนาคพูดเบาๆ “เจ้าจำได้ ท่านเล่าให้ข้าฟังเมื่อกลับเข้าวัด ท่านหัวเราะใหญ่ ถ้าเจ้าจำไม่ผิด ซินแสคนนั้นพูดด้วยว่า ดั่งงี้ก็จะได้เป็นกษัตริย์เหมือนกัน”

(ตากสินมหาราชชาตินักรบ. 2550: 147-148)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนได้สร้างเรื่องเล่าด้วยการเรียบเรียงใหม่ ทั้งปรับเปลี่ยนภาษาให้ง่ายขึ้น โดยยังคงตอกย้ำเฉพาะคำทำนายที่พยากรณ์ว่าสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชจะได้เสวยราชย์ในอนาคต Claire Keefe-Fox สร้างให้สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชหวนระลึกถึงคำทำนายของซินแสอีกครั้ง เพื่อให้เห็นถึงความเป็นไปได้ที่พระองค์จะเป็นผู้นำ และปราบดาภิเษกพระองค์เองต่อไป การสร้างเรื่องเล่าในตอนนี้นอกจากเป็นการนำเสนอถึงบุญบารมี และความคุ้นเคยแสดงถึงความสนิทสนมในวัยเยาว์ระหว่างสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชแล้ว ยังเพิ่มนายบุญมาซึ่งเป็นพระอนุชาของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชอีกด้วย ปรากฏในเรื่อง **ตากสินมหาราช** แรเงา และบงกชเพชรได้สร้างเรื่องเล่าตอนนี้ไว้ ดังนี้

พระยาตากหันมามอง ตอบว่า “ไซ้ ข้าชื่อสิน ท่านมีการอันใดรี”

“จำข้าได้รีไม่ ข้า นายบุญมา น้องพี่ทองด้วงที่เคยบวชเรียนสำนักเดียวกันกับท่าน”

พระยาตากยิ้ม “อ้อ จำได้แล้ว ข้าเคยบวชเรียนกับพระอาจารย์ทองดีที่วัดโกษาวาสน์

พรรษาเดียวกันกับนายทองด้วง พี่ชายของท่าน”

(ตากสินมหาราช. 2548: 63)

จากเรื่อง **ตากสินมหาราช** ในช่วงต้น แรเงา และบงกชเพชรได้เพิ่มเติมความมักคุ่นของนายบุญมาที่มีต่อสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช โดยผู้เขียนสร้างเรื่องเล่าให้สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชรู้จักสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชก่อน แล้วจึงรู้จักกับนายบุญมา (เจ้าพระยาสุรสีห์) ในฐานะน้องชายของเพื่อน ซึ่งนายบุญมาต่อมาคือเจ้าพระยาสุรสีห์ แม้ที่ทุกคนสำคัญในสมัยกรุงธนบุรี

การสร้างเรื่องเล่าด้วยการเรียบเรียงใหม่ เป็นวิธีการสร้างเรื่องเล่าที่พบจำนวนมากทั้งในรูปแบบร้อยแก้วและร้อยกรอง เพราะเป็นการเรียบเรียงใหม่จากเอกสารทางประวัติศาสตร์ชุดต่างๆ แล้วนำมาสร้างเรื่องเล่าใหม่ โดยสามารถเพิ่มเติม ตัดทอนสำนวน ปรับเปลี่ยนภาษาให้ง่ายขึ้น

1.3 การสร้างเรื่องเล่าด้วยการปรับแต่งข้อมูล

การสร้างเรื่องเล่าด้วยการปรับแต่งข้อมูล เป็นการสร้างเรื่องเล่าด้วยสำนวนใหม่ โดยเพิ่มเติม ตัดทอน หรือเปลี่ยนเนื้อหาให้ตัวบทเรื่องเล่ามีความน่าสนใจยิ่งขึ้น แต่ยังคงใจความตามเอกสารทางประวัติศาสตร์โดยเฉพาะพระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา ดังปรากฏในเรื่อง **ตากสินมหาราชชาตินักรบ** เหตุการณ์ตอนสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชยกกองทัพเรือปราบเมืองนครศรีธรรมราชด้วยการปรับแต่งขยายความเรื่องบุญบารมีของพระองค์ เพื่อเป็นการตอกย้ำยิ่งขึ้น โดยอาศัยเนื้อหาจากพระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา ดังนี้

ครั้นถึงวันมหาพิชัยฤกษ์ในอาศรมสาภกษาศึกษาศึกษาดี จึงเสด็จทรงเรือพระที่นั่งสุวรรณพิชัยนาวาท้ายเรือ... ออกปากน้ำเมืองสมุทรสงครามตกลังท้องทะเล ครั้น ณ วันอาทิตย์ เดือน ๙ แรม ๓ ค่ำ เพลงสามโมงเช้าถึงตำบลบางทะลุ บังเกิดพายุคลื่นลมหนัก เรือรบข้าราชการในกองหลวงและกองหน้าบ้างกองหลังบ้างล่มบ้างแตกบ้าง เข้าจอดแอบบังอยู่ในอ่าว สมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวจึงดำรัสให้ปลุกศาลขึ้นสูงเพียงตาบ่นฝั่ง ให้แต่งเครื่องกระยาสังเวทรวงสรรพเทพารักษ์อันพิทักษ์ท้องมหาสมุทร ให้จุดธูปเทียนกระทำสักการบูชาและทรงตั้งพระสัตยาธิษฐาน เอาคุณพระศรีรัตนตรัยเป็นที่ตั้ง กับทั้งพระบารมีซึ่งทรงบำเพ็ญมาแต่บุรพชาติและในปัจจุบัน ขอจงบันดาลให้คลื่นลมสงบ

ในบัดนี้ ด้วยเดชอำนาจพระราชกฤษฎาธิการอภิไธยบารมีเป็นมหัศจรรย์ คลื่นลมนั้นก็สงบราบคาบ

(พระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา. 2548: 172-173)

จากข้อมูลข้างต้นผู้เขียนได้สร้างเรื่อง **ตากสินมหาราชชาตินักรบ** ตอนนี้ไว้ ดังนี้

“ขอเดชะ เสด็จเข้าหลบฝนเกิดพระเจ้าข้า” ทองดีตะโกน “เดี๋ยวจะทรงถูกคลื่นพัดไป” แต่พระเจ้าตากสินไม่ทรงฟัง เสด็จเข้าใกล้กราบเรือ ทรงถอดพระธำมรงค์วงหนึ่งออก ชูขึ้นฟ้า

ท่ามกลางแสงสลัว มาริวิตคิดว่าเห็นประกายแวบขึ้น พระธำมรงค์วงนั้นวาดวงโค้งก่อนสว่างลงน้ำ สีดำมืด

ฟ้าแลบเป็นครั้งสุดท้าย ท้องฟ้าดูสิ้นสะเทือน ลังเล ลมหยุดพัด ทะเลสั้นน้อยๆ ก่อนสงบลง ฝนกลายเป็นฝนบางๆ ก่อนจะคืนท้องฟ้าให้แก่แสงตะวัน

ถ้าเราไม่ได้เห็นกับตาคงไม่มีวันเชื่อมาริวิตบอกกับตัวเอง เขายืนตะลึง พยายามคิดหาเหตุผล นี่เป็นเรื่องบังเอิญ เป็นเรื่องบังเอิญแน่ๆ พายุที่หยุดได้ทันควันเหมือนเวลาที่เกิดขึ้น แต่เขาขุ่นลุก ไม่ใช่เพราะเสื้อผ้าเปียกฝนและคลื่น เขาชูดาบให้ร้องยินดีเช่นเดียวกับคนอื่นๆ ที่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงปราบพายุสำเร็จ

(ตากสินมหาราชชาตินักรบ. 2550: 326)

เมื่อเปรียบเทียบเนื้อความในพระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา และเรื่อง**ตากสินมหาราชชาตินักรบ** จะเห็นได้ว่าเนื้อความจากพระราชพงศาวดารจะกล่าวถึงการตั้งศาลเพียงตา แต่เรื่องนี้ได้สร้างกฤษฎาภินิหารด้วยการใช้พระธำมรงค์หยุดพายุที่กำลังคะนองได้ แสดงให้เห็นถึงบุญบารมีของพระองค์

นอกจากเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการศึกสงครามข้างต้นที่อ้างอิงข้อมูลจากพระราชพงศาวดารแล้ว เนื้อหาวิยเยาว์ยังถูกนำมาปรับแต่งเรื่องเล่า และผนวกข้อมูลใหม่เสริมจากเนื้อความเดิมจากตำนานอภินิหารบรรพบุรุษ ดังปรากฏในเรื่อง **ฟ้าใหม่** และ**จอมกษัตริย์แห่งนักรบ** ที่ปรับแต่งข้อมูลเดิมโดยที่นำจากเนื้อหาตอนขึ้นเสกทำนายอนาคตสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชว่าจะได้เป็นพระมหากษัตริย์ ดังนี้

“พวกฉันก็อยากได้เหมือนอย่างที่ถูกผู้ชายชาวกรุงศรีฯเขาแสวงหากัน เพื่อศึกเหนือเสือใต้มีมาทางไหน พวกดิฉันก็อยู่ในหน้าที่จะต้องออกไปรับมือกับมัน... ดิฉันได้ข่าวคุณตามาจำศีลภาวนาอยู่ที่นี้จึงบุกบั่นออกมาหา”

“วิชาที่จะเรียนจะรู้มันย่อมมีขีดมีชั้น จะเรียนสู้มาไปจนหมดอายุก็เรียนไม่จบ ข้าจะบอกให้ เจ้าคนใหญ่กับเจ้าคนหน้าสวยคนนี้จะเรียนวิชาดูฤกษ์ล่างฤกษ์บน ทั้งฝึกฝนการรักษาขนบธรรมเนียมทั้งปวงจงหนัก ตำแหน่งของเจ้าเจ้ายังนี้ไม่ถึงดอกขณะนี้ ส่วนน้องชายใจร้อนคนนี้จะฝึกฝนวิชาอาวุธ ทั้งกระบวณเคลื่อนย้ายทัพดูชัยภูมิดูพื้นที่ให้เชี่ยวชาญ ส่วนเจ้าหนูนี้มันตาดำคนนี้คือแขนซ้ายแขนขวาของพี่ชายทั้งสาม เมื่อกรุงศรีอยุธยาไม่แล้วจะเป็นพาหนะคู่บุญไปสร้างกรุงใหม่ ลูกหลานของเจ้าจะกินบุญใหญ่สืบเชื้อสายแผ่ไปหลายชั่วอายุ”

(ฟ้าใหม่. 2547: 97)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่าผู้เขียน คือ ศุกร บุนนาค ตั้งใจเปลี่ยนแปลงผู้ทำนาย คือจาก ชินแสเป็นชีปะขาว และจากเดิมที่คำทำนายมีเฉพาะสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และนายทองด้วง (ต่อมาคือ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช) เท่านั้น แต่ผู้เขียนได้เพิ่มเติมผู้รับรู้อีก 2 คน หนึ่งในนั้นคือ “คุณคนเล็ก” หรือนายบุญมา (ต่อมาคือ สมเด็จพระราชวังบรมมหาสุรสีหนาท)

ในเรื่อง **จอมกษัตริย์แห่งนักรบ** ศรีศากยโสภณ ได้นำเนื้อหาช่วงนี้มาสร้างเป็นตัวละครเล่า ด้วยเช่นกัน ดังนี้

“ชินแสชาวจีนผู้มีความเมตตาปรากฏให้เห็นจากแววตา ยังคงยืนแน่นิ่งมีรอยยิ้มอันอบอุ่นด้วยไมตรีจิตสื่อสารไปถึงเด็กน้อยชาวจีนผู้ซึ่งกำลังไร้เดียงสาต่อคำทำนายของชินแสชราภาพ คำทำนายของชินแสผู้นี้ นับว่าได้สร้างความขบขันให้กับเด็กน้อยชาวจีนร่างเล็กยิ่งนัก จะอย่างไรเสีย ความขบขันเยี่ยงนี้ ยังนับว่าไม่ทำให้ผู้ได้รับทำนายต้องจมปรักอยู่กับความเศร้าหมอง ถึงแม้จะเป็นคำทำนายที่ไม่มีวันเป็นความจริงขึ้นมาได้ บัดนี้ ความขบขันได้บังเกิดขึ้นไปทั่วแล้วสำหรับผู้ที่ได้สดับรับฟังคำทำนายว่า เด็กน้อยชาวจีนร่างเล็กผู้นี้ ต่อไปในภายภาคหน้าจะได้เป็นพระเจ้าแผ่นดินแห่งกรุงสยาม”

(จอมกษัตริย์แห่งนักรบ. 2550: 189)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่าเรื่องเล่าที่ถูกปรับเปลี่ยนจากข้อมูลเดิมยังคงให้ให้ผู้ทำนาย ยังคงเป็นชินแสเช่นเดิมที่ได้ทำนายสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชไว้แต่เปลี่ยนเวลาที่ทำนายว่าตั้งแต่ ครั้งยังทรงเป็นทารก แทนที่จะทำนายเมื่อตอนบิณฑบาต

หรือในเรื่อง **ตากสินมหาราชชาตินักรบ** Claire Keefe-Fox สร้างเรื่องเล่าตอนสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชได้พบพระมารดาหลังจากที่ต้องพลัดพรากจากศึกสงคราม โดยอาศัยเนื้อหาจากตำนานอภินิหารบรรพบุรุษ ที่ว่า

กรมพระราชวังได้เข้าเฝ้าได้เข้าเฝ้าพระเจ้าองค์แล้วจึงกระซิบทูลพระองค์ว่า บัดนี้ข้าพระพุทธเจ้า ได้เชิญสมเด็จพระพันปีหลวงมาพักอยู่นอกเมืองจันทบุรีแล้ว ขณะนั้นพระเจ้าตากทรงพระโสมนัสยินดียิ่งนัก จึงตรัสสรรเสริญสติปัญญากรมพระราชวังว่าเป็นผู้มีอัธมาไศรยลาดล้าเลิศประเสริฐยิ่งหาผู้จะเสมอมิได้ ไม่เสียที่รู้จักกันมานาน แล้วมีพระราชโองการดำรัสสั่งกรมพระราชวังไปรับเสด็จสมเด็จพระพันปีหลวงเข้ามาในเมืองจันทบุรี

(ตำนานอภินิหารบรรพบุรุษ. 2551: 414)

จากข้อมูลข้างต้นผู้เขียนได้นำมาปรับแต่งเป็นเรื่องเล่าเรื่อง **ตากสินมหาราชชาตินักรบ** ตอนนี้ไว้ ดังนี้

ความสุขของพระเจ้าตากยิ่งเพิ่มมากขึ้น เมื่อมีคณะเดินทางกลุ่มเล็กๆมาถึงหน้าประตูเมืองในเวลาสองอาทิตย์ถัดมา พวกเขาทำทางเหนื่อยอ่อนเนื้อตัวเปื้อนฝุ่น ซีม้าผอมโซ มีผู้ชายสี่คน ผู้หญิงสองคน ทาสเดินเท้าหกคน ทหารยามปล่อยให้พวกเขาเข้าเมืองมาเพราะดูไม่น่าจะเป็นภัยกับใคร ต้องช่วยพยุหผู้หญิงลงจากหลังม้าเพราะพวกนางหมดแรงจากการเดินทาง

เป็นครั้งแรกที่มาริวได้เห็นพระยาตากน้ำตาไหล คนเหล่านี้คือนายทองด้วงสหายในวันเด็กของเขา กับบุญมาน้องชาย และภรรยาของด้วงชื่อนาก

เมื่อผู้หญิงซึ่งอาวุโสที่สุดปลดผ้าคลุมหน้ากันฝุ่นออก มาริวตะลึงที่เห็นพระยาตากลงนั่งคุกเข่าตรงหน้านาง ส่วนด้วงและบุญมายืนดูอย่างยินดี ก่อนจะไปหาพี่ชายที่ราชบุรี บุญมาไปรับนางนกเอี้ยงมารดาของพระยาตากที่บ้านหัวแหลม

(ตากสินมหาราชชาตินักรบ. 2550: 196-197)

เมื่อเปรียบเทียบเนื้อความในตำนานอภินิหารบรรพบุรุษ และเรื่อง **ตากสินมหาราชชาตินักรบ** จะเห็นได้ว่า Claire Keefe-Fox ได้พรรณนาเหตุการณ์อย่างละเอียด ที่แสดงให้เห็นถึงความลำบากทุกข์ยากในเรื่องของการเดินทาง การกินอยู่ของพระมารดา รวมทั้งผู้ติดตามคนอื่นๆ ที่ผอมโซและเนื้อตัวเปื้อนฝุ่น อีกทั้งเพิ่มเติมอาภักดิ์ของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่ได้พบพระมารดาเป็นครั้งแรกหลังจากที่พลัดพรากกัน เพื่อมุ่งแสดงให้เห็นถึงความรัก และความกตัญญูอย่างสุดซึ้งของพระองค์ แม้ว่าเนื้อหาระหว่างเรื่องเล่าที่ถูกสร้างขึ้นใหม่ และเนื้อหาในตำนานอภินิหารบรรพบุรุษ จะเห็นถึงความแตกต่างของเหตุการณ์ และตัวละคร แต่มีใจความที่เหมือนกันคือการที่สหายเก่าตามพระมารดามาพบพระองค์จนสร้างความยินดีอย่างมาก

การสร้างเรื่องเล่าด้วยการปรับเปลี่ยนข้อมูลเป็นอีกวิธีหนึ่งที่พบมากในการประกอบสร้างเรื่องเล่าพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เพราะนอกจากจะปรับเปลี่ยนสำนวนให้ใช้ได้กับทั้งร้อยแก้วและร้อยกรองแล้ว ยังสามารถผนวกความคิดหรือจินตนาการของผู้เขียนบางส่วนให้ดูกลมกลืนกับเนื้อหาทั้งบรรยากาศ เหตุการณ์ ตัวละคร เป็นต้น โดยยังคงรักษาเค้าโครงเดิมตามที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์

การสร้างเรื่องเล่าด้วยการปรับแต่งข้อมูลถึงแม้เพิ่มเติม หรือตัดทอนเนื้อหาคือเป็นการปรับเพื่อให้เหมาะสมกับงานเขียนประเภทบันเทิงคดีที่เน้นความสนุกสนาน แต่ยังคงใจความตรงตามเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่นำมาอ้างอิงทั้งสิ้น

1.4 การสร้างเรื่องเล่าด้วยการตีความใหม่

การสร้างเรื่องเล่าด้วยการตีความใหม่ เป็นการสร้างเรื่องเล่าที่เปลี่ยนแปลงความหมาย ด้วยสร้างคำอธิบายชุดใหม่ที่อ้างอิงเนื้อความที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์เป็นพื้นฐาน การสร้างเรื่องเล่าด้วยวิธีนี้พบมากในเรื่อง **ใครฆ่าพระเจ้าตากสิน และความหลงในสงสาร** ปรากฏ

เหตุการณ์ตอนที่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชสั่งเขียนพระสงฆ์ที่ถวายพระพรว่าพระสงฆ์ที่เป็นปุถุชนไม่ควรไหว้ คุณหัสถ์ถึงจะเป็นโสดาบันก็ตาม ตามที่จริงแล้วเนื้อหาตอนนี้เป็นการสนับสนุนถึงการพระสติวิปลาส และสร้างความเดือดร้อนต่อสมณะชีพราหมณ์ ตลอดจนถึงสร้างความสลดใจต่อราษฎร แต่เรื่องเล่าที่ถูกสร้างขึ้นมานี้ได้นำเสนอคำอธิบายชุดใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิม ดังนี้

ในเรื่อง **ใครฆ่าพระเจ้าตากสิน** ภิกษุณีวรมัย กบิลสิงห์ ได้สร้างคำอธิบายชุดใหม่ถึงเหตุการณ์การสั่งเขียนพระสงฆ์ ดังนี้

ในพระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัดเลขา เล่ม ๒ ตอน ๒ หน้า ๑๗๓ มีข้อความว่า พระเจ้าอยู่หัวมีพระสติฟั่นเฟือนถึงสัญญาวิปลาส จึงดำรัสถามพระราชอาคันนะว่า พระสงฆ์ปุถุชนจะให้คุุหุสถ์ซึ่งเป็นพระโสดาบันอรยบุคคลได้หรือไม่ คนที่ตอบว่าไม่ได้ก็ต้องถูกลงโทษมากมาย ว่าเป็น ๕๐๐ และมีคนรับโทษเขียนแทน

เรื่องจริงที่ทราบจากพระยามัจจุราชของคี่ใหม่ คือ ภาคหนึ่งของท่านมหาพรหม และพระวิญญูณของสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๑ ขุนหลวงพะงั่วว่า ในสมัยนั้นจนถึงรัชกาลที่ ๑ พระสงฆ์ราชาคณะมีเรื่องฟ้องร้องกันบ่อยที่สุด และหลายรูปประพฤติดัวเสียหาย ไม่นับว่าเป็นพระ ถือว่าเป็นคนเท่านั้นเวลานั้นก็มีเรื่องฟ้องร้องกันอยู่อีก สมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวทรงตัดสินอย่างเงียบๆ แล้วทรงแกล้งเอาเรื่องพระสงฆ์ปุถุชนจะให้พระโสดาบันบุคคลได้หรือไม่ ถือเป็นเหตุจับคนผิดเขียนเสียหลายคน คนที่ไม่ผิดก็เอาลูกศิษย์ที่ผิดมาเขียนแทน ตอนนั้นก็มีคนโทษถึงโทษประหารหลายคน ก็เอาผ้าเหลืองให้นุ่งแล้วเขียนให้คนทั้งหลายเห็นและเข้าใจว่าเป็นพระถูกเขียน ทั้งนี้เพียงเพื่อให้หมดศรัทธาแก่คนที่หวังให้ท่านเป็นเจ้าแผ่นดินตุ้กตาเท่านั้น

(ใครฆ่าพระเจ้าตากสิน. 2551: 120)

จากเรื่องใครฆ่าพระเจ้าตากสินข้างต้น ผู้เขียนแสดงให้เห็นว่าสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงมีพระสติ และตั้งใจที่ปฏิบัติเช่นนั้นในการสั่งเขียนพระสงฆ์ โดยใช้เหตุการณ์การตรัสถามถึงพระภิกษุสามารทไหว้ปุถุชนที่บรรลุโสดาบันได้หรือไม่เป็นเหตุผลในการสั่งลงพระราชอาญาภิกษุที่ประพฤติผิด หรือพระสงฆ์รูปใดไม่ผิดก็ให้นำลูกศิษย์ที่กระทำผิดมาลงโทษ รวมถึงการให้นักโทษนุ่งห่มจีวรแล้วเขียนดีตามความมุ่งหมายของพระองค์ รวมถึงเพื่อให้ผู้ยังภักดีต่อพระองค์หมดศรัทธาที่จะให้พระองค์เป็นพระมหากษัตริย์ต่อไป โดยที่ไม่มีผู้ใดล่วงรู้ถึงอุบายในการแกล้งพระสติวิปลาสของพระองค์

ในเรื่อง **ความหลงในสงสาร** สุทัสสา อ่อนค้อม ได้สร้างคำอธิบายชุดใหม่ถึงเหตุการณ์การสั่งเขียนพระสงฆ์ ดังนี้

“เราได้สั่งให้สองพี่น้อง คือ สมเด็จพระเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกและเจ้าพระยาสุรสีห์ นำทัพไปปราบจลาจลในเขมรและให้ลูกชายเราไปด้วย อยู่ทางนี้ก็นัดแนะกันมาให้พระยาสุรสีห์จับเราโดยเราใช้อุบายทำเป็นคนวิกลจริต พอดีเวลานั้นพระสงฆ์ทั้งหลายประพาศเสียหายกันมาก มีเรื่องราวฟ้องร้องกันไม่เว้นแต่ละวัน เราเรียกพระทั้งหลายเข้ามาและประกาศว่า เราเป็นพระโศดาบัน และถามพระทั้งหลายว่า พระที่เป็นปุถุชนจะไหว้คฤหัสถ์ที่เป็นโศดาบันได้หรือไม่ ถ้ารูปไหนตอบว่า ไม่ได้ ก็ถูกลงโทษด้วยการเขียนเราก็สั่งทหารให้เขียนต่อหน้าประชาชน การกระทำเช่นนี้ก็เพื่อให้คนทั้งหลายเห็นว่า เราเป็นคนสัญญาวิปลาสผิดจากมนุษย์ธรรมดา ไม่น่าจะเป็นพระเจ้าแผ่นดินอีกต่อไป”

“พระเถระเจ้าสั่งให้เขียนพระ แล้วไม่บาปหรือขอรับ” พระบัวเหี่ยวถามด้วยความสงสัย พระเถระเจ้าจึงขยายความว่า

“เราไม่ได้สั่งให้เขียนพระ แต่ให้เขียนคนโกนหัวหมัดผ้าเหลือง”

“หมายความว่าอย่างไรขอรับ” ผู้เฒ่าผู้บวชโกล้งจะครบ ๑๒ พรรษาถามอีก

“หมายความว่า คนที่เราเขียนไม่ใช่พระ คือเราให้หานักโทษประหารมาโกนหัว แล้วก็ให้หุงผ้าเหลือง มิได้มีกรบวชแต่อย่างใด การถูกเขียนก็ยิ่งดีกว่าการถูกประหารชีวิตมิใช่หรือ”

“ดีกว่าขอรับ เพราะการประหารชีวิตต้องเข้าข่ายาปาณาติบาต” พระบัวเหี่ยวกราบเรียน

(ความหลงในสงสาร. 2551: 54)

จากเรื่องความหลงในสงสารข้าง ต้นผู้เขียนได้แสดงความหมายคล้ายคลึงกับเรื่อง **ใครฆ่าพระเจ้าตากสิน** ด้วยการแสดงให้เห็นว่าการที่พระองค์ปฏิบัติเช่นนี้เป็นเพียงการแสดงเพื่อตบตาอันเป็นส่วนหนึ่งของแผนการเท่านั้น อีกทั้งยังเพิ่มความมีคุณธรรมของพระองค์ด้วยการนำนักโทษประหารมาหุงหมัดคล้ายพระสงฆ์แล้วลงโทษเพียงเขียนตีเท่านั้น

จากทั้งสองเรื่องคือเรื่อง**ใครฆ่าพระเจ้าตากสิน** และ**ความหลงในสงสาร** ที่ถูกสร้างขึ้นใหม่สามารถนำมาเปรียบเทียบกับเนื้อหาตบตาในเอกสารทางประวัติศาสตร์ ดังนี้

ฝ่ายการแผ่นดินข้างกรุงธนบุรีนั้นผันแปรต่างๆ เหตุพระเจ้าแผ่นดินทรงนางพระกรรมฐานเสียพระสติ พระจริตก็ฟั่นเฟือนไป ฝ่ายพระพุทธรูปและอาณาจักรทั้งปวงเล่า ก็แปรปรวนวิปริตมิได้ปรกติเหมือนแต่ก่อน

...

ครั้นถึง ณ วันอาทิตย์ แรม ๖ ค่ำ เดือน ๙ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จออก ณ โรงพระแก้วให้ประชุมพระราชอาคันตุกะพร้อมกัน และพระองค์มีพระสติฟั่นเฟือนถึงสัญญาวิปลาส สำคัญพระองค์ว่าได้โศดาปัตติผล จึงดำรัสถามพระราชอาคันตุกะว่า พระสงฆ์ปุถุชนจะไหว้นบเคารพคฤหัสถ์ซึ่งเป็นพระโศดาบันบุคคลนั้น จะได้หรือมิได้ประการใด และพระราชอาคันตุกะที่มีสันดานโลเล มิได้ถ่อมมั่นในพระบาสิบรมพุทโธวาท ด้วยเกรงพระราชอาญา...ถวายพระพรว่า สงฆ์ปุถุชนควรจะไหว้นบคฤหัสถ์ซึ่งเป็นโศดาบันได้ แต่สมเด็จพระสังฆราชวัดบางหัวใหญ่ พระพุฒาจารย์วัดบางหัวน้อย พระพิมลธรรมวัดโพธารามสาม

พระองค์นี้มีสันดานมันคงถือพระพุทธวจนะโดยแท้...จึงถวายพระพรว่าถึงมาตราคฤหัสถ์เป็นพระโสดาก็ดี แต่เป็นหินเพศต่ำ...ซึ่งจะให้วันบคฤหัสถ์อันเป็นโสดานั้นกับมิควร สมเด็จพระเจ้าแผ่นดินก็ทรงพระโกรธว่า ถวายพระพรผิดจากพระบาลี... ครั้งนั้นมหาภัยพิบัติบังเกิดในพระพุทธศาสนาควรจะสังเวชยั้งนัก

(พระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา. 2548: 225)

จากเนื้อหาที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ข้างต้น แสดงให้เห็นถึงความมีสติวิปลาสของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่สำคัญว่าพระองค์บรรลุโสดาบัน รวมถึงสั่งเขียนพระภิกษุสงฆ์จำนวนมากในเหตุการณ์ที่พระองค์ตรัสถามถึงการไหว้คฤหัสถ์ที่เป็นโสดาบัน แต่คำอธิบายชุดใหม่ที่ปรากฏในเรื่อง **ใครฆ่าพระเจ้าตากสิน และความหลงในสงสาร** ได้สร้างให้สมเด็จพระเจ้าตากสินเป็นผู้ที่มีพระสติสมบูรณ์ และไหวพริบปฏิภาณ ทั้งการกระทำของพระองค์เช่นนี้เป็นเพียงการตบตาและแผนการของการผลัดแผ่นดินเท่านั้น รวมถึงการพระสงฆ์ที่ถูกเขียนดินนั้นก็คือนักโทษประหารชีวิตที่นำมาแต่งตัวเลียนแบบพระสงฆ์ หรือเป็นพระสงฆ์ที่ประพฤติผิดพระธรรมวินัยจนขาดจากความเป็นสงฆ์ ดังนั้นพระสงฆ์ที่ถูกลงโทษตามที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์นั้นจึงเป็นเพียงบุคคลธรรมดา จึงเป็นการนำเสนอว่าพระองค์ไม่ได้มีอาการพระสติวิปลาสตามที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์

นอกจากการสร้างเรื่องเล่าวิธีนี้ในพระราชประวัติโดยตรงของสมเด็จพระเจ้าตากสินแล้ว ยังสร้างเรื่องเล่าที่ไม่ได้เกี่ยวกับพระองค์โดยตรง คือตอนศึกอะแซหุ่ญก็ขอตัวเจ้าพระยาจักรี เนื้อหาตอนนี้เป็นเพียงการกล่าวถึงแม่ทัพฝ่ายพม่าชื่นชมในฝีมือความสามารถของเจ้าพระยาจักรี และได้ทำนายไว้ว่าต่อไปจะได้เป็นพระมหากษัตริย์ อีกทั้งอะแซหุ่ญก็ได้มอบของกำนัลให้เจ้าพระยาจักรีตลอดจนทหารฝ่ายไทยและพม่าได้หยุดสู้รบแล้วกินอาหารร่วมกัน โดยเนื้อหาที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ไม่ได้บอกถึงเหตุผลของอะแซหุ่ญก็ที่ทำเช่นนี้ แต่เรื่องเล่าที่ถูกสร้างขึ้นใหม่ได้ให้เหตุผลของอะแซหุ่ญก็ว่าต้องการยุยงให้สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และเจ้าพระยาจักรีผิดใจกัน ซึ่งการให้คำอธิบายเช่นนี้ปรากฏในเรื่อง **พระเจ้ากรุงธน ใครฆ่าพระเจ้าตากสิน ฟ้าใหม่ และความหลงในสงสาร** ดังนี้

ในเรื่อง**พระเจ้ากรุงธน** ได้นำเสนอถึงการคำพยากรณ์ของอะแซหุ่ญก็ต่อเจ้าพระยาจักรีที่ส่งผลต่อสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และเหล่าขุนนาง ดังนี้

พระเจ้ากรุงธน - แล้วเรื่องที่อะแซหุ่ญก็ทำนายว่าเจ้าพระยาจักรีจะได้เป็นพระมหากษัตริย์นั้นละ เขากันยังงักกัน

ทิเบศร์ - ขอเดชะ คนเป็นอันมาก เห็นว่าอะแซหุ่ญก็ยุยงให้ทรงระแวงเจ้าพระยาจักรี คิดจะให้เกิดการแตกสามัคคี จึงแก้สั่งทำนายเช่นนั้น

พระเจ้ากรุงธน - เรื่องที่ข้าจะระแวงเจ้าพระยาจักรีนั่นนะเป็นไม่มีละ ข้ารู้ดีว่าที่ข้าทำการใหญ่สำเร็จจนไทยประเทศเป็นปึกแผ่นแข็งแรงได้ถึงปานนี้ ก็โดยได้อาศัยเจ้าพระยาจักรี เจ้าพระยาสุรสีห์ สองพี่น้องนี้มาก แต่ไม่มีใครเขานึกบ้างหรือ ว่าบางทีในภายหน้าเจ้าพระยาจักรีอาจจะได้เป็นพระมหากษัตริย์ปกครองบ้านเมืองแทนข้าจริง

อามาตย์ - เห็นจะไม่มีใครนึกเช่นนั้นพระพุทธเจ้าคะ

(พระเจ้ากรุงธน. 2536?: 101)

จากเรื่องพระเจ้ากรุงธนข้างต้น แสดงให้เห็นถึงสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงล่วงรู้ถึงแผนการยุยงของอะแซหุ่นกี้ที่ต้องการสร้างความระแวงระหว่งพระองค์และขุนศึก แต่พระองค์มิได้ทรงระแวงเจ้าพระยาจักรี แต่กลับเชื่อมั่น และตระหนักถึงบทบาทของเจ้าพระยาจักรีมากขึ้น

ในเรื่อง **ไครฆ่าพระเจ้าตากสิน** ได้นำเสนอถึงแผนการสร้างความแตกสามัคคีด้วยการพยายากรณ์เจ้าพระยาจักรีที่ส่งผลต่อเหล่าทหารฝ้ายไทย ดังนี้

เรื่องใหญ่ทุกเรื่องก็เริ่มต้นจากเรื่องเล็กๆก่อนทั้งนั้น เมื่อกองทัพทุกกองทัพกลับถึงธนบุรีแล้วเสียงลือเสียงเล่าอ้างถึงคำทำนายของอะแซหุ่นกี้ ที่ว่าเจ้าพระยาจักรีจะได้เป็นกษัตริย์ และอะแซหุ่นกี้เรียกเจ้าพระยาจักรีว่า “เจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก” นั้น ก็ค่อยๆกระพือข่าวจากปากนี้สู่หูนั้น แล้วจากหูนั้นก็ออกจากปากนั้นเข้าหูนั้น ออกจากปากของหูโน้นก็ไปเข้าหูโน้น ฯลฯ ต่อไปๆจนไม่กี่วันก็ทั่วกรุง

เสียงซุบซิบก็มากขึ้น เสียงปรักษาหรือเป็นฝักเป็นฝ่ายก็หนาหูหนาตาขึ้น จนบางครั้ง คนเมาก็กล้าพูดออกมาตรงๆว่าจะเป็นพวกไหน และอยู่กับใคร แต่คนมีสติดียังซุบซิบอยู่

ฝ้ายทหารของเจ้าพระยาทั้งสองก็น้อยใจ ก้มหน้าถากถายกันไปก็คิดไปว่า ไปทำสงครามกลับมาเหน็ดเหนื่อยแล้วยังต้องมาทำนาส่วนพวกจีนคองเขี่ยมอยู่สบายในเมืองหลวง ปลูกบ้านใหญ่อยู่สบายเป็นแถวๆทำท่าทางราวกับเจ้านาย มีการปะทะกันด้วยปากบ้าง ฝ้ายไทยว่าจีนอยู่สบาย ฝ้ายจีนก็ว่าสบายอะไร ต้องลงเรือไปเมืองจีน หาเงินมาให้ซื้ออาวุธ เสื้อผ้า และอาหารไปรบแพ้เสียบ้านเสียเมืองแล้วยังมาอีก

(ไครฆ่าพระเจ้าตากสิน. 2551: 88)

จากเรื่องไครฆ่าพระเจ้าตากสินข้างต้น แสดงให้เห็นถึงผลสำเร็จของแผนการยุยงด้วยคำทำนายของอะแซหุ่นกี้ ส่งผลต่อเหล่าทหารชั้นผู้น้อยฝ้ายไทย รวมถึงคนไทย และคนเชื้อสายจีนเกิดความหวั่นไหว รวมถึงการแบ่งฝักแบ่งฝ่าย

ในเรื่อง **ฟ้าใหม่** ได้นำเสนอโดยตรงว่าการพยายากรณ์ของแม่ทัพเผ่าอะแซหุ่นกี้เป็นส่วนหนึ่งของตำราพิชัยสงคราม ดังนี้

...ผู้เฒ่าจึงหันเข้าหาตำราพิชัยสงคราม เลือกลงได้กลหนึ่ง ช้างไทยเรียกว่า “ซูพิชแผลง” คือกลยั่วใจให้รางวัล แต่งข้อขันเข้าเฝ้าเหย่ แสหาเรื่องมาเจรจาขอหย่าศึกสักครู่ แล้วซูพิชแผลงให้นายทัพ กล่าวสรรเสริญเชิงพยากรณ์เจ้านายทัพคนมีฝีมือนั้นทำนองว่าต่อไปจักได้เป็นใหญ่ ทำดังนี้เพื่อให้แม่ทัพกับพระราชเจ้านายของตนนั้นแครงใจกัน กลนี้แลชื่อว่า “ซูพิชแผลง” พระมหามนตรีแสนมาประจักษ์ใจเอาต่อเมื่อวันหนึ่งถูกเรียกตัวเข้าไปในที่ประชุมแม่ทัพนายกอง

(ฟ้าใหม่. 2537: 1292)

จากเรื่องฟ้าใหม่ข้างต้น แสดงให้เห็นถึงฝ่ายไทยรู้ทันถึงแผนการของอะแซหุ่ญก็อันเป็นส่วนหนึ่งของตำราพิชัยสงคราม ที่ต้องการให้สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชระแวงเจ้าพระยาจักรีว่าจะชิงราชบัลลังก์ และให้เจ้าพระยาจักรีเกิดความโลภที่จะได้ครองราชย์สมบัติ

ในเรื่อง **ความหลงในสงสาร** ได้แสดงให้เห็นถึงจุดประสงค์คำพยากรณ์ของอะแซหุ่ญก็อัน โดยตรงว่าต้องการให้สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และเจ้าพระยาจักรีเป็นศัตรูกันดังนี้

“ในที่สุดคำทำนายทายทักของซินแสก็กลายเป็นความจริง กระผมคิดว่าซินแสคนนั้นน่าจะมีความรู้ทางโหราศาสตร์นะขอรับ” ท่านพระครูออกความคิดเห็น

“เราก็คิดอย่างท่าน แต่สำหรับอะแซหุ่ญก็ เขามีความประสงค์จะให้เรากับสหยาเป็นศัตรูกัน เพราะถ้าคนไทยรบกันเองแล้ว พวกเราจะกลืนชาติได้ง่าย เพราะฉะนั้นการที่เราสั่งให้สมเด็จพระเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกเข้าเฝ้า ให้แต่งชุดนักรบถือดาบเข้ามาด้วยก็เพื่อที่จะทดสอบใจสหยาของเรา ว่าอยากเป็นพระเจ้าแผ่นดินตามคำพยากรณ์ของอะแซหุ่ญก็หรือไม่ แต่ไม่ว่าเราจะพูดอย่างไร สหยาผู้ซื่อสัตย์ของเราก็ไม่ยอมตกปากรับคำที่จะเป็นพระเจ้าแผ่นดินบอกแต่ว่ามีความสุขอยู่แล้ว...”

(ความหลงในสงสาร. 2551: 48)

จากเรื่องความหลงในสงสารข้างต้น แสดงให้เห็นถึงสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชรู้เท่าทันแผนการของอะแซหุ่ญก็ และยังได้ทรงพยายามลงใจเจ้าพระยาจักรีด้วยการให้นำอาวุธติดตัวเวลาเข้าเฝ้า แต่ถึงอย่างไรเจ้าพระยาจักรีก็ไม่ปฏิบัติตาม อันเป็นการตอกย้ำให้เห็นถึงความเชื่อใจของพระองค์ที่มีต่อเจ้าพระยาจักรี รวมถึงแสดงให้เห็นถึงความจงรักภักดีของเจ้าพระยาจักรีที่มีต่อสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

จากการสร้างคำอธิบายชุดใหม่ถึงแผนการทำนายของอะแซหุ่ญก็ในเรื่องเล่าทั้ง 4 เรื่องข้างต้น ได้เกิดเป็นการสร้างเรื่องเล่าที่เป็นคำอธิบายชุดต่อมา คือการแต่งตั้งให้เจ้าพระยาจักรีเป็นสมเด็จพระมหากษัตริย์ของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช จากข้อเท็จจริงในเอกสารทางประวัติศาสตร์นั้นการเลื่อนยศครั้งนี้เพราะเจ้าพระยาจักรีได้กระทำความดีความชอบ แต่คำอธิบายในเรื่องเล่าที่ถูกสร้างขึ้นมานี้ เป็นการเลื่อนยศเพราะเป็นการแก้เคล็ดเท่านั้น ซึ่งปรากฏในเรื่อง **พระเจ้ากรุงธน และตากสินมหาราชชาตินักรบ** ดังนี้

ในเรื่อง **พระเจ้ากรุงธน** สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชได้ทรงคิดจะตั้งเจ้าพระยาจักรีเป็น สมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึก ด้วยเหตุผลในการสะเดาะเคราะห์ ดังนี้

อำมาตย์	- ขอเดชะ ทุกสิ่งเป็นของไม่เที่ยง
พระเจ้ากรุงธน	- ถูกแล้ว แต่ข้าคิดจะสะเดาะเคราะห์ของข้าสักอย่าง หนึ่ง อำมาตย์เห็นด้วยไหม
อำมาตย์	- จะทรงทำวิธีใด พระพุทธเจ้าคะ
พระเจ้ากรุงธน	- คืออย่างนี้ อะแซห่วนก็เขาทำนายว่าเจ้าพระยาจักรี จะได้เป็นพระยามหากษัตริย์ มันเป็นคำทำนายที่เอาเคราะห์ร้าย มาให้ข้า ข้าจะสะเดาะเคราะห์ของข้าโดยวิธีตั้งเจ้าพระยา จักรีเป็นสมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึก เห็นเป็นไฉน
ทิเบศร์	- ข้าพระพุทธเจ้าเห็นด้วยเกล้าฯ ว่าเป็นการดียิ่ง พระพุทธเจ้าข้า

(พระเจ้ากรุงธน. 2536?: 103)

จากเรื่องพระเจ้ากรุงธนข้างต้น แสดงให้เห็นว่าถึงแม้สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชจะทรง ล่วงรู้ถึงแผนการของอะแซห่วนก็ รวมถึงไว้วางใจในเจ้าพระยาจักรีก็ตาม แต่พระองค์ยังคงคิดว่าการทำนาย ของอะแซห่วนก็เช่นนี้เป็นกรนำเคราะห์ร้ายมาสู่พระองค์ พระองค์จึงทรงคิดตั้งเจ้าพระยาจักรีเป็น สมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึกเพื่อเป็นการสะเดาะเคราะห์

ในเรื่อง **ตากสินมหาราชชาตินักรบ** สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชได้เลื่อนยศเจ้าพระยาจักรี เป็นสมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึก โดยที่เจ้าพระยาจักรีรวมถึงเหล่าทหารคนสนิทได้ทราบว่ พระองค์ทรงหวาดระแวงเจ้าพระยาจักรี ดังนี้

ในเดือนหก ปีระกา ดั่งได้รับแต่งตั้งเป็นสมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึก มาทิวแสดงความยินดี กับสหายของเขาแต่ดั่งกับบุณนามีสีหน้าเคร่งขรึมเขาไม่ได้รับตำแหน่งนี้เพราะความดีความชอบ แต่เป็น การผันแปรคำพยากรณ์ของซินแสกับอะแซห่วนก็ ไม่ทราบว่เรื่องนี้แพร่ออกไปได้อย่างไร

บุณนาอธิบายว่ “ตำแหน่งนี้มีคำว่กษัตริย์อยู่ ถึงจะเป็นกษัตริย์แห่งสงคราม ความหมายว่ เขาจะไม่แย่งราชบัลลังก์ จึงอยู่ร่วมกันได้”

ดั่งงพูดอย่างแค้นใจว่เขาไม่ได้รับยศอะไร ไม่อยากได้ตำแหน่งที่ได้มาด้วยเล่ห์กล พระเจ้า ตากไม่นำว่จะทรงสงสัยในความจงรักภักดีของเขา เขาได้พิสูจน์ให้เห็นมานักต่อนักแล้ว

(ตากสิน มหาราชชาตินักรบ. 2550: 406-407)

จากเรื่องตากสินมหาราชชาติจักรบข้างต้น แสดงให้เห็นว่าเจ้าพระยาจักรีรู้สึกไม่พอใจที่การเลื่อนยศเป็นเป็นเพียงการแปรผันคำพยากรณ์มากกว่าที่จะเป็นไปด้วยความสามารถ อันเป็นการแสดงให้เห็นว่าสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชได้ทรงคิดระแวงเจ้าพระยาจักรี แต่เจ้าพระยาจักรีไม่เคยคิดเช่นนั้น

เนื้อหาตอนเลื่อนยศเจ้าพระยาจักรีปรากฏในพระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา สามารถนำมาเปรียบเทียบกัน ดังนี้

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระโสมนัส ดำรัสให้มีตราหากองทัพกลับยังกรุงธนบุรี เจ้าพระยาทั้งสองก็เลิกกองทัพกลับมาถึงพระนครในเดือน ๖ ปีระกา นพศก ศักราช ๑๑๓๙ ปี จึงทรงพระกรุณาโปรดปูนบำเหน็จเจ้าพระยาจักรี ตั้งให้เป็นเจ้าพระยามหาษัตริย์ศึก พิธีกรมท้าว ทูตครุฑระอาเดช นครราชสีมา องคค์ครบาทมุลิกากร บวรรัตนบริณายก ณ กรุงเทพมหานครบวรทวารวดีศรีอยุธยา แล้วพระราชทานพานทองเครื่องยศเหมือนอย่างเจ้าต่างกรม ใหญ่ยิ่งกว่าท้าวพระยาข้าทูลละอองธุลีพระบาททั้งปวง

(พระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา. 2548: 218)

จากเนื้อความในเอกสารทางประวัติศาสตร์ข้างต้นแสดงให้เห็นถึงการพระราชทานเลื่อนยศเจ้าพระยาจักรีเป็นสมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึก ที่มีบารมีเหนือกว่าขุนนางใดๆ ด้วยความพอพระราชหฤทัยของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

จากความสัมพันธ์ของเนื้อหาในตอนอะแซหุ่นกี้ขอตัวเจ้าพระยาจักรีในข้างต้น ยังปรากฏการสร้างเรื่องเล่าในเรื่อง **ฟ้าไหม้** ที่มีความเกี่ยวข้องกับเนื้อหาช่วงสงบศึกฝ่ายทหารไทยเข้าไปรับประทานอาหารในค่ายพม่าโดยไม่ได้ทำอันตรายกัน ดังนี้

และในวันนั้นท่านผู้เฒ่าเจ้าตำรายุทธ์ให้ล้ามเชื้อเชิญทหารฝ่ายไทยไปกินข้าวในค่ายพม่า จะมีทำอันตรายเลย แลข้างฝ่ายพม่าก็จะให้เข้ามากินในค่ายไทยเช่นกัน

ท่านแม่ทัพฝ่ายไทยเมื่อได้รับคำเชิญเช่นนั้นแล้วก็ยังปัญญาแม่ทัพผู้เฒ่าเปรียบเทียบ ถ่อที่หยั่งลงไปถึงก้นน้ำ ผู้อื่นเบาปัญญาหาอาจะหยั่งถึงปัญญาอันลุ่มลึกของแม่ทัพผู้เฒ่าไม่ ท่านเจ้าพระยาจอมทัพแยมหัวแล้วก็เอื้อนเอ่ยแก่บรรดานายกองรอง

“พระมหามนตรีจัดเจนพุกามพากย์มาแต่เด็ก ได้คลุกกับพวกนี้มาตั้งแต่ศิกระจัน ครั้นนี้จึงนำพวกฝ่ายเราเข้าไปกินเลี้ยงในค่ายเขาสำเหนียกและจดจำทางหนีที่ได้ไว้จงมาก”

(ฟ้าไหม้. 2537: 1298-1299)

จากเรื่องฟ้าใหม่ข้างต้น ผู้เขียนได้สร้างชุดคำอธิบายใหม่ที่แสดงให้เห็นว่านอกจากฝ่ายไทย จะรู้จักศึกของอะแซหุ่่นก็ในการยุยงให้แตกความสามัคคีแล้ว ฝ่ายไทยยังรู้จักว่าการนำเหล่าทหารมา กินอาหารในค่ายของแต่ละฝ่ายนั้นเป็นแผนที่จะสอดแนมข่าวการศึก ดังนั้นเมื่อฝ่ายไทยรู้เท่าทันจึงส่ง ทหารไปสอดแนมจดจำทางหนีที่ไล่ในค่ายพม่าเช่นกัน

นอกจากนี้เนื้อหาอีกตอนหนึ่งที่ถูกนำมาสร้างเป็นเรื่องเล่าด้วยการตีความใหม่ หรือนำเสนอ เหตุผลที่ไม่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ คือเนื้อหาที่กล่าวถึงสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ต้องกระสุนปืนที่พระขงษ์ในการศึกเมื่อพิษณุโลก ดังตัวอย่างในเรื่อง **ฟ้าใหม่ และตากสินมหาราช** โดยอาศัยเนื้อหาจากพระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา ดังนี้

ในปีชวด สัมฤทธิศกนั้น สมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวเสด็จยกพลโยธาไทยจีน สรรพด้วยเครื่อง สรรพอาวุธทั้งทางบกทางเรือ ขึ้นไปตีเมืองพระพิษณุโลก ถึงตำบลเกยชัย และเจ้าพระพิษณุโลกเรื่องได้ ทราบข่าวศึก จึงแต่งให้หลวงโกษาอังคองทัพลงมาตั้งรับ ได้รบกันเป็นสามารรถ เข้าศึกยิงปืนมาต้อง พระขงษ์ข้างซ้าย จึงให้ลาทัพหลวงกลับมายังกรุงธนบุรี

(พระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา. 2548: 168-169)

จากข้อมูลข้างต้นผู้เขียนได้สร้างเรื่อง **ฟ้าใหม่** ตอนนี้ไว้ ดังนี้

หลวงโกษาโตข้ามจากเรือลำจะลุ่มทั้งปีนอยู่ในมือ ไปอยู่ยังเรือลูกหมูของเพื่อนลำหนึ่ง พลั้งข้อ ขาอันกร้าวแกร่งฉกรรจ์ และโดยพลันพวกสับนบกปีนเล็งตรงไปยังเรือลำทรงแสงไฟแวบ หลวงโกษาหมายใจ จะทำกรรมอันฉกาจ หมายที่สูงเพื่อแผดศึก แต่ว่าลูกปืนอันช่วงโชติปาประกายไฟพุ่งมานั้นต่ำลงแต่เพียง พระขงษ์ได้พระขนองค้ท่านลงมากกว่าสามนิ้ว ถึงจะเป็นแผลฉกรรจ์ด้วยเป็นสันพระขงษ์ แต่ก็ได้ผลเพียง ทำให้พญาสิงห์เจ็บปวดส่วนหนึ่งของกายสิงห์ แทนที่จะพิฆาตชีพพญาสิงห์นั้นลงได้ดังใจพราวน

(ฟ้าใหม่. 2537: 1202)

จากตัวอย่างข้างต้นผู้เขียนได้เรื่องเล่าให้ดำเนินเรื่องตามเนื้อความที่ปรากฏในเอกสารทาง ประวัติศาสตร์ คือสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชถูกหลวงโกษาอังคองยิงลูกกระสุนถูกพระขงษ์ แต่ผู้เขียนได้เพิ่มเติมเรื่องเล่าด้วยการให้เหตุผลในการต้องกระสุนปืนที่พระขงษ์ครั้งนี้ โดยผู้เขียนได้ให้ เหตุผลว่าให้มีผู้มาปรับปืนของหลวงโกษา ดังนี้

“ถ้าเช่นนั้นพี่จะล่อถามบอกไหนคูชีวิต คูมือแก ออกศึกมือนีบอกไหนจะติดเอว เหาละ ถ้าได้มา แล้วแม่จะทำอย่างไรกับมัน”

“ฉันไม่ใช่แต่ลูกคำปิ่นเล่นพอเอาชื่อว่าเก่งกว่าหญิงอื่น คุณพ่อกันฝึกฝนฉันเสียจนคุ้นกับปืนเหมือนเพื่อน ได้ปืนคู่มือตาหลวงมาแล้วฉันจะตั้งศูนย์หลังเสียใหม่ ให้ทางปืนมันกินลงต่ำ หากว่าแกเลี้ยงที่หมายท่านพระยากำแพงเพชรหรือคุณแสน อย่างมากก็จะถูกแขนถูกขาไม่ถึงตาย”

(ฟ้าใหม่. 2537: 1173-1174)

จากเรื่องฟ้าใหม่ข้างต้น แสดงให้เห็นถึงการวางแผนปรับเปลี่ยนปืนของหลวงโกษาที่ใช้ในเวลาออกศึกด้วยการตั้งศูนย์หลังให้ผิดเพี้ยนไปกว่าเดิม

ส่วนเรื่อง **ตากสินมหาราช** ยังคงกล่าวถึงเนื้อหาตอนสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชต้องกระสุนปืนที่พระซงษ์เช่นกัน และได้เพิ่มเติมเรื่องเล่าด้วยการตีความใหม่ ดังนี้

พระมหามนตรีเห็นหลวงโกษาเลี้ยงปืนมาที่พระเจ้าตาก ก็ปราดเข้าไปเจ็ดดาบจะฟัน หลวงโกษาเสียหลักทำให้ปลายกระบอกปืนลัดต่ำลง

เสียงปืนดังขึ้น ลูกปืนถูกขาพระเจ้าตากร้อง โอ๊ย แล้วทรุดลงทันที

พระราชวรินทร์หันไปเห็น แล้วหันมาทางหลวงโกษา ยกดาบฟาดฟันอย่างรวดเร็วไม่ลดละทหารของหลวงโกษาเข้ามาขวางไว้ หลวงโกษากระโดดหนีไปได้ ทุกคนกรูกันมาทางพระเจ้าตาก

ทหารเอกหลวงพรหมเสนา หลวงราชเสนา หมื่นราชเสน่หามาถึงขึ้นจากเรือมา เนื้อตัวเปียกปอน

พระเชียงเงินทำย่น้ำร้องบอก “เร็ว พ่ออยู่หัวต้องปืน อ้ายบุญเกิดด้วย”

พระราชวรินทร์รีบสั่ง “ช่วยกันนำพระองค์ลงเรือ เราต้องกลับกรุงธนบุรีบัดเดี๋ยวนี้”

(ตากสินมหาราช. 2548: 336)

จากตัวอย่างเรื่องตากสินมหาราชข้างต้น เมื่อเปรียบเทียบเนื้อความในพระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา จะเห็นได้ว่าผู้เขียนได้เพิ่มข้อมูลใหม่ถึงมูลเหตุที่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชต้องปืนที่พระซงษ์ ด้วยการให้เหตุผลว่าพระมหามนตรีเข้ามาขัดขวางหลวงโกษาพอดี อีกทั้งพรรณาสถานการณ์ในตอนนั้นที่กำลังซุลมุน ตลอดจนถึงเพิ่มบทบาทของเหล่าทหารเอก เช่น พระมหามนตรี พระราชวรินทร์ พระเชียงเงินทำย่น้ำ หลวงโกษา เป็นต้น

การสร้างคำอธิบายด้วยการตีความใหม่นอกจากปรากฏในพระราชประวัติตอนรับราชการแล้ว ยังมีการสร้างเรื่องเล่าที่อธิบายความในความหมายใหม่ในพระราชประวัติวิชัยเยาวิ ยกตัวอย่างเรื่อง **ตากสินมหาราชชาตินักรบ** ที่อธิบายถึงเหตุการณ์เมื่อครั้งยังเป็นทารก ดังนี้

ข้าเคยเล่าให้เจ้าฟังหรือยังว่าทำไมจึงได้รับอุปการะจากเจ้าพระยาจักรี

“แม่ข้าท้อใจที่มีลูกเพิ่มมาอีกหนึ่งคน พ่อของข้ามีหนี้สินล้นพ้นตัว แยกเป็นนายบ่อน ข้าเชื่อว่า แยกใช้เวลาเล่นการพนันพอๆกับลูกค้า แม่เอาเงินใส่ในเปของข้า เพราะแม่ลงมือฆ่าตัวเองไม่ลง แม่เอาเปด ที่ขานอนไปวางทิ้งไว้ในตลาด งูนั้นขดตัวรอบตัวข้าแล้วหลับไป เหมือนตั้งใจจะปกป้องข้า พวกพ่อค้ามา เห็นรานอนหลับอย่างสบายใจทั้งคนทั้งงู

“ข้ากลายเป็นคนที่พญางูคุ้มครอง ภริยาเจ้าพระยาจักรีได้ยินคนพูดถึงข้าจึงบอกกับสามี ซึ่งเห็นว่าผู้ที่มีพญานาคปกป้องจะได้กลายเป็นผู้ปกครองบ้านเมือง นี่คือชะตากรรมของข้า ไม่ใช่ของเจ้า ทั้งที่ข้า น่าจะอธิบาย

(ตากสิน มหาราชชาตินักรบ. 2550: 13)

เนื้อความข้างต้นผู้เขียนได้ข้อมูลจากเอกสารตำนานอภินิหารบรรพบุรุษ เนื้อหาช่วงนี้ที่จริงแล้วเป็นการนำเสนอเพื่อให้เห็นถึงบุญบารมีของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช แต่ผู้เขียนได้นำมาตีความใหม่ โดยให้เหตุผลถึงความจำเป็นของครอบครัวที่ขัดสน นำมาเทียบกับข้อมูลในเอกสารตำนานอภินิหารบรรพบุรุษ ดังนี้

ครั้งกุมารคลอดได้สามวันมีงูเหลือมใหญ่เข้าไปขดเป็นทักษิณาวัด อยู่ในกระดิ่งรอบกายกุมาร ฝ่ายบิดามารดาของกุมารได้เห็นงูใหญ่เข้าไปขดในกระดิ่งของบุตรนั้นก็มีความวิตกกังวลภัยอันตรายต่างๆ หนึ่งกรรมนิยมจีนมีเหตุร้ายบังเกิดขึ้นเช่นนี้แล้วฝ่ายบิดามารดายอมนำเอาบุตรซึ่งบังเกิดในระหว่างเหตุร้ายนั้นไปฝังเสียทั้งเป็น ก็การซึ่งบังเกิดในเมืองไทยนี้ จีนไทยสองนี้จะทำดูกรรมนิยมเมืองจีนนั้นไม่ได้ เพราะด้วยเกรงพระราชอาญาของพระเจ้าแผ่นดินไทย แต่จะต้องนำบุตรนั้นไปทิ้งเสียให้พ้นบ้านจึงจะสิ้นเหตุร้ายภัยอันตราย

ครั้งเวลาเข้าท่านเจ้าพระยาจักรีลงมาถวายอาหารบิณฑบาตแก่พระสงฆ์ที่หน้าบ้านของท่าน ท่านจึงได้ทราบความตามเหตุซึ่งมีกับบุตรจี้ไทยสอง ท่านเจ้าพระยาจักรีจึงมีจิตคิดสังเวชกรุณาต่อกับกุมาร ซึ่งจะถึงกาลอันตรายด้วยมรณภัย ท่านจึงขอกุมารนั้นกับจีนไทยสองๆก็ไม่อาจจะขัดได้ต้องจำเป็นจำอนุญาตยอมยกกุมารให้แก่ท่านเจ้าพระยาจักรี

จับเดิมแต่เจ้าพระยาจักรีได้รับบุตรจี้ไทยสองมาเลี้ยงเป็นบุตรบุญธรรมจนเจริญ ก็ได้ลาภแลทรัพย์สินเป็นอันมาก เจ้าพระยาจักรีจึงตั้งชื่อกุมารนั้นว่านายสิน

(ตำนานอภินิหารบรรพบุรุษ. 2551: 394)

หรือในเรื่อง **จอมกษัตริย์แห่งนักรบ** ที่นำเสนอเนื้อหาว่าทรงได้ดำรงตำแหน่งเจ้าเมืองตาก ระวังด้วยการให้ผลประโยชน์ด้านการค้าและเงินทองแก่ขุนนางราชสำนักเป็นการตอบแทน ถึงแม้เนื้อหาตอนนี้จะดูล่อแหลมต่อพระเกียรติยศ แต่ผู้เขียนได้นำมาสร้างคำอธิบายเหตุผลชุดใหม่ไว้ ดังนี้

เรื่องราวอันซับซ้อนด้วยเกมแห่งการชิงอำนาจในทางการเมืองภายในราชบัลลังก์นั้น หาได้อยู่นอกเหนือการรับรู้ของพญามังกรไม่ พระองค์จำเป็นต้องเลือกข้างอำนาจหากปรารถนารับราชการเป็นทหารกล้าแห่งราชอาณาจักรสืบไป ณ เพลานี้ ราชสำนักได้บังเกิดความผิดพลาดขึ้นมากมาย ผู้ที่มีความรักต่อแผ่นดิน ทำงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต กลับต้องมีความตกอับพ่ายแพ้ต่อลมปากของบุคคลผู้ไร้ความสัตย์ คนไร้ศีลธรรมกลับได้ความดีความชอบเรื่องว่าในอำนาจวาสนา นี้คือลางบอกเหตุแห่งความวิบัติล่มสลายของอาณาจักรหรือยุทธยาที่รุ่งเรืองสถาปนาความยิ่งใหญ่กว่า ๔ ศตวรรษ สถานการณ์ความเป็นไปเยี่ยงนี้ปรากฏให้เห็นทุกหัวมุมเมือง เหตุเพราะทรงเป็นทหารในขบวนทัพเคลื่อนที่ตามหัวมุมเมืองต่างๆ พญามังกรปรารถนาหลีกเลี่ยงกลิ่นคาวอันตลบอบอวลไปด้วยการชิงอำนาจทางการเมือง และหลุดพ้นจากความเป็นทาสในสถานภาพของทหารกล้าแห่งราชอาณาจักร พระองค์จึงปรึกษากับพระบิดาและครอบครัวเพื่อตัดสินใจสนับกับขุนนางแห่งราชสำนัก สำหรับการสืบทอดตำแหน่งเจ้าเมืองตาก-ระแหงซึ่งได้เสียชีวิตลง

...

ด้วยฟ้าลิขิตอันเป็นกฎแห่งกรรมของพญามังกร พระองค์ได้ตัดสินใจสนับกับขุนนางแห่งราชสำนัก ด้วยทรัพย์สินเงินทองและผลประโยชน์ด้านการค้าเป็นจำนวนมากเพื่อดำรงตำแหน่งเจ้าเมืองตากระแหง โดยความเห็นชอบของพระบิดาและครอบครัว และผู้ที่มีส่วนสำคัญทำให้พระองค์ทรงดำรงตำแหน่งเจ้าเมืองนั้น คือ พระยาจักรี(ชื่อตำแหน่ง)นั่นเอง เหตุดังนี้ ครอบครัวของพระองค์จึงนับถือพระยาจักรีเป็นผู้มีพระคุณอันยิ่งด้วยรากเหง้าเชื้อสายแผ่นดินมังกรที่มีความกตัญญูตเวทิตาต่อผู้มีพระคุณ และด้วยขนบธรรมเนียมอันงดงามยิ่งของครอบครัวพระองค์เยี่ยงนี้ ผู้คนจึงเข้าใจไปว่าพญามังกรเป็นบุตรบุญธรรมของพระยาจักรี

(จอมกษัตริย์แห่งนักรบ. 2550: 58)

ตัวบทเรื่องเล่าข้างต้นได้นำข้อมูล และตัดแปลงมาจากข้อมูลในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับปลีกหมายเลข ๒/ก๑๐๑ ดังนี้

ขณะนั้นยังมีบุตรจีนคลองสวนพลูคนหนึ่ง ขึ้นไปค้าขายอยู่ ณ เมืองตากหลายปี ครั้นต่อมาจีนผู้นั้นเป็นคนมีสติปัญญา เฉลียวฉลาด ช่วยกรมการชำระถ้อยความของราษฎรอยู่เนืองๆ เจ้าเมืองตากป่วยลงก็ถึงแก่ความตาย จีนมีชื่อผู้นั้นก็ตัดผมเป็นไทย ลงมา ณ กรุงศรีอยุธยา จะเดินเป็นเจ้าเมืองตาก จึงเข้าหานายสดเป็นคนรักกันกับชายมีชื่อผู้นั้น นายสดก็พาชายผู้นั้น ไปหาหลวงนายชาญภูเบศ นายเวรมหาเด็กลูกของขุนหลวงหาวัด หลวงนายชาญภูเบศก็ไปหาพระยาจักรีว่า ชายมีชื่อจะเดินเป็นตัวเมืองตาก จะกราบเท้าเจ้าคุณให้ช่วยด้วย พอมีหนังสือวางเวรว่าเจ้าเมืองตากนั้นถึงอนิจกรรมเสียแล้ว พระยาจักรีบอกขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณาว่า เจ้าเมืองตากถึงแก่กรรมเสียแล้ว พระเจ้าอยู่หัวทรงพระดำริว่า เมืองตากเล่าเป็นเมืองหน้าศึกอยู่ ให้พระยาจักรีหาคนที่มีความสติปัญญาพอจะเป็นได้ พระยาจักรีได้ท้วงทีแล้วก็กราบบังคมทูลว่าเห็นจะจัดแจงได้ พระเจ้าอยู่หัวก็เสด็จขึ้น พระยาจักรีก็กลับไปบอกมาบอกกับหลวงนายชาญภูเบศว่าได้ จึงให้หาชายมีชื่อผู้นั้นเข้ามาบอกว่าพระเจ้าอยู่หัวโปรดแล้ว พระยาจักรีจะให้มีท้องตราขึ้นไป พระยาจักรีก็นำเอาชายมีชื่อผู้นั้นมาเฝ้าถวายบังคม ทรงพระกรุณาโปรดฯ ให้เป็นพระยาตาก จึงพระราชทานเครื่องยศสำหรับเมืองเก่านั้นขึ้นไป

(พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับปลีกหมายเลข ๒/ก๑๐๑. 2539: 229-230)

จากเรื่องจอมกษัตริย์แห่งนักรบข้างต้น ศรีศากยอโศกสร้างเรื่องให้พระองค์ดำรงตำแหน่งเจ้าเมืองตากระแหงด้วยการติดสินบน เพื่อด้วยเหตุผลว่าพระองค์ไม่ต้องการเห็นการแย่งชิงอำนาจ การแบ่งฝักแบ่งฝ่าย การที่พระองค์คุมอำนาจเป็นเจ้าเมืองตากระแหงจึงเหมาะสมที่สุด ทั้งในด้านภูมิศาสตร์ที่อยู่ห่างจากราชสำนัก และในด้านการปกครองที่ไม่ต้องเลือกว่าจะอยู่ฝ่ายใด นอกจากนี้ อีกทั้งตัวบทที่ถูกสร้างขึ้นมาใหม่นี้ยังปฏิเสธข้อมูลในเอกสารทางประวัติศาสตร์อีกด้วย คือนำเสนอว่า สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชไม่ได้เป็นลูกเลี้ยงของพระยาจักรี

จากตัวอย่างข้างต้นเป็นการสร้างเรื่องเล่าที่สร้างความหมาย หรือคำอธิบายชุดใหม่ที่แตกต่างไปจากความหมายในเอกสารทางประวัติศาสตร์ด้วยการตีความใหม่ นอกจากนี้แล้วยังมีการสร้างข้อมูลชุดใหม่ เพื่ออธิบายถึงปัญหาที่เป็นข้อข้องใจในประวัติศาสตร์ เช่นในเรื่อง **ใครฆ่าพระเจ้าตากสิน** ได้ให้ข้อมูลถึงเงินตราที่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชนำมาใช้จ่ายที่สถานการณ์ช่วงนั้นเงินทองหายาก ดังนี้

ขณะนั้น นายกลมเป็นนายชุมนุม คุมไพร่พลอยู่ที่นั่น คอยสกัดจะรบ และพระยากำแพงเพชร ขึ้นขี่ช้างพลายถือปืนนกสับวางแดงพร้อมด้วยพลทหารแห่แวดล้อมหน้าหลัง ตรงเข้าไปในระหว่างพล นายกลม ซึ่งมาสกัดอยู่นั้น ด้วยเดชะบารมีบันดาลให้นายกลมเกรงกลัวเดชาานุภาพ วางอาวุธเสียสิ้น ทั้งพวกพล พวกกันเข้ามาอบบอบอ่อนน้อมยอมเป็นข้า แล้วนำทัพไปหยุดประทับ ณ ที่มีหนองน้ำ พระยากำแพงเพชรจึงให้เงินตราห้าตำลึงเป็นรางวัลแก่นายกลม แล้วให้โอวาทสั่งสอนให้ตั้งอยู่ในยุติธรรมสุจริต

เงินตราห้าตำลึง เงินนี้ควรคิด พระยากำแพงเพชร(เจียนสิน)ท่านเอาเงินที่เหนามาให้เป็นรางวัลแก่นายกลม เวลานั้นบ้านเมืองมีทุกข์เข็ญไปทุกบ้านเมือง ศึกมาล้อมเมืองถึง ๓ ปี เบี้ยหวัด เงินปีของข้าราชการก็ไม่สมบูรณ์... และจะเอาเงินที่เหนามาให้รางวัลนายกลมตั้งห้าตำลึง ซึ่งมีใช้น้อยในเวลาคับขันอย่างนั้น และในประวัติศาสตร์เขียนว่าเงินนั้นเป็นเงินตราด้วย มิใช่เบี้ยหยดอย่างต่ำ

ความสงสัยนี้เก็บไว้ไม่ไหว ก็ได้ทูลถามพระวิญญูณของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ซึ่งขณะนั้น(กุมภาพันธ์ ๒๕๑๖)ทรงเป็นเทพบุตรขึ้นเกล้า...นี้

...

พระองค์ทรงเล่าว่า ขณะที่พระองค์แสนจะหนักพระทัยอยู่นั้น คุณประยงค์ น้องสาวซึ่งแต่งตัวปลอมเป็นชาย ก็มากับคุณเจียนชื่อ สองพี่น้องทำเป็นว่าเอาขนมและผลไม้จากบ้านสวน มาให้พี่ชาย แต่ความจริงเอาเงินตรา เงินแท่ง และทองแท่งมาให้ ซึ่งเป็นมรดกส่วนที่ได้รับแบ่งจากพระบิดา ตอนนั้นพระบิดาสิ้นพระชนม์แล้ว ท่านประจวรเพียงสองวันเท่านั้น แต่เรื่องนี้้องสาวกับน้องชายปิดความจริง ไม่ทูลให้ทราบ เพราะเห็นว่าพี่ชายกำลังยุ่ง ก็ทูลแต่ว่าท่านบิดาสั่งให้เอาเงินและทองมาให้ เพราะรู้ว่าพี่จะต้องใช้เท่านั้น

(ใครฆ่าพระเจ้าตากสิน. 2551: 17-18)

ย่อหน้าแรกของเรื่องเล่าข้างต้นเป็นการอ้างอิงพระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา ด้วยการคัดลอกโดยตรง และย่อหน้าต่อมาจึงเป็นการสร้างขึ้นใหม่ โดยอ้างอิงข้อมูลในเอกสารทางประวัติศาสตร์เพื่อเน้นถึงทรัพย์สินที่ใช้จ่ายในการกู้เอกราช เพื่อเชื่อมโยงถึงข้อมูลของแหล่งที่มาของเงินว่าสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชนำเงินมาจากแหล่งใด ภิกษุณีวรมย์ กบิลสิงห์ได้นำเสนอข้อมูลที่เกิดจากความคิด หรือจินตนาการของตน ด้วยการสร้างข้อมูลชุดใหม่ คือเหล่านัองฯ นำเงินที่ได้จากการค้าขาย และมรดกมาให้พระองค์ในการใช้จ่าย

การคัดลอกเอกสารทางประวัติศาสตร์แล้วนำมาการตีความใหม่ เป็นการสร้างเรื่องเล่าที่ยังคงอ้างอิงเนื้อหาข้อมูลในเอกสารทางประวัติศาสตร์ฉบับต่างๆ เป็นพื้นฐาน แล้วสร้างความหมายหรือคำอธิบายชุดใหม่ที่ไม่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ หรือแตกต่างไปต่างจากเดิม โดยใช้ “เหตุ” ที่อ้างอิงจากเอกสารทางประวัติศาสตร์ แล้วสร้าง “ผล” ขึ้นมาใหม่ หรืออ้างอิง “ผล” จากเอกสารทางประวัติศาสตร์ แล้วสร้าง “เหตุ” ขึ้นมาใหม่

การอ้างอิงจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เป็นลายลักษณ์อักษร เอกสารทางประวัติศาสตร์ที่เป็นแหล่งข้อมูลที่ถูกนำมาอ้างอิงมากที่สุด คือพระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา จดหมายเหตุความทรงจำกรมหลวงนรินทรเทวี และเอกสารตำนานอภินิหารบรรพบุรุษ ตามลำดับ การอ้างอิงจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เป็นลายลักษณ์อักษรแบ่งออกเป็น 2 วิธีหลัก คือ การคัดลอกเพื่อสนับสนุนเนื้อหาตัวบทเรื่องเล่าอันเป็นข้อเท็จจริงที่ปรากฏในเอกสารฉบับต่างๆ ซึ่งการสร้างเรื่องเล่าวิธีนี้ใช้ในเนื้อหาที่ตรงกับเอกสารทางประวัติศาสตร์ ส่วนการคัดลอกโดยการตีความใหม่เป็นการสร้างความหมาย หรือคำอธิบายชุดใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิม หรือไม่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์

2. การสร้างเรื่องเล่าจากตำนานคำบอกเล่าท้องถิ่น และศาสตร์อื่นๆ

ตำนานคำบอกเล่าท้องถิ่น รวมถึงนิทาน และบทเพลงพื้นบ้านที่ถูกเล่าขานสืบต่อกันมาเป็นมุขปาฐะหรือได้รับการบันทึกเป็นข้อมูลที่สำคัญที่สามารถนำมาศึกษาประกอบกับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ด้วยอย่างน้อยตำนานคือหลักฐานทางประวัติศาสตร์ซึ่งถือกำเนิดด้วยความเชื่อมันศรัทธา ความตั้งใจ สติปัญญา (นาฏวิภา ชลิตานนท์. 2524: 214) นับได้ว่าเป็นส่วนเติมเต็มทางประวัติศาสตร์ที่นำมาใช้อ้างอิงได้แต่ไม่ได้ถูกนำมาใช้ศึกษาประวัติศาสตร์โดยตรงเพราะตำนานจะถูกละเอียดในแง่ของความน่าเชื่อถือ (นาฏวิภา ชลิตานนท์. 2524: 211) ตำนานคำบอกเล่าท้องถิ่นเหล่านี้มักจะมีความสัมพันธ์กับแหล่งโบราณสถาน และโบราณวัตถุที่พบในท้องถิ่นนั้น โดยนำความสัมพันธ์เหล่านั้นมาประมวลผลในการสร้างข้อมูล หรือเรื่องราวที่เกิดขึ้นในอดีต ในที่นี้การสร้างเรื่องเล่าพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชได้อาศัยหลักการอ้างอิงจากตำนานคำบอกเล่าท้องถิ่น โดยเฉพาะท้องถิ่นเมืองนครศรีธรรมราช รวมถึงศาสตร์อื่นๆ ดังนี้

ก) คำบอกเล่าจากบุคคล คือการได้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์จากบุคคลที่มีส่วนร่วมในเหตุการณ์ หรือเป็นผู้ที่มีความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวกับเหตุการณ์นั้น ข้อมูลหลักฐานประเภทนี้จะได้มาจากการสัมภาษณ์ หรือจากคำบอกเล่า เป็นบุคคลที่เชื่อว่าเป็นสายตระกูลที่เกี่ยวข้องกับทหารองครักษ์ของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

ข) โบราณสถาน คือ สิ่งก่อสร้างที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อใช้สอยในด้านต่างๆ เพิ่มขึ้นมากมาย ได้แก่ บ้านเรือนที่อยู่อาศัย กำแพงโบราณ เป็นต้น โบราณสถานที่มีความเกี่ยวข้องกับสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช คือวิหารสูงในเมืองนครศรีธรรมราช

ค) โบราณวัตถุ คือ สิ่งของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันซึ่งมีทั้งที่เป็นเครื่องมือเหล็ก และอาวุธที่ทำจากเหล็ก ภาชนะดินเผา ภาชนะสำริด เครื่องประดับต่างๆ ทำจากทอง เงิน สำริด ดีบุก ตะกั่ว หินสีต่างๆ เป็นต้น (ภาควิชาโบราณคดี คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2545: 22-25) โบราณวัตถุที่มีความเกี่ยวข้องกับสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช คือโบราณวัตถุต่างๆ ที่พบในเขาคูนพนมในเมืองนครศรีธรรมราช

ง) ศาสตร์อื่นๆ คือ โหราศาสตร์ และแพทยศาสตร์

- โหราศาสตร์ เป็นการทำนายโดยใช้ดวงชะตาของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช รวมถึงบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับพระองค์ คือพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

- แพทยศาสตร์ เป็นการวิเคราะห์พระอาการของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชด้วยความรู้ทางด้านสุขภาพ โดยเฉพาะเรื่องอาการพระสติวิปลาส

จากหลักฐานตำนานคำบอกเล่ารวมถึงความรู้ด้านโหราศาสตร์ และแพทยศาสตร์ข้างต้น เป็นข้อมูลชุดหนึ่งที่ใช้ในการประกอบสร้างตัวบทเรื่องเล่าที่เน้นเฉพาะพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชตอนทำราชการตั้งแต่เริ่มอาการพระสติวิปลาสเรื่อยมาจนถึงการสวรรคตของพระองค์ โดยมีการประกอบสร้างจากตำนานคำบอกเล่าท้องถิ่น และศาสตร์อื่นๆ ดังนี้

2.1 การสร้างเรื่องเล่าที่สอดคล้องกับเอกสารทางประวัติศาสตร์

2.2 การสร้างเรื่องเล่าที่ปฏิเสธเอกสารทางประวัติศาสตร์

2.1 การสร้างเรื่องเล่าที่สอดคล้องกับเอกสารทางประวัติศาสตร์

การสร้างเรื่องเล่าสอดคล้องเอกสารทางประวัติศาสตร์ เป็นการสร้างเรื่องเล่าด้วยการวิเคราะห์ชุดข้อมูลของตำนานคำบอกเล่าท้องถิ่น รวมทั้งองค์ความรู้ในศาสตร์อื่นๆ เพื่อสนับสนุน หรือส่งเสริมเนื้อหาที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ให้มีความน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น การสร้างเรื่องเล่าประเภทนี้จะมีเนื้อหาสอดคล้องกับเนื้อหาที่ปรากฏในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ แต่จากการศึกษาพบว่าชุดข้อมูล หรือองค์ความรู้ที่ผู้เขียนนำมาประกอบสร้างเรื่องเล่าประเภทนี้ได้ใช้เฉพาะองค์ความรู้

ในเรื่องโหราศาสตร์ และแพทยศาสตร์เท่านั้น ดังปรากฏในเรื่อง **ดวงพระเจ้านักไม่ถูกประหาร** อ.เล็ก พลุโตได้อาศัยองค์ความรู้ในเรื่องโหราศาสตร์มาสร้างเป็นเรื่องเล่าด้วยการพยากรณ์ดวงการงาน หรือพระราชกรณียกิจ ดังนี้

ดวงการงาน หรือพระราชกรณียกิจของพระเจ้านักไม่ถูกประหารนับเป็นดวงการงานที่ยิ่งใหญ่ ได้มีการบันทึกไว้ในประวัติศาสตร์หลายตอน โดยเฉพาะพระราชกรณียกิจในการกู้ชาติกอบแผ่นดินของพระองค์ท่าน เป็นสิ่งที่ไม่เคยลืมเลือนไปจากจิตใจของปวงชนชาวไทยมาตราบนานเท่าทุกวันนี้ พระองค์ทรงเป็นชายชาติทหาร นักรบโดยแท้ แม้กำลังน้อยกว่าก็สามารถรบชนะข้าศึกได้ ถ้าจะแพ้บ้างในบางคราวนั้นเป็นเพราะน้ำน้อยยอมแพ้ไฟและขาดกำลังสนับสนุน หรือเป็นการแกล้งแพ้เพื่อตีตลาดหลังข้าศึก หลอกข้าศึกให้ตายใจ หรือหลงกลศึก ทำให้ข้าศึกพ่ายแพ้ในที่สุด

...

พลุโต (พ) เจ้าเรือนกัมมะ อยู่ในภพพันธุ คำว่า พันธุ หมายถึง บ้านเรือนที่อยู่อาศัย หรือถิ่นกำเนิด ยวดยานพาหนะ การเดินทาง ดังนั้น กัมมะ-พันธุ จึงหมายถึง การทำงานที่ต้องเดินทางรอนแรมไปยังที่ต่างๆ ต้องพลัดพรากจากบ้านเกิดเมืองนอนไปทำงานยังต่างถิ่นแดนไกล ดังจะเห็นได้จากการที่พระองค์ต้องไปเป็นเจ้าเมืองตากรับราชการที่นั่นหลายปี ตองตีฝ่าวงล้อมพม่าไปตั้งมั่นอยู่ที่เมืองจันทบุรี ต้องยกทัพไปตีหัวเมืองต่างๆ ชุมชนต่างๆ เพื่อรวบรวมชาติไทยให้เป็นปึกแผ่น

(ดวงพระเจ้านักไม่ถูกประหาร. 2551: 57-58)

จากเรื่อง **ดวงพระเจ้านักไม่ถูกประหาร**ข้างต้น ผู้เขียนได้กล่าวถึงดวงพระราชสมภพของสมเด็จพระเจ้านักไม่ถูกประหารว่าเป็นดวงที่ยิ่งใหญ่ พระราชกรณียกิจของพระองค์จะต้องเดินทางไปยังที่ต่างๆ ต้องพลัดพรากบ้านเกิด โดยผู้เขียนได้นำเรื่องเล่าที่สร้างขึ้นนี้ผนวกรวมกับเนื้อหาที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ เพื่อสนับสนุนเนื้อหาที่แสดงถึงพระกรณียกิจที่ต้องเดินทางไปยังที่ต่างๆ นับตั้งแต่เหตุการณ์ที่พระองค์มารับราชการเป็นเจ้าเมืองตาก ตีฝ่าวงล้อมพม่าไปเมืองจันทบุรีเมื่อคราวสงครามเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 ตลอดถึงการเดินทางปราบก๊กต่างๆ เพื่อขับไล่ทหารพม่า และรวบรวมแผ่นดินไทย เช่น สงครามตีเมืองเชียงใหม่ ปราบก๊กเจ้าพิมาย ปราบก๊กพระฝาง ตีเมืองนครศรีธรรมราช ปราบเมืองเขมร เป็นต้น “ดวงที่ยิ่งใหญ่” ที่ถูกสร้างขึ้นจึงสนับสนุน และสอดคล้องกับเนื้อหาที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่แสดงให้เห็นถึงวีรกรรมที่กล้าหาญ และสำคัญยิ่งของพระองค์ที่สร้างคุณประโยชน์ที่ยิ่งใหญ่ต่อแผ่นดินไทย

จากเรื่องเดียวกันนี้ นอกจากผู้เขียนได้สร้างเรื่องเล่าด้วยการพยากรณ์เรื่องพระราชกรณียกิจแล้ว ในเรื่องพระจริยวัตรส่วนพระองค์ได้ถูกนำมาพยากรณ์เพื่อสร้างเรื่องเล่าเช่นกัน ดังนี้

ในพื้นที่ดวงพระบรมราชสมภพของพระองค์นั้น ดาวพฤหัสบดี (๕) ทำมุมตรีโกณ หรือร่วมธาตุกับ พระลัคนา (๑) โดยนำหน้าดาวพลูโต (๗) เจ้าเรือนกัมมะ ในขณะที่ดาวเนปจูน (๓) เจ้าเรือนภพ ศุภะ ที่มีความหมายถึง ศีลธรรม คุณงามความดี ก็เดินนำหน้าดาวเสาร์ (๖) กัมมะโลกธรรม จึงส่งผลให้พระองค์ ท่านสนพระทัยในพระพุทธศาสนา ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจในทางพระพุทธศาสนาอย่างใหญ่หลวง ถ้าไม่ได้พระองค์ท่านปานฉะนี้พระพุทธศาสนาในประเทศไทยจะหลงเหลืออยู่หรือไม่เป็นเรื่องน่าคิด เพราะ ในขณะที่พม่าบุกทำลายล้างเผาผลาญทุกสิ่งทุกอย่างในกรุงศรีอยุธยา นั้น วัดวาอารามต่างๆ คัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมากก็พลอยถูกทำลายล้างไปด้วย เมื่อบ้านเมืองราบคาบพระองค์ทรงมีพระราชบัญญัติให้รวบรวมต้นฉบับส่งเข้ามาในกรุงธนบุรี ทรงให้ชำระและรวบรวมบันทึกขึ้นมาใหม่พร้อมกับ ส่งคืนต้นฉบับของเก่าไปไว้ในที่เดิม

...

พระองค์ทรงร่วมรบ หรือไปราชการสงครามครั้งสุดท้ายคราวศึกอะแซหุญก็ เมื่อปี พ.ศ. ๒๓๑๘ หลังจากนั้นพระองค์ท่านก็ได้ทรงออกราชการสงครามอีกเลย ทรงหันมาฝึกฝนในเรื่องของการปฏิบัติธรรมกรรมฐานอย่างเคร่งครัดเอาจริงจัง...

(ดวงพระเจ้านาคไม่ถูกประหาร. 2551: 65-66)

จากเรื่อง **ดวงพระเจ้านาคไม่ถูกประหาร**ข้างต้น ผู้เขียนได้กล่าวถึงดวงพระบรมราชสมภพของ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชว่าเป็นผู้ที่สนใจในพระพุทธศาสนา แล้วจึงนำมาผนวกเพื่อสนับสนุนกับ เนื้อหาที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ เช่น เมื่อกรุงศรีอยุธยาตกเป็นเมืองขึ้นของประเทศพม่า คัมภีร์ต่างๆในกรุงศรีอยุธยาได้สูญหาย และถูกทำลายลงอย่างมาก เมื่อสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชปราบก๊กเจ้านครเวียงจันทน์แล้ว ได้สั่งให้นำคัมภีร์จากเมืองนครศรีธรรมราชไปคัดลอกไว้ยังกรุงธนบุรี เนื่องจากเมืองนครศรีธรรมราชไม่ได้รับความเสียหายจากสงครามเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 หรือในช่วงทำราชการพระองค์ได้สนใจศึกษาด้านวิปัสสนากรรมฐานเป็นพิเศษ จากเรื่องเล่าที่ถูกสร้างขึ้นว่า “พระองค์เป็นผู้สนใจในพระพุทธศาสนา” จึงเป็นการส่งเสริม และยกย่องพระองค์ถึงคุณูปการทางด้านพระพุทธศาสนาให้มีความเจริญรุ่งเรืองอีกครั้ง

นอกจากนี้ในเรื่อง **แผ่นดินพระเจ้านาค** นพ.วิบูล วิจิตรวาทการได้ใช้องค์ความรู้ด้าน แพทยศาสตร์ในการสร้างเรื่องเล่า เพื่อสนับสนุนในช่วงเหตุการณ์ที่กล่าวถึงอาการดูร้ายฉุนเฉียวของ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ดังนี้

...คือถ้าจะพิจารณาตามแบบจิตแพทย์ศาสตร์สมัยใหม่แล้ว ก็ต้องถือว่าพระองค์ทรงเกิดมี Acute Depression คือมีพระทัยหดหู่อย่างแรงกล้าถึงขนาด ตามด้วย Suicidal Impulse คือคิดจะฆ่าตัวเองตาย

เหตุการณ์นี้แสดงให้เห็นในทรวงคระของแพทย์สมัยใหม่ ว่าสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีทรงมีสภาพจิตที่ไม่ปรกติสมบูรณ์...

...

เราเห็นได้แล้วว่า สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีมี Emotional Liability คือ อารมณ์เปลี่ยนแปลงไหวตัวง่าย เดี่ยวดี เดี่ยวร้าย โกรธง่าย ผู้ที่อยู่ใกล้ชิดไม่มีทางทราบ ว่าเมื่อไหร่จะถูกเขียนหรือคอกของตนจะหลุดจากป่า ทรงมี Depression ถึงขนาดมี Suicidal Tendency คือสามารถความครุ่นคิดโทมนัสถึงกับจะแทงพระองค์เองได้

นอกจากนี้ สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรียังทรงแสดงอาการของโรคจิตอีกข้อหนึ่งคือ Paranoia ซึ่งหมายถึงความระแวงสงสัยที่เกินเหตุผล เรื่องที่ทรงสงสัยว่าชาวคลังขโมยของในท้องพระคลัง จนชาววังถูกเขียนถูกขังไฟไปมากมายนั้น เราได้เล่าสู่กันฟังแล้ว แต่ยังมีเรื่องอื่นๆอีกที่แสดงถึง Paranoid Delusion คือ ความหลงใหล สงสัยเกินขอบเขต ผู้เขียนขอเล่าให้ท่านฟังสักสองสามเรื่อง

เรื่องแรกที่จะเล่าให้ฟังคือเรื่องตัดผม...

(แผ่นดินพระเจ้าตาก. 2548: 253,265)

จากเรื่องแผ่นดินพระเจ้าตากข้างต้น ผู้เขียนได้กล่าวถึงอาการดูร้ายจนเฉียวของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในรูปแบบคำศัพท์ทางจิตแพทย์ ที่แสดงให้เห็นถึง “สภาพจิตที่ไม่ปกติสมบูรณ์” ซึ่งเป็นการสนับสนุน และสอดคล้องกับเนื้อหาที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่กล่าวว่า “พระองค์มีพระสติพินเพื่อนถึงสัญญาวิปลาส”(พระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา เล่ม ๒. 2548: 225) และยกตัวอย่างการกระทำที่แสดงให้เห็นถึงสภาพจิตที่ไม่ปกติ อาทิอาการเสียวระคายอย่างรุนแรงหลังที่สั่งประหารหม่อมฉิม และหม่อมอุบลแล้วทราบว่ามีครรภ์ได้ 2 เดือน ทำให้พระองค์เศร้าโศกอย่างมากจนตรัสถามว่า “ใครจะตายกับกูบ้าง” แล้วจะแทงพระองค์เพื่อไปอยู่กับหม่อมอุบล หรือในกรณีที่พระองค์เกิดอาการหวาดระแวงที่ผิดปกติ ด้วยสงสัยว่าชาวคลังขโมยของในท้องพระคลังเงินในคลังหายไปกว่า 2,000 เหรียญ รัชสั่งเรียกหาไม่ได้ ชาวคลังต้องถูเขียนตี และใส่ไฟอย่างแสนสาหัส (ภายหลังพบว่าเงินเหรียญที่หายนี้พบในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช อยู่ในกำปั้นบนตำหนักสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชนั่นเอง วางแทนลูกหีบเหยียบขึ้นลงทางพระแกล) หรือครั้งหนึ่งที่ชาวพระภูษามาลาตัดผมให้พระองค์ไม่เรียบร้อย โดยเหลือเส้นผมไว้หนึ่งเส้น พระองค์คิดว่าตั้งใจแกล้งพระองค์ให้เสียวระคายจึงสั่งให้นำตัวชาวพระภูษามาลาไปประหารชีวิต

การสร้างเรื่องเล่าลักษณะสอดคล้องเอกสารทางประวัติศาสตร์ข้างต้น ผู้เขียนได้อาศัยเฉพาะองค์ความรู้ด้านโหราศาสตร์ และแพทยศาสตร์เท่านั้นในการสร้างเรื่องเล่าประเภทนี้เพื่อสนับสนุน และให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่นำมาอ้างอิง คือ พระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา และจดหมายเหตุความทรงจำกรมหลวงนรินทรเทวี

2.2 การสร้างเรื่องเล่าที่ปฏิเสธเอกสารทางประวัติศาสตร์

การสร้างเรื่องเล่าที่ปฏิเสธเอกสารทางประวัติศาสตร์ เป็นการสร้างเรื่องเล่าด้วยการวิเคราะห์ชุดข้อมูลของตำนานคำบอกเล่าท้องถิ่น รวมทั้งองค์ความรู้ในศาสตร์อื่นๆ เพื่อปฏิเสธเนื้อหาที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ จากการศึกษาพบว่าชุดข้อมูล หรือองค์ความรู้ที่ผู้เขียนนำมาประกอบสร้างเรื่องเล่านี้ได้ใช้ตำนานคำบอกเล่าท้องถิ่นนครศรีธรรมราช และองค์ความรู้ในเรื่องโหราศาสตร์ดังตัวอย่างในเรื่อง **พระเจ้าตากฯ สิ้นพระชนม์ที่เมืองนคร** ผู้เขียนได้อาศัยตำนานคำบอกเล่าท้องถิ่นนครศรีธรรมราช และพยายามนำเสนอว่าสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชไม่ได้ถูกสำเร็จโทษที่กรุงธนบุรี แต่เสด็จหนีมาอาศัยที่เมืองนครศรีธรรมราชจนกระทั่งสวรรคต

ข้อมูลชุดแรกที่ผู้เขียนนำมาจากตำนานคำบอกเล่าท้องถิ่นนครศรีธรรมราช คือคำบอกเล่าของตระกูล ณ นคร สายตระกูลนี้มีความสัมพันธ์กับสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เพราะต้นตระกูล ณ นคร คือ เจ้าพระยานคร (น้อย) บุตรติดครกเจ้าจอมปราง ที่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชพระราชทานให้เป็นชายาเจ้าอุปราชพัฒน์ เมื่อเจ้าอุปราชพัฒน์รับพระราชทานเป็นชายาแล้วก็ตั้งไว้เป็นนางเมืองโดยไม่ยุ่งเกี่ยวฉันขู้สาวแต่อย่างไร คนในตระกูล ณ นคร จึงมีความเชื่อกันว่าสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชไม่ได้ถูกประหารชีวิต ดังนี้

พระองค์ได้เสด็จมาประทับอยู่ที่ “เขาขุนพนม” โดยได้บวชเป็นภิกษุ ต่อมาเมื่อเกิดศึกสงครามพม่ายกทัพมาตีเมืองนครศรีธรรมราช เจ้าพระยานคร (พัฒน์) ได้นำหม่อมปราง และพระโอรสที่ติดครกมาจากพระเจ้าตาก หลบหนีไปที่ทับพระยา และได้จัดกองกำลังส่วนหนึ่งคุ้มกันไว้ และเจ้าพระยานคร (พัฒน์) ได้ออกมาบัญชาการรบด้วยตนเอง

บริเวณ “หอพระสูง” ในปัจจุบันนั้น คนในตระกูล ณ นคร เชื่อกันว่าสมัยอยุธยา นครศรีธรรมราชเป็นเมืองในลักษณะประเทศราช เป็นศูนย์กลางการปกครองภาคใต้ไปตลอดมลายู มีการติดต่อซื้อขายสินค้ากับฝรั่งไปตุเกสเป็นอิสระ โดยจะต้องส่งส่วยให้กับทางอยุธยาทุกปี

ตัวกำแพงเมืองจึงมีอิทธิพลของไปตุเกสอยู่สูง เพราะก่อนมีการบูรณะกำแพงเมืองนั้น ลักษณะกำแพงเมืองที่มีคูเมืองขวางกัน มีเชิงเทินสำหรับตั้งรับข้าศึก และมีประตูกลแบบซ้อนทางเข้าไว้ ล้วนแล้วแต่ได้รับอิทธิพลจากไปตุเกสทั้งสิ้น

“เนินดิน” ที่ก่อกั้นสูงบริเวณสนามหน้าเมืองนั้นคือ กองอิฐ และมูลดินที่เหลือจากการซ่อมแซมกำแพงที่ทรุดโทรมลงมาในสมัยธนบุรี

ต่อมาเมื่อพระเจ้าตากสินสิ้นพระชนม์ที่เขาขุนพนม ก็ได้มีการปรับแต่งพื้นที่ปลุกอิฐบรณเนินสูงดังกล่าว แล้วมีการจัดขบวนแห่พระศพมายังสนามหน้าเมือง และได้พักพระบรมศพไว้ที่วิหารสูงแห่งนี้ ภายหลังเมื่อสถาปนาจักรวรรดิที่สนามหน้าเมืองเสร็จ เมรุที่ใช้เผาก็ถูกรื้อออกตามประเพณีโบราณ

ส่วนหอพระสูง หรือวิหารนั้น ถูกปลูกสร้างขึ้นมาระหว่างพักพระบรมศพนั่นเอง เพราะที่บริเวณนั้นเป็นที่พักพระบรมศพของพระเจ้าตาก ซึ่งถือว่าเป็นพระเจ้าแผ่นดิน เพื่อป้องกันไม่ให้ใครมาใช้สถานที่ซ้ำกับบริเวณดังกล่าว

ก็เลยสร้างและตกแต่งวิหารเพิ่มเติมครอบเอาไว้ และสร้างพระพุทธรูปไว้องค์หนึ่ง และที่สำคัญ
ในวิหารสูงจะมีลักษณะพิเศษคือจะเป็นโบสถ์ทรงมหาอุดต์

(พระเจ้าตากฯ สิ้นพระชนม์ที่เมืองนคร. 2550: 67-68)

จากตัวอย่างเรื่อง **พระเจ้าตากฯ สิ้นพระชนม์ที่เมืองนคร** ข้างต้น เป็นการสร้างเรื่องเล่า
จากคำบอกเล่าท้องถิ่นด้วยการสัมภาษณ์บุคคลในสมาชิกของตระกูล ณ นคร ที่อาศัยใน
นครศรีธรรมราช ซึ่งจากทำบอกเล่าได้มีความสัมพันธ์กับโบราณสถาน 2 แห่ง คือ วิหารสูง และวัดเขา
ขุนพนม โดยเฉพาะวัดเขาขุนพนมที่มีความเชื่อว่าเป็นที่อาศัยของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชจน
สวรรคต วัดเขาขุนพนมแห่งนี้ได้พบโบราณวัตถุจำนวนมาก เช่น พระพุทธรูป อาวุธ ของใช้ต่างๆ
และที่สำคัญคือพระพุทธรูปที่มีลวดลายแปลกกว่าลายพุทธรูปทั่วไป โดยเฉพาะเป็นศิลปะจีน
หลักฐานเหล่านี้จึงเป็นการสนับสนุนคำบอกเล่าท้องถิ่นเมืองนครศรีธรรมราชของตระกูล ณ นคร

ข้อมูลชุดที่สอง คือคำบอกเล่าของชาวบ้านท้องถิ่นเมืองนครศรีธรรมราชที่มีเรื่องเล่าสืบต่อกัน
มา โดยเฉพาะเรื่องบรรพบุรุษของตนเป็นองครักษ์ของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ที่พาสมาเด็จพระ
เจ้าตากสินมหาราชหลบหนีมาที่เขาขุนพนม ดังนี้

เมื่อแรกไปถึงก็พบกับ “ยายคร้าว พรหมมณกุล” ซึ่งจะว่าไปก็เป็นคนสายสกุล “ศิริเพชร” ที่เชื่อ
ว่าเป็นอีกสายสกุลหนึ่งที่เชื่อว่าเคยเป็นองครักษ์ของพระเจ้าตาก

ซึ่งยายคร้าวนี่เองที่เป็นคนเฒ่าคนแก่ที่สุด ที่อาจารย์วิเชียร ณ นคร เล่าว่าเป็นผู้อาวุโสสุดใน
สายสกุลที่เป็นองครักษ์พระเจ้าตาก แต่ความจำของท่านยังดีอยู่มากแม้วัยจะล่วงเลยมาถึง ๘๐ ปีแล้วก็
ตาม

(พระเจ้าตากฯ สิ้นพระชนม์ที่เมืองนคร. 2550: 85)

จากเรื่อง **พระเจ้าตากฯ สิ้นพระชนม์ที่เมืองนคร** ข้างต้น ผู้เขียนได้พยายามสร้างเรื่องเล่า
เพื่อนำเสนอเรื่องราวขององครักษ์ที่พาสมาเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชมาที่เมืองนครศรีธรรมราช
ด้วยการอ้างอิงบุคคลที่มีอยู่จริง เพื่อปฏิเสธเรื่องการถูกสำเร็จโทษของพระองค์ที่ป้อมวิชัยประสิทธิ์
ด้วยการแสดงให้เห็นถึงความมีตัวตนของผู้ที่สืบเชื้อสายขององครักษ์เหล่านั้น

นอกจากคำบอกเล่าที่แสดงให้เห็นถึงการมีตัวตนขององครักษ์สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช
แล้ว อีกข้อมูลหนึ่งที่ได้จากชาวท้องถิ่น คือบทเพลงกล่อมเด็กโบราณที่ท่องจำสืบต่อกันมา
มีความหมายที่สามารถชี้ให้เห็นถึงความเกี่ยวข้องกับสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ดังนี้

ฮาเออ
 ว่าตาแป๊ะหนวดยาว
 ถึงคราวสิ้นทุกข์
 เอาศพใส่โลงดีบุก
 ไปค้ำในดองดง
 ลูกเจ้าจอมหม่อมลับ
 ถือฉัตรถือนง
 เอาศพไปค้ำในดองดง
 ค่อยปลงเมรุใหญ่เหอ

ผมอาศัยการตีความจากสมมุติฐานแรกคือ “โลงดีบุก” ซึ่งเป็นเครื่องยศของชนชั้นสูงของเมืองนครศรีธรรมราชเท่านั้น เนื่องจาก “ดีบุก” มีราคาแพง และเป็นของมีค่าใช้ประกอบเครื่องยศของเจ้าเมืองประเทศราชอย่างนครศรีธรรมราช ผู้มีความสามารถบรรจจุพลลงในโลงดีบุกได้ย่อมไม่ใช่คนธรรมดาอย่างแน่นอน โดยเฉพาะตอนที่ว่า “ลูกเจ้าจอมหม่อมลับ ถือนฉัตรถือนง” นั้นแสดงให้เห็นเป็นอย่างดีว่า ผู้ตายย่อมไม่ใช่บุคคลธรรมดา เพราะมีเครื่องสูงอย่างฉัตรอย่างธงมาประกอบพิธี

หรือแม้แต่ตอนที่ว่า “เอาศพไปค้ำไว้ในดองดอง ค่อยปลงเมรุใหญ่เหอ” นั้นสามารถตีความได้ว่า ผู้ตายมียศสูง แต่ผมตั้งข้อสงสัยไว้ว่า ในเมื่อมียศใหญ่โตทำไมต้องเอาศพไปไว้ในป่าดง แล้วถึงค่อยมาเผาในเมรุ

อาจจะเป็นไปได้ไหมว่า ผู้ตายมียศมีศักดิ์ถึงขั้นเทียบเท่ากับเจ้าเมืองประเทศราชได้และอาศัยอยู่ในป่าเขาก่อนที่จะย้ายศพออกมาเผา ซึ่งในที่นี้ผมขอตั้งสมมุติฐานแรกว่าเป็น “พระเจ้าตากสิน” ที่มีความเชื่อพื้นถิ่น และบอกเล่าต่อๆ กันมายาวนานว่า พระองค์หนีภัยการเมืองมายังนครศรีธรรมราช และเสด็จประทับที่วัดเขาขุนพนมที่อยู่ในเขตป่าเขาจนสิ้นพระชนม์

(พระเจ้าตากฯ สิ้นพระชนม์ที่เมืองนคร. 2550: 99-101)

จากเรื่อง **พระเจ้าตากฯ สิ้นพระชนม์ที่เมืองนคร** ข้างต้น ผู้เขียนได้อาศัยข้อมูลจากบทเพลงกล่อมเด็กโบราณ และการวิเคราะห์คาดคะเนในการสร้างเรื่องเล่า เพื่อสร้างความเป็นมาและความน่าเชื่อถือในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และเมืองนครศรีธรรมราช ในช่วงบั้นปลายชีวิตของพระองค์

การสร้างเรื่องเล่าที่มีเนื้อหาขัดแย้งกับเรื่องราวที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ นอกจากผู้เขียนจะอาศัยตำนานคำบอกเล่าท้องถิ่นเมืองนครศรีธรรมราชดังที่อธิบายไปข้างต้นแล้วนั้น ผู้เขียนยังอาศัยองค์ความรู้ในเรื่องโหราศาสตร์ ด้วยการพยากรณ์ดวงพระราชสมภพ ดังตัวอย่างเรื่อง **ดวงพระเจ้าตากไม่ถูกประหาร** ที่ผู้เขียนได้พยายามนำเสนอเรื่องเล่าที่ปฏิเสธเรื่องพระสติวิปลาสของพระองค์ ดังนี้

...ผมจะวิเคราะห์ห้วงของพระเจ้าตาก ตามหลักวิชาที่ได้ศึกษาค้นคว้ามาเพื่อแสดงและชี้ชัดให้เห็นว่า ท่านเป็นบ้าจริงหรือไม่?

...

ดาวเสาร์ (๗) เป็นดาวทุกข์โทษ เมื่ออยู่ในเรือนกัมมะ จึงส่งผลให้พระองค์อุบัติขึ้นมาในโลก เพื่อบรรเทาทุกข์โทษทั้งหลายให้กับผู้อื่นโดยพระองค์ท่านเป็นผู้แบกภาระหรือรับทุกข์โทษนั้นด้วยพระองค์เอง แม้ความทุกข์หรือภาระดังกล่าวจะมากมายปานใด พระองค์ท่านก็ไม่ทรงเป็นบ้าเสียสติหรือคร่ำ เพราะเสาร์ (๗) ได้รับกระแสที่ดีจากดาวศุกรเคราะห์และดาวที่ให้คุณหลายดวง คือ มีอาทิตย์ (๑) มหาอุจ และพุธ (๕) กุม มีราหู (๘) คู่มิตร เล็ง และมีเนปจูน(น) เจ้าเรือนภพศุภะ นำหน้า

(ดวงพระเจ้าตากไม่ถูกประหาร. 2551: 69,71)

จากเรื่อง **ดวงพระเจ้าตากไม่ถูกประหาร** ข้างต้น ผู้เขียนได้ปฏิเสธความวิปلاสของพระองค์ เพราะจากเอกสารทางประวัติศาสตร์ได้กล่าวไว้ว่าพระองค์มีพระสติวิปลาส มีอาการดูร้ายจนเฉียว ดังที่ได้เคยแสดงไว้แล้วในตอนต้น ด้วยการสร้างคำอธิบายให้เห็นถึงดวงความวิปลาสที่ไม่ปรากฏในดวงของพระองค์

อีกเนื้อหาตอนหนึ่งที่ขัดแย้งกับเนื้อหาในเอกสารทางประวัติศาสตร์ คือการสิ้นพระชนม์ของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ข้อมูลจากเอกสารทางประวัติศาสตร์กล่าวว่าพระองค์ถูกสำเร็จโทษที่ป้อมวิชัยประสิทธิ์ แต่เรื่อง **ดวงพระเจ้าตากไม่ถูกประหาร** ได้ปฏิเสธการถูกสำเร็จโทษของพระองค์ ดังนี้

...จุดรอดของพระองค์ที่ใช้เป็นตัวชี้ขาดว่า เป็นดวงชะตานิโทษประหาร หรือ ถูกผู้อื่นฆ่าตายหรือไม่? อยู่ตรงที่ ทั้งพระราชลัญจนา และดาวเจ้าเรือนพระราชลัญจนา ไม่ได้ตั้งกระแสดาวมรณะ หรือดาวอังคารโดยตรง หรืออย่างจ้ง คือกumnนำหน้าอยู่ในภพกัมมะ เหมือนกับดวงนักโทษประหารสองรายที่ยกตัวอย่างมาข้างอิง

อีกทั้งพระราชลัญจนา และดาวเจ้าเรือนพระราชลัญจนา ก็โดนบาปเคราะห์หรือดาวร้ายเบียดแค่มุมปากหอมคอ ไม่มากมายหรือหนักหนาสาหัสสัก...

(ดวงพระเจ้าตากไม่ถูกประหาร. 2551: 119)

จากเรื่อง **ดวงพระเจ้าตากไม่ถูกประหาร** ข้างต้น ผู้เขียนได้อธิบายดวงชะตาสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชว่าไม่ปรากฏเกณฑ์ชะตาที่เป็นนักโทษประหาร จึงเป็นไปได้พระองค์จะถูกลงโทษจนถูกสำเร็จโทษในที่สุด โดยก่อนหน้านี้ผู้เขียนได้สร้างเรื่องเล่าที่อธิบายถึงดวงชะตาที่ปรากฏเกณฑ์ชะตาเป็นนักโทษประหาร คือดวงชะตาของซัดตัม ฮุสเซ็น และดวงชะตาของเฉียว ปทุมรส และเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับดวงชะตาสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชพบว่าแตกต่างกัน

การสร้างเรื่องเล่าจากตำนานคำบอกเล่าท้องถิ่น และศาสตร์อื่นๆ เป็นการสร้างเรื่องเล่าที่มุ่งเน้นการนำเสนอวาระสุดท้ายของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชนับตั้งแต่มีพระสติวิปลาส จนถึงวาระสุดท้ายของพระชนม์ชีพ โดยเรื่องเล่าที่ถูกสร้างขึ้นมีทั้งเนื้อหาที่สนับสนุน หรือสอดคล้องกับเรื่องเล่าที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ คือพระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา และจดหมายเหตุความทรงจำกรมหลวงนรินทรเทวีซึ่งพบไม่มากเมื่อเทียบกับเรื่องเล่าที่มีเนื้อหาปฏิเสธเรื่องเล่าที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ฉบับต่างๆ ที่ถูกนำเสนอในเนื้อหาที่สำคัญว่า สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชไม่ได้ถูกประหาร แต่เสด็จหนีรอดมาได้ และมาอาศัยอยู่ที่เมืองนครศรีธรรมราช โดยอาศัยหลักฐานข้อมูลจากคำบอกเล่าท้องถิ่นเมืองนครศรีธรรมราชเป็นสำคัญ และองค์ความรู้ในเรื่องโหราศาสตร์

โดยเฉพาะการสร้างเรื่องเล่าที่มีเนื้อหาปฏิเสธเนื้อหาที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ ถึงแม้การสร้างเรื่องเล่าจะอาศัยหลักฐานข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือน้อยเมื่อเทียบกับเอกสารทางประวัติศาสตร์ฉบับต่างๆ แต่เรื่องเล่าเช่นนี้ส่งผลให้เรื่องเล่าพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเกิดการเปลี่ยนแปลงไปจากเนื้อหาเดิม

3. การสร้างเรื่องเล่าที่ไม่ปรากฏในหลักฐานทางประวัติศาสตร์

การสร้างเรื่องเล่าที่ไม่ปรากฏในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ อันหมายถึงเอกสารหรือข้อมูลอ้างอิงใดๆ เป็นการนำเสนอเรื่องเล่าที่ผู้เขียนได้ “นึกคิด” โดยปะติดปะต่อเหตุการณ์แล้วประมวลสร้างขึ้นใหม่ หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการสร้างพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินขึ้นมาใหม่ผ่านตัวบทเรื่องเล่าประเภทบันเทิงคดี โดยที่ไม่สามารถอ้างอิงหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้ การประกอบสร้างตัวบทด้วยวิธีนี้สามารถแบ่งออกได้ ดังนี้

3.1 การสร้างเรื่องเล่าที่ปฏิเสธเอกสารทางประวัติศาสตร์

3.2 การสร้างเรื่องเล่าใหม่

3.1 การสร้างเรื่องเล่าที่ปฏิเสธเอกสารทางประวัติศาสตร์

การสร้างเรื่องเล่าที่ปฏิเสธเอกสารทางประวัติศาสตร์ เป็นการสร้างเรื่องเล่าเพื่อปฏิเสธเนื้อหาที่ปรากฏในแหล่งข้อมูลเอกสารทางประวัติศาสตร์ เช่น พระราชพงศาวดาร ตำนานอภินิหารบรรพบุรุษ เป็นต้น โดยผู้เขียนได้ตั้งใจสร้างเรื่องเล่าเพื่อปฏิเสธพระราชประวัติของพระองค์ ดังนี้

1) ปฏิเสธความเป็นบุตรธรรมเจ้าพระยาจักรี และความสัมพันธ์กับเพื่อนในวัยเยาว์ โดยนำเสนอผ่านตัวบทเรื่องเล่าในเรื่อง **ใครฆ่าพระเจ้าตากสิน** และ **จอมกษัตริย์แห่งนักรบ** ดังนี้

หนังสือบางเล่มเขียนว่า เมื่อสมัยเด็กท่านเป็นเพื่อนกับพระมหามนตรี และพระราชวรินทร์ เมื่อทูลถามท่านทรงตอบว่าอยู่คนละเมือง ไม่รู้จักกันมาก่อน และท่านไม่ได้เป็นลูกเลี้ยงของข้าราชการคนไหน เป็นเรื่องเล่ากันมาอย่างผิดๆทั้งนั้น

(ใครฆ่าพระเจ้าตากสิน. 2551: 70)

...ซึ่งสำหรับครอบครัวของพระองค์นั้น ได้อาศัยเจ้าพระยาจักรี (เป็นตำแหน่งหน้าที่การงานไม่ใช่ชื่อของบุคคล) เป็นที่พึ่งพาสำหรับการค้าขายมาโดยตลอด จึงนับว่าเป็นผู้ที่มีบุญคุณกับครอบครัวของพระองค์ และเป็นเหตุให้เข้าใจไปไกลว่าพระองค์เป็นบุตรบุญธรรมของเจ้าพระยาจักรี (ตำแหน่งหน้าที่การงาน)

(จอมกษัตริย์แห่งนักรบ. 2550: 56)

เนื้อความที่กล่าวถึงสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเป็นบุตรบุญธรรมของเจ้าพระยาจักรีและยังทรงมีความสัมพันธ์คุ้นเคยกับสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชก่อนที่จะรับราชการปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ คือเอกสารตำนานอภินิหารบรรพบุรุษ ดังที่ได้เคยยกตัวอย่างก่อนหน้า

2) ปฏิเสธการพระสุบินว่าพระเจ้าแผ่นดินแต่ก่อนมาขับไล่ โดยนำเสนอผ่านตัวบทเรื่องเล่าในตัวบทเรื่อง **จอมกษัตริย์แห่งนักรบ** ดังนี้

พระเจ้าตากทรงรำพึงอยู่ในพระทัยเพียงลำพังขณะทรงแวดล้อมไปด้วยราชองครักษ์ และเหล่าทหารเอกทั้งหลาย ลำดับนั้น จึงทรงตัดสินพระทัยยกกองทัพไปตั้งมั่น ณ เมืองธนบุรี โดยหาได้มีวิญญาณเหล่าใดมาทำให้เกิดความหวาดกลัวไม่ อาจบางที กรุงศรีอยุธยา นี้ อาจเคยเป็นพระราชวังของพระองค์ แต่กาลก่อนล่วงมาก็เป็นได้

(จอมกษัตริย์แห่งนักรบ. 2550: 187)

เนื้อความตอนที่กล่าวถึง นี้ปรากฏในเอกสารในเอกสารทางประวัติศาสตร์ ตอนสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชพระสุบินว่าพระเจ้าแผ่นดินกรุงศรีอยุธยาขับไล่ไม่ให้ตั้งเมืองหลวงที่กรุงศรีอยุธยา ดังเดิม ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ คือพระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา ดังนี้

ก็เสด็จเข้าประทับแรมอยู่ ณ พระที่นั่งทรงปืนที่เสด็จออก บรรทมอยู่คืนหนึ่งจึงทรงพระสุบินนิมิตว่า พระมหากษัตริย์แต่ก่อนมาขับไล่เสียมิให้อยู่ ครั้นรุ่งเช้าจึงตรัสเล่าพระสุบินให้ขุนนางทั้งปวงฟัง แล้วจึงดำรัสว่า เราคิดสังเวชเห็นว่าบ้านเมืองจะร้างรกเป็นป่า จะมาช่วยปฏิสังขรณ์ ทำนุบำรุงขึ้นให้บริบูรณ์ดีดังเก่า เมื่อเจ้าของเดิมท่านยังหวงแหนอยู่ เราชวนกันไปสร้างเมืองธนบุรี อยู่เกิด

(พระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา. 2548: 166)

3) ปฏิเสธเรื่องพระสติวิปลาส และถูกประหารชีวิตที่ป้อมวิชัยประสิทธิ์ เนื้อความตอนนี้นำปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ คือพระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา และจดหมายเหตุ ความทรงจำกรมหลวงนรินทรเทวี ว่าช่วยทำราชการนั้น สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเกิดพระสติวิปลาส และทำสุดถูกประหารชีวิตตัดศีรษะ ณ ป้อมวิชัยประสิทธิ์ แต่เรื่องผู้อยู่เหนือเงื่อนไข ความหลงในสงสาร จอมกษัตริย์แห่งนักรบ ดวงพระเจ้าตากไม่ถูกประหาร และ ใครฆ่าพระเจ้ากรุงธน ได้ปฏิเสธเนื้อหาดังกล่าว โดยนำเสนอเรื่องเล่าแสดงให้เห็นถึงการจัดการการสวรรคตของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเท่านั้น สามารถแบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

- ตอนติดหนี้ชาวจีน ตัวบทเรื่องเล่าได้นำเสนอว่าเนื่องจากการสร้างเมืองกรุงธนบุรีรวมถึง การการค้าซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์ต้องใช้เงินเป็นจำนวนมาก ชาวไทยจึงต้องยืมเงินชาวจีนในทุกวิถีทางทั้ง กับพ่อค้าประชาชน รวมถึงขุนนาง และฮ่องเต้ โดยนำเสนอผ่านตัวบทเรื่องเล่า ดังนี้

จีนคงเขี่ยมนำเรือสำเภาใหญ่ของนายจีนเจียม ซึ่งเคยขึ้นล่องอยู่เสมอระหว่างเมืองจีน ญวน เขมร พม่า และไทยออกจากธนบุรี เดือน ๖ ต้นเดือน พอเดือน ๙ ก็กลับมาพร้อมด้วยปืน ดาบ หอก ง้าว ทวน และเหล็กเต็ม ๔ ลำเรือ ได้ความว่ายืมเงินจากข้าราชการ พ่อค้าและพระเจ้ากรุงปักกิ่ง รวมกันได้หกหมื่นตำลึง จึงได้จัดซื้อของมาจวบครบที่ต้องการ

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็ทรงดีพระทัยที่ได้อาวุธ...

(ใครฆ่าพระเจ้าตากสิน. 2551: 79)

“เพื่อความอยู่รอดของประเทศชาตินะสิ รู้ไหมว่าเราเป็นกษัตริย์ที่อาภัพที่สุดในประวัติศาสตร์ชาติไทย ตอนเราขึ้นครองราชย์เงินในท้องพระคลังไม่มีเลย เราต้องเป็นหนี้ชาวจีนถึงหกหมื่นตำลึง ซึ่งถ้าคิดเป็นเงินสมัยนี้ก็เท่ากับสองแสนสี่หมื่นบาท สมัยก่อนเงินหกหมื่นตำลึงมีค่ามาก ถ้าเขาจะให้เราผ่อนใช้ เราก็พอจะหาผ่อนได้ แต่เนี่ยเขาคิดจะยึดประเทศเราไปเป็นของเขา เขาจึงเร่งรัดจะเอาเงินจำนวนนี้ให้ได้ เรากับสหายร่วมสาบานก็เลยต้องช่วยกันคิดว่าจะต้องแก้ปัญหาเฉพาะหน้าอย่างไร แล้วเราก็ตัดใจออกว่าการผลัดแผ่นดินเป็นการล้างหนี้ที่ดีที่สุด ท่านอย่าคิดว่าเราตั้งใจโกงเขาเนาะ เราไม่คิดจะโกง แต่ในเมื่อเขาคิดไม่ดีกับเรา เราจึงต้องใช้เล่ห์กลกับเขา อีกประการหนึ่ง ตั้งแต่เรารับกรรมฐานจากหลวงพ่อบุญพา เราก็ไม่มีแก๊ใจที่จะครองราชย์ต่อไปอีกแล้ว เราสมเพชตัวเองที่เป็นกษัตริย์ยากจนเข็ญใจ เป็นกษัตริย์พระองค์เดียวที่ไม่มีเบญจราชาภักุณภักุณท์”

(ความหลงในสงสาร. 2551: 15)

จากตัวอย่างข้างต้นนอกจากจะแสดงให้เห็นถึงการที่ชาวไทยได้ติดหนี้ชาวจีนเป็นจำนวนมากแล้ว เรื่องเล่าเหล่านี้ยังนำเสนออีกว่าจีนหวังจะยึดประเทศไทยด้วยเหตุผลของหนี้สิน ดังนั้นสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชจึงต้องวางแผนเพื่อไม่ให้เสียประเทศ

- ตอนการวางแผน ตัวบทเรื่องเล่าได้นำเสนอว่าสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชได้ทรงวางแผนกับสมเด็จพระมหาจักรพรรดิเป็นการส่วนพระองค์ ซึ่งเป็นความลับไม่มีใครล่วงรู้ ว่าพระองค์จะแก้มืดเสียพระสติ และเมื่อสมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึกกลับมาจากเขมรให้ขึ้นปราบดาภิเษก โดยนำเสนอผ่านตัวบทเรื่องเล่า ดังนี้

คราวนี้ถึงปัญหาที่ว่า จะทำอะไรให้คนจีนที่คิดจะเอาบ้านเอาเมืองนั้น เป็อนนายหมดศรัทธาในองค์พระพุทเจ้าอยู่หัว

ก็มีอยู่ทางเดียวคือต้องทำเป็นเสียพระสติ หรือสวรรคตไปเรื่องหนี้สินพัวพันจะได้หมดปัญหาไป

...

(ใคร่ฆ่าพระเจ้าตากสิน. 2551: 116)

ท่านเจ้าพระยากราบบังคมทูลว่า “ซึ่งสมเด็จพระพุทเจ้าอยู่หัวรับสั่งว่า จะพระราชทานราชสมบัติให้ฉัน คนทั้งหลายจะดิ้นนินทาได้ เพราะทงมีพระโอรสอยู่”

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรับสั่งว่า “ถ้าให้ลูกข้าเป็นเจ้าแผ่นดิน คนจีนก็รักมากอยู่เพราะไม่เยอหยิ่งถือตัว และเป็นคนใจดีด้วย แต่ก็น่ากลัวว่า เมืองแม่ของข้าจะลำบาก ลูกข้าจะกลายเป็นเจ้าแผ่นดินตุ๊กตาไป เขาไซลานให้เดินอย่างไรก็ต้องเดินอย่างนั้น ข้าเป็นหัวเมืองแม่ของข้ามาก” แล้วทรงปรึกษานัดแนะกันว่า จะให้เจ้าพระยายกทัพไปเมืองเขมรกับพระโอรสของท่าน ถ้าตีได้เมืองเขมรก็ให้โอรสของท่านครองอยู่เมืองเขมรเสียเลย จะได้ไม่ยุ่งกับเมืองไทย ส่วนทางกรุงธนให้พระยาคนหนึ่งทำเป็นว่าจับพระเจ้าแผ่นดินให้บวชเสียแล้วรักษาแผ่นดินไว้ให้เจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก คนทั้งหลายจะได้ไม่นินทาว่าเจ้าพระยาเป็นกบฏชิงราชสมบัติของท่าน ปรึกษานัดแนะกันแล้ว ท่านเจ้าพระยาก็มกราบถวายบังคมลากลับไป...

(ใคร่ฆ่าพระเจ้าตากสิน. 2551: 116-117)

“...เวลานี้เมืองเขมรเกิดจลาจล ข้าจะให้เจ้ากับเจ้าพระยาสุรสีห์น้องชายของเจ้ายกกองทัพไปปราบเมืองเขมร แล้วเวลาที่เจ้าไปก็ให้เอาลูกชายของข้าไปด้วย ถ้าตีเมืองเขมรได้เมื่อไรก็ให้ลูกชายของข้าครองเมืองนั้น แล้วข้าอยู่ทางนี้ก็จะเป็นวิกลจริต แล้วก็จะแนะให้ข้าราชการบางคนที่นี่จับข้าบวชเสียข้าก็จะทำเป็นบ้า ไม่สามารถที่จะปกครองประเทศต่อไปได้ เมื่อเจ้ามาก็ให้ทำพิธีปราบดาภิเษกเถลิงราชสมบัติเป็นพระเจ้าแผ่นดิน แล้วเนรเทศข้าไปอยู่หัวเมืองเสีย เรื่องมันก็หมดเท่านี้ เรื่องนี้ต่างๆ ก็เป็นอันว่าหมดกันไป” พระเถรเจ้าเล่าเรื่องราวของธนบุรีที่ไม่มีในประวัติศาสตร์

(ความหลงในสงสาร. 2551: 51)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นถึงแผนการผลัดเปลี่ยนอำนาจ แต่พระยาธรรมศักดิ์เกิดความโลภคิดจะปกครองกรุงธนบุรีเสียเอง จึงเกิดการสู้รบกันไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้ การเนรเทศสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชจึงไม่สามารถทำได้ จึงต้องมีการประหารพระองค์ด้วยการจัดฉาก

- ตอนสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชตัวปลอมถูกประหาร เนื่องจากความผิดพลาดของแผนการผลัดแผ่นดิน บุคคลที่เคารพรักสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชจึงยอมถูกประหารแทนพระองค์ โดยนำเสนอผ่านตัวบทเรื่องเล่า ดังนี้

บุคคลที่ถูกประหารชีวิต คือหลวงอาสาศึก เขาตายด้วยความยินดี ไม่มีอะไรจะทำความปลาบปลื้มให้แก่เขาเท่ากับที่ได้ตายแทนมหาบุรุษผู้กู้ชาติ เขาตั้งคอรับคมตายด้วยความเต็มใจ เขาตายโดยไม่รู้ว่าเขาได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าพระยา ศพของเขาได้ถูกนำไปฝังไว้ที่วัดบางยี่เรือใต้ ในขณะเดียวกันที่สำภาล่าใหญ่ พวกระองค์สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีไปยังนครศรีธรรมราช

(ใคร่ฆ่าพระเจ้ากรุงธน. 2544: 356-357)

พระยาสุริยอภัย กับ พระยาธรรมศักดิ์ บังคับให้สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชลาผนวช แล้วเอาเครื่องจองจำใส่ครบมารับโทษถึงขั้นประหาร แต่เมื่อจะประหารจริงนั้น คุณมันผู้มีความกตัญญูทเวที่ต่อองค์สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ได้ยอมอุทิศชีวิตตายแทนพระเจ้าอยู่หัว คุณมันเป็นวีรบุรุษโดยแท้!

(ใคร่ฆ่าพระเจ้าตากสิน. 2551: 124)

- ตอนเดินทางออกจากกรุงธนบุรี ตัวบทเรื่องเล่าได้นำเสนอออกเป็นสองทาง คือการเดินทางหลบหนีด้วยความช่วยเหลือของญาติพี่น้อง และอีกทางหนึ่งคือการเดินทางหลบหนีด้วยความช่วยเหลือของเหล่าองครักษ์ แต่สิ่งที่ตรงกันคือจุดมุ่งหมายปลายทางของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชคือ “เมืองนครศรีธรรมราช” โดยนำเสนอผ่านตัวบทเรื่องเล่า ดังนี้

เมื่อเพชรฆาตไปประหารชีวิตคุณมัน วีรบุรุษแทนพระพุทเจ้าอยู่หัวสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชแล้ว พระญาติสนิทก็พาพระองค์หลบซ่อนอยู่ในบ้านที่มีดซิดชั่วคราวหนึ่ง...

คุณประยงกับน้องชายไปถึงเมืองนครศรีธรรมราช ญาติมิตรทางโน้นก็พาไปดูที่ทาง ที่เขาขุนพนม ซึ่งเป็นที่ลับตาคน คงจะพอพักได้สบาย คุณประยงคิดแล้วชอบใจ จึงรีบกลับมาธนบุรี จัดจ้างเรือเป็นพาหนะออกเดินทางในเวลากลางคืน มีผู้คนติดตามเป็นทหารชั้นผู้น้อย ๓ คน เป็นหญิง ๒ คน คือคุณประยงค์คนหนึ่ง กับญาติอีกคนหนึ่ง

(ใคร่ฆ่าพระเจ้าตากสิน. 2551: 142)

พอมาถึงชายน้ำและลงเรือกันทุกคนนั้นแล้วสิ หลวงพระยาตากซึ่งนั่งอยู่ตอนกลางลำก็ได้แลเห็นภาวะทุกสิ่งทุกอย่างเปลี่ยนแปลงไปอย่างน่าอัศจรรย์ทันทีโดยตนเองมิได้คาดคิด ภิกษุ ๔ รูป ผู้จาริกมาด้วยกันกับตนเมื่อชั่วครู่นี้หายไปเสียแล้ว ทางหัวเรือมีแต่บุรุษร่างกำยำ ๒ คนนั่งเป็นฝีพายอยู่ ทางหลังอีก ๒ คน ก็ล่าส้นพอกๆกัน และทั้ง ๔ คนสวมเสื้อดำรัดข้อมือแบบชาวนา นุ่งกางเกงดำ มีผ้าขาวม้าสีตุ๋นๆ คาดเอวอยู่อย่างทะมัดทะแมง พอเบนหัวเรือออกสู่สายน้ำของปากคลอง หลวงพระยาตากก็อดทนที่จะมุ่ตามต่อไปไม่ได้

“นี่พวกเจ้าจะพาเข้าไปไหน?”

เสียงที่ถามนั้นแผ่วเครือและบอกถึงความกังวลหวั่นไหวอย่างชัดเจนอยู่ในตัว ราว ๒-๓ นาทีต่อมาก็มีเสียงตอบมาจากคนถือท้ายเบาๆ แต่ชัดถ้อยชัดคำเป็นจังหวะเรียบๆว่า

“ท่านนั่งนิ่งๆ ไปก่อน อย่าเพิ่งพูดอะไรทั้งนั้น เรากำลังอยู่ในเขตอันตราย”

(ผู้อยู่เหนือเงื่อนไข. 2549: 35)

...ซ้ำร้ายกว่านั้นก็คือ เกิดกบฏซ้อนกบฏ จนไม่รู้ว่าเป็นใคร บ้านเมืองระส่ำระสายอีกครั้งหนึ่ง เราก็ได้เพื่อนสี่คนนี้แหละพาลงเรือหนีไปนครศรีธรรมราช จากนั้นเราก็ไม่ได้พบพวกเขาอีกเลย...

(ความหลงในสงสาร. 2551: 40)

- ตอนสวรรคต เมื่อสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเดินทางมาถึงเมืองนครศรีธรรมราช พระองค์ได้ประทับอยู่ที่นั่นจนสวรรคต โดยตัวบทเรื่องเล่าได้นำเสนอมาระสุดท้ายของพระองค์ไว้หลากหลาย ดังนี้

...เมื่ออยู่นครศรีธรรมราชได้สักสองปี ก็ขอมาอยู่ที่เมืองเพชรบุรี ซึ่งเจ้าพระยามหาอำมาตย์ไม่สามารจจะขัดข้องได้ ก็ต้องเชิญเสด็จมาเพชรบุรีอย่างซ้อนเร้น แล้วให้ประทับอยู่ในถ้ำแห่งหนึ่ง มีคนเฝ้าอยู่สองคน ไม่สามารจจะให้คนอยู่ด้วยกันมากกว่านั้นได้ เพราะจะทำให้เกิดความระแวงสงสัย

การย้ายมาประทับที่เพชรบุรีนี้ เป็นการเดินเข้ามาหาเคราะห์กรรมในขั้นสุดท้าย เพราะในที่สุดก็ปิดความลับไม่อยู่ ชาวกริ้วหัวไหลออกมา เริ่มซุบซิบกันว่าผู้ที่มาอยู่ในถ้ำที่เพชรบุรีนั้นเป็นใคร ในที่สุด วันอวสานของพระองค์ก็มาถึง เวลากลางวันแสดๆ ขณะที่ทรงเจริญวิปัสสนากรรมฐานอยู่ในถ้ำ ถูกตีที่พระเศียรเบื้องหลัง ล้มคว่ำ เป็นอวสานอันแท้จริงของพระองค์

พระชนม์ชีพของวีรบุรุษกู้ชาติ ได้สุดสิ้นลงด้วยฆาตกรรม และเป็นฆาตกรรมอย่างโหดร้าย เป็นการกระทำของผู้ร้ายที่ไม่ยำเกรงแม้แต่ฟ้ากาสาวพัสดร์...

(ใครฆ่าพระเจ้ากรุงธน. 2544: 359)

ส่วนพระองค์ก็ทรงทำสมาธิและทรงอธิษฐานเพื่อถอดพระจิตทั้งพระร่าง มิใช่สวรรคต อย่างกษัตริย์ธรรมดา (ณ ที่นี้ ผู้เขียนยังเขียนอย่างท่านทรงเป็นพระมหากษัตริย์ ใช้ราชาศัพท์ เพราะท่านทรงเป็นพระภิกษุโพธิสัตว์)

สมเด็จพระภิกษุเจ้าตากสินมหาราชทรงลี้ภัยมาประทับอยู่ ณ เขาขุนพนม ๔ พรรษา เสด็จสวรรคต

พระชันษาได้ ๕๒ พระพรรษา

(ใคร่ฆ่าพระเจ้าตากสิน. 2551: 170,174)

...”ในกาลนั้นนายเข้มได้บังเกิดความเสียใจเป็นอันมาก จึงเป็นกำลังสำคัญในการนำผู้อื่นมา ประหารชีวิตแทนด้วยความเต็มใจจากบุคคลทั้งหลาย ณ ป้อมวิชัยประสิทธิ์ วันที่ ๗ เมษายน พุทธศักราช ๒๓๒๕... ครั้นพระองค์เสด็จออกจากธนบุรี จึงทรงปายพระพักตร์สู่เมื่อจันทบูร จากเมืองจันทบูรจึงทรง เสด็จทำนกออาศัยมนปาลึกหัวเมืองสระแก้วในปัจจุบัน ณ ถ้ำแห่งหนึ่ง ปัจจุบันเรียกว่า “ถ้ำเขาจันทร์”... พระองค์ได้เข้าสู่ร่มเงาพระพุทธศาสนาเป็นสมณผู้ไม่มีเรือน...

...

...ครั้นดำรงวาระจิตตั้งมั่น จึงขอสิ้นพระชนม์ชีพภายใต้ผ้ากาสาพัสดร์ มีน้ำพระทัยน้อมไปใน ฌานสมบัติ ขอเอามหากุศลกรรมที่ทรงบำเพ็ญเพียรมาแล้วนับแต่การก่อนล่วงมาทดแทนพระคุณของบิดา มารดา แล้วจึงทรงดับกายสังขารในสมาธิบัลลังก์ภายในถ้ำแห่งนี้ ขณะทรงมีพระชนมายุ ๕๖ พรรษา

(จอมกษัตริย์แห่งนักรบ. 2550: 277-288)

ตัวอย่างข้างต้นได้นำเสนอมุมมองสุดท้ายของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทั้งที่สวรรคตที่ เมืองนครศรีธรรมราช เขาขุนพนม หรือเมืองสระแก้ว แต่ที่สำคัญคือการสวรรคตของพระองค์มีความ พิเศษกว่าบุคคลธรรมดา หรือแม้กระทั่งพระมหากษัตริย์พระองค์อื่นๆ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงบุญบารมีของ พระองค์ นอกจากการนำเสนอวาระสุดท้ายของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในเนื้อหาที่ไม่ปรากฏใน หลักฐานทางประวัติศาสตร์แล้ว ยังปรากฏการนำเสนอวาระสุดท้ายของพระองค์โดยอิงเนื้อหาจาก เอกสารทางประวัติศาสตร์แต่ตั้งใจปรับเปลี่ยนเนื้อหา ดังนี้

เจ้าหน้าที่ถอดโซ่ที่ล่ามอดีตกษัตริย์ออก ให้พระองค์ทรงภูษาสีแดง ให้ทรงนั่งคุกเข่า มัดพระหัตถ์ กับพระบาท จากนั้นจึงคลุมถุงกำมะหยี่สีแดง

เพชรฆาตยกท่อนไม้จันทน์ขึ้นฟาดแรงๆ ซ้ำแล้วซ้ำเล่า จนพระวรกายไม่ขยับ และพระโลหิต เบื่อนถุงเป็นปื้นดำ ไม่มีเสียงครวญครางใดๆอีก

(ตากสินมหาราชชาตินักรบ. 2550: 436-437)

การนำเสนอวาระสุดท้ายของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชด้วยการสำเร็จโทษด้วยวิธีตาม โบราณราชประเพณี ถือว่าเป็นการตั้งใจเฉลิมพระเกียรติพระองค์ ซึ่งแท้จริงแล้ววาระสุดท้ายของ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่ปรากฏในพระราชพงศาวดารคือถูกประหารด้วยการตัดศีรษะดังที่ ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ ดังนี้

ผู้คุมและเพชรฆาตก็หามออกไปนอกพระราชวัง ถึงหน้าป้อมวิชัยประสิทธิ์ก็ประหารชีวิตตัด

ศิระเสียดึงแก่พิราลัย จึงรับสั่งให้เอาศพไปฝังไว้ ณ วัดบางยี่เรือใต้ และเจ้าตากสินขณะเมื่อสิ้นบุญถึง
ทำลายชีพนั้นอายุได้สี่สิบแปดปี

(พระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา. 2548: 230)

การสร้างเรื่องเล่าปฏิเสธเอกสารทางประวัติศาสตร์ เป็นวิธีการสร้างเรื่องเล่าชนิดหนึ่งที่ใช้
เนื้อหาในเอกสารทางประวัติศาสตร์เป็นพื้นฐาน ทั้งการปฏิเสธโดยไม่ให้เหตุผล และการปฏิเสธโดย
สร้างเรื่องเล่าชุดใหม่มาอธิบายในกรณีเรื่อง “พระสติวิปลาส” ที่เรื่องเล่าได้พยายามนำเสนอใหม่ว่า
“สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชไม่ได้มีพระสติวิปลาส” โดยเน้นให้เห็นถึงเหตุผลที่หักล้าง และความ
เป็นมาต่างๆ

3.2 การสร้างเรื่องเล่าใหม่

การสร้างเรื่องเล่าใหม่ เป็นการนำเสนอพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่อยู่
นอกเหนือขอบเขตเนื้อหาที่ถูกบันทึกไว้ในเอกสารทางประวัติศาสตร์ หรือหลักฐานอื่น โดยผู้เขียนได้
ตั้งใจสร้างพระราชประวัติของพระองค์ ดังนี้

1) ชาติกำเนิด พระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชตอนนี้ได้ปรากฏในเอกสาร
ตำนานอภินิหารบรรพบุรุษดังที่ได้เคยแสดงไว้ก่อนหน้านี้นี้ ว่าพระองค์มีชาติกำเนิดเป็นสามัญชนบิดา
เป็นชาวจีน และมารดาเป็นชาวไทย แต่สำหรับตัวบทเรื่องเล่าที่ถูกสร้างขึ้นมานี้ได้สร้างให้พระองค์
มีชาติกำเนิดที่สูงศักดิ์ คือเป็นพระโอรสของพระมหากษัตริย์ในสมัยกรุงศรีอยุธยาปรากฏในเรื่อง
ความหลงในสงสาร และ ดวงพระเจ้าตากไม่ถูกประหาร ดังนี้

พระเถระเจ้าสรูปแล้วจึงเล่าความเป็นมาของท่านว่า “เราเป็นลูกกษัตริย์พระองค์หนึ่งสมัย
อยุธยาตอนปลาย ท่านลองทายสิว่าโยมบิดาของเราคือใคร” ท่านพระครูคิดอยู่ประเดี๋ยวนึงจึงคิดว่า

“คงไม่ใช่สมเด็จพระเจ้าอู่ทองพร แล้วก็คงไม่ใช่สมเด็จพระที่นั่งสุริยามรินทร์ หรืออีกพระนาม
หนึ่งคือสมเด็จพระเจ้าเอกทัศ กษัตริย์พระองค์สุดท้ายแห่งกรุงศรีอยุธยา กระผมขอทายว่า น่าจะเป็น
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศใช่หรือไม่ขอรับ”

“ถูกแล้ว โยมมารดาของเราเป็นสนมลับๆของโยมบิดา ซึ่งเป็นกษัตริย์ลำดับที่ ๓๑ แห่ง กรุงศรี
อยุธยา ท่านทราบหรือไม่ว่าสมัยอยุธยาที่มีกษัตริย์ปกครองที่พระองค์”

...

ทั้งสมเด็จพระเจ้าอู่ทองพร และสมเด็จพระเจ้าเอกทัศก็ไม่ทรงทราบว่า เราเป็นโอรสในสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัวบรมโกศที่เกิดจากสนมลับชาวจีนชื่อไหยฮอง ซึ่งประวัติศาสตร์บันทึกไว้ว่าชื่อนางนกเอี้ยง ใน
ความเป็นจริง ไหยฮองเป็นชื่อโยมมารดา ส่วนนางนกเอี้ยงไม่มีตัวตน การที่โยมมารดาของเราไม่ได้ทราบ
ทูลให้โยมบิดาทราบ ก็เพราะเกรงจะเป็นอันตรายแก่เรา ท่านก็ทราบดี มิใช่หรือว่า ๔๑๗ ปีแห่งสมัย

อยุธยาคือโลกใหญ่เราตีๆนี่เอง มีการฆ่าแกงเพื่อแย่งชิงราชบัลลังก์ แก่งแย่งอิทธิพลกัน

(ความหลงในสงสาร. 2551: 23-25)

จากเรื่องเล่าข้างต้น ที่ถูกสร้างขึ้นได้สร้างให้สมเด็จพระเจ้าตากสินทรงเป็นพระโอรสลับของพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ สำหรับเรื่อง **ดวงพระเจ้าตากไม่ถูกประหาร** ได้สร้างชาติกำเนิดของพระองค์เป็นพระโอรสลับเช่นกัน แต่ทรงเป็นพระโอรสลับของพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระ ดังนี้

สรุปง่ายก็คือ พระองค์เอี้ยง พระองค์พลับ และพระองค์ขาวเป็นที่น้องท้องเดียวกัน หรือ ๓ ใบเถา มีพระมารดาเป็นชาวสมอปรีหรือเพชรบุรี มีพระบิดา คือ เจ้าพระบำเรอภุธร พระเจ้าหลายเธอในพะเพทราชา เดิมชื่อ นายทรงบาด สถาปนาให้เป็นเจ้า เมื่อเสด็จขึ้นครองราชย์มีฐานันดรในฐานะเชื้อพระวงศ์ชั้นสูงเทียบเท่าเจ้าฟ้า หรือเจ้าต่างกรม ดังนั้นธิดาของท่านจึงมีฐานันดรศักดิ์ เป็น “พระองค์เจ้า” มาแต่ประสูติ ซึ่งต่อมาริดาคคนโต คือ พระองค์เอี้ยง ได้ไปเป็นชายาของ เจ้าฟ้าเพชร หรือพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระ ส่วนน้องอีกสองคนคือ พระองค์พลับ และพระองค์ขาวไปเป็นชายาของเจ้าฟ้าพร หรือพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ

ต่อมาพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระทรงพระราชทานพระชายา คือพระองค์เอี้ยง ให้อยู่ในความดูแลของเจ้าพระยาจักรี บ้านโรงฆ้อง ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ที่น่าจะเกี่ยวข้องและเป็นเชื้อพระวงศ์ต่างๆ...

...

ทั้งนี้เนื่องจากในปลายรัชสมัยพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระ พระองค์ท่านเกิดไม่พอใจเจ้าฟ้าพร พระอนุชาของท่าน ไม่ทราบว่าจะเรื่องอะไรจะไม่ให้ราชสมบัติ เตรียมจะยกราชสมบัติให้พระโอรสแทน และก่อนที่จะสวรรคตทรงคาดการณ์ล่วงหน้าจะต้องเกิดสงครามกลางเมือง หรือศึกสายเลือด แย่งชิงราชสมบัติแน่นอน เพื่อความปลอดภัยของพระองค์เอี้ยง และหน่อเนื้อเชื้อพระวงศ์ที่อยู่ในพระครรภ์ จึงทรงฝากให้เจ้าพระยาจักรีซึ่งในขณะนั้นมีอายุปาเข้าไป ๗๐ กว่าปีช่วยดูแล และเพื่อความปลอดภัยอีกชั้นหนึ่ง เจ้าพระยาจักรีได้ฝากไว้กับนายไหยฮอง หรือขุนพัฒน์ที่มีฐานะความเป็นอยู่ระดับเศรษฐีดูแลอีกต่อหนึ่ง

(ดวงพระเจ้าตากไม่ถูกประหาร. 2551: 12-13)

โดยสาเหตุที่ผู้เขียนได้จินตนาการหรือนึกคิดสร้างสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชไม่ใช่สามัญชน เพราะความเจริญในหน้าที่การงานที่รุ่งเรืองของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเป็นไปอย่างรวดเร็ว ดังที่ปรากฏในเรื่อง **ดวงพระเจ้าตากไม่ถูกประหาร** ดังนี้

ถ้าพระเจ้าตากสินเป็นสามัญชนและมีบิดาเป็นจีนต่างด้าว โอกาสที่จะเข้ารับราชการใกล้ชิด เบื้องพระยุคลบาทพระเจ้าแผ่นดินตั้งแต่อายุ ๑๓ ปี ในตำแหน่งมหาดเล็กและเจริญรุ่งเรืองในหน้าที่ราชการ มียศถาบรรดาศักดิ์ถึงพระยาพานทอง เจ้าเมืองตาก ด้วยวัยเพียง ๒๗ ปี คงเป็นไปได้ยากหรือเป็นไปได้ไม่ได้เลย เพราะสังคมไทยสมัยก่อน เป็นสังคมชนชั้นศักดินาสวามิภักดิ์ มักปิดกั้นคนที่มิชาติตระกูลต่ำต้อยหรือลูกคนต่างด้าวเข้ารับราชการ ถ้ามีโอกาสหลุดรอดเข้ามาได้เพราะเจ้าขุนมูลนายซุบเลี้ยงก็

มักจะถูกกีดกัน เจริญเติบโตในหน้าที่ราชการได้ยาก

(ดวงพระเจ้าตากไม่ถูกประหาร. 2551: 12)

นอกจากเรื่องเล่าที่สร้างพระราชประวัติให้พระองค์มีชาติกำเนิดที่สูงศักดิ์แล้ว ยังมีบางเรื่องที่พระองค์ยังเป็นสามัญชนธรรมดา แต่มีเนื้อหาที่แตกต่างไปจากเดิม ปรากฏเรื่อง **จอมกษัตริย์แห่งนักรบ** ดังนี้

...บันทึกฉบับหนึ่งถูกวางไว้บนหิ้งพระ มีอักษรเขียนว่า “ถึงบัณฑิตจงผู้อันเป็นที่รักของข้า” ลำดับนั้น บัณฑิตจงผู้อยากรู้อยากเห็นไปชะงักทุกเรื่องจึงเปิดบันทึกดังกล่าวด้วยมืออันสั่นระริก มีข้อความบันทึกว่า

“วันที่ ๑ พฤษภาคม ซึ่งตรงกับวันเสาร์ ก่อนศักราชเงินหลุง ๗ ปี คือ คริสตศักราช ๑๗๒๔ หรือ พุทธศักราช ๒๒๗๑ ตรงกับรัชสมัยของพระเจ้าศิริปฐมมหาธรรมราชาธิบดี หรือพระเจ้าท้ายสระแห่งราชอาณาจักรอยุธยา

ยังมีเด็กน้อยสามัญชนถือกำเนิดบนแผ่นดินมังกร ณ ตำบลหัวฟู อำเภอเชิงให้ แห่งมณฑลซัวเถา ในปัจจุบัน โดยมีบิดามารดาเป็นชาวจีนในตำบลถิ่นฐานแห่งนั้น เพราะความยากลำบากเป็นอุปสรรคครอบครัวยุคและวงศาคณาญาติจึงอพยพจากซาเลมาอาศัยอยู่ในแผ่นดินสยามในรัชสมัยของพระเจ้าบรมโกศ และได้ปรากฏชื่อเสียงเรียงนามในภาษาไทย เมื่อปีพุทธศักราช ๒๒๗๗ อันเป็นปีที่ ๓ ในแผ่นดินพระเจ้าบรมโกศ ผู้คนจึงเข้าใจไปว่าเด็กน้อยเกิดในปีพุทธศักราช ๒๒๗๗ เหตุที่บังเกิดความสับสนระหว่างวันที่ ๑๗ เมษายน กับ วันที่ ๑ พฤษภาคม เพราะบิดามารดาบังเกิดความสับสนระหว่างวันเกิดของเด็กน้อยกับผู้เป็นพี่สาว...”

(จอมกษัตริย์แห่งนักรบ. 2550: 275)

จากการสร้างเรื่องเล่าที่นำเสนอถึงชาติกำเนิด การสร้างชาติกำเนิดของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชจากสามัญชนเปลี่ยนแปลงสู่การเป็นเชื้อพระวงศ์เป็นสิ่งที่น่าใจที่สุด เพราะเป็นการสร้างสถานภาพสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชให้สูงขึ้น

2) ความเป็นผู้มีบุญ เป็นการนำเสนอถึงการกระทำ หรือความคิดที่พิเศษกว่ามนุษย์ทั่วไป โดยเน้นให้ถึงเป็นผู้มีบุญมาจุติ หรือการบำเพ็ญบุญสร้างบารมีของพระโพธิสัตว์ ปรากฏในเรื่อง **โครฆ่าพระเจ้าตากสิน** ที่เรื่องเล่าได้นำเสนอว่าพระองค์คือพระโพธิสัตว์มาจุติเพื่อปราบทุกข์เข็ญ ดังนี้

ณ เมืองสามโคก(ปทุมธานี) อันเป็นเมืองที่มีแม่น้ำและทุ่งนาอันกว้างขวางอุดมสมบูรณ์นั้น มี

บ้านหลังใหญ่ปลูกอยู่ริมน้ำ ท่านเจ้าของบ้านสามเป็นลูกจีนในเมืองไทยชื่อท่านเจียนไฉ่ แซ่ลิ้ม ท่านเจียนไฉ่เป็นบุตรชายท่านเจียนสุนและท่านชวนจู ภรรยาท่านเป็นสตรีไทยชื่อนกเอี้ยง นางเป็นบุตรท่านผล็กกับท่านทองจิบ...

ท่านเจียนไฉ่อยู่กับท่านนกเอี้ยง ช่วยกันทำมาค้าขายอย่างมีความสุข สามปีแรกยังไม่มียุติ แต่ความอยากได้ ท่านก็ตั้งสัจจะไม่ฆ่าสัตว์และถือศีลกินเจทุกวันพระ ท่านปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอได้เก็บปีพอดี พร้อมทั้งอธิษฐานให้ลูกที่เกิดมากับท่านนั้น ให้ได้เป็นพระโพธิสัตว์เพื่อที่จะได้ช่วยเหลือบ้านเมือง...

...

ต่อมาอีก ๑๐ เดือน ท่านทั้งสองก็ได้บุตรคนแรกเป็นชายผิวขาวเนื้อละเอียดเหมือนท่านมารดา ผิวหน้าและรูปหน้าสวยผิวดำเด็กผู้ชายทั้งหลายในหมู่บ้าน ท่านตั้งนามให้บุตรชายตามฤกษ์ยาม ว่า เจียนลิน ต่อมาท่านมีบุตรชายเพิ่มขึ้นอีก ๒ คน ชื่อ เจียนชือ กับ เจียนจิ้น มีบุตรหญิง ๓ คน ท่านภรรยาตั้งชื่อให้ว่า ประยงค์ ประหยัด ประยอม (พะยอม) ทั้งสามคนนี้หน้าตาสวยผิวเนื้อละเอียด รูปร่างสมทรงเหมือนท่านมารดา

(ใคร่ฆ่าพระเจ้าตากสิน. 2551: 7-8)

ถึงแม้เรื่องเล่าข้างต้นได้นำเสนอว่าสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเป็นลูกครึ่งชาวจีนสามัญชน แต่ได้นำเสนอว่าเป็นพระโพธิสัตว์ลงมาจุติ โดยเรื่องเล่าได้บรรยายถึงพระองค์บนสวรรค์ ก่อนที่จะลงจุติในครรภ์มารดา ดังนี้

ปางนั้น	พระมหาเถียร	“เจียนลิน”
องค์พระโพธิสัตว์	ภิกษุโณ	มโนไส
สดับเพียง	สำเนียงเทพ	พริ้วไพโร
เธออ่อนวอน	ขอให้	ได้โปรดปราน

(ใคร่ฆ่าพระเจ้าตากสิน. 2551: 4)

นอกจากจะนำเสนอถึงภพชาติพระโพธิสัตว์ก่อนที่มาจุติแล้ว แม้เมื่อจะจุติลงมาแล้วเรื่องเล่าก็ยังนำเสนอว่าพระองค์มีความสัมพันธ์กับพระโพธิสัตว์อีก ปรากฏในเรื่อง **จอมกษัตริย์แห่งนักรบ** ดังนี้

ครั้นสิ้นสุตวาระพระปัญชายุทธศาสตร์การตีฝ่าวงล้อมกองทัพพม่า ณ ค่ายวัดพิชัย พระยาตากพร้อมด้วยเหล่าทหารหาญจึงหยิบเศษดินโรยบนศีรษะอธิษฐานวาระจิตขอบารมีจาก พระแม่ธรณีให้คุ้มครอง ขอคุณบิดรมารดาปกป้องจากคมหอกคมดาบ ขอพระบารมีจากพระพุทธรักษา

ทรงคุ้มครองกองทัพชาติของพระองค์ให้รอดพ้นจากเงาพญามัจจุราชในบัดนี้ ครั้นสิ้นสุตวาระอธิษฐาน

บารมีลำดับนั้น แสงบารมี ๗ สี จึงถูกประทานลงมาจากเบื้องบนเพื่อคุ้มครองกองทัพภูษาติของพระยาตากสิน อันแสงบารมี ๗ สีนั้น เป็นแสงพระบารมีของพระโพธิสัตว์ จะปรากฏเป็นแสงสว่างสีขาวเจิดจ้าสุกใส คงมีแต่พระยาตากและผู้อื่นมีจักขุอันเป็นทิพย์เท่านั้นที่สามารถมองเห็นได้ สำหรับเหล่าทหารหาญในกองทัพ คงสามารถสัมผัสได้เพียงการปรากฏของอาการขนลุกชันทั่วร่างกายเท่านั้น

(จอมกษัตริย์แห่งนักรบ. 2550: 131)

ความเป็นผู้มีบุญในพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช นอกเหนือจากความเป็นพระโพธิสัตว์แล้ว ตัวบทเรื่องเล่ายังได้นำเสนอพระจริยวัตรที่สามารถอุปมาได้ว่าพระองค์ทรงสำเร็จมรรคผลในการปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนา ปรากฏในเรื่อง **ใครฆ่าพระเจ้าตากสิน และความหลงในสงสาร** ดังนี้

ในวันรุ่งขึ้น ขณะทรงเข้าอยู่ในจุดตถุณาน เสวยสุขอยู่นั้นก็ทรงอธิษฐานถามว่า พระองค์จะเสวยราชย์อยู่ต่อไปได้หรือไม่ ถ้าหมดบุญแล้ว ใครจะเข้ามาครองราชย์แทน ความวุ่นวายของทหารทั้งสองพวกนั้นจะเป็นอย่างไร คำถามนี้พระองค์ทรงถามทีละข้อ เมื่อได้คำตอบแล้วจึงทรงถามต่อไป เมื่อทรงอธิษฐานถามแล้ว ก็ทรงปล่อยวาง ไม่ได้ยึดติดในคำถามนั้น ทำจิตใจให้ผ่องใส อยู่กับสติและปรีชาญาณ

คำตอบนั้นเป็นภาพ และเป็นเสียงจากพระหฤทัยบ้าง จากพระกรรมบ้าง ผลจากคำตอบนั้นทำให้พระองค์ทรงเปลี่ยนจากเข้า “ฉาน” เป็นยกระดับจิตใจขึ้นสู่ “ญาณ” ทันทัน

(ใครฆ่าพระเจ้าตากสิน. 2551: 90-91)

“พระยาตากปฏิบัติกรรมฐานไม่นานก็ได้ดวงตาเห็นธรรม เรารู้ว่าท่านสามารถตัดความหลงในสงสารได้ในชาตินี้ จึงมาสอน” หลวงพ่อในป่าช่วยขยายความ

“เพราะความเมตตาของหลวงพ่อ เราจึงคิดที่จะตัดขาดจากฆราวาสวิสัย และตั้งอกตั้งใจปฏิบัติ นับตั้งแต่รับกรรมฐานแล้ว เพราะสงครามภูษาติทำให้เราต้องทำลายชีวิตมนุษย์ไปเป็นจำนวนมาก เราอยากล้างบาปที่ทำกรรมที่ก่อ จึงคิดว่าการบวชจะทำให้เราได้ใช้หนี้กรรมได้มากกว่าการเป็นคฤหัสถ์ เราเคยอ่านเรื่องของสันตติอำมาตย์ ที่เคยฆ่าคนมานับพัน แต่ก็สามารถบรรลุอรหัตผลเป็นพระอรหันต์ได้ เพราะมีกัลยาณมิตรเป็นพระพุทธเจ้า เขาก็มีหลวงพ่อในป่าเป็นกัลยาณมิตร น่าจะตัดบาปกรรมลงได้บ้าง หรือหากสำเร็จเป็นพระอรหันต์ก็จะตัดบาปกรรมได้โดยสิ้นเชิง เมื่อพิจารณาอย่างนี้แล้ว จึงให้สหายไปเชิญสหายของเรามาพบ”

(ความหลงในสงสาร. 2551: 41)

จากการสร้างเรื่องเล่าที่นำเสนอถึงความเป็นผู้มีบุญ เป็นการสร้างให้สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชมีความพิเศษกว่ามนุษย์ทั่วไป ทั้งในด้านการกระทำ และด้านจิตใจ ในเรื่องความกล้าหาญ ความเสียสละ ความสุจริตยุติธรรม ด้วยเหตุนี้พระองค์จึงส่งผลต่อความหมายที่สร้างความชอบธรรมในการเป็นพระมหากษัตริย์

3) เกร็ดพระราชประวัติ เป็นการนำเสนอในเรื่องทั่วไปที่สอดแทรกอยู่ในพระราชประวัติ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่นอกเหนือจากข้างต้น ยกตัวอย่างเรื่อง **ความหลงในสงสาร** และ **จอมกษัตริย์แห่งนักรบ** ที่ได้นำเสนอเกร็ดพระราชประวัติที่ผู้เขียนได้จินตนาการและสอดแทรกไว้ในด้านการศึกสงคราม เช่น การสร้างพระยอดธงเพื่อเป็นขวัญกำลังใจของเหล่าทหาร หรือการที่พระองค์พบดาบวิเศษในถ้ำแห่งหนึ่ง ดังนี้

“ตกลงเราจะเล่าให้ฟังท่านไม่ต้องเถียงกันให้เสียเวลา ประวัติศาสตร์บันทึกเหตุการณ์ตอนเรากู้ชาติตรงกับความเป็นจริง เพียงแต่มีบางเรื่องที่ไม่ได้บันทึกไว้ อย่างเรื่องที่เราตีเมืองจันทบุรี ประวัติศาสตร์บันทึกเพียงว่า เราสั่งให้ทหารทุบหม้อข้าวหม้อแกงทิ้ง ความจริงเราทำมากกว่านั้น คือหลังจากตีเมืองจันทบุรีได้แล้วเราก็มายึดเมืองว่า สงครามกู้ชาติต่อไปนี้จะต้องหนักหนาสาหัสและยืดเยื้อ จึงให้สร้างพระยอดธงแบบศรีอยุธยาขึ้น แล้วนิมนต์พระเถระทั้งหลายมาสวดบทพาหุง-มหากาบรรจุไว้ในองค์พระ เรายังก็เจริญรอยตามสมเด็จพระนเรศวรมหาราชด้วยการเจริญบทพาหุง-มหากา หรือในปัจจุบันเป็นที่รู้จักในนามบทถวายพระพรพาหุง-มหากามีอานุภาพมาก เพราะว่าด้วยชัยชนะของพระพุทธองค์ที่ทรงชนะพญาวัตตีमार อาฬวกยักษ์ ช้างนาฟ้าศิริ องคูลิมาล นางฉิมจมาณวิกา สัจจนิกครณ์ นั้นไปนั้นทนาคราช และทำวพกาพรหม เพราะอานุภาพแห่งการสวดพาหุง-มหากา สมเด็จพระนเรศวรจึงทรงชนะสงครามทุกครั้งไม่เคยแพ้ใคร เรายังก็ได้รับอานิสงส์แห่งการสวด คือเรากู้ชาติได้สำเร็จ”

(ความหลงในสงสาร. 2551: 25-26)

พายุฝนยังคงกระหน่ำทั่วบริเวณถ้ำถ้ำเขาปราสาท อัสนีบาตรยังคงบันลือสีหนาทบนท้องฟ้า เป็นระยะ ครั้นประกายแสงอันเจิดจ้าของอัสนีบาตรกระทบผิวโลหะ ลำดับนั้น “พระแสงคู่ พระบารมี” จึงปรากฏให้เห็นท่ามกลางพายุฝนกระหน่ำ ณ บริเวณพื้นถ้ำเขาปราสาทที่ซึ่งพญามังกรได้อาศัยเป็นที่หลบภัย หลังจากความพ่ายแพ้ในศึกจันทบูร ครั้นพระหัตถ์สัมผัสพระแสงดาบพระโลมาก็ปรากฏขึ้นไปทั่วพระวรกาย ซึ่งพระองค์ทรงประจักษ์แจ้งด้วยพระบารมีญาณแห่งพระองค์แล้วว่า “นี่คือพระแสงดาบคู่พระบารมีอันเบื่องบนได้ประทานลงมาแต่พระองค์เพื่อกอบกู้แผ่นดินและพระพุทธศาสนาสืบไป”

(จอมกษัตริย์แห่งนักรบ. 2550: 91-92)

ตัวอย่างข้างต้นนั้นเป็นเรื่องเล่าที่นำเสนอเกร็ดพระราชประวัติในด้านการศึกสงคราม สำหรับเกร็ดพระราชประวัติด้านส่วนพระองค์ ได้ถูกสร้างเรื่องเล่าเช่นกันในเรื่อง **ตากสินมหาราชชาตินักรบ** ถึงการแต่งงานครั้งแรกที่ภรรยาเสียชีวิตไว้ ดังนี้

สินธอนใจ

“ข้าก็เหมือนกัน ข้าก็กำลังจะแต่งงาน ที่จริงคือแต่งงานใหม่ เจ้าไม่รู้จัก เพราะข้าไม่เคยพูดถึง ตอนนั้นข้าอายุสิบหกปี หล่อนอายุสิบสี่ หล่อนตายในปีถัดไป ตายทั้งกลม ครอบครัวของหล่อนหาว่าข้าเป็นตัวช่วย เพราะข้าเป็นลูกครึ่ง เจ้าก็รู้ว่า ชาวสยามเกลียดพวกเลือดผสม และมักมีการเล่าขานกันว่า วิญญาณผู้หญิงที่คลอดลูกตายจะมาหลอกหลอนภรรยาคนต่อไป ข้าจึงหาเมียใหม่ได้ยาก ในที่สุด เจ้าพระยาจักรีผู้อุปการะข้าก็หาคู่ให้ได้ในครอบครัวชาวจีนที่นครราชสีมาซึ่งยินยอมรับข้า ลูกสาวของเขาคงหน้าตาหน้าเกลียดเต็มที”

(ตากสินมหาราชชาตินักรบ. 2550: 20)

นอกจากเรื่องเล่าที่เน้นการกล่าวถึงพระราชประวัติของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชโดยตรงแล้ว ในเรื่อง **ฟ้าใหม่** ผู้เขียนยังเพิ่มเติมเรื่องเล่าด้วยการกล่าวถึงศุภนิมิตต่างๆที่มีความเกี่ยวพันกับพระราชประวัติ ดังนี้

“ออเจ้าว่าชอบ เป็นมงคลแก่ฤกษ์ยามตราของเรา ออเจ้าดูนั่นสิชอบกลอยู่”

องค์ท่านชี้พระแสงไปชอบฟ้าเบื้องหน้า เมฆสองกลุ่มทำท่าชอบกลค่อยเคลื่อนเข้ามาใกล้แล้วกระจายรูปลงเป็นจระเข้สองตัว หางร้ายไปจรดขอบฟ้าตัวละข้าง หัวสิมาชุมนุมกันน่าอัศจรรย์แก่ใจยิ่งนัก องค์ท่านตบหัวตักด้วยโสมนัส ตรัสบอกแก่บรรดาผู้ร่วมชนมชีพ แสนผู้กระหย่งอยู่ท้ายแม่นางศรีบุญศรีก็ได้ยินเป็นที่ปีติโสมนัสนักด้วย

“ลูกพ่อทั้งหลายเอ๋ย เราไม่อดแล้ว เราคืนสู่คู่ข้าวอุ่นน้ำ อุทองของเราแล้ว นั่นลูกพ่อทั้งหลายจงดูให้แม่น ดูไว้นะลูกพ่อทั้งหลาย เมฆมาชุมนุมกันเป็นเหราคู่ ศีรษะชุมนุมกันเรียวดวงมาหาเบื้องหน้ากระนี้ เป็นนิมิตมงคล...”

(ฟ้าใหม่. 2537: 1110)

จากเรื่องเล่าข้างต้นผู้เขียนได้จินตนาการเหตุการณ์อันเป็นศุภนิมิต คือเมฆบนท้องฟ้ามีลักษณะเป็นรูปจระเข้คู่อันเป็นเวลาที่กองทัพของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเดินทางมาถึงกรุงศรีอยุธยาหลังจากที่ขับไล่เหล่าทหารพม่าได้เรียบร้อยแล้ว

การสร้างเรื่องเล่าด้วยวิธีการสร้างเรื่องเล่าใหม่ เป็นวิธีหนึ่งที่สำคัญที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในหลายเรื่อง อาทิ เรื่องชาติกำเนิด และความเป็นผู้มีบุญ เป็นการสร้างสถานภาพของพระองค์ให้ยิ่งใหญ่ไปกว่าเนื้อหาที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์

จากการศึกษาการประกอบสร้างเรื่องเล่าพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชพบว่า เรื่องเล่าแต่ละเรื่องได้ใช้หลักฐาน และวิธีการประกอบสร้าง โดยแบ่งเหตุการณ์ที่สำคัญ 10 ตอน (ดูตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการประกอบสร้างเรื่องเล่ากับหลักฐานทางประวัติศาสตร์) คือ

1. ตอนสถานการณ์ช่วงปลายกรุงศรีอยุธยาที่แสดงถึงความระส่ำระสายของกรุงศรีอยุธยา การห้ามยิงปืนใหญ่ก่อนได้รับอนุญาต จนถึงตอนสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชฝ่าทัพออกจากค่าย วัดพิชัยไปหัวเมืองตะวันออก
  2. ตอนชาติกำเนิดของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่แสดงถึงความเป็นสามัญชนเชื้อสายจีนมีบิดาคือนายไทยยongซึ่งเป็นนายอากรบ่อนเบี้ยและมารดาคือนางนกเอี้ยง
  3. ตอนอภินิหารที่แสดงถึงบุญบารมีของสมเด็จพระเจ้าตากสินในวัยเยาว์ เช่น มีงูขดรอบพระองค์ การถูกทำโทษผูกไว้ที่เสาทำน้ำโดยไม่ได้รับอันตรายรวมถึงการทำนายของซินแส
  4. ตอนเข้าตีเมืองจันทบุรีด้วยการสั่งให้ทหารทุบหม้อข้าวหม้อแกงทิ้งให้สิ้นที่แสดงถึงความเด็ดเดี่ยวหาญหาญของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช
  5. ตอนปราบก๊กต่างๆรวมถึงขับไล่พม่าเพื่อรวบรวมแผ่นดินซึ่งเป็นการทำศึกหลายวาระ เช่น ศึกเชียงใหม่ ศึกพิษณุโลก ศึกเมืองนครฯ ศึกค่ายบางแก้ว เป็นต้น
  6. ตอนศึกอะแซหุ่นกี้ขอตัวเจ้าพระยาจักรีและอะแซหุ่นกี้มีคำพยากรณ์ถึงเจ้าพระยาจักรีว่าจะได้เป็นกษัตริย์ต่อไป
  7. ตอนสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชพระราชทานยศเจ้าพระยาจักรีเป็นสมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึกด้วยความพอพระราชหฤทัย
  8. ตอนช่วงปลายรัชกาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช พระองค์มีพระสติวิปลาสหรือมีความดูร้าย เช่น การตรัสถามถึงการไหว้ฆราวาสที่เป็นโสดาบัน ตลอดจนถึงการสร้างความทุกข์ร้อนต่ออาณาประชาราษฎร์
  9. ตอนชำระโทษสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช พระองค์พ้นจากการเป็นพระมหากษัตริย์และขอพูดกับผู้สำเร็จราชการสัก 2-3 คำ แต่สมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึกโบกมือไม่ให้พบ
  10. ตอนประหารชีวิตสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชด้วยวิธีตัดศีรษะที่ป้อมวิชัยประสิทธิ์
- นำมาแสดงเป็นตารางเพื่อให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการประกอบสร้างเรื่องเล่าพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และการเลือกหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในเหตุการณ์พระราชประวัติทั้ง 10 ตอน ดังนี้

ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการประกอบสร้างเรื่องเล่ากับหลักฐานทางประวัติศาสตร์

ชื่อเรื่องเล่า	ตอนที่ 1	ตอนที่ 2	ตอนที่ 3	ตอนที่ 4	ตอนที่ 5	ตอนที่ 6	ตอนที่ 7	ตอนที่ 8	ตอนที่ 9	ตอนที่ 10
1.พระเจ้ากรุงธน	เรียบเรียงใหม่ พระราชพงศาวดาร (พระราชหัตถเลขา)	เรียบเรียงใหม่ ตำนาน อภินิหารบรรพบุรุษ	X	เรียบเรียงใหม่ พระราชพงศาวดาร (พระราชหัตถเลขา)	เรียบเรียงใหม่ พระราชพงศาวดาร (พระราชหัตถเลขา)	ตีความใหม่ พระราชพงศาวดาร (พระราชหัตถเลขา)	ตีความใหม่ พระราชพงศาวดาร (พระราชหัตถเลขา)	เรียบเรียงใหม่ จดหมายเหตุกรม หลวงนรินทรเทวี, พระราชพงศาวดาร (พระราชหัตถเลขา)	X	X
2.ใครฆ่าพระเจ้ากรุงธน	เรียบเรียงใหม่ พระราชพงศาวดาร (พระราชหัตถเลขา)	เรียบเรียงใหม่ ตำนาน อภินิหารบรรพบุรุษ	X	X	เรียบเรียงใหม่ พระราชพงศาวดาร (พระราชหัตถเลขา)	ตีความใหม่ พระราชพงศาวดาร (พระราชหัตถเลขา)	ตีความใหม่ พระราชพงศาวดาร (พระราชหัตถเลขา)	เรียบเรียงใหม่ จดหมายเหตุกรม หลวงนรินทรเทวี	เรียบเรียงใหม่ พระราชพงศาวดาร (พระราชหัตถเลขา)	สร้างใหม่
3.สามกรุง	เรียบเรียงใหม่ พระราชพงศาวดาร (พระราชหัตถเลขา)	X	เรียบเรียงใหม่ ตำนานอภินิหาร บรรพบุรุษ	เรียบเรียงใหม่ พระราชพงศาวดาร (พระราชหัตถเลขา)	เรียบเรียงใหม่ พระราชพงศาวดาร (พระราชหัตถเลขา)	เรียบเรียงใหม่ พระราชพงศาวดาร (พระราชหัตถเลขา)	X	เรียบเรียงใหม่ พระราชพงศาวดาร (พระราชหัตถเลขา)	เรียบเรียงใหม่ จดหมายเหตุกรม หลวงนรินทรเทวี	X

ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการประกอบสร้างเรื่องเล่ากับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ (ต่อ)

ชื่อเรื่องเล่า	ตอนที่ 1	ตอนที่ 2	ตอนที่ 3	ตอนที่ 4	ตอนที่ 5	ตอนที่ 6	ตอนที่ 7	ตอนที่ 8	ตอนที่ 9	ตอนที่ 10
4.ใครฆ่าพระเจ้าตากสิน	เรียบเรียงใหม่ พระราชพงศาวดาร (พระราชหัตถเลขา)	สร้างใหม่	X	เรียบเรียงใหม่ พระราชพงศาวดาร (พระราชหัตถเลขา)	เรียบเรียงใหม่ พระราชพงศาวดาร (พระราชหัตถเลขา)	ตีความใหม่ พระราชพงศาวดาร (พระราชหัตถเลขา)	X	ตีความใหม่ พระราชพงศาวดาร (พระราชหัตถเลขา)	X	สร้างใหม่
5.ฟ้าใหม่	เรียบเรียงใหม่ พระราชพงศาวดาร (พระราชหัตถเลขา)	เรียบเรียงใหม่ ตำนาน อภินิหารบรรพบุรุษ	ปรับแต่งข้อมูล ตำนานอภินิหาร บรรพบุรุษ	เรียบเรียงใหม่ พระราชพงศาวดาร (พระราชหัตถเลขา)	เรียบเรียงใหม่, ตีความใหม่ พระราชพงศาวดาร (พระราชหัตถเลขา)	ตีความใหม่ พระราชพงศาวดาร (พระราชหัตถเลขา)	X	คัดลอก, เรียบเรียงใหม่ จดหมายเหตุกรม หลวงนรินทรเทวี	X	X
6.พระเจ้าตากสินกู้ชาติ	เรียบเรียงใหม่ พระราชพงศาวดาร (พระราชหัตถเลขา)	เรียบเรียงใหม่ ตำนาน อภินิหารบรรพบุรุษ	X	เรียบเรียงใหม่ พระราชพงศาวดาร (พระราชหัตถเลขา)	X	X	X	X	X	X

ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการประกอบสร้างเรื่องเล่ากับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ (ต่อ)

ชื่อเรื่องเล่า	ตอนที่ 1	ตอนที่ 2	ตอนที่ 3	ตอนที่ 4	ตอนที่ 5	ตอนที่ 6	ตอนที่ 7	ตอนที่ 8	ตอนที่ 9	ตอนที่ 10
7.แผ่นดินพระเจ้าตาก	เรียบเรียงใหม่ พระราชพงศาวดาร (พระราชหัตถเลขา)	เรียบเรียงใหม่ ตำนานอภินิหาร บรรพบุรุษ	X	คัดลอก พระราชพงศาวดาร (พระราชหัตถเลขา)	คัดลอก, เรียบเรียงใหม่ จดหมายเหตุ หลวงนรินทรเทวี, พระราชพงศาวดาร (พระราชหัตถเลขา)	คัดลอก พระราชพงศาวดาร (พระราชหัตถเลขา)	X	คัดลอก จดหมายเหตุ หลวงนรินทรเทวี, จดหมายเหตุ ฝรั่งเศษ, พระราชพงศาวดาร (พระราชหัตถเลขา)	คัดลอก พระราชพงศาวดาร (พระราชหัตถเลขา)	คัดลอก พระราชพงศาวดาร (พระราชหัตถเลขา)
8.ผู้อยู่เหนือเงื่อนไผ่	X	เรียบเรียงใหม่ ตำนานอภินิหาร บรรพบุรุษ	X	X	X	ตีความใหม่ พระราชพงศาวดาร (พระราชหัตถเลขา)	ตีความใหม่ พระราชพงศาวดาร (พระราชหัตถเลขา)	เรียบเรียงใหม่ พระราชพงศาวดาร (พระราชหัตถเลขา)	เรียบเรียงใหม่ พระราชพงศาวดาร (พระราชหัตถเลขา)	สร้างใหม่

ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการประกอบสร้างเรื่องเล่ากับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ (ต่อ)

ชื่อเรื่องเล่า	ตอนที่ 1	ตอนที่ 2	ตอนที่ 3	ตอนที่ 4	ตอนที่ 5	ตอนที่ 6	ตอนที่ 7	ตอนที่ 8	ตอนที่ 9	ตอนที่ 10
9.ตากลินมหาราช	เรียบเรียงใหม่ พระราชพงศาวดาร (พระราชหัตถเลขา)	เรียบเรียงใหม่ ตำนานอภินิหาร บรรพบุรุษ	X	เรียบเรียงใหม่ พระราชพงศาวดาร (พระราชหัตถเลขา)	เรียบเรียงใหม่ พระราชพงศาวดาร (พระราชหัตถเลขา)	X	X	X	X	X
10.ตากลินมหาราชชาติ นักรบ	เรียบเรียงใหม่ พระราชพงศาวดาร (พระราชหัตถเลขา)	เรียบเรียงใหม่ ตำนานอภินิหาร บรรพบุรุษ	ตีความใหม่ , ตีความใหม่ ตำนาน อภินิหารบรรพ บุรุษ	เรียบเรียงใหม่ พระราชพงศาวดาร (พระราชหัตถเลขา)	เรียบเรียงใหม่, ปรับแต่งข้อมูล พระราชพงศาวดาร (พระราชหัตถเลขา)	X	ตีความใหม่ พระราชพงศาวดาร (พระราชหัตถเลขา)	เรียบเรียงใหม่ จดหมายขกรม หลวงวรินทร์ทเวที	ตีความใหม่ พระราชพงศาวดาร (พระราชหัตถเลขา)	สร้างใหม่
11.ความหลงใน สงสาร	เรียบเรียงใหม่ พระราชพงศาวดาร (พระราชหัตถเลขา)	สร้างใหม่	เรียบเรียงใหม่ ตำนาน อภินิหารบรรพ บุรุษ	เรียบเรียงใหม่ พระราชพงศาวดาร (พระราชหัตถเลขา)	เรียบเรียงใหม่ พระราชพงศาวดาร (พระราชหัตถเลขา)	ตีความใหม่ พระราชพงศาวดาร (พระราชหัตถเลขา)	X	ตีความใหม่ พระราชพงศาวดาร (พระราชหัตถเลขา)	X	สร้างใหม่

ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการประกอบสร้างเรื่องเล่ากับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ (ต่อ)

ชื่อเรื่องเล่า	ตอนที่ 1	ตอนที่ 2	ตอนที่ 3	ตอนที่ 4	ตอนที่ 5	ตอนที่ 6	ตอนที่ 7	ตอนที่ 8	ตอนที่ 9	ตอนที่ 10
12.ตามรอย เลือดพระเจ้า ตาก	เรียบเรียงใหม่ พระราชพงศาวดาร (พระราช ราชหัตถเลขา)	เรียบเรียงใหม่ ตำนาน อภินิหารบรรพ บุรุษ	X	เรียบเรียงใหม่ พระราชพงศาวดาร (พระ ราชหัตถเลขา)	เรียบเรียงใหม่ หนังสือไทยรบ พม่า, พระราชพงศาวดาร (พระราชหัตถ เลขา)	คัดลอก พระราชพงศาวดาร (พระราชหัตถ เลขา)	X	เรียบเรียงใหม่ พระราชพงศาวดาร (พระ ราชหัตถเลขา)	คัดลอก พระราชพงศาวดาร (พระ ราชหัตถเลขา)	คัดลอก พระราชพงศาวดาร (พระราชหัตถ เลขา)
13.พระเจ้าตาก ขลิบพระขนมที่ เมืองนคร	เรียบเรียงใหม่ พระราชพงศาวดาร (พระ ราชหัตถเลขา)	เรียบเรียงใหม่ ตำนาน อภินิหารบรรพ บุรุษ	X	เรียบเรียงใหม่ พระราชพงศาวดาร (พระ ราชหัตถเลขา)	เรียบเรียงใหม่ พระราชพงศาวดาร (พระราชหัตถ เลขา)	X	X	X	X	สร้างใหม่

ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการประกอบสร้างเรื่องเล่ากับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ (ต่อ)

ชื่อเรื่องเล่า	ตอนที่ 1	ตอนที่ 2	ตอนที่ 3	ตอนที่ 4	ตอนที่ 5	ตอนที่ 6	ตอนที่ 7	ตอนที่ 8	ตอนที่ 9	ตอนที่ 10	
14.จอมกษัตริย์ แห่งนักรบ	เรียบเรียงใหม่ พระราชพงศาวดาร (พระราช ราชหัตถเลขา)	สร้างใหม่	ปรับแต่ง ข้อมูล ตำนาน อภินิหาร บรรพบุรุษ	เรียบเรียงใหม่ พระราชพงศาวดาร (พระ ราชหัตถเลขา)	เรียบเรียงใหม่ พระราชพงศาวดาร (พระราชหัตถ เลขา)		X	X	X	X	สร้างใหม่
15.ดวงพระเจ้า ตากไม่ถูก ประหาร	เรียบเรียงใหม่ พระราชพงศาวดาร (พระ ราชหัตถเลขา)	สร้างใหม่	เรียบเรียง ใหม่ ตำนาน อภินิหาร บรรพบุรุษ	X	เรียบเรียงใหม่ พระราชพงศาวดาร (พระราชหัตถ เลขา)		X	X	สร้างใหม่	X	สร้างใหม่

จากตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการประกอบสร้างเรื่องเล่ากับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่นำมาใช้ประกอบสร้างมีข้อสังเกตว่า **ประเภทของวรรณกรรมมีผลต่อวิธีการประกอบสร้าง** กล่าวคือวรรณกรรมพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทุกประเภทใช้วิธีการประกอบสร้างด้วยวิธีเรียบเรียงใหม่เป็นพื้นฐาน และสอดแทรกวิธีการประกอบสร้างวิธีอื่นๆ ตามประเภทของวรรณกรรม ดังนี้

- วรรณกรรมบันเทิงคดีที่เป็นนวนิยาย ได้แก่ เรื่องฟ้าใหม่ พระเจ้าตากสินกู่ชาติ ผู้อยู่เหนือเงื่อนไข ตากสินมหาราช ตากสินมหาราชชาตินักรบ ความหลงในสงสาร และจอมกษัตริย์แห่งนักรบ เรื่องสั้น ได้แก่ ใครฆ่าพระเจ้ากรุงธน และบทละคร ได้แก่ พระเจ้ากรุงธนบุรี ใช้วิธีการประกอบสร้างด้วยวิธีการเรียบเรียงใหม่ การปรับแต่งข้อมูล และการสร้างใหม่ทั้งนี้เพื่อเป็นการปรับเนื้อหาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของวรรณกรรมประเภทบันเทิงคดีคือให้สาระสำคัญคือความสนุกสนานชวนติดตาม

- วรรณกรรมที่มุ่งเน้นสาระเป็นสำคัญนำเสนอข้อเท็จจริงตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ได้แก่ เรื่องแผ่นดินพระเจ้าตาก และตามรอยเลือดพระเจ้าตาก ใช้วิธีการประกอบสร้างด้วยการคัดลอกจากเอกสารทางประวัติศาสตร์โดยตรงทั้งที่อ้างอิง และไม่อ้างอิงชื่อเอกสารทางประวัติศาสตร์

- วรรณกรรมที่มุ่งเสนอมุมมองใหม่ในพระราชประวัติของพระองค์ ได้แก่ เรื่องใครฆ่าพระเจ้าตากสิน พระเจ้าตากฯ ลี้พระชนม์ที่เมืองนคร และดวงพระเจ้าตากไม่ถูกประหาร ใช้วิธีการประกอบสร้างด้วยวิธีการตีความใหม่ และสร้างใหม่

- วรรณกรรมประเภทร้อยกรอง ได้แก่ กวีวิจารณ์เรื่องสามกรุง แม้การประกอบสร้างจะมุ่งเน้นนำเสนอข้อเท็จจริงตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ แต่ด้วยข้อจำกัดทางรูปแบบคำประพันธ์จึงไม่สามารถใช้วิธีการคัดลอกได้

อาจกล่าวได้ว่าวิธีการประกอบสร้างเรื่องเล่าพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชด้วยวิธีการเรียบเรียงใหม่ การปรับแต่งข้อมูล การตีความใหม่ และการสร้างใหม่จึงเป็นวิธีที่สามารถใช้ได้กว้างกว่าการประกอบสร้างด้วยการคัดลอกเพราะมีข้อจำกัดเรื่องเนื้อหาของวรรณกรรมที่มุ่งนำเสนอข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์มากกว่าการมุ่งเน้นด้านความบันเทิง และข้อจำกัดเรื่องรูปแบบของคำประพันธ์ร้อยกรองที่ไม่อาจใช้วิธีการคัดลอก

การเลือกใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์ในการประกอบสร้างเรื่องเล่ามีความสัมพันธ์ต่อเรื่องราวและเหตุการณ์ต่างๆ ในช่วงพระชนม์ชีพของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชอันจะเห็นได้จากการคัดลอกหรืออ้างอิงเอกสารทางประวัติศาสตร์เพื่อต้องการแสดงให้เห็นถึงข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในเอกสารประวัติศาสตร์ ได้แก่ เรื่องชาติกำเนิดเชื้อสายจีน ความเชี่ยวชาญด้านการรบจนสามารถกอบกู้เอกราชได้สำเร็จต่อมาเกิดพระสติวิปลาส และถูกประหารชีวิตด้วยการตัดศีรษะในที่สุด การเลือกใช้ข้อมูลเอกสารทางประวัติศาสตร์มีข้อสังเกตต่อไปนี้

- พระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา เป็นข้อมูลจากเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่ถูกนำมาอ้างอิงและสร้างเรื่องเล่ามากที่สุดตั้งแต่เหตุการณ์ในสมัยปลายกรุงศรีอยุธยาเรื่อยมาในรัชสมัยของพระองค์และการถูกประหารชีวิตที่ป้อมวิชัยประสิทธิ์ในที่สุด
- จดหมายเหตุชาวต่างชาติ (จดหมายเหตุบาทหลวงฝรั่งเศส) และจดหมายเหตุความทรงจำกรมหลวงนรินทรเทวีถูกนำมาอ้างอิงและสร้างเรื่องเล่าที่มีเนื้อหาที่แสดงรายละเอียดของความดูร้ายและเรื่องพระสติวิปลาสของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช
- ตำนานอภินิหารบรรพบุรุษถูกนำมาอ้างอิงและสร้างเรื่องเล่าในเนื้อหาช่วงพระราชกำเนิดและพระราชประวัติวัยเยาว์ที่มีความเกี่ยวข้องกับอภินิหารต่างๆ

พระราชประวัติในส่วนที่ถูกประหารชีวิตด้วยการตัดศีรษะเป็นส่วนที่มีการเปลี่ยนแปลงจากหลักฐานข้อมูลทางประวัติศาสตร์มากที่สุด เหตุการณ์ที่ลดทอนพระเกียรติยศของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชโดยเฉพาะเหตุการณ์ที่ถูกประหารชีวิตด้วยการตัดศีรษะที่ป้อมวิชัยประสิทธิ์ตามที่ได้บันทึกไว้ในพระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขาอันเป็นเรื่องเล่าที่สร้างขึ้นสมัยก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง แต่สมัยหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองพบว่าเรื่องเล่าที่นำมาศึกษาทั้ง 15 เรื่องนี้มีเพียงเรื่องเล่า 2 เรื่องเท่านั้นที่ยังคงนำเสนอถึงการถูกประหารชีวิตอันเป็นข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ด้วยวิธีการประกอบสร้างเรื่องเล่าด้วยการคัดลอก ได้แก่ เรื่องแผ่นดินพระเจ้าตาก และตามรอยเลือดพระเจ้าตาก แต่เรื่องตามรอยเลือดพระเจ้าตาก ผู้เขียนเลือกที่จะไม่กล่าวถึงวิธีการประหารชีวิต ส่วนเรื่องเล่าอีก 8 เรื่อง ได้แก่ เรื่องใครฆ่าพระเจ้ากรุงธน ใครฆ่าพระเจ้าตากสิน ผู้ยู่เหนือเงื่อนไข ตากสินมหาราชชาตินักรบ ความหลงในสงสาร พระเจ้าตากฯสิ้นพระชนม์ที่เมืองนครจอมกษัตริย์แห่งนักรบ และดวงพระเจ้าตากไม่ถูกประหารที่ใช้วิธีการประกอบสร้างเรื่องเล่าด้วยการสร้างใหม่ที่มีเนื้อหาแตกต่างรวมถึงปฏิเสธการถูกประหารชีวิตของพระองค์ตามที่ปรากฏในพระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา และเรื่องเล่าอีก 5 เรื่อง ได้แก่ เรื่องพระเจ้ากรุงธน สามกรุง ฟ้าใหม่พระเจ้าตากสินกู้ชาติ และตากสินมหาราช ผู้เขียนเลือกที่จะไม่นำเสนอเหตุการณ์นั้น

อาจกล่าวได้ว่าเหตุการณ์การประหารชีวิตสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชด้วยการตัดศีรษะจึงปรากฏในเรื่องเล่าเพียงเรื่องเดียวเท่านั้นที่ยังคงสืบทอดวาทกรรมดั้งเดิมตามที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ แสดงให้เห็นว่าสมัยหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองมีปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในเรื่องเล่าพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชคือการปฏิเสธพระราชประวัติที่ลดทอนพระเกียรติยศและสร้างเรื่องเล่าขึ้นมาใหม่

ผลการศึกษาวิจัยการประกอบสร้างเรื่องเล่าพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ยังพบว่าเนื้อหาที่ถูกนำเสนอผ่านเรื่องเล่าในการประกอบสร้างแบบต่างๆ นั้น เรื่องเล่าพระราชประวัติ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชส่วนใหญ่ได้นำเสนอถึงความกล้าหาญเชี่ยวชาญด้านการรบของ พระองค์ ที่สำคัญคือการปฏิเสธการเสียพระสติ และการถูประหารชีวิต อีกทั้งยังนำเสนอถึงวาระ สิ้นสุดท้ายของพระองค์ที่พิเศษกว่ามนุษย์ทั่วไป หรืออาจกล่าวได้ว่าพิเศษเหนือกว่าการสวรรคตของ พระมหากษัตริย์ทุกพระองค์

บทที่ 4

วิเคราะห์การประกอบสร้างความหมาย “สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช”

เรื่องเล่าพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชถูกนำเสนอครั้งแรกในพระราชพงศาวดารที่ถูกชำระขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช และถูกผลิตซ้ำเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ด้วยการคัดลอก ตัดทอน ตอกย้ำ หรือเพิ่มเติมตามจินตนาการของผู้เขียน ทำให้ความหมายของ “สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช” เปลี่ยนแปลงไปตามปัจจัยต่างๆ โดยเฉพาะด้านการเมืองการปกครอง ที่พยายามสร้างความหมายของ “สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช” เพื่อเป็นเครื่องมือหนึ่งในการปกครองของอำนาจรัฐตั้งที่หลวงวิจิตรวาทการได้สร้างคำนิยาม “ชาติไทย” ให้มีความหมายครอบคลุมคนชาติต่างๆ ในแหลมทอง โดยอาศัยสื่อเช่นการละคร (สายชล สัตยานุรักษ์. 2545: 63) ส่วนใหญ่มีเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ เช่น บทละครเรื่องพระเจ้ากรุงธน เป็นต้น

นับได้ว่าเรื่องเล่าพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ผู้เขียนได้ประกอบสร้างความหมายอันหมายถึง การได้ เลือกรวมแง่มุม พระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และเลือกรวบรวมหลักฐานทางประวัติศาสตร์หรือหลักฐานอ้างอิงผนวกกับจินตนาการแล้วนำมาเรียบเรียง เป็นเรื่องเล่าพระราชประวัติที่ส่งผลต่อความหมายของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

ความหมายของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช แบ่งออกเป็น 2 สมัย คือ สมัยการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ และสมัย หลังเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย เรื่องเล่าที่เลือกมาศึกษานี้เกิดขึ้นสมัยหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองจากรบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นระบอบประชาธิปไตยที่อำนาจอธิปไตย กลับสู่ประชาชนชาวไทย การนำเสนอพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชได้ เน้นการ ตอกย้ำเพื่อ การประกอบ สร้างความหมายต่างๆ และ มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง เรื่องเล่าเพื่อ สร้างคำอธิบายชุดใหม่ที่แตกต่างไปจาก เรื่องเล่าที่ปรากฏในพระราชพงศาวดารซึ่งเป็นผลผลิตจากชนชั้นผู้นำในสมัยการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ โดยอาศัยหลักฐานเอกสารอื่นที่ไม่ใช่เอกสารทางประวัติศาสตร์โดยตรง ตลอดจนการแต่งเติมเสริมเรื่องราวต่างๆ ดังได้ศึกษา ไว้แล้วใน เรื่องการประกอบสร้างเรื่องเล่าที่วิธีการ ประกอบ สร้างรวมถึง การเลือกรวบรวมหลักฐานหรือผนวกกับจินตนาการแล้วนำมาเรียบเรียงเป็นเรื่องเล่าพระราชประวัติอันส่งผลต่อความหมายของ “สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช”

จากการวิจัยพบว่า การประกอบ สร้างความหมาย “สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช” ช่วงหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองสามารถแบ่งการประกอบสร้างความหมายเป็น 3 อย่าง คือ

1. การสืบทอดความหมายดั้งเดิมจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์
2. การสร้างความหมายใหม่
3. การสืบทอดและสร้างความหมายใหม่

1. การสืบทอดความหมายดั้งเดิมจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์

การสืบทอดความหมายดั้งเดิม คือการสืบทอดข้อเท็จจริงที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ฉบับต่างๆ พบว่าเนื้อหาส่วนใหญ่มี มาจากเอกสารทางประวัติศาสตร์ ตั้งแต่พระราชพงศาวดาร ฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม) พระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา หนังสือตำนานอภินิทราบรมพบุรุษ จดหมายเหตุความทรงจำกรมหลวงนรินทรเทวี และจดหมายเหตุชาวต่างชาติ โดยเฉพาะพระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขาเป็นข้อมูลหลักที่ผู้เขียนใช้ในการเรียบเรียง เรื่องเล่าพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในช่วงหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นต้นมา

เอกสารทางประวัติศาสตร์เหล่านั้นเป็นงานเขียนที่เรียบเรียงขึ้นโดย ชนชั้นสูง ในราชสำนัก ตั้งแต่สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นเรื่อยมาจนก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชได้รับการกล่าวถึงในฐานะผู้นำการกอบกู้เอกราช แต่เสียพระจริตจนต้องถูกสำเร็จโทษซึ่งสังคมในช่วงเวลานั้นไม่ได้ให้ความสำคัญ หรืออาจกล่าวได้ว่า พระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในพระราชพงศาวดารจึงมีทั้งส่วนที่แสดงถึงวีรกรรม และส่วนที่ลดทอนพระบารมี

อย่างไรก็ตามถึงแม้เรื่องเล่าพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่ ประกอบสร้างขึ้นหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองอาจมีจุดประสงค์เพื่อสร้างความหมายในเชิงเชิดชูสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเป็นสำคัญ แต่ยังคงอาศัยข้อมูล และสืบทอดวาทกรรมดั้งเดิมที่ สร้างขึ้นตั้งแต่สมัยก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง อันได้แก่พระกำเนิดที่เป็นสามัญชนเชื้อสายจีน ดังที่ปรากฏในตำนาน อภินิทราบรมพบุรุษที่กล่าวว่าพระองค์มีบิดาชื่อนายไห ยของเป็นนายอากรบ่อนเบี้ยและมารดาคือสตรีชาวไทยชื่อนางนกเอี้ยง อาการพระสติวิปลาส ปรากฏในพระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา และจดหมายเหตุความทรงจำกรมหลวงนรินทรเทวีที่ว่าพระองค์มีอาการดูร้ายสร้างความเดือดร้อน ต่ออาณาประชาราษฎร์ และฝ่ายพุทธจักรที่ตรัสถึงการไหว้ฆราวาสที่บรรลุนิเวศน์ และการถูกประหารชีวิตตัดศีรษะที่ป้อมวิชัยประสิทธิ์ดังที่ปรากฏในพระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขาว่า พระองค์ยอมรับผิดทุกประการและถูกประหารชีวิตด้วยการตัดศีรษะที่ป้อมวิชัยประสิทธิ์

การสืบทอดความหมาย ดั้งเดิมจึงหมายถึงการสร้างเรื่องเล่าตามเอกสารทางประวัติศาสตร์ สามารถแบ่งออกเป็น 3 ช่วงเหตุการณ์ คือ พระกำเนิดที่เป็นสามัญชนเชื้อสายจีนที่สร้างอัตลักษณ์ของพระองค์ให้ผิดแผกจากพระมหากษัตริย์พระองค์อื่น ส่วนอาการพระสติวิปลาส และการถูกประหารชีวิตด้วยการตัดศีรษะที่ป้อมวิชัยประสิทธิ์เป็นการสร้างความหมายเพื่อลดทอนพระบารมี ดังนี้

1.1 พระกำเนิดที่เป็นสามัญชนเชื้อสายจีน

เรื่องเล่ายังคงนำเสนอถึง พระราชประวัติตอนพระรังกำเนิดของ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเป็นการสืบทอดมา และตอกย้ำจนถึงปัจจุบันว่าพระองค์เป็นเพียงสามัญชนที่เกิดจากมารดาชาวไทย คือนางนงเอียง และบิดาชาวจีนคือ นายไหฮองเป็นขุนพัฒน์นายอากรบ่อนเบี้ยตามที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ ถึงแม้ต่อมาพระองค์จะสามารถกอบกู้เอกราช และเป็นพระมหากษัตริย์พระองค์สำคัญของประวัติ ศาสตร์ แต่สิ่งที่ยังลดทอนพระเกียรติของพระองค์คือการที่พระองค์มิได้สืบเชื้อสายจากพระราชวงศ์ อีกทั้งพระองค์ ยังคงมีเชื้อสายจีนอีกด้วย เรื่องเล่าพระราชประวัติของพระองค์ที่ยังสืบทอดวาทกรรมนี้ปรากฏใน เรื่องเล่า 9 เรื่อง คือ พระเจ้ากรุงธน ใครฆ่าพระเจ้ากรุงธน ใครฆ่าพระเจ้าตากสิน ฟ้าใหม่ แผ่นดินพระเจ้าตาก ผู้อยู่เหนือเงื่อนไซ ตากสินมหาราชชาตินักรบ ตามรอยเลือดพระเจ้าตาก และพระเจ้าตากฯสิ้นพระชนม์ที่เมืองนคร ดังนี้

ในเรื่อง **พระเจ้ากรุงธน** ดังที่ได้เคยกล่าวไว้แล้วว่า เรื่องนี้ถูกสร้างขึ้นในยุคต้นของสมัยเปลี่ยนแปลงการปกครอง มีจุดประสงค์เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของกลไกการปกครองที่ต้องการสร้างแนวคิดเรื่อง “ชาติ” และ “ชาติไทย” ดังนั้นผู้เขียน จึงสืบทอดวาทกรรมดั้งเดิม และตอกย้ำถึงชาติกำเนิดของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่มีเชื้อสาย จีน เพื่อสร้างความมีส่วนร่วมทาง เชื้อชาติในประวัติศาสตร์ ให้เป็นส่วนหนึ่งของชาติไทย ด้วยการพยายามเชิดชูพระองค์ให้เป็นบุคคลสำคัญของชาติ และเป็นวีรกษัตริย์ที่มาจากสามัญชน

แต่อย่างไรก็ตามชาติกำเนิดของพระองค์ที่มาจากสามัญชน อีกทั้งยังมีเชื้อสายจีนย่อมส่งผลต่อการปกครองบ้านเมือง ดังนี้

พระเจ้ากรุงธน - เปล่า มันเป็นความผิดของข้าด้วย ข้าไม่ควรเข้าไปยุ่งกับพวกเจ้านายกรุงเก่า ข้าทำผิดเอง เมื่อเวลาตีค่ายโพธิสามต้นได้ช่วยเจ้านายเก่าให้รอดภัยมาได้มาก ได้ตั้งเจ้านายผู้หญิงบางองค์เป็นเมียข้าโดยคิดว่าจะเป็นการทำคุณ แต่กลับเป็นโทษ กำเนิดของข้า ไม่ใช่เจ้าจะทำให้เจ้าหญิงเขามาย่าเกรงขามอย่างไรได้ เป็นธรรมดาที่เขาจะต้องดูหมิ่นและเบียดเบียน...

(พระเจ้ากรุงธน. 2536?: 102)

จากเรื่องพระเจ้ากรุงธนข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ชาติกำเนิดของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่ไม่ได้สืบเชื้อสายพระราชวงศ์เก่าส่งผลให้พระองค์ที่ พระเกียรติยศไม่มากพอที่จะมีพระชายาเป็นเจ้านายชั้นสูง ถึง แม้เวลานั้นพระองค์จะปราบดาภิเษกเป็นพระมหากษัตริย์ แล้วก็ตาม เพราะ เมื่อเปรียบเทียบกับเชื้อพระวงศ์สมัยกรุงศรีอยุธยาสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชยังคงเป็นเพียงสามัญชน

ในเรื่อง **ใครฆ่าพระเจ้ากรุงธน** เรื่องนี้อยู่ในกลุ่มเดียวกับเรื่องเล่า ข้างต้นที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อน เป็นส่วนหนึ่งของกลไกการปกครองในเวลานั้น ถึงแม้สืบทอดเรื่องชาติกำเนิดที่เป็นสามัญชนเชื้อสายจีน ซึ่งมีผลต่อพระบารมีของสมเด็จพระเจ้าตากสิน ดังนี้

... สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีเกิดสงสัยว่า จะไม่ ใ้ลูกของพระองค์ จึงทรงสั่งให้มีการไต่สวน หม่อมห้ามคนนั้นให้การว่ามีลูกกับเจ๊ก คำว่ามีลูกกับเจ๊กนี้ ก็มีความหมายเป็นสองนัย นัยหนึ่งก็เป็นการ สาราภาพว่าไปเป็นชู้กับเจ๊ก อีกนัยหนึ่งเป็นการกล่าวประชดประชัน เพราะสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีมีเชื้อจีน จะแปลความหมายไปทางใดก็ไม่เป็นมงคล

(ใครฆ่าพระเจ้ากรุงธน. 2544: 313)

จากเรื่อง **ใครฆ่าพระเจ้ากรุงธน** ข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ด้วยชาติกำเนิดที่พระองค์เป็นเพียง สามัญชนเชื้อสายจีนเท่านั้น การประชดของหม่อมห้ามว่า “มีลูกกับเจ๊ก” เป็นการเสียดสีที่แสดงถึงการ หมิ่นพระเกียรติยศของพระองค์ แสดงให้เห็นว่าแม้จะมีพระปรีชาสามารถเพียงใดจนสามารถปราบดาภิเษกเป็นพระมหากษัตริย์ได้ในที่สุด แต่ สำหรับเชื้อพระวงศ์กรุงเก่าแล้ว พระองค์ยังคงเป็น เพียงสามัญชนธรรมดาเท่านั้นไม่ใช่พระมหากษัตริย์ที่ได้รับการยอมรับเหมือนเช่นพระมหากษัตริย์ใน สมัยกรุงศรีอยุธยา

นอกจากนี้จากการวิจัย พบว่า การสร้างความหมาย ด้วยการการสืบทอดวาทกรรม หรือ ความหมายดั้งเดิมเรื่องชาติกำเนิด ผู้เขียนเรื่องเล่าได้พยายามเพิ่มเติมเรื่องเล่า ด้วยจินตนาการในด้าน ความพิเศษ หรือบุญบารมีต่างๆที่แสดงให้เห็นถึงความต้องการ เปลี่ยนแปลง ในด้านชาติกำเนิด ของ พระองค์

ในเรื่อง **ใครฆ่าพระเจ้าตากสิน** ผู้เขียนยังคงสืบทอดวาทกรรมดั้งเดิมเรื่องชาติกำเนิดที่ พระองค์เป็น สามัญชนเชื้อสายจีน แต่ได้เปลี่ยนชื่อชื่อพระบิดาของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ดังนี้

ท่านจีนได้ลี้ภัยอยู่กับท่านนกเอี้ยง ช่วยกันทำมาค้าขายอย่างมีความสุข สามปีแรกยังไม่มียุตร

...

ต่อมาอีก ๑๐ เดือนท่านทั้งสองก็ได้บุตรคนแรกเป็นชายผิวขาวเนื้อละเอียดเหมือนท่านมารดา ผิวหน้าและรูปหน้าสวยผิวดำเด็กผู้ชายทั้งหลายในหมู่บ้าน ท่านตั้งนามบุตรชายตามฤกษ์ยามว่า เจียนสิน...

(ใครฆ่าพระเจ้าตากสิน. 2551: 7)

จากเรื่องใครฆ่าพระเจ้าตากสินข้างต้น ถึงแม้ผู้เขียนยังคงสืบทอดวาทกรรมเรื่องกำเนิดที่เป็นเพียงสามัญชนเชื้อสายจีน แต่ ผู้เขียนได้เพิ่มเติมตัวบทที่ในการพรรณนาลักษณะผิวพรรณที่มีความพิเศษกว่าทารกทั่วไป ดังที่ปรากฏในตัวบทเรื่องใครฆ่าพระเจ้าตากสินว่า “ ผิวหน้าและรูปร่างสวย ผิดเด็กผู้ชายทั้งหลายในหมู่ ”

ในเรื่อง **ฟ้าใหม่** เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่มีการประกอบสร้างความหมายคล้ายคลึงกับเรื่อง ใครฆ่าพระเจ้าตากสิน โดยผู้สร้างยังคงสืบทอดวาทกรรมดั้งเดิมใน เรื่องเล่าที่แสดงให้เห็นว่า พระองค์เป็นเพียงสามัญชนเชื้อสายจีนเท่านั้น แต่ผู้สร้างตัวบทได้พยายามสอดแทรกความสามารถที่มี “ความพิเศษ” กว่าบุคคลทั่วไป ดังนี้

...ส่วนอีกนายหนึ่งนั้นเป็นบุตร บุญธรรมท่านขุนนางผู้ใหญ่ฝ่ายวังหลวงท่านหนึ่งอีกเหมือนกัน
แม้ว่าเป็นเชื้อจีนและพูดภาษาต่างประเทศได้ทั้ง จีน ญวนและมลายูเป็นที่ประหลาด แต่กิริยามารยาท
เป็นคุณมหาดเล็กทุกกระเบียดนิ้ว...

(ฟ้าใหม่. 2537: 77)

จากเรื่องฟ้าใหม่ข้างต้น ผู้เขียนได้เน้นให้เห็นความสามารถในการสื่อสารภาษาต่างประเทศได้หลายภาษา อีกทั้งกล่าวถึงกิริยามารยาทที่เรียบร้อยสมบูรณ์ ทั้งนี้เพื่อลดทอนความสำคัญในเรื่องชาติกำเนิดของพระองค์ที่เป็นเพียงสามัญชนเชื้อสายจีนเท่านั้น

จากเรื่องเล่าเรื่องใครฆ่าพระเจ้าตากสิน และฟ้าใหม่ จึงแสดงให้เห็นว่าเรื่องชาติกำเนิดของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่เป็นเพียงสามัญชนเชื้อสายจีนนั้น ส่งผลกระทบต่อการเฉลิมพระเกียรติของพระองค์ ดังนั้นถึงแม้ว่าผู้เขียนจะยังคงสืบทอดวาทกรรมดั้งเดิมที่ถูกสร้างขึ้นตั้งแต่สมัยก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครองอันเป็นข้อเท็จจริงตามประวัติศาสตร์ แต่ผู้เขียนได้พยายามเพิ่มเติมเรื่องเล่าในเรื่องความสามารถ หรือลักษณะผิวพรรณที่มีความพิเศษกว่าบุคคลทั่วไป ทั้งนี้เพื่อต้องการเบี่ยงเบนความสนใจ หรือชดเชยชาติกำเนิดที่พระองค์เป็นเพียงสามัญชนเชื้อสายจีน

ในเรื่อง **แผ่นดินพระเจ้าตาก** ผู้เขียนได้แสดงให้เห็นถึงข้อแตกต่างระหว่างผู้สืบเชื้อสายจากพระราชวงศ์เก่า และสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่มีชาติกำเนิดเป็นเพียงสามัญชนเชื้อสายจีน ดังนี้

พระเจ้าตากสินนั้น ไม่ใช่เชื้อพระวงศ์ ทรงเป็นเพียงลูกแจ๊กลูกจีนที่เติบโตในกรุงสยาม ก่อนจะยกตนเองขึ้นเป็นพระเจ้ากรุงสยามได้ ก็จะต้องแสดงความสามารถให้ผู้คนศรัทธาเสียก่อน...

(แผ่นดินพระเจ้าตาก. 2548: 169)

จากเรื่องแผ่นดินพระเจ้าตากข้างต้น แสดงให้เห็นว่าผู้ที่จะครองราชย์บัลลังก์หลังสงครามเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 นั้น หากเป็นเชื้อพระวงศ์ย่อมได้รับการสนับสนุน และความศรัทธาของอาณาประชาราษฎร์เป็นอย่างมาก แต่สำหรับผู้ที่เป็นเพียงสามัญชนเชื้อสายจีนอย่างสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชจึงเป็นเรื่องยาก ด้วยเหตุนี้พระองค์จึงต้องแสดงความสามารถอย่างยิ่งยวดพระองค์จึงสามารถปราบดาภิเษกเป็นพระมหากษัตริย์ได้สำเร็จ จากเรื่องเล่า นี้จึงสามารถวิเคราะห์ได้ว่าชาติกำเนิดขององค์เป็นสิ่งหนึ่งที่ลดทอนพระบารมี

ในเรื่อง **ผู้อยู่เหนือเงื่อนไข** การสืบทอดวาทกรรมดั้งเดิมในเรื่องชาติกำเนิดที่ปรากฏในเรื่องเล่า นอกจาก กการกล่าวถึงบิดาเป็นชาวจีนแล้ว ยังเชื่อมโยงถึงการเป็นบุตรเลี้ยงเจ้าพระยาจักรี โดยเฉพาะบิดาที่แท้จริงเป็นนานาอากรบ่อนเบี้ย ดังนี้

...แต่ท่านมันเป็นลูกเลี้ยงขุนนางเจ้าพระยาและขอภัยเกิด มือง เยเนรล แม้ว่าจะจะเป็นลูกจีน
 สามัญมาแต่เดิม บิดาของท่านก็เป็นจีนที่รุ่มรวยโดยการกินแรงคนอื่นในฐานะที่เป็นนายอากรบ่อนเบี้ย...
 (ผู้อยู่เหนือเงื่อนไข. 2549: 52)

จากเรื่องผู้อยู่เหนือเงื่อนไขข้างต้น แสดงให้เห็นถึง การสืบทอดเนื้อหาตามที่ปรากฏในตำนานอภินิทราบรรพบุรุษ อีกทั้งยังแสดงให้เห็นว่าผู้เขียนไม่เห็นด้วยกับ อาชีพนายอากรบ่อนเบี้ย ซึ่งหมายถึงชนชั้นหรืออาชีพที่เป็นการเอาไรต์เอาเปรียบผู้อื่นในสังคม

ในเรื่อง **ตากสินมหาราชชาตินักรบ** ผู้เขียนยังคงสืบทอดวาทกรรมดั้งเดิมเรื่องชาติกำเนิดแต่ได้ต่อยอดเฉพาะเชื้อชาติที่เป็นจีน ซึ่งส่งผลต่อพระองค์ทำให้ได้รับการดูหมิ่น ดังนี้

“เจ้ารู้ไหมว่า กรมหมื่นเทพพิพิธ พระเชษฐาต่างพระมารดาของเจ้าฟ้าทั้งสองทรงกล่าวหาว่าข้า
 ให้ชาวบ้านหวาดผวา เพื่อที่จะได้ซื้อข้าวจากพ่อค้าชาวจีนไปกักตุนไว้ เพราะข้ามันเป็นแค่ไ้ลูกครึ่งจีน...
 (ตากสินมหาราชชาตินักรบ. 2550: 19)

จากเรื่องตากสินมหาราชชาตินักรบข้างต้น แสดงให้เห็นว่าสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในเวลานั้นที่เป็นเพียงสามัญชนเชื้อสายจีน มิได้รับการยกย่องหรือให้เกียรติแต่อย่างไร อีกทั้งด้วยความ เป็นเชื้อสายจีนขององค์ยังไม่เป็นที่น่าเชื่อถือของเหล่าเชื้อพระวงศ์ และได้รับการดูหมิ่นในเชิงต้องการ คำกำไรที่เห็นเฉพาะประโยชน์ส่วนตนอย่างเช่นชาวจีนคนอื่นๆ

ในเรื่อง **ตามรอยเลือดพระเจ้าตาก** เรื่องนี้ถึงแม้สืบทอดวาทกรรมดั้งเดิม เรื่องความเป็นสามัญชนเชื้อสายจีน แต่เป็นเพียงกล่าวถึงชาติกำเนิดเพียงเล็กน้อยเท่านั้น นอกนั้น เพิ่มเติมเน้นย้ำในเรื่องความสามารถ และความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่ราชการ ดังนี้

...พระยาตากสินผู้นี้มีเชื้อจีน แต่เดิมรับราชการอยู่ในกรุงศรีอยุธยาแล้วได้รับแต่งตั้งให้เป็น
ยกกระบัตรเมืองตาก ต่อมาเจ้าเมืองตากเสียชีวิต ยกกระบัตรสินจึงถูกเลื่อนขึ้นไปเป็นเจ้าเมืองตาก
เรียกว่า พระยาตาก

(ตามรอยเลือดพระเจ้าตาก. 2550: 10)

จากเรื่องตามรอยเลือดพระเจ้าตากข้างต้น ผู้เขียนไม่ได้ให้ความสำคัญกับพระราชประวัติช่วง
วัยเยาว์ กล่าวเพียงว่าพระองค์มีเชื้อสายจีนเท่านั้นนั้นยังไม่ต้องการตอกย้ำว่าททกรรมดั้งเดิมเช่นนี้มาก
นัก แต่ในทางกลับกันได้พยายาม เพิ่มเติมเรื่องเล่า ที่เน้นย้ำถึงความสามารถจนส่งผลให้พระองค์ได้
เลื่อนยศเป็นถึงเจ้าเมืองตาก

ในเรื่อง **พระเจ้าตากฯ สิ้นพระชนม์ที่เมืองนคร** ผู้เขียนกล่าวยังคงนำเสนอถึงความเป็น
สามัญชนเชื้อสายจีนของพระองค์ แต่ได้ใช้ถ้อยคำที่แสดงถึงความยิ่งใหญ่ของพระองค์ในวีรกรรม รมกู่เอก
ราชได้อย่างกลมกลืน ผู้เขียน ได้ปูพื้นก่อนที่จะกล่าวถึงชาติกำเนิดของพระองค์ด้วยเนื้อความที่แสดง
ถึงความสำคัญ และยิ่งใหญ่ ดังที่ปรากฏใน เรื่องนี้ที่ว่า “เวลานั้นคงไม่มีสิ่งใดที่จะดูยิ่งใหญ่ และน่า
ตื่นเต้นไปกว่าการได้รับรู้เรื่องราว ของสามัญชนคนธรรมดาคนหนึ่งที่มีเชื้อเจ๊ก เชื้อจีน ” และตอกย้ำถึง
วีรกรรมด้วยถ้อยคำที่สะเทือนอารมณ์ ดังที่ปรากฏในตบทเรื่องนี้ที่ว่า “ได้นำพาทหารเพียงไม่กี่ร้อยคน
แหวกฝ่าวงล้อมของทหารพม่านับพัน” ดังนี้

ในยามนั้น เวลานั้นคงไม่มีสิ่งใดที่จะดูยิ่งใหญ่และน่าตื่นเต้นไปกว่าการได้รับรู้เรื่องราว ของ
สามัญชนคนธรรมดาคนหนึ่งที่มีเชื้อเจ๊ก เชื้อจีน ... ได้นำพาทหารเพียงไม่กี่ร้อยคนแหวกฝ่าวงล้อมของ
ทหารพม่านับพัน นับหมื่นออกมาตั้งหลักเพื่อที่กลับมากู้กรุงศรีอยุธยาในภายหลัง

(พระเจ้าตากฯ สิ้นพระชนม์ที่เมืองนคร. 2550: 16)

ในเรื่องพระเจ้าตากฯ สิ้นพระชนม์ที่เมืองนครข้างต้น ถึงแม้ผู้เขียนยังคงสืบทอด ททกรรมเรื่อง
ชาติกำเนิดของพระองค์ แต่ผู้เขียนได้เพิ่มเติม และเน้นย้ำวีรกรรมอันกล้าหาญของพระองค์ด้วยถ้อยคำ
อันสะเทือนใจ ชาติกำเนิดของพระองค์จึงเป็นปฏิภาคอย่างหนึ่งที่จงใจสร้างให้ขัดแย้งกับวีรกรรม ชาติ
นักรบของพระองค์

จากการสร้างเรื่องเล่าที่สืบทอดททกรรมดั้งเดิมในเรื่องชาติกำเนิดของสมเด็จพระเจ้าตากสิน
มหาราชในข้างต้น พบว่าแทน ที่พระองค์เป็นเพียงสามัญชนเชื้อสายจีน จะลดทอนพระเกียรติยศของ
พระองค์ แต่ การนี้ ผู้เขียน ได้เพิ่มเติมและเน้นย้ำในเรื่องความสามารถ และรูปร่างผิวพรรณ
ตลอดจนกิริยามารยาทที่มีความพิเศษกว่า บุคคลอื่นกลับเป็นการเน้นย้ำให้เห็นถึงความเป็นกษัตริย์ที่
ยิ่งใหญ่แม้มิได้มีชาติกำเนิดที่สูงส่งก็ตาม

1.2 อาการพระสติวิปลาส

เอกสารทางประวัติศาสตร์ที่ได้กล่าวถึงพระอาการสติวิปลาสของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช โดยเฉพาะพระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา จดหมายเหตุความทรงจำกรมหลวงนรินทรเทวี และจดหมายเหตุ ชาวต่างชาติซึ่งเอกสารทางประวัติศาสตร์เหล่านี้ เป็นข้อมูลสำคัญในการสร้างเรื่องเล่า ถึงแม้ว่าพระราชประวัติตอนนี้ได้สร้างความหมายในเชิงลดทอนพระเกียรติยศสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช แต่จากการวิจัยพบว่าตัวบทเรื่องเล่าที่ยังคงสืบทอดวาทกรรมดั้งเดิมนี้ปรากฏในเรื่องเล่า 7 เรื่อง คือ พระเจ้ากรุงธน ใครฆ่าพระเจ้ากรุงธน สามกรุง ฟ้าใหม่ แผ่นดินพระเจ้าตากตากสินมหาราชชาตินักรบ และตามรอยเลือดพระเจ้าตาก ดังนี้

ในเรื่อง **พระเจ้ากรุงธน** เป็นเรื่องเล่าในยุคต้นสมัยหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือหนึ่งของการเมืองการปกครอง ยังคงสืบทอดความหมายของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่แสดงให้เห็นว่าพระองค์มีอาการพระสติวิปลาส แต่ได้พยายามลดทอนความสำคัญของวาทกรรมนี้ ดังนี้

พระเจ้ากรุงธน -   นี่, ธิเบศร์, สั่งให้เขาปลูกไม้ไผ่สักพันหนึ่ง, ไม้แก่นสักพันหนึ่ง, ใครมีบุญมาข้างหน้าจะได้สร้างปราสาท, ไม้ไผ่จะได้ทำาร่างร้าน ไม้แก่น จะได้ใช้เป็นกระดุกสำหรับก่อกองเสาปราสาท เพื่อผู้มีบุญจะมา ส่วนข้านะ มันจะเหาะอยู่แล้ว ข้าจะเหาะธิเบศร์

(พระยาธิเบศร์กับเจ้าจอมมารดาฉิมตกใจมาก คลานเข้าไปใกล้ พระเจ้ากรุงธนมีพระอาการไม่สบายมากขึ้น แต่ภายหลังก็กลับได้พระสติ)

(พระเจ้ากรุงธน. 2536?: 104)

จากเรื่องพระเจ้ากรุงธนข้างต้น ที่นำเสนอวาทกรรมเรื่องความวิปลาสของ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เป็นสิ่งหนึ่งที่กระทบต่อภาพลักษณ์ และความหมายของวีรกษัตริย์ที่สำคัญของชาติอย่าง ที่ผู้เขียนต้องการ ดังนั้นผู้เขียนจึงได้พยายามเพิ่มเติมคำอธิบายใหม่เพื่อ ลดทอนอาการ วิปลาสของพระองค์ ด้วยการพยายามเน้นย้ำถึงระยะของอาการวิปลาส ที่ปรากฏเพียงบางเวลาเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อต้องการปรับลดความสำคัญในตัวบทที่กล่าวถึงพระราชประวัติช่วงพระสติวิปลาส

ในเรื่อง **ใครฆ่าพระเจ้ากรุงธน** เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่มี การสร้าง เรื่องเล่า คล้ายคลึงกับเรื่องพระเจ้ากรุงธนที่ยังคงสืบทอดวาทกรรมดั้งเดิม แต่พยายามปรับลดความสำคัญด้วยการเพิ่มเติมเน้นย้ำข้อมูลชุดใหม่ ดังนี้

พงศาวดารกล่าวว่า สมเด็จพระกรุงธนบุรีทรงเสียพระสติ ชื่อนี้ไม่มีใครปฏิเสธได้ จดหมายเหตุ ทั้งทางไทยและต่างประเทศซึ่งอยู่ในเมืองไทยเวลานั้นบันทึกข้อความไว้สอดคล้องกัน ว่าพระสติวิปลาสแต่ การที่พระสติวิปลาสนั้น ไม่ได้หมายความว่า จะบ้าคลั่ง อาจเป็นการดูร้าย หรือเคลิบเคลิ้มไปบางเวลา แต่โดยมากก็ทรงรู้สึกผิดชอบ คนเก่งกับคนบ้านั้น สภาพจิตอยู่ใน ซัดใจใกล้เคียงกัน และไม่เป็นการ ประหลาด ที่คนเก่งจะมีสติวิปลาสขึ้นสักวันหนึ่ง

(ไครฆ่าพระเจ้ากรุงธน. 2544: 309)

จากเรื่องไครฆ่าพระเจ้ากรุงธนข้างต้น ยังคงแสดงให้เห็นว่าถึงแม้ผู้ เขียนได้สืบทอดวาทกรรม ดั้งเดิม แต่ได้พยายามลดทอนความสำคัญในจุดนี้ และได้เพิ่ มเติมข้อมูลชุดใหม่ที่ปรากฏในเรื่อง ไครฆ่าพระเจ้ากรุงธนข้างต้นที่ว่า “แต่การที่พระสติวิปลาสนั้น ไม่ได้หมายความว่า จะบ้าคลั่ง อาจเป็น การดูร้าย หรือเคลิบเคลิ้มไปบางเวลา แต่โดยส่วนมากก็ทรงรู้สึกผิดชอบ ” การสร้างข้อมูลใหม่เพิ่มเติม เข้าไปเช่นนี้ส่งผลให้ความวิปลาสของพระองค์ถูกลดความสำคัญลง

ในเรื่อง **สามกรุง** ผู้เขียนได้กล่าวถึงความวิปลาสของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชโดยตรง และเชื่อมโยงถึงความทุกข์ร้อนต่างๆของบ้านเมือง และอาณาประชาราษฎร์ ดังนี้

สัญญาวิปลาสทั้ง	สองทาง นี้แล
ก่อเกิดการอานาง	นีกสู
เกียงกายอุบายกาง	กำเรบ
เป็นขบถต่อท่านผู้	โรคร้อนบ่อนเคียร ฯ

... ในบรรดาความคิด ว่าบพิตรภูบาล มีสัญญาณมัวมล ราษฎรตลตาลทุกข์ เกิดจุกจุกทั่วตัว ราวไปทั้งแผ่นดิน มีมลทินคลุกคละ ถึงพระสงฆ์ทรงศีล เกิดเบียดบีบทั่วไป คนจ้งไรมากมี เช่นพันสีพัน ล่า...

(สามกรุง. 2495?: 144)

จากเรื่องสามกรุงข้างต้น ผู้ เขียนได้อาศัยข้อมูลจากเอกสารทางประวัติศาสตร์ แล้วจึงนำมา เรียบเรียงเป็น เรื่องเล่า ดังนั้นเนื้อหาช่วงนี้จึงเป็นการถึงอาการวิปลาส และความทุกข์ร้อนของ บ้านเมือง อาจกล่าวได้ว่าผู้สร้างได้เรียบเรียงขึ้นตามวาทกรรมดั้งเดิมแม้เนื้อหาจะมีความหมายในเชิง ลดทอนพระเกียรติก็ตาม โดยที่ผู้เขียนมิได้เพิ่มเติมหรือแก้ต่างในวาทกรรมชุดนี้

ในเรื่อง **ฟ้าใหม่** เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่ยังสืบทอดความหมาย หรือวาทกรรมดั้งเดิม และตอกย้ำ ในอาการวิปลาสของพระองค์ ถึงแม้ไม่ได้ใช้คำ ว่า “พระสติวิปลาส ” โดยตรง แต่เรื่องเล่าได้พรรณนา ถึงความทุกข์ของบ้านเมืองที่เป็นผลพวงจากอาการวิปลาสของพระองค์ ดังนี้

“แล้วที่ว่าองวอนเขียนชุนกับลูกเมียและคุณจอมในวังต้องพระราชอาญานานาประการนั้นจริงหรือเปล่าเจ้าคำ”

“จริงทั้งนั้นแหละพ่อคุณ บาทหลวงฝรั่ง และพวกพ่อค่านายห้างโกดังสินค้า ต่างคนต่างหมายเหตุระบุส่งไปบ้านไปเมืองเขาทั่วกัน องวอนนั้นถึงผ้าทองสิ้นชีพ เจ้าจอมนั้นถูกอย่างไฟ...

(ฟ้าใหม่. 2537: 1325)

จากเรื่องฟ้าใหม่ข้างต้น ผู้เขียนได้ตอกย้ำด้วยความทุกซ็อนของข้าราชการบริพาร และการแสดงถึงความโหดเหี้ยมในการส่งลงพระราชอาญาของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เช่น การฆ่าห้ององวอน การย่างไฟเจ้าจอม เป็นต้น อีกทั้งยังเน้นย้ำถึงการส่งจดหมายที่บรรยายถึงอาการวิปลาสของพระองค์ เพราะผู้สร้างตัวบดต้องการให้สอดคล้องกับเอกสารทางประวัติศาสตร์จำพวกจดหมายเหตุชาวต่างชาติ ที่ได้บันทึกอาการวิปลาสของพระองค์ไว้

ในเรื่อง **แผ่นดินพระเจ้าตาก** ผู้เขียนได้สืบทอดวาทกรรมความวิปลาส โดยให้รายละเอียดว่าสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ลำคัญพระองค์ว่าสำเร็จเป็นพระโสดาบันแล้ว และตอกย้ำความหมายด้วยเหตุการณ์ที่พระองค์ตรัสถามพระสงฆ์ถึงการไหว้คฤหัสถ์ที่เป็นโสดาบัน ดังนี้

เมื่อพระสติวิปลาส ลำคัญพระองค์ว่าเป็นพระโสดาบัน มีรับสั่งให้ประชุมพระราชาคณะ ทรงตั้งปัญหาถามว่า พระภิกษุสงฆ์จะกราบไหว้คฤหัสถ์ผู้เป็นโสดาบันได้หรือไม่ พระราชาคณะโดยมากพากันกลัวพระราชอาญาก็ถวายพระพรว่าไหว้ได้...

(แผ่นดินพระเจ้าตาก. 2548: 226)

จาก เรื่องแผ่นดินพระเจ้าตากข้างต้น แสดงให้เห็นถึงการยอมรับในพระราชประวัติของพระองค์ถึงแม้เป็นช่วงที่พระองค์มีพระสติวิปลาสก็ตาม การที่ผู้เขียนเลือกสรรมา เช่นนี้ย่อมแสดงให้เห็นว่าผู้เขียน ต้องการให้เห็นถึงความเด็ด ร้อนที่มีสาเหตุจากพระองค์ไม่เพียงแต่กระทบเหล่าขุนนางและประชาราษฎร์เท่านั้น แต่ได้สร้างความทุกซ็อนนี้กับเหล่าพระสงฆ์อันเป็นฝ่ายพุทธจักรอีกด้วย

ในเรื่อง **ตากสินมหาราชชาตินี้ กรบ** ผู้เขียนได้เพิ่มเรื่องเล่า ในด้านตัวละคร และบทบาทที่แตกต่างจากเหตุการณ์ที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ แต่มีจุดประสงค์เพื่อสร้างความสอดคล้องกับเหตุการณ์ที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่ยังคงตอกย้ำถึงอาการพระสติวิปลาสของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ดังนี้

เล่ากันว่า พระมเหสีซึ่งทรงขอภัยโทษให้แก่พระสงฆ์ที่ถูกจับสึก ยังทรงถูกโบยตีและขับออกจากห้องประทับ พี่สาวของด้วงได้เห็นพระนางมีพระพักตร์เขียวช้ำต้องใช้ธารพระกรพยุงเดิน จึงเล่าให้น้องชายฟัง

นางพูดเป็นนัยเพื่อหยั่ง เสียงเขา ในนามของสามีและขุนนางกลุ่มหนึ่งซึ่งเห็นว่าพระเจ้าอยู่หัวทรงเสียพระจริต สมควรผลัดแผ่นดินได้แล้ว

(ตากสินมหาราชชาตินี้กรบ. 2550: 418)

จากเรื่องตากสินมหาราชชาตินักรบ ข้างต้น แสดงให้เห็นว่าอาการพระสติวิปลาสของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเป็นข้อบกพร่องสำคัญ และเป็นเหตุผลหลักที่พระองค์ไม่สามารถดำรงฐานะพระมหากษัตริย์ต่อไปได้

ในเรื่อง **ตามรอยเลือดพระเจ้าตาก** ผู้เขียน ได้กล่าวเน้นย้ำถึงสาเหตุความดูร้ายของพระองค์ และทั้งความวิปลาสที่เกิดขึ้นจากการหมกมุ่นวิปลาสนากรรมฐานด้วยการสร้างเรื่องเล่าที่อาศัยข้อมูลจากเอกสารทางประวัติศาสตร์ และสอดแทรกความคิดเห็น ดังนี้

การปฏิบัติกรรมฐานตามแนวทางวิปลาสของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีนั้นเชื่อว่าคงไม่ถูกต้อง ถูกทางแน่ๆ เพราะยิ่งปฏิบัติมากขึ้นเท่าไรพระสติพระปัญญาก็ยิ่งฟั่นเฟือนหลงผิดมากขึ้นเรื่อยๆ แทนที่พระราชหฤทัยจะสงบเย็นลงและประกอบด้วยเหตุผลมากขึ้นกลับแปรเปลี่ยนเป็นตรงกันข้ามคือทรงพระพิโรธง่าย พระอารมณ์ฉุนเฉียวดูร้ายขาดการทรงพิจารณาภาวะถูกผิดชั่วดีด้วยเหตุผล

(ตามรอยเลือดพระเจ้าตาก. 2550: 201-202)

จากเรื่องตามรอยเลือดพระเจ้าตาก ข้างต้น แสดงให้เห็นว่าผู้เขียนได้อาศัยข้อมูลจากเอกสารทางประวัติศาสตร์อันเป็นวาทกรรมดั้งเดิม และได้สอดแทรกความคิดของตนในเชิงสอดคล้อยยอมรับกับเนื้อหาที่ปรากฏในเอกสารเหล่านั้น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการสืบทอดวาทกรรมดั้งเดิมที่ถูกสร้างขึ้นตั้งแต่สมัยก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครองที่สถานภาพของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชยังไม่ได้รับการยกย่องเท่าที่ควร

จากเรื่องเล่าที่สืบทอดความหมาย หรือวาทกรรมดั้งเดิมเรื่องอาการพระสติวิปลาสของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชข้างต้น ผู้เขียนได้สืบทอดวาทกรรมดั้งเดิมเช่นนี้ใช้ข้อมูลจากพระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขาเป็นสำคัญ จากการศึกษา เรื่องเล่า ทั้ง 6 เรื่อง พบว่ามี เรื่องเล่า จำนวน 1 เรื่อง เท่านั้น คือ เรื่องใครฆ่าพระเจ้ากรุงธน ที่ทำการสืบทอดวาทกรรมเรื่องความวิปลาส แต่ได้เพิ่มเติม เรื่องเล่าด้วยการเสริมคำอธิบายชุดใหม่ที่มีความหมายในเชิงแก้ต่างความวิปลาสของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ด้วยเหตุผลว่าเรื่องเล่าเรื่องนี้เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างความหมายให้สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเป็นวีรกษัตริย์ที่ยิ่งใหญ่ ดังที่จะกล่าวต่อไปในเรื่องการสร้างความหมายใหม่ ด้วยเหตุนี้ จึงพยายามลดทอนข้อบกพร่องของพระองค์

แต่สำหรับเรื่องเล่าอีก 5 เรื่อง คือ สามกรุง ไฟไหม้ แผ่นดินพระเจ้าตาก ตากสินมหาราชชาตินักรบ และตามรอยเลือดพระเจ้าตาก ผู้สร้าง ตัวบทยังคงสืบทอดวาทกรรมดั้งเดิมเรื่องความวิปลาสอย่างเด่นชัด และยังคงตอกย้ำตามเนื้อหาที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ โดยที่ไม่ได้ทำการแก้ต่าง หรือปรับลดแต่อย่างไร

1.3 การถูกประหารชีวิตตัดศีรษะที่ป้อมวิชัยประสิทธิ์

เนื้อความที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์อีกตอนหนึ่งที่ส่งผลต่อการลดทอนพระเกียรติของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชคือ การถูกประหารชีวิตด้วยวิธีตัดศีรษะ ณ ป้อมวิชัยประสิทธิ์ อันเป็นผลพวงมาจากความวิปลาซของพระองค์ จากการวิจัยพบว่าเรื่องเล่าที่ยังคงตอกย้ำ และสืบทอดวาทกรรมดั้งเดิมนี้อีกปรากฏ ในเรื่องเล่า 2 เรื่อง คือ แผ่นดินพระเจ้าตาก และตามรอยเลือดพระเจ้าตาก ดังนี้

ในเรื่อง **แผ่นดินพระเจ้าตาก** ผู้เขียนได้กล่าวถึงจุดจบของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่พระองค์ได้รับโทษประหารชีวิตตัดศีรษะ ด้วยการตัดลอกเนื้อความช่วงนี้ จากเนื้อความ ที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ คือพระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขาเพื่อ เป็นส่วนหนึ่งของเรื่องเล่า ดังนี้

..มาถึงวาระนี้เหตุการณ์เปลี่ยนแปลงกลับหน้ามือเป็นหลังมือ บุคคลที่ท่านเคยต้องเคารพนอบน้อมและเกรงกลัว บัดนี้อยู่ในสภาพนักโทษ และตัวท่านเองกลับเป็นผู้ที่ยิ่งใหญ่ มีอำนาจวาสนาสูงที่สุดในกรุงสยาม จึงเป็นที่ของท่านที่จะเป็นผู้ชำระความผิด ชูไต่ถามสอบความสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีด้วยถ้อยคำที่รุนแรงบ้าง

พระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา บันทึกเหตุการณ์ต่อไปว่า

“และพระเจ้าตากสินก็รับผิดทั้งสิ้นทุกประการ จึงมีรับสั่งให้เอาตัวไปประหารชีวิตสำเร็จโทษเสียถึงหน้าป้อมวิชัยประสิทธิ์ ก็ประหารชีวิตตัดศีรษะเสียถึงแก่พิราลัย จึงรับสั่งให้เอาศพไปฝังไว้ ณ วัดบางยี่เรือใต้...”

(แผ่นดินพระเจ้าตาก. 2548: 321-322)

จากเรื่องแผ่นดินพระเจ้าตาก ข้างต้น แสดงให้เห็นถึงผู้เขียน ได้ใช้การประกอบสร้าง เรื่องเล่าด้วยวิธี “ คัดลอก ” จากเอกสารทางประวัติศาสตร์โดยตรง และบอกที่มาเพื่อต้องการสร้างความน่าเชื่อถือของเรื่องเล่า อีกทั้งการสร้างเรื่องเล่า เช่นนี้ย่อมเป็นการสืบทอดวาทกรรมดั้งเดิม และตอกย้ำถึงจุดจบของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่ปรากฏตามวาทกรรมการถูกประหารชีวิต ที่ผู้เขียนไม่ได้ปรับเปลี่ยนแต่อย่างใด

ในเรื่อง **ตามรอยเลือดพระเจ้าตาก** เรื่องนี้มีการประกอบสร้างเรื่องเล่า ที่คล้ายคลึงกับเรื่องแผ่นดินพระเจ้าตาก ที่ใช้วิธี “ คัดลอก ” จากเอกสารทางประวัติศาสตร์โดยตรง แต่ เรื่องนี้ผู้เขียนได้ตั้งใจตัดทอนวิธีการประหารชีวิตสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชด้วยวิธี “ ตัดศีรษะ ” ดังนี้

สมเด็จพระเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกจึงตั้งกระทู้ถามต่อสมเด็จพระเจ้ากรุงธน..

...

ความในพระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขากล่าวต่อไปว่า

“และพระเจ้าตากสินก็รับผิดทั้งสิ้นทุกประการ จึงมีรับสั่งให้เอาตัวไปประหารชีวิตสำเร็จโทษเสีย..

ผู้คุมและเพชรฆาตก็ห้ามออกไปนอกพระราชวัง ถึงหน้าป้อมวิชัยประสิทธิ์ก็ประหารชีวิต”

สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีเสด็จสวรรคต พระศพฝังไว้ ณ วัดบางยี่เรือใต้ ขณะมีพระชนมายุสี่สิบปี

(ตามรอยเลือดพระเจ้าตาก. 2550: 222)

จากเรื่องตามรอยเลือดพระเจ้าตาก ข้างต้น แสดงให้เห็นว่าแม้ผู้เขียนยังคงสืบทอดวาทกรรมการถูกประหารชีวิตตัดศีรษะของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช อีกทั้งยังคัดลอกและอ้างอิงเอกสารทางประวัติศาสตร์เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่เรื่องเล่า คือการยอมรับในจุดจบที่พระองค์ถูกสำเร็จโทษ แต่ผู้เขียนได้ตั้งใจสร้างเรื่องเล่าที่ตัดทอนวิธีประหารชีวิตของพระองค์ เพื่อพยายามสร้างความหมายที่ลดทอนความหมิ่นพระเกียรติของพระองค์ให้ลดน้อยลง

เนื่องด้วยเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่ผู้เขียนนำมาเป็นข้อมูลสร้างเรื่องเล่านี้คือ พระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขาอันเป็นเอกสารที่ถูกสร้างและคัดลอกสืบต่อมาตั้งแต่สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นที่ช่วงเวลานั้นไม่ได้ยอมรับหรือยกย่องสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเท่าที่ควร ดังเห็นได้จากวิธีการประหารชีวิตสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่ใช้วิธีประหารชีวิตตัดศีรษะ แทนที่การใช้วิธีสำเร็จโทษด้วยท่อนจันทน์ตามโบราณราชประเพณีที่ใช้สำเร็จโทษพระราชวงศ์ชั้นสูง

ดังนั้นความหมาย “การถูกประหารชีวิต” ของพระองค์ จึงเป็นอีกตอนหนึ่งที่ลดทอนพระเกียรติยศของพระองค์ อีกทั้งด้วยวิธี “การตัดศีรษะ” ซึ่งเป็นวิธีการประหารสามัญชนที่ทำผิดร้ายแรงยิ่ง เป็นการตอกย้ำถึงความล้มละลายของพระราชอำนาจ และเกียรติยศของพระองค์

จากเรื่องเล่าที่สืบทอดความหมายดั้งเดิมเรื่องการถูกประหารชีวิตตัดศีรษะของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ซึ่งพบเพียง 2 เรื่องเท่านั้น จึงแสดงให้เห็นว่า เรื่องเล่าส่วนใหญ่ไม่สืบทอดวาทกรรมดั้งเดิม รวมถึงตอกย้ำพระราชประวัติที่ลดทอนพระเกียรติของพระองค์ในเรื่องนี้ อีกทั้งเรื่องเล่าที่สืบทอดความหมายดั้งเดิมนี้มีจำนวนเพียง 1 เรื่องเท่านั้นที่ยังคงสืบทอดและตอกย้ำตรงตามวาทกรรมดั้งเดิม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเรื่องเล่าที่ถูกสร้างขึ้นส่วนใหญ่ต้องการสร้างความหมายในเชิงเทิดพระเกียรติ

เรื่องเล่าที่สืบทอดความหมายดั้งเดิมโดยอาศัยเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่ถูกสร้างขึ้นในสมัยก่อนเปลี่ยนแปลง การปกครองนั้น เป็นการประกอบสร้างเรื่องเล่าตามข้อมูลที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ ถึงแม้ส่งผลต่อความหมายของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในเชิงลดทอนพระเกียรติ แต่ผู้เขียนได้พยายามใช้วิธีเพิ่มเติม ตัดทอน ตลอดจนจนถึงการเน้นย้ำเรื่องเล่าบางตอนเพื่อลดทอนจุดอ่อนในพระราชประวัติของพระองค์

2. การสร้างความหมายใหม่

ก่อนสมัยเปลี่ยนแปลงการปกครองงานประวัติศาสตร์นิพนธ์ หรือการจดบันทึกประวัติศาสตร์ เป็นลายลักษณ์อักษรนั้นเป็นเรื่องของชนชั้นสูง คือชนชั้นนำทางศาสนาและชนชั้นนำทางการเมือง กล่าวคือวัดและราชสำนักเท่านั้นที่ เป็นผู้ผลิตประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทยในสมัยโบราณ (นิธิ เอียวศรีวงศ์. 2550ก: 4) อาทิ พระราชพงศาวดาร ฉบับพันจันทนุมาศ(เจิม) พระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา อันเป็นเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่ถูกเรียบเรียงขึ้นในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ดังนั้นการบันทึกพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชจึงถูกสร้างความหมายให้สอดคล้องกับสภาพสังคม การเมืองในช่วงเวลานั้น แต่เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองชนชั้นผู้นำกลับเป็นประชาชนที่อยู่ใน สถานภาพผู้บริหารประเทศ ดังนั้น การบันทึกพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้า ตากสินมหาราช รวมถึง การสร้าง เรื่องเล่าจึงปรากฏความหมายใหม่ที่แตกต่างไปจากความหมายดั้งเดิม ถึงแม้ ยังคงอาศัย ข้อมูลจากเอกสารทางประวัติศาสตร์ในช่วงกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นก็ตาม จากการศึกษาสามารถ วิเคราะห์ได้ดังนี้

2.1 การสร้างวีรกรรมจากสามัญชน

ภายหลังเปลี่ยนแปลงการ ปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาสู่ระบอบ ประชาธิปไตย บริหารประเทศโดยนายกรัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรีอันมาจากประชาชน พระราช ประวัติรวมถึงบทบาทของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชได้รับการยกย่องเชิดชู และตอกย้ำมากขึ้น ทั้งในรูปแบบประติมากรรมพระบรมราชานุสาวรีย์ที่วงเวียนใหญ่ หรือ เรื่องเล่าที่ปรากฏ ความหมาย แตกต่างไปจากความหมายดั้งเดิมในยุคกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น

การเชิดชูยกย่องสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ในฐานะวีรกรรมที่มีชาติกำเนิดจากสามัญ ชนจึงมีนัยทางการเมืองการปกครอง ในช่วงต้นของระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ที่ต้องการ เน้นย้ำถึงบทบาทของสามัญชนเพิ่มมากขึ้น อีกทั้ง การนำเสนอพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสิน มหาราชในช่วงนี้จึงกระทำโดยอำนาจรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ปกครองเป็นหลัก ด้วยเหตุนี้จึงเป็นจุดเริ่มต้น ของการเปลี่ยนแปลงใน “วาทกรรมสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช”

กลไกหนึ่งของอำนาจรัฐที่มีผลต่อ การประกอบสร้าง ความหมายของสมเด็จพระเจ้าตากสิน มหาราช คือ “บทประพันธ์ของหลวงวิจิตรวาทการ” เรื่องเล่าที่สร้างความหมายสมเด็จพระเจ้าตากสิน มหาราช เป็นวีรกรรมจากสามัญชน ปรากฏเรื่องเล่า 2 เรื่องคือ พระเจ้ากรุงธน และครุฑพระเจ้ากรุงธน

หลวงวิจิตรวาทการได้รับราชการตั้งแต่สมัยการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เรื่อยมาจนเปลี่ยนแปลงการปกครอง ในปี พ .ศ. 2477 ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นอธิบดีกรมศิลปากร หลวงวิจิตรวาทการมีความรู้เชี่ยวชาญหลายด้าน ได้ตั้งใจและทุ่มเทในการรับนโยบายของรัฐบาลในเรื่อง ชาตินิยมเพื่อประโยชน์ด้านการปกครอง และส่งเสริมอุดมการณ์ว่าด้วยเรื่อง “ชาติ ” รวมทั้ง

“ชาติไทย” หลวงวิจิตรวาทการจึงได้ประพันธ์บทละคร นวนิยาย และเรื่องสั้นเป็นจำนวนมาก มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ ได้ประพันธ์เรื่องเล่าที่เกี่ยวข้องกับพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช 2 เรื่อง คือ บทละครเรื่องพระเจ้ากรุงธน ตีพิมพ์ครั้งแรกปี พ.ศ. 2480 และได้นำออกแสดงเป็นละครเวทีในปีเดียวกัน (เพื่อหารายได้สมทบทุนสร้างพระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่วงเวียนใหญ่) และเรื่องสั้น เรื่องใครฆ่าพระเจ้ากรุงธน ตีพิมพ์ครั้งแรกปี พ.ศ. 2492 อีกทั้งยังแต่งเพลงปลุกใจ อาทิ เพลงต้นตระกูลไทยที่ใช้ประกอบบทละครเรื่องอนุภาพ พ่อขุนรามคำแหงเมื่อปี พ.ศ. 2497 ที่กล่าวถึงความกล้าหาญของเหล่าบรรพบุรุษไทยที่รักษาบ้านเมืองให้เราจนถึงทุกวันนี้ เช่น เจ้าคุณพิชัยดาบหัก ชาวบ้านบางระจัน ท้าวสุรนารี เป็นต้น ดังนี้

(สร้อย) ต้นตระกูลไทย ใจท่านหทัยมหาญ รักษาดินแดนไทย ไว้ให้ลูกหลาน
 ผู้จนสูญเสีย แม้ชีวิตของท่าน เพื่อถนอมบ้าน เมืองไว้ให้เรา
 ลูกขึ้นเกิด พี่น้องไทย อย่าให้ชีวิตสูญเปล่า
 รักษาดียิ่งชีพของเรา เหมือนดังพงศ์เฝ้าต้นตระกูลไทย

ท่านพระยาราม ผู้มีความแข็งแกร่ง ผู้รบป้องกัน มิได้ยอมแพ้พ่าย
 พระราชมนู ทหารสมัยกู้ชาติ แสดงความสามารถ ได้ชัยชนะมากมาย
 เจ้าพระยาโกษาเหล็ก ท่านเป็นแม่ทัพชั้นเอก ของสมเด็จพระนารายณ์
 สี่หาราชเดโช ผจญสงครามใหญ่โต ต่อตีศัตรูแพ้พ่าย
 ท่านเจ้าคุณพิชัยดาบหัก ผู้กล้าหาญยิ่งนัก ล้วนเป็นต้นตระกูลไทย

(สร้อย)

หมู่บุคคลสำคัญ หัวหน้าชาวบางระจัน ที่เราหาชื่อได้
 นานแก่น นายดอก นายอิน นายเมือง ขุนสรรค์ พันเรือง นายทองแสงใหญ่
 นายโชติ นายทองเหม็น ท่านผู้นี้ล้วนเป็นผู้กล้าหาญชาญชัย
 นายจันหนวดเขี้ยว กับนายทองแก้ว ชื่อเสียงเพรศแพ้วไว้ลายเลือดไทย
 ชาวบางระจัน สำคัญยิ่งใหญ่ เป็นต้นตระกูลของไทย ที่ควรระลึกตลอดการ

(สร้อย)

องค์พระสุริโยทัย ยอดมิ่งหญิงไทย สละพระชนม์เพื่อชาติ
 ท้าวเทพสตรี ท้าวศรีสุนทร ป้องกันถลางนคร ไว้ด้วยความสามารถ
 ท้าวสุรนารี ผู้เป็นนักรบสตรี กล้าหาญองอาจ
 ป้องกันอีสาน ต้านศัตรูของชาติ ล้วนเป็นสตรีสามารถ ต้นตระกูลไทย

(สร้อย)

จากบทเพลงต้นตระกูลไทย ของหลวงวิจิตรวาทการข้างต้น เป็นที่น่าสังเกตว่า วีรบุรุษและวีรสตรีของหลวงวิจิตรวาทการ ทุกท่านล้วนแล้วแต่เป็นชาวบ้าน สามัญชนหรือเป็นเพียงขุนนางทั้งสิ้น อาจจะมีกล่าวถึงพระสุริโยทัยที่เป็นเชื้อพระวงศ์ชั้นสูงแต่ก็เป็นเพียงสตรี ดังนั้นการการเชิดชูสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชจึงเป็นการเชิดชูบทบาทของประชาชนที่ต้องการสร้าง “วีรบุรุษจากสามัญชน” อีกทั้งยังเป็นการสนองนโยบายของรัฐในการปลูกฝังเรื่องความรักชาติอีกด้วย

ในเรื่อง **พระเจ้ากรุงธนบุรี** ผู้เขียนได้นำเสนอ หรือสร้างสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่แตกต่างไปจากเนื้อหาในพระราชพงศาวดาร โดยนำเสนอถึงอุปนิสัยของพระองค์ในลักษณะที่ไม่โหดร้าย และสร้างความเดือดร้อนให้แก่เหล่าอาณาประชาราษฎร์และสมณะชีพราหมณ์ดังที่กล่าวอ้างในพระราชพงศาวดาร อีกทั้งยังเน้นย้ำให้เห็นถึงพระปรีชาสามารถในการกอบกู้เอกราชและรวบรวมแผ่นดิน

เรื่องพระเจ้ากรุงธนบุรี ได้นำเสนอพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ทั้ง 3 ตอน เนื้อหาที่กล่าวถึงช่วงวัยเยาว์ เนื้อหาที่กล่าวถึงวีรกรรมการศึกษาสงคราม และเนื้อหาที่กล่าวถึงพระราชประวัติทำราชการตั้งแต่พระสติวิปลาสถึงถูกประหารชีวิต สำหรับตอนต้นไม่ได้กล่าวถึงโดยตรง เป็นเพียงการตีความว่าพระองค์มีเชื้อสายชาวจีนเท่านั้น เพื่อ นำเสนอถึงชาติกำเนิดของพระองค์ว่ามาจากสามัญชน เนื้อหาหลักจะกล่าวถึงพระราชประวัติตอนกลาง และตอนท้าย คือตั้งแต่รับราชการจนถึงถูกประหารชีวิต แต่กล่าว ตอกย้ำ ถึงพระราชประวัติตอนกลางเป็นพิเศษ คือ การเน้นย้ำในพระปรีชาที่กล้าหาญ และความเป็นผู้นำ ยกตัวอย่างเช่น ตอนสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชตีฝ่าวงล้อมไปตั้งหลักที่หัวเมืองตะวันออก แสดงให้เห็นถึงพระองค์มีความกล้าหาญเด็ดเดี่ยว และสายพระเนตรที่กว้างไกล ดังนี้

ทหารไทยคนหนึ่ง	-ผมเองครับ ผมยอมอยู่ ได้เท่าพาพวกเราออกไปให้ได้ ผมจะคอยยิงอยู่ที่นี้ ผมจะถูกพม่ายิงตาย หรือถูกไทย ประหารชีวิต ผมเอาทั้งนั้น ขอให้พวกเราอดไปได้ก็แล้วกัน
เจ้าตาก	- ดีมาก เพื่อนยาก พวกเราจะไปจันทบุรี แล้วจะกลับเข้ามา บางกอก ถ้าเพื่อนยังมีชีวิตอยู่ จงเด็ดลอดลงไปบางกอก แล้วคอยพบเราที่นั่น เราต้องเผชิญโชคเผชิญภัย ถ้าพวกเรา รอดไปได้เราก็ได้กู้ประเทศให้พ้นมือพม่า
ทหารจีน	- ไม่เป็นไรขอรับ อย่าเป็นห่วงผมเลย
ทหารไทย	- ผมตายเพียงสองคนไม่เป็นไร ได้เท่ากู้ชาติให้สำเร็จ
เจ้าตาก	- ลาก่อน เพื่อนยาก ขอให้เทพเจ้าช่วยเพื่อนให้พ้นภัย ให้เรา ได้พบกันอีก
ทหารจีน	- ไปเถอะครับ อย่ามีว้อข้า ผมยิงละ

(พระเจ้ากรุงธน. 2536?: 84-85)

จากข้อความ ในเรื่องพระเจ้ากรุงธน ข้างต้นที่ว่า “พวกเราจะไปจันทบุรี แล้วจะกลับเข้ามา บางกอก... เราต้องเผชิญโชคเผชิญภัย ถ้าพวกเราอดไปได้เราก็ได้กู้ประเทศให้พื้นมือพม่า ” หลวงวิจิตรวาทการได้สร้างเรื่องเล่าให้สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเป็นผู้นำในการ กอบกู้เอกราช หรือเป็นความหวังเดียวในการกอบกู้เอกราชให้กลับมาอีกครั้ง นับตั้งแต่ใช้ยุทธวิธีตั้งหลักที่หัวเมืองตะวันออก แล้วกลับมาสู้กับทหารพม่าอีกครั้ง แต่ยังคงสอดแทรกความเสียสละส่วนตัวเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ที่เป็นหน้าที่ของคนในชาติ โดยแสดงออกมาทางการคำพูดของทหาร ดังนี้ “ไม่เป็นไรขอรับ อย่าเป็นห่วงผมเลย” และ “ผมตายเพียงสองคนไม่เป็นไร ได้ทำกู้ชาติให้สำเร็จ ” คำพูดเหล่านี้้นอกจากเป็นการสอดแทรกเรื่องความเสียสละแล้ว หลวงวิจิตรวาทการยังได้สมมติให้เป็นคำพูดของ “ทหารไทย” และ “ทหารจีน” เพื่อต้องการสร้างความมีส่วนร่วม หรือการผนึกความเป็นจีนให้เป็นส่วนหนึ่งของชาติไทย การสร้างความหมาย หรือวาทกรรมเหล่านี้ของหลวงวิจิตรวาทการเพื่อเป็นการตอบสนองนโยบายของอำนาจรัฐในเรื่อง “ชาติ” และ “ชาติไทย”

หรือในเรื่องเล่าเดียวกันที่กล่าวถึง วีรกรรม ตอนศึกพม่าที่บ้านโพธิ์ สังกหาร บ้านพรานนก และบ้านบางแก้ว ที่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชได้แสดงความกล้าหาญ และเป็นวีรกรรมที่สำคัญต่อทุกคนในประเทศชาติ คือการกอบกู้เอกราช ดังนี้

เด็กจีน -	ลุงเคยไปรบไหมครับ
ผู้ใหญ่ -	เคยซี ลุงเคยรบหลายครั้ง นี่ลุงเพิ่งกลับจากการรบที่บางแก้วเมื่อเร็วๆนี้เอง หนูเคยเห็นพระเจ้าอยู่หัวไหมละ
เด็กไทย -	เห็นครับ ผมเห็นเวลาท่านออกรบ
ผู้ใหญ่ -	นั่นแหละ คือท่านผู้เป็นหัวหน้ากู้ชาติของเรา หลานรู้จักคำว่ากู้ชาติดีแล้วไม่ใช่หรือ พระเจ้าอยู่หัวของเรานี้คือพระเจ้ากรุงธนบุรี ทรงกู้ชาติให้พื้นมือศัตรู
เด็กจีน -	พระเจ้าอยู่หัวท่านออกรบเองหรือเปล่าละครับ
ผู้ใหญ่ -	ออกรบเอง อออกรบเองเสมอทีเดียว การรบทุกครั้งทรงออกหน้าเสมอ เวลารบพม่าที่บ้านโพธิ์สังหารทรงออกนำหน้าเข้าฟันกับพม่าเอง เมื่อรบที่บ้านพรานนก ทรงสั่งให้ทหารทั้งหมดไปแอบซุ่ม (ดนตรีสากลทำเพลงกรุงธน-เพลงเร็วอย่างเบาๆ) พระองค์เองทรงขึ้นม้ากับทหารอีก 4 คน 4 คน เท่านั้นเข้าสู้พม่าซึ่งมาตั้งกอง
ทุกคน -	แฮม เก่งจริง เก่งมาก
ผู้ใหญ่ -	หลานจะไปหาพระเจ้าแผ่นดินที่ไหนได้เหมือนอย่างนี้ ทรงกู้ชาติให้พื้นมือข้าศึก ทรงทำสยามประเทศให้กลับฟื้นขึ้นใหม่ กรุงศรีอยุธยาแตกดับไปแล้ว กรุงธนขึ้นมาแทนที่ พระเจ้ากรุงธนบุรีทรงบันดาลให้ประเทศได้ฟื้นชีวิต หลานคอยดูนะอีกประเดี๋ยว สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีจะเสด็จ ผ่านมาทางนี้

(พระเจ้ากรุงธน. 2536?: 97-98)

จากข้อความในเรื่องพระเจ้ากรุงธน ข้างต้น หลวงวิจิตรวาทการได้สร้าง เรื่องเล่าให้สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเป็นหัวหน้า หรือผู้นำในการกู้เอกราชอย่างชัดเจน ดังแสดงในคำพูดของ “ผู้ใหญ่” ที่ให้ความหมายของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ดังนี้ “คือท่านผู้เป็นหัวหน้ากู้ชาติของเรา หลานรู้จักคำว่ากู้ชาติดีแล้วไม่ใช่หรือ พระเจ้าอยู่หัวของเรานี้คือพระเจ้ากรุงธนบุรี ทรงกู้ชาติให้พื้นมือศัตรู ” อีกทั้งยังเป็นการแสดงสถานภาพของพระองค์ว่าอยู่ในสถานะ “พระเจ้าอยู่หัวของเรา ” ซึ่งทั้งที่สมัยก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครองสถานภาพของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชไม่ได้รับการยกย่องในฐานะพระมหากษัตริย์อันสมบูรณ์ดังเช่นในสมัยกรุงศรีอยุธยา หรือกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น นอกจากหลวงวิจิตรวาทการได้สร้าง ความหมายให้สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เป็นพระมหากษัตริย์โดยสมบูรณ์แล้ว ยังเป็นพระมหากษัตริย์ที่สำคัญยิ่งในการกอบกู้เอกราชของชาติไทยที่ได้เสียไปพร้อมกับการเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 ดังแสดงในคำพูด ของตัวละคร ดังนี้ “หลานจะไปหาพระเจ้าแผ่นดินที่ไหนได้เหมือนอย่างนี้ ทรงกู้ชาติให้พื้นมือข้าศึก ทรงทำสยามประเทศให้กลับฟื้นขึ้นใหม่ กรุงศรีอยุธยาแตกดับไปแล้ว กรุงธนขึ้นมาแทนที่ พระเจ้ากรุงธนบุรีทรงบันดาลให้ประเทศได้ฟื้นชีวิต”

พระราชประวัติตอนท้าย หลวงวิจิตรวาทการเลือกที่จะไม่กล่าวถึงความโหดร้ายที่แสดงให้เห็นว่าพระองค์มีพระสติวิปลาส เพียงแต่กล่าวถึงการวิปัสสนาของพระองค์เพื่อเป็นที่ที่ ทางใจ หลังจากทีประสบปัญหาต่างๆ และที่สำคัญคือหลวงวิจิตรวาทการไม่ได้กล่าวถึงกรณีที่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชถูกประหารชีวิตตัดศีรษะที่ป้อมวิชัยประสิทธิ์ แต่กล่าวถึงกรณีกบฏพระยาสุรนคร และได้กล่าวข้ามถึงการสวรรคตของพระองค์ ดังนี้

ธนบุรี ธนบุรี ธนบุรี

โอ้พระองค์พระเจ้ากรุงธนบุรี

ทรงความดียิ่งใหญ่แก่สยาม

ศึกมีมาออกหน้าสู้สงคราม

กู้สยามให้ฟื้นคืนเป็นไทย

ทรงบำรุงกรุงไทยให้รุ่งเรือง

เกียรติสยามฟุ้งเฟื่องสุกใส

เมื่อพระชนม์แตกดับล่วงลับไป

จีนไทยก็รำลึกถึงพระคุณ

(พระเจ้ากรุงธน. 2536?: 112)

จากเรื่องพระเจ้ากรุงธนข้างต้น หลวงวิจิตรวาทการได้ให้ความสำคัญกับ “ธนบุรี” ซึ่งเป็นราชอาณาจักรสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช แต่ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นเมืองธนบุรีเป็นเพียงเมืองที่เป็นส่วนหนึ่งของกรุงเทพมหานครเท่านั้น การกล่าวพระนามของพระองค์ที่ หลวงวิจิตรวาทการ ใช้ว่า “พระเจ้ากรุงธนบุรี” จึงเป็นการแสดงให้เห็นถึงบทบาท และสถานะที่สำคัญของพระองค์ คือ “ผู้สยามให้ฟื้นคืนเป็นไทย” ซึ่งยังเป็นการตอกย้ำถึงวีรกรรมอันยิ่งใหญ่ที่สร้างคุณประโยชน์ต่อทุกคนในชาติสืบต่อมา ถึงพระองค์จะสวรรคตแล้วแต่ความดีของพระองค์ยังคงอยู่สืบไป ดังแสดงในเรื่องเล่า ดังนี้ “เมื่อพระชนม์แตกดับล่วงลับไป จีนไทยก็รำลึกถึงพระองค์”

การนำเสนอเรื่องเล่าพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ผ่าน เรื่องพระเจ้ากรุงธนเป็นการนำเสนอเนื้อหาตามที่ปรากฏในพระราชพงศาวดาร มีเพียงตอนเดียวที่ไม่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ และพระราชพงศาวดารฉบับใด คือการนำเสนอว่าการทำนายลักษณะเจ้าพระยาจักรีของอะแซหฺวุ่นก็เป็นการวางแผนให้ฝ่ายไทยเกิดความแตกแยก ดังที่ได้ศึกษาไว้ในบทที่ 3 และตั้งใจตัดทอนเนื้อหาที่ไม่เป็นการสรรเสริญพระเกียรติ และได้พยายามตอกย้ำในเรื่องความกล้าหาญ พระปรีชาสามารถ และพระมหากรุณาธิคุณที่มีชาติไทย คือการกอบกู้เอกราช และรวบรวมแผ่นดิน ให้เป็นปึกแผ่นอีกครั้ง

ในเรื่อง **ใครฆ่าพระเจ้ากรุงธน** หลวงวิจิตรวาทการได้นำเสนอความหมายให้ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่มีความกล้าหาญเช่นเดิม โดยที่ไม่ได้กล่าวถึงพระราชประวัติตอนต้น เพียงแต่อนุমানได้ว่าสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชมีชาติกำเนิดเป็นสามัญชนเชื้อสายจีน ซึ่งยังคงสอดคล้องกับบทละครเรื่องพระเจ้ากรุงธน ที่ต้องการนำเสนอชาติกำเนิดที่มาจากสามัญชน และกล่าวถึงพระราชประวัติตอนกลางเพียงเล็กน้อย แต่ความพิเศษของ เรื่องเล่าพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเรื่องนี้ คือหลวงวิจิตรวาทการนอกจากจะตัดทอน และเลือกสรร เนื้อหาที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ หรือพระราชพงศาวดารแล้ว ยังได้สร้างชุดคำอธิบายรวมถึงสร้างพระราชประวัติตอนปลายของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่ไม่ปรากฏในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ใดๆ

เรื่องเล่าเรื่องนี้ได้นำเสนอถึงความหมายที่ให้เหตุผล หรือแตกต่างในอาการพระสติวิปลาสที่ปรากฏในพระราชประวัติตอนปลายของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช คือตั้งแต่ที่พระองค์เริ่มพระสติวิปลาส และถูกประหารชีวิตตัดศีรษะที่ป้อมวิชัยประสิทธิ์ตามที่ปรากฏในพระราชพงศาวดาร ดังนี้

พงศาวดารกล่าวว่า สมเด็จพระกรุงธนบุรีทรงเสียพระสติ ข้อนี้อันไม่มีใครปฏิเสธได้ จดหมายเหตุทั้งทางไทยและต่างประเทศซึ่งอยู่ในเมืองไทยเวลานั้นบันทึกข้อความไว้สอดคล้องกันว่าพระสติวิปลาส แต่การที่พระสติวิปลาสนั้น ไม่ได้หมายความว่าบ้าคลั่ง อาจเป็นการดูร้าย หรือเคลิบเคลิ้มไปบางเวลา แต่โดยมากก็ทรงรู้สึกผิดชอบ คนเก่งกับคนบ้านั้น สภาพจิตใจอยู่ในขีดใกล้เคียงกัน และไม่เป็นการประหลาด ที่คนเก่งจะมีสติวิปลาสขึ้นสักวันหนึ่ง

(ใครฆ่าพระเจ้ากรุงธน. 2544: 309)

จากเรื่องใครฆ่าพระเจ้ากรุงธน ข้างต้น หลวงวิจิตรวาทการไม่ปฏิเสธในอาการพระสติวิปลาสของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช แต่ปฏิเสธว่าอาการของพระองค์นั้น “ไม่ได้หมายความว่าบ้าคลั่ง .. แต่โดยมากก็ทรงรู้สึกผิดชอบ ” และได้ทิ้งท้ายไว้ว่า “คนเก่งกับคนบ้านั้น สภาพจิตอยู่ในซีดใกล้ เคียงกัน และไม่เป็นการประหลาด ที่คนเก่งจะมีสติวิปลาสขึ้นสักวันหนึ่ง ” ซึ่งเป็นการเข้าใจ และยอมรับหากผู้มีสติวิปลาสนั้นได้สร้างคุณประโยชน์ต่อบ้านเมืองอย่างยิ่งใหญ่

เหตุของพระสติวิปลาสของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ คือการที่พระองค์มุ่งเน้นปฏิบัติวิปัสสนาจนสำคัญว่าพระองค์บรรลุโสดาบัน แต่เรื่องเล่าที่ถูกสร้างขึ้นในช่วงหลังสร้าง ความหมายว่าการปฏิบัติวิปัสสนาเป็นเพียง ที่พึ่งทางใจเท่านั้นดังที่กล่าวไว้แล้วในเรื่องพระเจ้ากรุงธน สำหรับเรื่องเล่าเรื่องนี้หลวงวิจิตรวาทการจึง สร้างชุดคำอธิบายถึงสาเหตุการเสียพระสติ หรือความโหดร้าย ดังนี้

อันที่จริง เรื่องพระสติวิปลาสนั้นก็มิมีมูลเหตุ และมูลเหตุก็เนื่องมาจากความใจดีของพระองค์ เมื่อทรงรบชนะพม่าและขึ้นครองประเทศแล้ว ก็ทรงช่วยเหลือพวกเจ้านายอยุธยา มีเจ้านายผู้หญิงสององค์ ที่ทรงเอามาเลี้ยงเป็นพระชายา คนหนึ่งเป็นลูกเจ้าฟ้าจืด ชื่อหม่อมฉิม อีกคนหนึ่งเป็นลูกกรมหมื่นเทพพิพิธ ต่อมาปรากฏเรื่องหม่อมทั้งสองมีชู้กับมหาดเล็ก จึงถูกเอาตัวมาไต่สวน หม่อมทั้งสองคนและทำให้ประหารชีวิต เพื่อจะได้ตามพ่อ เรื่องมีชู้นั้นเป็นจริงหรือไม่ ไม่มีพิสุจน์แน่ชัด และผู้สันตทศกรณก็ไม่เชื่อว่าเป็นความจริง แต่มีความจริงอยู่อย่างหนึ่ง ว่าถึงแม้สมเด็จพระเจ้ากรุงธนจะทรงรักเจ้าหญิงทั้งสองสักเพียงใด เจ้าหญิงทั้งสองก็มิได้มีความสมัครรักใคร่ในพระองค์นัก ประการหนึ่ง เป็นเพราะ เหตุว่าพระองค์มิเป็นคนหนุ่ม และอีกประการหนึ่งพระองค์มิได้มีกำเนิดเป็นเจ้า...

ภายหลังที่ประหารชีวิตหม่อมทั้งสองแล้ว ความปรากฏขึ้นว่าเรื่องมีชู้สาวนั้นเป็นเรื่องเหลวไหล หากมูลความจริงมิได้ ยิ่งกว่านั้นในเวลาที่ถูกประหารนั้นหม่อมอุบลกำลั ตั้งครรภ์ จึงเป็นเหตุให้พระเจ้ากรุงธนบุรีทรงโทมนัสอย่างแรงกล้า ถึงกับว่าจะขอตายตามพระราชชายาทั้งสอง...

(ใครฆ่าพระเจ้ากรุงธน. 2544: 309-310)

การสร้างชุดคำอธิบายข้างต้นเป็นการอ้างอิงข้อมูลในเอกสารทางประวัติศาสตร์ แต่ได้อธิบายด้วยแนวคิดชุดใหม่ ทั้งนี้เพื่อเป็นการ ประกอบสร้างความหมายถึงอาการพระสติวิปลาสที่ไม่ใช่การบ้าคลั่งรุนแรง อีกทั้งสาเหตุของอาการพระสติวิปลาสมาจากบุคคลภายนอกที่สร้างความโทมนัสสะเทือนใจเป็นอย่างยิ่ง ไม่ได้มีสาเหตุจากการเจริญวิปัสสนากรรมฐานของพระองค์

นอกจากการสร้างชุดคำอธิบายข้างต้นเป็นการอ้างอิงข้อมูลในเอกสารทางประวัติศาสตร์แล้ว ยังมีการสร้างชุดคำอธิบายที่ไม่ปรากฏในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ คือการที่พระองค์ไม่ได้ถูกประหารชีวิตตัดศีรษะที่ป้อมวิชัยประสิทธิ์ แต่ยังมีพระชนม์ชีพอยู่ เพราะสามารถหนีไปหลบภัยที่เมืองนครศรีธรรมราช ด้วยความช่วยเหลือของเจ้าพัฒนา และผู้ที่ถูกประหารตัดศีรษะในครั้งนั้นคือสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชพระองค์ปลอม ดังนี้

บุคคลที่ถูกประหารชีวิต คือหลวงอาสาศึก เขาตายด้วยความยินดี ไม่มีอะไรจะทำความปลาบปลื้มให้กับเขาเท่ากับที่ได้ตายแทนมหาบุรุษกษัตริย์ เขาตั้งคอรับดาบด้วยความเต็มใจ เขาตายโดยไม่รู้ว่าเขาได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าพระยา ศพของเขาได้ถูกนำไปฝังไว้ที่วัดบางยี่เรือใต้ ในขณะที่เดียวกันที่สำเภาลำใหญ่ พาทระองค์สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีไปยังนครศรีธรรมราช

(ใครฆ่าพระเจ้ากรุงธน. 2544: 356-357)

บทประพันธ์ของหลวงวิจิตรวาทการ หรือเรื่องเล่าที่ถูกสร้างขึ้นจากกลไกอำนาจรัฐนี้ นับได้ว่าเป็นเรื่องเล่าพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในสมัยแรก ที่อยู่ภายใต้การนำของอำนาจรัฐบาล เป็นการสร้างชุดความคิดและนำเสนอความหมายของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในความหมายใหม่ จากเดิมที่เนื้อหา หรือความหมายถูกจำกัดเฉพาะในพระราชพงศาวดาร หรือเอกสารโบราณ แต่หลวงวิจิตรวาทการได้ตัดทอน คัดสรรตัวบทที่มีอยู่เดิม โดยมุ่งเน้นที่จะตอกย้ำใน บางวาทกรรมที่ดั้งเดิม หรือพระราชประวัติตอนกลางคือเรื่องความกล้าหาญและวีรกรรมที่กอบกู้เอกราช และเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างพระราชประวัติชุดใหม่ในพระราชประวัติตอนปลาย ที่นำเสนอถึงการหลบหนีของพระองค์จากการประหารชีวิต

ความหมายของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่ปรากฏในบทประพันธ์ของหลวงวิจิตรวาทการทั้งในบทละครเรื่องพระเจ้ากรุงธน และเรื่องสั้นเรื่องใครฆ่าพระเจ้ากรุงธน ได้สร้างความหมายให้สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเป็นพระมหากษัตริย์ที่กล้าหาญ มีความสามารถ ยอมสละชีวิตเพื่อบ้านเมือง อีกทั้งยังมีมหากรุณาธิคุณในการกอบกู้เอกราช ถึงแม้จะเสียพระสติแต่ก็ไม่ถึงบ้ำคั่งเป็นเพียงเคลิบเคลิ้มไปบางเวลา และท้ายที่สุดพระองค์ไม่ ได้ถูกประหารชีวิตตัดศีรษะที่ป้อมวิชัยประสิทธิ์ โดยที่ชาติกำเนิดของพระองค์ยังคงเป็นสามัญชนเชื้อสายจีน ซึ่งความหมายของสมเด็จพระเจ้าตากสินในชุดนี้มีความสัมพันธ์กับสภาพสังคม การเมืองการปกครองในขณะนั้น

ดังที่ได้กล่าวไปแล้วว่าเรื่องพระเจ้ากรุงธน และเรื่องใครฆ่าพระเจ้ากรุงธน หลวงวิจิตรวาทการได้สร้างขึ้นเพื่อให้เห็นหารายได้ในการสร้างพระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่วงเวียน ซึ่งพระบรมราชานุสาวรีย์นี้เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่อำนาจรัฐใช้เชิดชูวีรกรรมสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่มีชาติกำเนิดเป็นสามัญชน ที่แสดงถึงบทบาทของประชาชน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ในปี พ.ศ. 2477 นายทองอยู่ พุฒพัฒน์ อดีตผู้แทนราษฎรจังหวัดธนบุรีคนแรกได้เป็นผู้เริ่มคิดสร้างพระบรมราชานุสาวรีย์ และได้ทำหนังสือถึง พันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา นายกรัฐมนตรีในสมัยนั้น และรัฐมนตรีท่านอื่น ๆ ซึ่งทั้งหมดก็ต่างเห็นชอบด้วย ต่อมาสถานการณ์บ้านเมืองอยู่ในภาวะคับขันอันเนื่องจากการกบฏพิพาทกับอินโดจีนฝรั่งเศส และสงครามโลกครั้งที่ 2 อีกทั้งคณะรัฐบาลได้เปลี่ยนชุดบริหารหลายครั้ง เรื่องการดำเนินการสร้างพระบรมราชานุสาวรีย์จึงหยุดชะงักชั่วคราว ในปี พ.ศ. 2492 นายเพทาย ไชตินุชิต หนึ่งในคณะของนายทองอยู่ พุฒพัฒน์ ด้ขี้เลือกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จึงดำเนินการสร้างพระบรมราชานุสาวรีย์ต่อในสมัยรัฐบาล จอมพล ป. พิบูลสงคราม

โดยนายกรัฐมนตรี จอมพล ป. พิบูลสงคราม มีมติเห็นชอบ และสนับสนุนให้ดำเนินการต่อไป วันศุกร์ ที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2494 ทำพิธีวางศิลาฤกษ์ และเททองหล่อพระเศียร ทางด้านพิธีพราหมณ์ได้จัดเตรียมสิ่งของตามพระราชประเพณี เครื่องอุปโภคบริโภคเฉพาะพระมหากษัตริย์ครบถ้วนทุกอย่างพร้อมทั้งพระกระยาหารมากมาย นอกจากนี้มีใบสีทองนาเงิน สัปทนแดง ผ้าปูโต๊ะแดง พร้อมทั้งเก้าอี้และหมอนแดงสำหรับประทับ (สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช . 2498?: 39) การจารึกดวงพระฤกษ์กำหนดเอาวันที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2494 ซึ่งเป็นฤกษ์สูงสุดและดีเด่น ไม่มีฤกษ์ใดในบรรดาฤกษ์ทั้งหลายมาปราบได้ ฤกษ์สมณะนี้แม้แต่มนุษย์หรือเทพยดาที่เราองไม่เห็น ก็ต้องเคารพรัก (สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช . 2498?: 30) อีกทั้งใช้โลหะชนวนที่มีค่า และศักดิ์สิทธิ์ นอกจากนี้มีเจ้าหน้าที่ยิงปืนใหญ่ 21 นัด และนิมนต์ พระสงฆ์ 21 รูป สวดพระคาถา ซึ่งมีสมเด็จพระสังฆราชเป็นประธานสงฆ์ วันที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2497 เป็นวันเปิดพระบรมราชานุสาวรีย์โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนิน และทรงชักแพรคลุม ทรงพระสุหร่าย และจุดธูปเทียนถวายสักการะ นายกรัฐมนตรี จอมพล ป. พิบูลสงคราม และท่านผู้หญิงละเอียด พิบูลสงคราม นำพวงมาลาไปถวายสักการะเป็นรายแรก ช่วงค่ำมีมหรสพ สมโภช 2 คืน ซึ่งวันเปิดพระบรมราชานุสาวรีย์ตรงกับวันคล้ายวันประสูติของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

นอกจากนี้ทางราชการได้กำหนดพระนามอย่างเป็นทางการว่า “สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช” เมื่อวันที่ 12 เมษายน พ.ศ. 2497 (สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช . ม.ป.ป.: 44) ก่อนที่จะมีการเปิดพระบรมราชานุสาวรีย์อย่างเป็นทางการ การดำเนินการจัดสร้างตลอดจนถึงพิธีเปิดพระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช แสดงให้เห็นถึงการเชิดชูพระองค์ให้เป็นพระมหากษัตริย์พระองค์สำคัญของประเทศชาติ โดยมีกระบวนการนับตั้งแต่สร้างพระบรมรูป มีพิธีกรรมที่ตรงตามราชประเพณี ดำเนินการสร้างโดยคณะรัฐบาล สมเด็จพระสังฆราชเป็นประธานในการเจริญพระพุทธมนต์ และสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินมาทรงประกอบรัฐพิธีเปิด ทำยุครัฐบาลถวายพระนามอย่างเป็นทางการ พร้อมทั้งกำหนดให้วันที่ 28 ธันวาคม ของทุกปีซึ่งเป็นวันคล้ายวันสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เป็นวันถวายบังคมพระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช นอกจากนี้นายทองอยู่ พุ่มพัฒน์ ยังได้ทำเรื่องถึงรัฐบาลเรื่องประกาศถวายสร้อยพระนามว่า “มหาราช” ในที่สุดวันที่ 27 ตุลาคม พ.ศ. 2524 พระองค์ได้รับการเฉลิมพระเกียรติถวายพระนามเป็น “สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช” (ถวัลย์พร บุนนาค. 2545: 4)

การบรรยายถึงพิธีกรรมอย่างละเอียดในการดำเนินงานพระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในช่วงเวลานั้น เพื่อแสดงให้เห็นว่าระบบการเมืองการปกครอง รวมถึงสังคมในช่วงต้นของการเปลี่ยนแปลงการปกครองสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชได้รับการเชิดชู และสร้างความหมายให้เป็นวีรกษัตริย์ที่ยิ่งใหญ่ และเป็นที่ยอมรับยกย่องของประชาชน ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับเนื้อหาในต้นบทเรื่องเล่าทั้ง 2 เรื่อง ของหลวงวิจิตรวาทการที่พยายามต่อยอดในเรื่องความกล้าหาญ และการกู้เอกราชของพระองค์ ดังที่ปรากฏในคำกล่าวของบุคคลชั้นผู้นำในระบอบประชาธิปไตยที่ร่วมงานเปิดพระบรมราชานุสาวรีย์ ดังนี้

การนำเสนอเรื่องเล่าพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ในตอนกลางได้ถูกเน้น และต่อยายเป็นพิเศษ คือการกล่าวถึงความกล้าหาญ และวีรกรรมที่กอบกู้เอกราชจากการเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 พลเรือโท หลวงสุนาวินวิวัฒน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ผู้มาร่วมงานรัฐพิธีเปิดพระบรมราชานุสาวรีย์ กล่าวว่

ผู้พลิกประวัติศาสตร์อันแสนเศร้าให้ชาติไทยกลับคืนคงเป็นอิสระเสรี มีเกียรติศักดิ์สง่าอยู่ในแคว้นแคว้นสุวรรณภูมิในครั้งกระนั้นก็คือ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชแห่งกรุงธนบุรี สมเด็จพระมหาราชพระองค์นี้ได้ประกอบวีรกรรมอันกล้าหาญหนักและเหน็ดเหนื่อยอย่างยิ่ง ในอันที่จะกอบกู้กรุงศรีอยุธยาในระยษนั้นซึ่งพินาศแล้วให้กลับคืนคงเป็นชาติบ้านเมืองซึ่งเต็มไปด้วยความเจริญและอิสรภาพดังเช่นเดิม นอกจากนั้นยังต้องทรงเหน็ดเหนื่อยปราบปรามป้องกันข้าศึกศัตรูที่เพียรพยายามจะล้มล้างชาติไทย... ในตอนท้ายแห่งพระชนมายุต้องทรงฝ่าหาวชิสงบระงับความวุ่นแห่งจิตด้วยยึดมั่นทางวิปัสสนาญาณ ตามหลักพุทโธวาท

วีรกรรมของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ควรแก่การเทิดทูนจากชาวไทยทั่วไปเพียงไร พฤติกรรมต่างๆในประวัติศาสตร์ได้แสดงชัดอยู่แล้ว การที่รัฐบาลและประชาชนได้พร้อมใจกันเสียสละทรัพย์เพื่อสร้างพระราชอนุสาวรีย์ประดิษฐานพระบรมรูปขึ้นไว้ดังนี้ ย่อมจักเป็นอนุสรณ์อย่างหนึ่งที่ซาบซึ้งในจิตของประชาชนคนไทยผู้รักชาติโดยทั่วกัน วีรกรรมของพระองค์จะเป็นเครื่องเตือนใจชาวไทยทุกคนให้ประจักษ์ชัดว่าการกระทำใดๆอันเป็นไปเพื่อแห่งเอกราชเสรีของชาติแล้ว แม้จะต้องลำบากถึงกับสละชีวิตให้ก็ตาม วีรกรรมนั้นๆจะได้รับการเทิดทูนจากประชาชนชาวไทยอยู่ตลอดกาลปาวสาน

(สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช. 2498?: 3)

คำกล่าวของพลเรือโท หลวงสุนาวินวิวัฒน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย แสดงให้เห็นถึงวีรกรรมที่ยิ่งใหญ่ของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และต่อย่าถึงสภาพกรุงศรีอยุธยาที่ ใช้คำว่า “พินาศ” ลงแล้ว ที่แสดงให้เห็นว่า เอกราชของชาติไทยจบสิ้นตั้งแต่สงครามเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 อันเป็นเหตุการณ์ที่น่าเศร้าที่สุด แต่ด้วยเพราะวีรกรรมของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ชาติไทยจึงมีเอกราชจนถึงทุกวันนี้ ดังในคำกล่าวที่ว่า “ผู้พลิกประวัติศาสตร์อันแสนเศร้าให้ชาติไทยกลับคืนคงเป็นอิสระเสรี มีเกียรติศักดิ์สง่าอยู่ในแคว้นแคว้นสุวรรณภูมิ ” สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชจึงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ยิ่งใหญ่ของชาติไทยสืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน โดยหลวงสุนาวินวิวัฒน์ได้กล่าวพระนามของพระองค์ รวมถึงสรรพนามที่ใช้แทนพระองค์ว่า “สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชแห่งกรุงธนบุรี” และ “สมเด็จพระมหาราช ” ซึ่งทั้งที่ในเวลานั้นคณะรัฐบาลได้ประกาศพระนามพระองค์อย่างเป็นทางการเพียงว่า “สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช” ดังนั้นการกล่าวสร้อยพระนามว่า “มหาราช” จึงเป็นวาทกรรมที่สร้างความหมายให้พระองค์เป็นพระมหากษัตริย์ที่ยิ่งใหญ่ทั้งในด้านบทบาท และสถานภาพ

อีกทั้งหลวงสุนาวินวิวัฒน์ยังกล่าวถึงการวิปัสสนาญาณของพระองค์ที่ให้เหตุผลว่า “หาวิธีสงบระงับความวุ่นวายแห่งจิต” โดยมีได้กล่าวถึงอาการพระสติวิปลาสที่สำคัญว่าพระองค์ทรงบรรลุโสดาบัน และยังนำเสนออีกว่าวิปัสสนาญาณที่พระองค์ทรงดำเนินอยู่นั้นเป็นไปตาม “หลักพุทโธวาท” คือเป็นไปตามหลักคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นถึง หลักวิปัสสนานี้เป็นแนวทางที่ถูกต้อง และปฏิเสธความวิปลาสในช่วงทำราชการของพระองค์ ทำยที่สุดเป็นการเชื่อมโยงถึงนโยบายที่เป็นส่วนหนึ่งของการเมืองการปกครองที่ส่งเสริม “ความเป็นชาติ” และ “ชาติไทย” ที่ต้องการให้คนในชาติมีความสามัคคี และมีจิตสำนึกในความรักชาติ เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก ต้องมีความเสียสละ และเชื่อฟังผู้นำเพื่อความเป็นเอกราช หรือความมีอารยธรรม ของชาติไทยที่ทัดเทียมกับชาติอื่นๆ

นอกจากนี้พระยารามราชภักดี ปลัดกระทรวงมหาดไทย เป็นอีกท่านหนึ่งที่ได้มาร่วมงานรัฐพิธีเปิดพระบรมราชานุสาวรีย์ กล่าวว่า

สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงประกอบวีรกรรมในการก่อกู้ชาติไทยซึ่งพินาศแหลกลานแล้วให้กลับคืนเป็นอิสระดังเดิมได้ด้วยกำลังพลที่มีอยู่เดิมเพียงเล็กน้อยในท่ามกลางความระส่ำระสายของประชาชนพลเมืองทั้งทั้งประเทศ การปฏิบัติวีรกรรมสำเร็จได้ในเวลารวดเร็วดังนี้ ย่อมแสดงถึงความทรงไว้ซึ่งสมรรถภาพทั้งในด้านการรบและการปกครอง ตลอดจนรัฐสมัยของพระองค์ การเงิน การค้า การเศรษฐกิจ การปกครองตลอดจนฐานะความเป็นอยู่ของประชาชนได้รับการฟื้นฟูให้อยู่ในฐานะมั่งคั่งด้วยพระปรีชาสามารถในเวลาอันรวดเร็ว นักประวัติศาสตร์ทั่วไปจึงยอมรับว่า พระมหากษัตริย์พระองค์นี้เป็นพระมหากษัตริย์ที่ควรแก่การเทิดทูนของประชาชนชาวไทยอย่างยิ่งพระองค์หนึ่ง

การเทิดทูนคุณความดีของผู้ประกอบวีรกรรมในอดีต ย่อมจะเป็นอนุสรณ์สำนึกที่ประชาชนชาวไทยและอนุชนของ ชาวไทยในอนาคต จะได้ซาบซึ้งและกำหนดเป็นประจำใจอยู่ตลอดไปว่าการเสียสละเพื่อประเทศชาติไม่ว่าด้วยประการใดๆ ประชาชนชาวไทยย่อมสำนึกอยู่ด้วยยกตัญญูตเวทีตลอดไป ฉะนั้นในที่นี้เชิญพระบรมรูปสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชขึ้นประดิษฐานในท้องที่จังหวัดธนบุรี อันเป็นถิ่นซึ่งเคยสถาปนาเป็นนครหลวงในรัชสมัยของพระองค์นั้นหากทราบด้วยญาณวิถียังใด คงจะทรงปิติและปลาบปลื้มญาณอานุภาพใดที่อาจทรงบันดาลได้เพื่อความเจริญวิวัฒนาการ และเพื่อความเป็นเอกราชเสรีของประเทศชาติไทยจะยืนยงดำรงอยู่ตลอดไป แล้วคงจะทรงบันดาลให้เป็นอยู่ มีอยู่ตลอดไปในดินแดนของชาติไทยเราตลอดการนิรันดร

(สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช. 2498?: 3-4)

คำกล่าวของพระยารามราชภักดี ปลัดกระทรวงมหาดไทย เป็นคำกล่าวที่สร้างความหมายที่ไปในทำนองเดียวกับพลเรือโท หลวงสุนาวินวิวัฒน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ทั้งด้านมหาวิรกรรมของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ที่กอบกู้อิสรภาพหลังจากที่อาณาจักรอยุธยาได้ล่มสลายไปแล้ว โดยใช้คำว่า “วิรกรรมในการก่อกู้ชาติไทยซึ่งพินาศแหลกลานแล้วให้กลับคืนเป็นอิสระดั้งเดิม” เป็นการสร้างความหมายว่า ทุกสิ่งที่พระองค์ทรงกระทำเป็นสิ่งที่พระองค์สร้าง ingsรรค์ด้วยพระปรีชาสามารถทั้งสิ้น ไม่มีสิ่งใดที่พระองค์ทรงใช้ต่อจากสมัยกรุงศรีอยุธยาแม้กระทั่งปราสาทราชวัง และได้ตอกย้ำและนำเสนอถึงพระปรีชาสามารถที่ทรงสถาปนาความมั่นคงให้แก่ชาติไทยในเวลาอันรวดเร็ว และปกครองบ้านเมืองบ้านเมืองให้มีความก้าวหน้าในด้านต่างๆ และได้กล่าวเป็นนัยว่าความดีของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช คือ “ความเสียสละเพื่อชาติบ้านเมือง” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายการเมืองการปกครองในสมัยนั้น ที่ต้องการสร้างความเป็นชาติ และชาติไทย การนำเสนอพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชจึงเป็นตัวอย่างของคนในชาติที่รักชาติ และยอมเสียสละเพื่อชาติ ทั้งนี้เพื่อให้ชาติไทยมีความเป็นเอกราช และมั่นคงถาวรสืบไป ท้ายสุดพระยารามราชภักดีได้กล่าวถึงพระองค์เป็นการสรุปว่า “นักประวัติศาสตร์ทั่วไปจึงยอมรับว่า พระมหากษัตริย์พระองค์นี้เป็นพระมหากษัตริย์” ซึ่งเป็นการสร้างความหมายที่แสดงถึงภาพลักษณ์ที่ยิ่งใหญ่กว่าพระนามที่ปรากฏอย่างเป็นทางการในเวลานั้น แต่เป็นพระนามที่แสดงความยิ่งใหญ่ และสำนึกในพระคุณของคนในชาติ

การสร้างวาทกรรมเช่นนี้จึงส่งผลให้ ความหมาย สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เป็นพระมหากษัตริย์ที่สำคัญยิ่งใหญ่งทั้งในบทบาท และสถานภาพ ที่ทำให้ชาติไทยเป็นเอกราชตราบนานทุกวันนี้ สมควรได้รับความเทิดทูนและอยู่ในความทรงจำตลอดไป

การสถาปนาพระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่วงเวียนใหญ่เปรียบเสมือนการยกย่องสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม เป็นการสร้างความหมายในสถานภาพ และบทบาทของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่เป็นบุคคลสำคัญของชาติไทย และเป็นพระมหากษัตริย์ที่มีพระมหากรุณาธิคุณ และยิ่งใหญ่มีพระเกียรติยศเสมอพระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์

การสร้างบทประพันธ์ของหลวงวิจิตรวาทการ และการสถาปนาพระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่วงเวียนใหญ่ อยู่ในช่วงระยะเวลาเดียวกันคือช่วงต้นของการเปลี่ยนแปลงการปกครอง มีความสัมพันธ์คือทั้งบทละครเรื่องพระเจ้ากรุงธน และการสร้างพระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่วงเวียนใหญ่ เป็นผลผลิตจากชนชั้นผู้นำรูปแบบคือประชาชน การเชิดชูหรือการสร้างความหมายให้สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเป็นวีรบุรุษผู้ยิ่งใหญ่ เป็นส่วนหนึ่งของความสอดคล้องในเรื่องระบอบการปกครอง รวมถึง อุดมการณ์เรื่อง “ชาติ” เพราะประเทศไทยขณะนั้นประกอบไปด้วยบุคคลที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ศาสนา และเชื้อชาติซึ่งจะเป็นอุปสรรคต่อ

การพัฒนาประเทศ รัฐบาลจึงใช้อำนาจในการปกครองพยายามผนวกรวมวัฒนธรรมต่างๆให้เป็น วัฒนธรรมเดียวกัน เช่น ระบบการศึกษาที่จัดสอนภาษาไทยมาตรฐานในถิ่นต่างๆ หรือการแต่งกายที่ ถูกกำหนดโดยรัฐบาล เป็นต้น นอกจากนี้การสร้าง และนำเสนอเรื่องประวัติศาสตร์ “ชาติไทย” จึงเป็น การสร้างอารมณ์ร่วมในด้านความมีส่วนร่วม หรือหวงแหนแผ่นดินอันเป็นเอกราชที่บรรพบุรุษรักษาไว้ โดยที่ไม่ได้แยกเชื้อชาติเผ่าพันธุ์ แต่ใช้ “พื้นที่” ในการมีส่วนร่วม คือทุกคนที่อาศัยอยู่ในแผ่นดินไทย เป็น “คนในชาติไทย” เพื่อสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ด้วยเหตุนี้พระราชประวัติสมเด็จพระเจ้า ตากสินมหาราชจึงเกิดการแพร่หลายและรับรู้อย่างกว้างขวาง และส่งผลต่อ เรื่องเล่าในสมัยต่อมา

ดังนั้นการประกอบสร้างความหมาย “สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช” ในเรื่องเล่าของ หลวง วิจิตรวาทการ จึงเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างความหมายของ “ชาติไทย” และปลูกฝังแนวคิดชาตินิยม คือ ความรักชาติโดยการกล่าวถึง ความยิ่งใหญ่ของชาติ การทดแทนคุณประเทศชาติ การสร้าง มิตรภาพกับประเทศเพื่อนบ้าน การสร้างความรู้สึก เกียรติยศศักดิ์ศรีของชาติ และการพัฒนาตนเองด้วย การเลียนแบบสิ่งที่ดีของผู้อื่น(สุภิญญา ขจรกิตติยุทธ. 2547: 186) ทั้งนี้เพื่อเป็นตอบสนองนโยบายของ รัฐบาลภายใต้การนำของจอมพล ป . พิบูลสงคราม หลวงวิจิตรวาทการได้สร้างคำนิยาม “ชาติไทย” ให้มีความหมายครอบคลุมคนชาติต่างๆในแหลมทอง โดยอาศัยสื่อเช่นการละคร การบรรยายทาง วิทยุกระจายเสียง และการพิมพ์ เป็นต้น (สายชล สัตยานุรักษ์. 2545: 63) และส่งเสริมบทบาทของ สำนัญชนมากขึ้น ด้วยเหตุนี้นำเสนอเรื่องชาติกำเนิดของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชยังคงเป็น การ สืบทอดวาทกรรมดั้งเดิมสมัยก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง

2.2 การนำเสนอความเป็นมหาราช

เอกสารโบราณทางประวัติศาสตร์ไม่ได้ให้ความสำคัญกับบทบาทสมเด็จพระเจ้าตากสิน มหาราชมากนัก การจดบันทึกถึงวีรกรรมกึ่งเอกราชของพระองค์เป็นเพียงการบันทึกถึงเหตุการณ์ความ เป็นมาเท่านั้นไม่ได้รับการเฉลิมพระเกียรติแต่อย่างใด แต่ในสมัยหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองพระ ราชประวัติของพระองค์ได้รับการเชิดชู และเฉลิมพระเกียรติเป็นอย่างมากอีกทั้ง ได้รับการตอกย้ำถึง วีรกรรมกึ่งชาติ ด้วย ช่วงสถานการณ์บ้านเมืองที่โศกเศร้า และ ความปริชาสาม ารถที่สร้าง คุณประโยชน์ในครั้งนี้ และผนวกกับการพยายามสร้างวีรบุรุษจากสามัญชนที่เป็นส่วนหนึ่งของ นโยบายการปกครองของรัฐบาล จึงยิ่งส่งผลให้ ความหมายของพระองค์ รวมถึง การรับรู้ในพระราช ประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเป็น “มหาราช” ผู้ยิ่งใหญ่พระองค์หนึ่งของชาติไทย โดยปรากฏ ความหมาย ดังนี้

- ผู้ใหญ่ - ... นี่ลุงเพิ่งกลับจากการรบที่บางแก้วเมื่อเร็ว ๆ นี้เอง หนูเคยเห็นพระเจ้าอยู่หัวใหม่ละ
- เด็กไทย - เห็นครับ ผมเห็นเวลาท่านออกรบ
- ผู้ใหญ่ - นั่นแหละ คือท่านผู้เป็นหัวหน้ากษัตริย์ของเรา หลานรู้จักคำว่ากษัตริย์ดีแล้วไม่ใช่หรือ พระเจ้าอยู่หัวของเรานี่คือพระเจ้ากรุงธนบุรี ทรงกษัตริย์ให้พันมือศัตรู
- เด็กจีน - พระเจ้าอยู่หัวท่านออกรบเองหรือเปล่าล่ะครับ
- ผู้ใหญ่ - ออกรบเอง ออกรบเองเสมอทีเดียว การรบทุกครั้งทรงออกหน้าเสมอ เวลารบพม่าที่บ้านโพธิ์สังหารทรงออกนำหน้าเข้าฟันกับพม่าเอง เมื่อรบที่บ้านพรานนก ทรงสั่งให้ทหารทั้งหมดไปแอบซุ่ม (ดนตรีสากลทำเพลงกรุงธน-เพลงเร็วอย่างเบาๆ) พระองค์เองทรงขึ้นม้ากับทหารอีก 4 คน 4 คน เท่านั้นเข้าสู่พม่าซึ่งมาทั้งกอง
- ทุกคน - แหม เก่งจริง เก่งมาก

(พระเจ้ากรุงธน. 2536?: 97-98)

จากเรื่องพระเจ้ากรุงธน ข้างต้น ผู้สร้างตัวบทได้ กล่าวถึงวีรกรรมการสู้รบเพื่อกู้เอกราชของชาติเป็นสำคัญ ความหมายของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชจึง เป็นผู้นำเอกราชกลับสู่ชาติไทยอีกครั้ง และนอกจากพระองค์จะเป็นผู้บัญชาการรบที่เชี่ยวชาญแล้ว ยังเป็นส่วนหนึ่งของกำลังพลที่สู้รบกับเหล่าทหารฝ่ายศัตรูอีกด้วย

ในเรื่อง**ไครฆ่าพระเจ้ากรุงธน** ผู้เขียนได้กล่าวถึงวิถีทัศนคติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่เล็งเห็นถึงสถานการณ์สงครามระหว่างไทยกับพม่าที่ไทยไม่สามารถจะชนะในศึกครั้งนี้ได้ จึงตีฝ่าทัพเพื่อไปตั้งหลักที่หัวเมืองตะวันออกเพื่อรวบรวมกำลังพลในการกู้เอกราช ระหว่างการเดินทางนั้นต้องสู้รบกับเหล่าทหารพม่าหลายครั้ง เช่น บ้านโพธิ์สังหาร บ้านพรานนก ดงศรีมหาโพธิ เป็นต้น ซึ่งในที่สุดพระองค์มีชัยชนะต่อทหารพม่าทุกครั้ง ดังนี้

เมื่อการเป็นอย่างนี้ สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี คือพระยาวชิรปราการในครั้งนั้น ก็มองเห็นได้ชัดว่าสถานการณ์เป็นอันหมดหวัง ไม่มีทางที่จะต่อสู้หรือสู้ประเทศได้ในกรุงศรีอยุธยา พระองค์พร้อมด้วยเพื่อนร่วมใจสี่ห้าคนกับไพร่พลเป็นจำนวนเล็กน้อยในความควบคุมของพระองค์ ได้ตีแหวกวงล้อมของพม่าจากค่ายวัดพิชัยมุ่งไปทางทิศตะวันออก พม่าก็ไม่ได้ปล่อยให้ไปอย่างสบาย ยังยกกำลังไล่ติดตามไป ต้องต่อสู้กันที่บ้านโพธิ์สังหาร และต้องรบกันกับพม่าไปตามทาง ที่บ้านพรานนก ดงศรีมหาโพธิ และก็ได้ชัยชนะทุกครั้ง

(ไครฆ่าพระเจ้ากรุงธน. 2544: 307)

จากเรื่อง โครฆ่าพระเจ้ากรุงธน ข้างต้น ผู้เขียนได้เน้นถึงพระปรีชาสามารถด้านการวิเคราะห์ สถานการณ์ศึก และวิสัยทัศน์อันยาวไกลที่เลือกหัวเมืองตะวันออกเป็นแหล่งรวบรวมกำลังพล และในที่สุดพระองค์ก็สามารถรวบรวมไพร่พลตลอดจนสะสมยุทธโปกรณ์ที่เมืองจันทบุรีได้เสร็จ และสามารถยกทัพมาขับไล่ทหารพม่าในดินแดนไทยได้สำเร็จ ซึ่งยังคง เน้นย้ำถึงความสามารถในด้านการรบที่เชี่ยวชาญ ทำให้มีชัยชนะต่อทหารพม่าทุกครั้ง ในระหว่างการเดินทางที่โหดสังหาร บ้านพรานนก ดงศรีมหาโพธิ์ เป็นต้น

เรื่องเล่าทั้ง 2 เรื่องข้างต้น คือ พระเจ้ากรุงธน และโครฆ่าพระเจ้ากรุงธน เป็นเรื่องเล่าที่ถูกสร้างโดยอำนาจรัฐในยุคต้นของการเปลี่ยนแปลงการปกครองอันเป็น ส่วนหนึ่งของนโยบายการเมืองการปกครอง ที่ต้องการสร้างวีรกรรมวีรบุรุษจากสามัญชน พระราชประวัติของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ในด้านวีรกรรมความกล้าหาญจึงได้รับการต่อยอด และสืบทอดในเรื่องเล่าฉบับต่อๆ มา

ในเรื่อง สามกรุง ได้นำเสนอถึงด้านการศึกสงครามครั้งสำคัญในพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เช่น สงครามปราบก๊กต่างๆ สงครามค่ายบางกุ้ง สงครามค่ายบางแก้ว สงครามตีเมืองเชียงใหม่ เป็นต้น ที่ต่อยอดความโดดเด่นของพระองค์ที่มีความเชี่ยวชาญ และกล้าหาญในการรบ นอกจากนี้ในสงครามบ้านบางแ่ กวยังแสดงให้เห็นถึง พระปรีชาสามารถไหวพริบในการตั้งรับทัพพม่า โดยพระองค์สั่งให้ตั้งค่ายล้อมทัพพม่าเพื่อเป็นการตัดทางเสบียงอันเป็นยุทธวิธีการรบที่ไม่ต้องใช้กำลัง ดังที่ถูกลำเสนอในการรบพม่าที่ค่ายบางแก้ว ดังนี้

กรุงกษัตริย์ตรัสทราบเค้า	เดิกขาม
สั่งทัพขยับคุกคาม	รอบข้าง
พลม่านพลุกพล่านตาม	ท้องถิ่น
ไทยเที่ยวตีที่กว้าง	ไล่เข้าเล่าซัง ฯ
ตรัสว่าพม่าขัดแค้น	อาหาร
หิวระโหยโรงลาญ	เรื่องเศร้า
หวนให้ใครขอทาน	สักอิม
เราจึงค่อยเอาข้าว	ล่อให้มันมา ฯ
ตรัสสั่งตั้งค่ายล้อม	ไพร่
เจ้าพระยาจักรี	กลับแล้ว
ตรัสมอมกอบการตี	ต่อติด
ม่านพ่ายค่ายบางแก้ว	นอบน้อมยอมตน ฯ

(สามกรุง. 2495?: 117-118)

จากเรื่องสามกรุง ข้างต้น ผลจากการพบม้าที่ค่ายบางแก้วด้วยยุทธวิธีตั้งค่ายล้อมทัพพม่า ส่งผลให้ฝ่ายทหารพม่ายอมจำนนอ่อนน้อมทั้งหมด ได้ค่ายพม่าทั้ง 3 ค่าย ได้ตัวเชลยแม่ทัพนายกอง และไพร่พลจำนวนมาก การเลือกที่จะนำเสนอเรื่องราวในสงครามบ้านบางแก้วครั้งนี้ จึงเป็นการแสดงให้เห็นถึงความเป็นผู้นำที่นอกจากเชี่ยวชาญการศึกสงครามในเรื่องการต่อสู้แล้ว กา รวางแผนก็เป็นส่วนหนึ่งของการต่อสู้เช่นกัน ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงการวางแผนรอบอันเป็นส่วนหนึ่งของกลยุทธ์ อันชาญฉลาดของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

ในเรื่อง **ไครฆ่าพระเจ้าตากสิน** ได้นำเสนอวีรกรรมของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในด้านการกู้ชาติ และศึกสงครามตรงตามเอกสารทางประวัติศาสตร์ แต่ไม่มุ่งเน้นนำเสนอ การสู้รบระหว่างคนไทยด้วยกัน โดย มุ่งเน้นที่จะกล่าวถึงการศึกสงครามกับอาณาจักรใกล้เคียงเพื่อแสดงให้เห็นถึงการแผ่ขยายอาณาจักรในสมัยของพระองค์ หรือการศึกสงครามกับเหล่าทหารพม่า ดังนี้

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพร้อมด้วยท้าวพระยาข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อยไทยจีน ฝ่ายทหารพลเรือทั้งหลาย โดยเสด็จโดยกระบวนทัพหลวงเป็นอันมาก ดำรัสให้เจ้าพระยาจักรีเป็นแม่ทัพ และให้ทัพเมืองเหนือทั้งสิบเมือง ยกเข้าไปเข้ากองเจ้าพระยาจักรีกองหน้ายกไปตีเมืองเชียงใหม่

การไปตีเมืองเชียงใหม่ครั้งนี้ พระเจ้าอยู่หัวทรงยกกองทัพหลวงตามขึ้นไปด้วยพระองค์เอง ทัพทางฝ่ายไทยแยกออกเป็นหลายพวกเข้าตีเชียงใหม่

ไปสุพลา และไปมยุงวงวน พม่าผู้รักษาเมืองเชียงใหม่ก็เกณฑ์พม่า ลาวออกต่อสู้อยู่หลายครั้ง แต่สู้ไม่ได้ ก็แตกหนีไป ทรงพระกรุณาให้พระยาจำบ้านเป็นพระยาวิเชียรปราการ ให้ถืออาญาสิทธิครองเมืองเชียงใหม่

(ไครฆ่าพระเจ้าตากสิน. 2551: 49-50)

จากเรื่องไครฆ่าพระเจ้าตากสิน ข้างต้น ผู้เขียนยังคงนำเสนอความกล้าหาญ และความเป็นผู้นำในการรบของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ในศึกตีเมืองเชียงใหม่ ครั้งที่ 2 โดยพระองค์เสด็จนำทัพหลวงไปรบด้วยพระองค์เอง ซึ่งเป็นการตอกย้ำให้พระองค์เป็นกษัตริย์นักรบอย่างแท้จริง การนำเสนอชัยชนะของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชต่ออาณาจักรรอบๆ เป็นการแสดงให้เห็นถึงความกล้าหาญ และมีมือด้านการศึกเหนือกว่าอาณาจักรทั้งปวง

ในเรื่อง **ฟ้าใหม่** ได้นำเสนอความเป็นนักรบของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในฐานะ “หัวหน้า” ที่เป็นผู้สั่งการรบ และเป็นศูนย์รวมใจของเหล่าทหารทั้งหลาย อีกทั้งยังพยายามตอกย้ำถึงความเชี่ยวชาญในการรบของพระองค์ที่แสดงให้เห็นว่าพระองค์ออกศึกสงครามเคียงบ่าเคียงไหล่กับเหล่าทหารนายอื่นๆ ในสมรภูมิ ดังนี้

องค์จอมทัพสะบัดดาบคู่หัตถ์วาววับรับแสงอรุณ

“เอาเหวยพวกเรา เข้าบ้านเก่าของเราวันนี้จึงได้”

เสียงให้ร้องรับแล้วฝนกระสุนปืนไฟ และลูกธนูหน้าไม้ก็สาดราวกับพายุมรสุม ร่างคนร่ว
เหมือนใบไม้ร่วง ตกลงในค่ายบ้าง หล่นลงมาข้างนอกบ้าง พาดประจันตัวเองกับขอบค่ายบ้าง แล้วแต่
มันจะเป็นไปตามชะตากรรมอันถึงฆาต

(ฟ้าใหม่. 2537: 1104)

จากเรื่องฟ้าใหม่ข้างต้น นอกจากแสดงให้เห็นถึงความหมายของพระองค์ในฐานะนักรบแล้ว
ผู้สร้างยังใช้ฉาก “กรุงศรีอยุธยา(บ้านเก่าของเรา)” เป็นสถานที่ที่พระองค์ทำศึกขับไล่ทหารพม่าได้สำเร็จ
การขับไล่ทหารพม่าออกจากเมืองกรุงศรีอยุธยาอันเป็นราชธานีเดิมได้สำเร็จมีนัยถึงพระองค์สามารถ
กอบกู้เอกราชของชาติให้กลับคืนมา ถึงแม้ที่จริงแล้ว จะมีทหารพม่าอาศัยอยู่ตามหัวเมือง อื่นอีกก็ตาม
ทั้งนี้เพื่อเน้นย้ำให้เห็นถึงความเป็นกษัตริย์ชาตินักรบที่สามารถกอบกู้เอกราชได้สำเร็จ

ในเรื่อง **พระเจ้าตากสินกู่ชาติ** ผู้เขียนต้องการสร้างความหมายของวีรกษัตริย์นักรบที่มี
ความกล้าหาญเด็ดเดี่ยวในการตัดสินใจ ในการดำเนินแผนการรบที่ซึ่งทำศึกก่อน และอาศัย
สถานการณ์แวดล้อมในเวลานั้นเป็นจุดยุทธศาสตร์ อีกทั้งยังเป็นการสร้างขวัญกำลังใจของเหล่าทหาร
ในการรบเพื่อเข้าตีเมืองจันทบุรี ด้วยการทุบทำลายหม้อข้าว ดังนี้

เมื่อทุกคนกินอาหารเย็นเสร็จ พระยาตากและบรรดาแม่ทัพก็ออกมาจากที่ประชุม

“ข้าขอสั่งให้ทุกคน ทำลายหม้อขามรามไหและเสเบียงอาหารให้หมด อาหารมือนี้จะเป็นมือ
สุดท้าย หากพวกเจ้าตีเอาเมืองจันทบุรีไม่ได้ในคืนนี้ ข้าและพวกเจ้าจะได้ตายเสียด้วยกันทั้งหมด
ทีเดียว จงมุ่งเข้าไปกินอาหารมือนี้เข้ากันในเมืองจันทบุรีให้ได้เถิด ” พอลิ้นเสียงพระยาตาก เสียงหม้อดินก็
ถูกทุบดังโพละแตกกระจายพร้อมทั้งเสเบียงอาหารถูกเก็บฝัง และเผาจนไม่เหลือเป็นเสเบียงอีกต่อไป

“ข้าพร้อมผู้ตาย นายทัพนายกองต่างเห็นอาญาสิทธิ์ของพระยาตากไม่มีใครขัดขึ้น พร้อมทั้งจะทำตา:

(พระเจ้าตากสินกู่ชาติ. 2544: 65-66)

จากเรื่องพระเจ้าตากสินกู่ชาติ ข้างต้น ผลการรบข้างต้นในการนำของสมเด็จพระเจ้าตากสิน
มหาราชสามารถเข้ายึดเมืองจันทบุรี ได้เป็นที่สำเร็จ ทั้งที่เมืองจันทบุรีมีค่ายกำแพง และกำลังทหารที่
เข้มแข็ง แต่ด้วยยุทธวิธีที่พระองค์ใช้สามารถปลุกใจเหล่าทหารและมีชัยชนะในที่สุด เรื่องราวการสู้รบ
เข้าตีเมืองจันทบุรีด้วยวิธีการทุบหม้อข้าวข้างต้น เป็นวาทกรรมตอนหนึ่ง ึ่งที่ถูกต่อย้ำและผลิตซ้ำใน
เรื่องเล่าหลายเรื่อง(ดังที่เคยยกตัวอย่างในบทที่ 3) เพราะเนื้อหาตอนนี้เป็นการแสดงให้เห็นถึงเด็ดเดี่ยว
ของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช รวมถึงเป็นยุทธวิธีการสร้างขวัญกำลังใจในเหล่าทหารเป็นอย่างดี
จนในที่สุดกองทัพของพระองค์สามารถเข้าตีเมืองจันทบุรีได้สำเร็จ

ในเรื่อง **แผ่นดินพระเจ้าตาก** ได้กล่าวถึงวีรกรรมด้านศึกสงครามครบถ้วนตามเอกสารทางประวัติศาสตร์ ทั้งการปราบก๊กต่างๆ รวมถึงการปราบอาณาจักรใกล้เคียง โดยมุ่งเน้นการนำเสนอเหตุการณ์สู้รบที่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเป็นผู้นำด้านการรบด้วยพระองค์เอง ดังนี้

...เมื่อกองทัพไปถึงนครศรีธรรมราช ชาวนครศรีธรรมราชต่อสู้เป็นสามารถ จนนายทหารใหญ่ เช่น พระยาเพชรบุรี และพระยาศรีพิพัฒน์บาดเจ็บถึงแก่ความตายในที่รบ แต่เจ้าพระยาจักรี (แขก) และพระยายมราชเกิดทะเลาะกันขึ้น พระเจ้าตากสินจึงตัดสินพระทัยว่าจะปล่อยให้ นายทหารรบแทนต่อนั้นมาสำเร็จ จึงเสด็จยกกองทัพเรือออกปากน้ำไปทางทะเล ... แล้วเคลื่อนกองทัพเรือต่อไปจนถึงนครศรีธรรมราช ยกพลขึ้นบกแล้วก็โจมตีเลย

คราวนี้เจ้านครศรีธรรมราชสู้ไม่ไหว ส่งทหารออกโจมตีทัพของพระเจ้ากรุงธนฯ ได้ไม่กี่ครั้งก็แตกพ่าย ตัวเจ้านครศรีธรรมราชจึงหนีออกจากเมือง

(แผ่นดินพระเจ้าตาก. 2548: 25-26)

จากเรื่องแผ่นดินพระเจ้าตากข้างต้น ผู้สร้างตัวบทได้นำเสนอถึงสงครามการสู้รบปราบก๊กเจ้านครศรีธรรมราชที่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชมีบัญชาให้แม่ทัพไปทำการศึกแทนพระองค์ แต่ไม่ประสบความสำเร็จพระองค์จึงต้องทำการรบด้วยพระองค์เอง การนำเสนอตอนนี้เป็นการแสดงให้เห็นถึงความเชี่ยวชาญในการรบของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ถึงแม้จะมีแม่ทัพที่มีฝีมือ แต่ไม่อาจเทียบเคียงกับพระองค์

ในเรื่อง **ผู้อยู่เหนือเงื่อนไข** ได้นำเสนอเหตุการณ์การสู้รบของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชโดยภาพรวมไม่ได้บรรยายถึงเหตุการณ์การสู้รบแต่ละครั้ง แต่ได้นำเสนอถึงลักษณะความเป็นผู้นำและมีฝีมือในการรบของพระองค์ผ่านสายตาของผู้ที่พบเห็น ดังนี้

...พวกเราดูคนไม่ผิดดอก เราได้เห็นแล้วตลอดเวลาที่ออกศึก ท่านไม่เคยปรากฏว่าอยู่เสียข้างหลังเหมือนอย่างขุนทัพคนใดอื่น ท่านเป็นคนดีมีฝีมือ มีลักษณะ ท่านเป็นหัวหน้าคน ท่านมีความกล้าหาญ ท่านไม่เคยเสียความยังคิดทั้งๆ ที่ตกอยู่ในความห้อมล้อมของศัตรูผู้จะมาคร่าชีวิต การตัดสินใจของท่านเป็นความจับใจของเรา... ความประทับใจของเราที่มีต่อพฤติกรรมของท่านจากยุทธนาการ ณ บ้านโพธิ์สังหาร จากยุทธการ ณ บ้านพรานนก จากยุทธการอันวิเศษ ณ ยุทธการแห่งดงศรีมหาโพธิ์ รวมทั้งยุทธการ ณ ค่ายวดพิชัย ซึ่งท่านตีหักวงล้อมของพม่าออกไปอย่างห้าวหาญ

(ผู้อยู่เหนือเงื่อนไข. 2549: 70)

จากเรื่องผู้อยู่เหนือ อเงื่อนไซ ข้างต้น นอกจากผู้ เขียน ต้องการนำเสนอความกล้าหาญของ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชแล้ว ยังกล่าวถึงลักษณะนิสัยที่หาหาญเป็นผู้นำในการสู้รบด้วย พระองค์เอง สมรภูมิที่ถูกตอกย้ำให้เห็นถึงวีรกรรมที่หาญกล้าของพระองค์นับตั้งแต่การตีฝ่าวงล้อมทัพ พม่าที่ค่ายวัดพิชัย คีกรที่บ้านโพธิ์สังหาร คีกรที่บ้านพรานนก และคีกรที่ดงศรีมหาโพธิ เป็นต้น

ในเรื่อง **ตากสินมหาราช** ได้บรรยายถึงเหตุการณ์การสู้รบในศึกครั้งสำคัญต่างๆ เพื่อแสดงให้เห็นถึงความเชี่ยวชาญในการรบ และความกล้าหาญ นอกจากนี้ยังต้องนำเสนอถึงสถานการณ์ใน ศึกสงครามที่ยากลำบาก และมีอันตรายถึงชีวิตได้ทุกเมื่อ ดังนี้

พระยาตากและขุนทหาร พระเชียงเงิน ทองดี เมฆ บุญเกิด ก้อน สิงห์ ยอด ขุนจำเมือง เสือร้าย หมื่นทอง และทหารจีนของเจ้าขรัวเหลียน ขุนดาบทะเลวงฟัน พลธนู เดินทัพก็ก่อกองเป็นแผงรุก ดาหน้าคืบเข้ามาใกล้ค่ายวัดโปรดสัตว์

ทหารพระยาตากวิ่งกรูกันเข้าไปที่หน้าค่าย

พลทหารบนเชิงเทินยิงปืนใหญ่ใส่ทันที ถูกพลเดินเท้าของพระยาตากล้มตาย ทุกคนก็ยิงดา หน้าเข้าพาดฟันกับทหารอังวะอย่างหาหาญ

ประตูหน้าค่ายเปิดออกเมฆราโบชีม่าน่าน้ำมีนายทัพนายกองติดตามบนหลังม้าเป็นขบวน ใหญ่ พลเดินเท้ากรูเข้าใส่พลเท้าพระยาตาก ต่างตะลุมบอนกันใหญ่

พระยาตากชูดาบขึ้นแล้วพาดฟันลงไปทีทหารอังวะอย่างกล้าหาญ

ทหารไทยรุกคืบหน้าเอาบันไดพาดค่าย แล้วปืนขึ้นบนค่ายสู้รบกันอย่างไม่คิดชีวิต

(ตากสินมหาราช. 2548: 109-110)

จากเรื่องตากสินมหาราช ข้างต้น ได้แสดงให้เห็นถึงความกล้าหาญ และความเสียสละหา ทหารหาญและสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเป็นสำคัญ เพราะการทำศึกแต่ละครั้งนั้นล้วนมีอันตราย ถึงชีวิต ซึ่งการทำศึกทุกครั้งเพื่อการกู้เอกราชหลังสงครามเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2

ในเรื่อง **ตากสินมหาราชชาตินักรบ** ได้นำเสนอถึงการศึกสงครามแต่ละครั้งเพียงสังเขป เท่านั้น แต่ได้มุ่งเน้นนำเสนอลักษณะความเป็นผู้นำในการศึกสงครามผ่านสายตาของผู้พบเห็น ดังนี้

มาริวไม่มีหน้าที่ควบคุมใคร ใจเย็น ใจเย็น เขาเตือนตัวเอง มีแต่สินที่รู้จักเขา คนอื่นๆ ต้องรู้จัก และไว้ใจในตัวเขาเสียก่อน จึงจะยอมอยู่ได้บังคับบัญชาชาวฝรั่ง

สิน บุญนาค ทองดี เดินนำ

สินไม่ใช่ขุนพลจำพวกที่ปล่อยให้พลทหารออกไปตายก่อน แล้วจึงจะยอมเสี่ยงออกหน้า

มาริวจำได้ว่าเขาก็เดินอยู่ในกลุ่มหัวแถว ความภาคภูมิใจพลุ่งขึ้นมาจนใบหน้าร้อน

(ตากสินมหาราชชาตินักรบ. 2550: 142)

จากเรื่องตากสินมหาราชชาตินักรบข้างต้น ถึงแม้ตัวบทไม่ได้บรรยายถึงเหตุการณ์ในสมรภูมิจริงโดยตรง แต่จากตัวบทข้างต้นสามารถอนุมาน และตีความถึงลักษณะความเป็นผู้นำที่เสียสละ และกล้าหาญ รวมถึงทักษะฝีมือการรบที่เชี่ยวชาญ

ในเรื่อง **ความหลงในสงสาร** ได้กล่าวถึงการสู้รบเพื่อปราบก๊กต่างๆ ของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชโดยภาพรวม เพราะเป็นสงครามครั้งสำคัญในการรวบรวมแผ่นดินที่แบ่งเป็นก๊กต่างๆ การปราบก๊กต่างๆของพระองค์จึงถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการขับไล่ทหารพม่าที่ตั้งทัพรักษาการณ์ในกรุงศรีอยุธยาได้สำเร็จโดยใช้เวลาเพียงไม่ถึง 7 เดือนในการกู้เอกราช ดังนี้

...พระเถระเจ้าพูดกับอาจารย์โดยใช้ถ้อยคำแบบเดียวกับที่สหธรรมิกทั้งสองของท่าน ใช้ แล้วจึงเล่าวีรกรรมการกู้ชาติของท่านเมื่อครั้งกรุงแตกในปีพุทธศักราช ๒๓๑๐ ว่า

“หลังจากกรุงศรีอยุธยาเสียเอกราช ให้แก่พม่าเมื่อปี ๒๓๑๐ บ้านเมืองระส่ำระสายมาก พม่าเผาผลาญถล่มทลายกรุงศรีอยุธยาเสียย่อยยับ วัตถุประสงค์ถูกทำลายยับเยิน ... ผู้คนแบ่งเป็นก๊กเป็นเหล่า มีก๊กที่สำคัญอยู่ถึงหกก๊กด้วยกัน ก๊กที่ร้ายที่สุดก็คือก๊กเจ้าพระฝาง ซึ่งมีหัวหน้าเป็นพระภิกษุ...”

“เมื่อเราปราบก๊กสำคัญ ๔ ก๊กได้แล้ว จึงยกกองทัพไปตีก๊กเจ้าพระฝาง ซึ่งเวลานั้นไปตั้งมั่นอยู่ที่เมืองพิษณุโลกได้ แต่เจ้าพระฝางหนีไป เป็นอันว่าก๊กทั้ง ๕ พ่ายแพ้แก่ก๊กพระยาตาก

(ความหลงในสงสาร. 2551: 29)

จากเรื่องความหลงในสงสาร ข้างต้น ผู้เขียนต้องการเน้นย้ำให้เห็นถึงวีรกรรมในการรวบรวมแผ่นดินให้เป็นปึกแผ่น หลังจากไทยต้องเสียเอกราชหลังสงครามกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 รวมถึงเกิดบุคคลต่างตั้งตนเป็นเจ้า ดังนั้นการศึกปราบก๊กต่างๆให้อยู่ภายใต้ของอำนาจสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชจึงเป็นจุดเริ่มต้นของการรวบรวมแผ่นดินอันเป็นวีรกรรมที่สำคัญยิ่งของพระองค์ การทำศึกที่จนมีอำนาจเหนือก๊กต่างๆ นี้ก็ย่อมแสดงให้เห็นถึงความปรีชาสามารถด้าน การศึกสงครามของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

ในเรื่อง **ตามรอยเลือดพระเจ้าตาก** ได้กล่าวถึงเหตุการณ์การสู้รบหลายวาระตามที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ แต่การสู้รบครั้งหนึ่งที่มีความสำคัญมาก คือสงครามค่ายโพธิ์สามต้น เพราะเป็นที่ตั้งกองทัพทหารพม่าที่รักษาการณ์ในกรุงศรีอยุธยาหลังจากที่ไทยเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ในสงครามเสียกรุงศรีอยุธยา ครั้งที่ 2 ดังนั้นการนำเสนอสมาเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเป็นผู้นำกองทัพในการขับไล่ทหารพม่าที่โพธิ์สามต้นได้สำเร็จ จึงแสดงถึงพระองค์เป็นผู้นำในการกอบกู้เอกราช ดังนี้

ถึงตอนเช้า เจ้าตากทรงนำทัพไทยเงินรุกเข้าโจมตีค่ายสำคัญของพม่าพร้อมกัน บันไดไม้ไผ่ถูก พาดกำแพงค่ายแล้วส่งทหารไต่ขึ้นไปทุกทิศทาง การสู้รบดำเนินไปอย่างดุเดือดตั้งแต่เช้าจรดเที่ยงทหาร ของเจ้าตากก็เข้าค่ายได้ สู้กับแม่ทัพใหญ่ถูกฆ่าตายคาค่าย ส่วนมองญารองแม่ทัพพาไพร่พลส่วนหนึ่ง หลบหนีออกไปได้ ค่ายโพธิ์สามต้นก็ตกอยู่ในอำนาจของเจ้าตาก กองอย่างเบ็ดเสร็จจับกุมทหารพม่ามอญ และคนไทยที่ยอมอ่อนน้อมได้มากมาย

เมื่อได้ชัยชนะแก่กองทัพพม่าค่ายโพธิ์สามต้นแล้วก็เท่ากับช่วงชิงกรุงศรีอยุธยากลับคืนมาได้ เพราะกองกำลังของพม่าที่ค่ายโพธิ์สามต้นเป็นกองกำลังสุดท้ายที่ยึดครองกรุงศรีอยุธยาในขณะนั้น

(ตามรอยเลือดพระเจ้าตาก. 2550: 67)

จากเรื่องตามรอยเลือดพระเจ้าตากข้างต้น ได้แสดงให้เห็นถึงวีรกรรมที่สมเด็จพระเจ้าตากสิน มหาราชมีชัยชนะต่อทหารพม่าที่ค่ายโพธิ์สามต้น และนำเสนอถึงความกล้าหาญของ พระองค์ รวมถึง การเป็นผู้นำในการกอบกู้เอกราชของชาติไทย

ในเรื่อง **พระเจ้าตากฯ สิ้นพระชนม์ที่เมืองนคร** แม้ไม่ได้นำเสนอถึงเหตุการณ์ศึกสงครามที่ แสดงให้เห็นบทบาทความกล้าหาญของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชโดยตรง แต่กล่าวถึงพระองค์ โดยตรงในเรื่องของความกล้าหาญเด็ดเดี่ยวด้วยนำเสนอเสียงที่เชิดชู ดังนี้

ยิ่งได้ทราบถึงเรื่องราวความเด็ดเดี่ยวของท่านในการสั่งไพร่พลทหารในความควบคุมให้พบหม้อข้าว หม้อแกงตัวเองทิ้ง โดยที่หวังจะไปกินข้าวในเมืองของศัตรู และหากไม่สามารถเอาชนะศัตรูได้ก็ยอมอดตาย...

...

ท่านอาจารย์วิชาสังคมคนนี่เเองที่เล่าให้ผมฟังถึงเรื่องราวความกล้าหาญนั้น เป็นครั้งแรกในชีวิต เรื่องราวความกล้ายังคงติดตรึงอยู่ในจิตใจของผมเสมอ ผู้กล้าคนนั้นเป็นเพียงสามัญชนคนธรรมดา สามารถ อัจฉริยะชาญชัยเอาชนะข้าศึกได้เป็นร้อยเป็นพัน ข้ายังแสดงความเด็ดเดี่ยวโดยการตัดสินใจอย่างเด็ดขาดใน การทำศึก และต่อมาได้เป็นเจ้าของแผ่นดินชื่อว่า สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี หรือ “สมเด็จพระเจ้าตากสิน”

(พระเจ้าตากฯ สิ้นพระชนม์ที่เมืองนคร. 2550: 16-17)

จากเรื่องพระเจ้าตากฯ สิ้นพระชนม์ที่เมืองนครข้างต้น ผู้เขียนได้ต่อยอดถึงความเด็ดเดี่ยวของ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในการคิดยุทธวิธีเข้าตีเมืองจันทบุรี รวมถึงมีความชาญฉลาดสู้รบกับศัตรู ที่มีจำนวนมากซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเป็นนักรบของพระองค์

ในเรื่อง **จอมกษัตริย์แห่งนักรบ** ได้นำเสนอการสู้รบของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชใน ครั้งต่างๆ ทั้งทางบก และทางน้ำ โดยเฉพาะด้านยุทธนาวีได้ถูกนำเสนออย่างละเอียด เพราะเป็นอีกหนึ่ง ความปรีชาสามารถของพระองค์ ดังนี้

ครั้งสิ้นฤดูฝน ปีกุน พุทธศักราช ๒๓๑๐ กองทัพเรือของพระยาตากก็พร้อมสรรพสำหรับ ยุทธศาสตร์รบขยี้กองทัพพม่า ณ ค่ายโพธิ์สามต้น ทรงลำเลียงเสบียงอาหารพร้อมสมบุญนำมารับการท่า

สงครามยาวนาน ซึ่งกองทัพเรือของพระองค์สามารถสะสมเสบียงอาหารไว้เป็นปริมาณมากเพียงพอ สำหรับการทำศึกสงครามนับแรมปี นี่คือพระปรีชาสามารถแห่งพระองค์ในฐานะนักการทหารผู้ยิ่งใหญ่ ทรงประจักษ์แจ้งดีถึงความยากลำบาก สำหรับกองทัพที่ขาดเสบียงอาหาร ... ด้วยเหตุนี้กองทัพเรือของพระองค์จึงประกอบไปด้วยเหล่าทหารหาญผู้เข้มแข็งในภาวะศึกสงคราม และมีเสบียงอาหารที่พร้อม บริบูรณ์สำหรับการทำศึกสงครามยาวนาน

(จอมกษัตริย์แห่งนักรบ. 2550: 177)

จากเรื่องจอมกษัตริย์แห่งนักรบ ข้างต้น ได้นำเสนอถึงพระปรีชาสามารถด้านการวางแผนรบของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ทั้งด้านการต่อเรือรบ รวมถึงการวางแผนเรื่องเสบียงอาหาร ถึงแม้ตัวบทข้างต้นจะไม่ได้นำเสนอถึงบทบาทการสู้รบโดยตรง แต่ผู้เขียนได้กล่าวถึงพระองค์โดยตรงว่า “นี่คือพระปรีชาสามารถแห่งพระองค์ในฐานะนักการทหารผู้ยิ่งใหญ่” ดังที่ปรากฏในเรื่องจอมกษัตริย์แห่งนักรบข้างต้น

ในเรื่อง **ดวงพระเจ้าน้ำตากไม่ถูกประหาร** ได้กล่าวถึงสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในด้านวิชาโหราศาสตร์ที่ต้องการนำเสนอความเป็นนักรบของพระองค์ โดยยกตัวอย่างการศึกษาสงครามครั้งต่างๆมาประกอบการนำเสนอ ดังนี้

ดาวที่มีความหมายเกี่ยวกับการฆ่าทำลายล้างอีกดวงหนึ่งคือ ดาวมฤตยู (๐) เจ้าเรือนมรณะ เราจะเห็นว่า มฤตยู (๐) นั้น เดินนำหน้าดาวพลูโต (พ) เจ้าเรือนกัมมะ และตรีโกณ หรือร่วมธาตุกับ พระราชลัคนา (ล) ด้วย... นี่เองเป็นจุดกำหนดให้พระองค์ทรงอุบัติขึ้นมาในโลกเพื่อเป็นนักรบและนักฆ่า ใ้ว่าพระองค์ทรงอยากจะเป็น แต่จำเป็นต้องเป็นและจำเป็นต้องทำ เพื่อชาติบ้านเมืองและคนไทยทุกคน

...

พระองค์ทรงร่วมรบทัพจับศึกกับบรรดาแม่ทัพนายกองมาแทบทุกสมรภูมิ ตั้งแต่สงครามปกป้องภัยจากพม่าข้าศึกที่มัลลอมกรุง, การตีฝ่าวงล้อมทหารพม่า, การตีเมืองระยอง และเมืองจันทบุรี, การตีเมืองธนบุรี ที่นายทองอินคนไทยชายชาติสัตย์ครอง, การกอบกู้อิสรภาพจากพม่าด้วยการตีค่ายของสุกี้พระนายกองที่โพธิ์สามต้นจนได้รับชัยชนะอย่างเด็ดขาด, การยกทัพไปตีเมืองพิษณุโลก, เมืองฝาง, เมืองพิมาย, เมืองนครศรีธรรมราช เพื่อรวบรวมคนไทยให้เป็นปึกแผ่น ทรงทำสงครามกับประเทศเพื่อนบ้าน ทรงรบกับพม่า ๔ ครั้ง (ครั้งสุดท้ายที่พม่าตีเมืองเชียงใหม่ พระองค์ไม่ได้ทรงร่วมรบ) ทรงรบกับเขมร คือยกทัพไปตีเขมร ๒ ครั้ง และตีได้สำเร็จได้เขมรมาเป็นเมืองขึ้น สำหรับลาวนั้น พระองค์ไม่ได้ยกทัพไปตี แต่ส่งสมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึกยกทัพไปตีแทนซึ่งก็ทำสำเร็จสมดังพระราชหฤทัยของพระองค์

(ดวงพระเจ้าน้ำตากไม่ถูกประหาร. 2551: 64,66)

จากเรื่องดวงพระเจ้าน้ำตากไม่ถูกประหาร ข้างต้น ผู้เขียน ต้องการตอกย้ำให้เห็นถึงการเป็นกษัตริย์ชาตินักรบของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ด้วยการชี้เหตุผลในด้านวิชาโหราศาสตร์ และ

ประมวลการศึกษาศงครามสงครามครั้งต่างๆเพื่อนำมาสนับสนุน แสดงให้เห็นถึงพระองค์เป็นนักรบที่กล้าหาญ และชำนาญในการรบ อีกทั้งยังนำเสนอว่าการทำศึกสงครามของพระองค์นั้นเป็นไปเพื่อส่วนรวม คือเป็นการรบเพื่อ “ชาติบ้านเมืองและคนไทยทุกคน” ดังที่ปรากฏในเรื่องเล่าข้างต้น

จากตัวอย่าง เรื่องเล่าทั้งหมดที่นำมาแสดงไว้ในข้างต้น แสดงให้เห็นว่า เรื่องเล่าทั้ง 15 เรื่องที่นำมาวิจัยนี้ได้นำเสนอ และต่อยอดถึงความกล้าหาญด้านการศึกทั้งสิ้น เพราะ ในช่วงสมัยพระชนม์ชีพสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เป็นช่วงเวลาที่บ้านเมืองเกิดศึกสงครามทั้งภายใน และภายนอก ด้วยเหตุนี้ผู้ที่เป็นผู้ นำจึงต้องเป็นนักรบมีความเชี่ยวชาญในด้านการศึกสงคราม และกลยุทธ์อย่างยิ่ง ซึ่งหากรวบรวมถึงการสู้รบและการศึกสงครามทั้งหมดตลอดพระชนม์ชีพของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชนับตั้งแต่ยังรับราชการทหารในสมัยกรุงศรีอยุธยาที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ถึง 32 ครั้ง (จรรยา ประชิตโรมรัน. 2549: 244-245)

ดังนั้น ความหมาย หรือ ภาพลักษณ์ ของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชจึงถูกสร้างให้เป็นนักรบที่มีความเชี่ยวชาญในการรบ มีความกล้าหาญเด็ดเดี่ยว และมีพระปรีชาสามารถในเรื่องวางแผนกลยุทธ์รูปแบบต่างๆ ทั้งการรบบนบก การต่อเรือรบเพื่อยุทธนาวี โดยใช้เหตุการณ์การศึกสงครามครั้งต่างๆเป็นการส่งเสริม การสู้รบ เพื่อปราบก๊กต่างๆแสดงให้เห็นถึงการรวบรวมแผ่นดินให้เป็นปึกแผ่น การสู้รบค่ายบ้านบางแก้วแสดงให้เห็นถึงพระปรีชาสามารถด้านการวางแผน การมีชัยชนะต่ออาณาจักรใกล้เคียงแสดงให้เห็นถึงการแผ่ขยายบารมีของพระองค์ การสู้รบกับเหล่าทหารพม่าแสดงให้เห็นถึงความเด็ดเดี่ยวกล้าหาญ และสิ่งสำคัญคือ “วีรกรรมการกู้เอกราช ” หรือใช้คำว่า “กู้ชาติ” ดังที่ปรากฏในตัวบทเรื่องเล่า เหตุการณ์เหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความเป็นกษัตริย์ชาตินักรบที่มีความรักชาติยอมสละชีวิตเพื่อรักษาเอกราชให้ชาติไทย อันเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความเป็น “มหาราช ” ของพระองค์

2.2.2 การเน้นภาพกษัตริย์ทำนุบำรุงฟื้นฟูพระพุทธศาสนา

จากการศึกษาพระราชภารกิจด้านพระพุทธศาสนาของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่ปรากฏใน เอกสารทางประวัติศาสตร์ และใน เรื่องเล่าพบว่า พระราชภารกิจที่เกี่ยวข้องด้านพระพุทธศาสนาที่ถูกนำเสนอใน เรื่องเล่าได้ถูกเน้นย้ำ เพื่อเป็นเป็นการต่อยอดให้เห็นถึงพระจริยาวัตรหรือพระราชภารกิจของพระองค์ที่ยังคงตั้งใจอุปถัมภ์พระพุทธศาสนา หลังจากที่พระพุทธศาสนาได้รับความเสียหายหลังสงครามเสียกรุงครั้งที่ 2 โดยเป็นการนำเสนอที่ให้ความสำคัญเท่าเทียมกับพระราชภารกิจในการกู้ชาติ จากการวิจัยพบว่า ได้ปรากฏในเรื่องเล่าจำนวน 8 เรื่องคือ ใคร่ฆ่าพระเจ้าตากสินฟ้าใหม่ แผ่นดินพระเจ้าตาก ตากสินมหาราชชาตินักรบ ตามรอยเลือดพระเจ้าตากจอมกษัตริย์แห่งนักรบ และดวงพระเจ้าตากไม่ถูกประหาร ดังนี้

ในเรื่อง **ใคร่ฆ่าพระเจ้าตากสิน** ได้กล่าวถึงพระจริยาวัตรอย่างหนึ่งที่สำคัญของพระองค์ คือ “การเจริญพระกรรมฐานภาวนา ” อันเป็นหลักปฏิบัติอบรมทางจิตใจที่สำคัญของ

พุทธศาสนิกชน อีกทั้งทรงมีพระราชศรัทธาปลูกสร้าง และปฏิสังขรณ์พระอารามต่าง ๆ โดยเฉพาะ วัดหงส์ ดังนี้

สมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวทรงสมทานอุโบสถคือแล้วทรงเจริญพระกรรมฐานภาวนา เสด็จประทับแรมอยู่ ณ พระตำหนักวัดบางยี่เรือได้ห้าวัน ให้เกณฑ์ข้าราชการปลูกกุฏิร้อยยี่สิบหลัง แล้วให้บูรณปฏิสังขรณ์พระพุทธรูปปฏิมากรและพระอุโบสถเจดีย์วิหารให้บริบูรณ์ขึ้นสิ้นทั้งอาราม อนึ่ง ที่ครอบพระอุโบสถนั้น ให้ชำระแผ้วถางขุดให้กว้างออกไปกว่าเก่า ให้ปลูกบัวหลวงทั้งรอบ แล้วให้นิมนต์พระสงฆ์ฝ่ายวิปัสสนาธุระมาอยู่ ณ กุฏิที่ปลูกถวายเป็นแล้วเกณฑ์ข้าทูลละ ของอุทิศพระบาทให้ปรนนิบัติทุกๆพระองค์ ... แล้วทรงสถาปนาพระอุโบสถและการเปรียญเสนาสนะ กุฏิ ณ วัดหงส์สำเร็จบริบูรณ์

(ใคร่ฆ่าพระเจ้าตากสิน. 2551: 93-94)

จากเรื่อง ใคร่ฆ่าพระเจ้าตากสิน ข้างต้น ได้แสดงให้เห็นถึงการตั้งใจของผู้ เขียนที่ต้องการเน้นภาพความมีพระราชศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ด้วยการเจริญสติภาวนา และโดยเฉพาะด้านรูปธรรมที่พระองค์ได้ก่อสร้างปฏิสังขรณ์วัดวาอารามจำนวนมาก โดยเฉพาะวัดหงส์รัตนาราม อันเป็นวัดที่อยู่ในเขตพระราชวังธนบุรี

ในเรื่อง **ฟ้าใหม่** ได้นำเสนอลักษณะเสี่ยงภัยอริยฐานของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ที่พระองค์ได้ไปนิทานที่เกี่ยวข้องทั้งทางด้านอาณาจักร และพุทธจักร โดยเฉพาะด้านพุทธจักร ที่กล่าวถึงการบำรุงพระพุทธศาสนา เพราะในช่วงเวลานั้นตัวบทได้พรรณนาถึงความเสื่อมโทรมของกิจการพระพุทธศาสนา และการได้บรรลุพระโพธิญาณถึงพุทธภูมิ ดังนี้

“เจ้าข้า คุณพระรัตนตรัยอันประเสริฐมีคุณเหนือคุณทั้งหลาย เทพเจ้าบรรดามีอันอยู่ในสัมมาทิฐิ จงมาประชุมกันในที่นี้ แลถ้าหากว่าเราจะได้บำรุงพระบวรพุทธศาสนาสืบสายพุทธางกูร จักได้บรรลุพระสัมมาโพธิญาณถึงพุทธภูมิ ในวันหน้าจักได้บำรุงแผ่นดินให้ร่มเย็นพั่งกสิยศ เทพยาดางมาอำนวยความสะดวกให้เราขับไล่เทพอันเป็นมิชฌาทิฐิออกจากเมืองจันทบุรีนี้...”

(ฟ้าใหม่. 2537: 1043)

จากเรื่องฟ้าใหม่ ข้างต้น ถึงแม้สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชจะอยู่ในสถานะวีรกษัตริย์ที่เชี่ยวชาญในการรบ แต่อีกภารกิจหนึ่งที่พระองค์ปฏิบัติควบคู่กันคือกิจการด้านพระพุทธศาสนา โดยที่ผู้เขียนได้พยายามเน้นย้ำด้วยการสื่อผ่านคำอธิบายของพระองค์ด้วยน้ำเสียงที่มุ่งมั่น โดยเฉพาะการปรารถนาสัมมาโพธิญาณของพระองค์นั้น แสดงให้เห็นถึงความศรัทธา และมั่นคงในพระพุทธศาสนาอย่างยิ่งยวด

ในเรื่อง **แผ่นดินพระเจ้าตาก** ผู้เขียนไม่ได้กล่าวถึงรายละเอียดในพระราชภารกิจด้านพระพุทธศาสนาโดยตรง แต่ได้สร้างตัวบทด้วยการเน้นย้ำโดยการสอดแทรกในปณิธานของ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ที่แสดงให้เห็นถึงความตั้งใจจะก่อกำเนิดพระพุทธศาสนา ดังนี้

...พ่ออุตสาหะทรمانเทียวทำกา รสงครามทั้งนี้ ไซ้จะจงพระทัยปรารถนาหาความสุขแต่
พระองค์ผู้เดียวหาได้ อุตสาหะสู้ยากลำบากพระกายครั้งนี้ เพื่อจะทะนุบำรุงพระศาสนา ให้สมณะซึ่ง
พรานมณเฑียรราชกุมารเป็นสุขทั่วขอบขัณฑสีมา เพื่อจะมีให้มีคนอาสาสัตย์อาภรณ์

(แผ่นดินพระเจ้าตาก. 2548: 52)

จากเรื่องแผ่นดินพระเจ้าตาก ข้างต้น ได้ตอกย้ำให้เห็นความตั้งใจของ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่ตั้งใจอุปถัมภ์ในพระพุทธศาสนา และถือว่เป็นภารกิจที่สำคัญเช่นเดียวกับการก่อกำเนิดของชาติไทย

ในเรื่อง **ตากสินมหาราช** ได้กล่าวถึงการทะนุบำรุงพระพุทธศาสนาในเมืองนครศรีธรรมราช ด้วยการโปรดเกล้าให้ปฏิสังขรณ์พระอารามต่างๆ โดยเฉพาะการมีมหรสพสมโภชเวียนเทียนพระเจดีย์ที่บรรจุพระธาตุ อันเป็นการแสดงออกถึงพระราชศรัทธาที่มีต่อพระพุทธศาสนา ดังนี้

พระเจ้าตากทรงพำนักอยู่ ที่เมืองนครศรีธรรมราช ระหว่างนั้นทรงพระกรุณาให้ปฏิสังขรณ์
พระอุโบสถวิหารการเปรียญ และพระระเบียงศาลากฎีในพระอารามใหญ่น้อยทั้งหลาย แล้วให้มี
มหรสพสมโภชเวียนเทียนพระมหาธาตุเจดีย์ใหญ่ เมื่อทรงเสร็จพระราชภารกิจทั้งการบ้านเมืองจน
ที่เรียบร้อยและการพระพุทธศาสนาแล้ว จึงเสด็จยกพยุหโยธาทัพบกทัพเรือกลับคืนกรุงธนบุรี

(ตากสินมหาราช. 2548: 378)

จากเรื่องตากสินมหาราช ข้างต้น ผู้เขียนได้ใช้คำ “เมื่อทรงเสร็จพระราชภารกิจ ทั้งการบ้านเมืองจนเป็นที่เรียบร้อยและการพระพุทธศาสนาแล้ว” แสดงให้เห็นถึงการตอกย้ำว่าสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชมีพระราชศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาอย่างสูงสุด นอกจากสมเด็จพระองค์จะเป็นนักรบที่ยิ่งใหญ่แล้ว พระองค์ยังให้ความสำคัญกับงานพระพุทธศาสนาควบคู่กัน

ในเรื่อง **ตากสินมหาราชชาตินักรบ** ได้กล่าวถึงสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชพยายามจัดระเบียบพระสงฆ์ให้เป็นบรรทัดฐาน ในกรุงธนบุรีในช่วงต้นของการสถาปนา โดยให้ความสำคัญกับพระสงฆ์ โดยเฉพาะพระภิกษุที่อยู่ในฐานะอาจารย์ หรือเจ้าสำนัก เพราะเป็นผู้มีอิทธิพลทางจิตใจ และเป็นผู้ที่มีศิษยานุศิษย์จำนวนมาก ดังนั้นหากเป็นผู้มีภูมิธรรมที่ดีก็สมควรที่จะสนับสนุน แต่หากพระภิกษุรูปใดมีภูมิธรรมผิดแผกไปกว่าพระไตรปิฎกก็จะทำการแก้ไข โดยกระทำภายในราชธานีก่อน เมื่อมันคงดีแล้วจะขยายไปตามหัวเมือง หากพระสงฆ์ทรงภูมิความรู้ปฏิบัติตามกฎพระวินัยยอมสร้าง ความเจริญ และ ศรัทธาเลื่อมใสต่อพุทธศาสนิกชน ด้วยการสอปลั้ความรู้เกี่ยวกับหลักธรรมในพระไตรปิฎก และเป็นแบบอย่างที่จะได้จัดระเบียบพระสงฆ์ในหัวเมืองต่อไป ดังนี้

จะต้องสอบไล่ความรู้พระสงฆ์เรื่องพระไตรปิฎก

“พวกเจ้าคิดว่าเป็นไปไม่ได้ใช่ไหม” พระเจ้าตากทอดพระเนตรไปรอบๆอย่างทำทนาย เมื่อเห็นคนในที่ประชุมยิ้มอย่างสุภาพ หรือมีสีหน้าไม่เชื่อ แล้วจะได้เห็นกัน

โดยจะเริ่มทำการสอบไล่พระสงฆ์ในธนบุรีก่อน เริ่มสอบไล่ความรู้พระไตรปิฎกของพระอาจารย์ที่คนเคารพนับถือ จากนั้นจึงจัดลำดับชั้นเพื่อตั้งคณะสงฆ์ดังในสมัยโบราณ แต่จะถูกต้องกว่า ยุติธรรมกว่า ต้องตามหลักพระธรรม

ทางการจะถวายเป็นที่จำเป็น ได้แก่ ผ้าไตร...

เมื่อพระสงฆ์ในราชธานีได้รับการสอบไล่และจัดลำดับชั้นเรียบร้อย ได้รับทุกสิ่งที่ต้องการแล้ว ก็จะหันไปจัดระเบียบเมืองอื่น

(ตากสินมหาราชชาตินักรบ. 2550: 296)

จากเรื่องตากสินมหาราชชาตินักรบ ข้างต้น แสดงให้เห็นว่าสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชพยายามฟื้นฟูพระพุทธศาสนา หลังจากที่ได้รับความเสียหายหลัง การล่มสลายของกรุงศรีอยุธยา อีกทั้งจะดำเนินการตั้งสมณศักดิ์ตามโบราณราชประเพณี แต่เรื่องเล่าข้างต้นยังได้เน้นย้ำอีกว่า “แต่จะถูกต้องกว่า ยุติธรรมกว่า ต้องตามหลักพระธรรม” เป็นการนำเสนอว่าสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช นอกจากจะตั้งใจฟื้นฟูพระพุทธศาสนาที่ ได้รับความเสียหายจากศึกสงครามแล้ว ยังเป็นผู้มีความ ยุติธรรม และมีภูมิรู้แตกฉานในพระพุทธศาสนาอีกด้วย

ในเรื่อง **ตามรอยเลือดพระเจ้าตาก** การที่พระองค์เป็นกษัตริย์นักรบต้องทำศึกสงครามยังหัวเมืองต่างๆ เมื่อรบชนะศึกที่เมืองนั้นแล้ว พระองค์ก็พยายามทำนุบำรุงปฏิสังขรณ์พระอารามต่างๆ และชำระโทษพระสงฆ์ที่ทุจริต เพื่อความบริสุทธิ์ในพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะการ ไปปราบก๊กพระฝาง เมื่อปราบได้แล้วจึงจัดระเบียบพระสงฆ์ในเมืองฝาง ดังนี้

ในที่สุดก็ทรงมีพระบัญชาให้พระสงฆ์ทั้งหลายให้การตามสัตย์จริงว่าเคยกระทำความผิดพระวินัยข้อไหนบ้าง ผู้ใดยอมรับสารภาพก็ให้ลาสิกขาแล้วจะให้ทำราชการ หากไม่มีผู้ใดยอมเปิดปากสารภาพตามความจริงให้ลาสิกขาออกมาเป็นฆราวาสให้หมดแล้วให้พิสูจน์ตัวเองด้วยการให้ดำน้ำในกำหนดนาฬิกาสามกลิ่น

(ตามรอยเลือดพระเจ้าตาก. 2550: 101)

จากเรื่องตามรอยเลือดพระเจ้าตาก ข้างต้น เป็นการตอกย้ำให้เห็นว่าสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชให้ความสำคัญกับพระสงฆ์ ในการฟื้นฟูพระพุทธศาสนา อีกทั้งยังแสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์ที่ดีของพระองค์จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ในพระธรรม และประพฤติตนตามหลักพระวินัย

ในเรื่อง **จอมกษัตริย์แห่งนักรบ** ได้กล่าวถึง เหตุการณ์ที่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชยกทัพไปปราบก๊กพระยานครได้สำเร็จ ด้วยเมืองนครศรีธรรมราชเป็นหัวเมืองใหญ่ และไม่ได้เสียหายจากสงครามเสียกรุงศรีอยุธยา พระองค์จึงได้นำพระไตรปิฎกจากเมืองนครศรีธรรมราชมาไว้ที่กรุงธนบุรีเพื่อทำการคัดลอก เพราะถือว่ามีความสำคัญต่อการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาเป็นคัมภีร์ที่รวบรวมคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนา เนื่องด้วยอารามต่างๆ รวมถึงคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาในกรุงศรีอยุธยาถูกทำลายเป็นอันมาก ดังนี้

ณ หัวเมืองนครศรีธรรมราชนี้เอง ระหว่างที่ทรงประทับเพื่อบริหารจัดการราชการบ้านเมืองนั้น พระองค์ทรงมีโอกาส(อันน้อยนิด)ได้ปฏิสังขรณ์วัดวาอารามต่างๆ รวมทั้งวัดมหาธาตุ นับเป็นโอกาสอันดีที่จะได้บำเพ็ญกุศลกรรม ในกาลนั้นทรงได้รับพระไตรปิฎกจากผู้ทรงศีล เป็นเหตุให้บังเกิดปิฎุขโสมนัสไม่มีประมาณ

(จอมกษัตริย์แห่งนักรบ. 2550: 217)

จากเรื่องจอมกษัตริย์แห่งนักรบ ข้างต้น แสดงให้เห็นถึงพระราชศรัทธาในพระพุทธศาสนา ถึงแม้จะอยู่ในระหว่างราชการในหัวเมือง พระองค์ยังคงเลื่อมใสและมีพระประสงค์ปฏิสังขรณ์วัดวาอารามต่างๆ นอกจากตอกย้ำให้เห็น ถึงพระราชศรัทธาในพระพุทธศาสนาของสมเด็จพระเจ้าตากสินแล้ว ยังเป็นการตอกย้ำ ถึงความเป็นนักรบที่มีพระเดชานุภาพ เหนือกว่าหัวเมืองที่มีความยิ่งใหญ่ในอดีตคือเมืองนครศรีธรรมราช

ในเรื่อง **ดวงพระเจ้าน้ำตากไม่ถูกประหาร** ได้นำเสนอข้อมูลด้านโหราศาสตร์ที่กล่าวถึงเกณฑ์ชะตาของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่มีความเกี่ยวข้องกับคุณธรรม และพระพุทธศาสนา เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ และตอกย้ำให้พระองค์มีความสนใจ และทะนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้มั่นคงสถาพรดังเดิมหลังจากที่พระองค์กู้เอกราชได้สำเร็จ ดังนี้

ในพื้นที่ดวงพระบรมราชสมภพของพระองค์นั้น ดาวพฤหัสบดี (๕) ทำมุมตรีโกณ หรือ ร่วมธาตุกับพระราชลัญจนา (๓) โดยนำหน้าดาวพลูโต เจ้าเรือนกัมมะ ในขณะที่ ดาวเนปจูน (๗) เจ้าเรือนภพสุภะที่มีความหมายถึงศีลธรรม คุณงามความดี ก็เดินนำหน้าดาวเสาร์ (๘) กัมมะ โลกธรรม จึงส่งผลให้พระองค์ท่านสนใจในพระพุทธศาสนา ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจในทางพระพุทธศาสนาอย่างใหญ่หลวง ถ้าไม่ได้พระองค์ท่านป้านฉะนี้พระพุทธศาสนาในประเทศไทยจะหลงเหลืออยู่ อีกหรือไม่เป็นเรื่องน่าคิด เพราะในขณะที่พม่าบุกทำลายล้างเผาผลาญทุกสิ่งทุกอย่างในกรุงศรีอยุธยาแล้ว วัดวาอารามต่างๆ คัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมากก็พลอยถูกทำลายล้างไปด้วย เมื่อบ้านเมืองราบคาบพระองค์ทรงมีพระราชบัญชาให้รวบรวมต้นฉบับส่งเข้ามาในกรุงธนบุรี ทรงให้ชำระและรวบรวมบันทึกขึ้นมาใหม่พร้อมทั้งส่งคืนต้นฉบับของเก่าไว้ในที่เดิม

(ดวงพระเจ้าน้ำตากไม่ถูกประหาร. 2551: 65)

จากเรื่องดวงพระเจ้าตากไม่ถูกประหาร ช้างต้น ผู้เขียนได้นำเสนอเพื่อต่อยอดถึงภารกิจ
 กู้พระพุทธศาสนาของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ด้วยการสร้างเสริมปฏิสังขรณ์วัดวาอารามต่างๆ
 รวมถึงการชำระคัมภีร์ฉบับต่างๆ นอกจากนี้ผู้เขียน ยังกล่าว ย้ำว่า “ถ้าไม่ได้พระองค์ท่านป้านฉะนี้
 พระพุทธศาสนาในประเทศไทยจะหลงเหลืออยู่อีกหรือไม่..” ซึ่งเป็นการเน้นย้ำให้สมเด็จพระเจ้าตากสิน
 มหาราชเป็นพระมหากษัตริย์ที่กอบกู้พระพุทธศาสนาโดยแท้

เรื่องเล่าที่ ยกตัวอย่างทั้งหมดข้างต้นนั้นได้ กล่าวถึงสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช กับ
 พระพุทธศาสนาในด้านต่างๆ เพื่อต้องการสร้างช่วยการต่อยอดให้พระองค์เป็นวีรบุรุษกู้พระพุทธศาสนา
 โดยแสดงให้เห็นภูมิหลังเสมอว่าพระพุทธศาสนาที่มีความรุ่งเรือง ในสมัยกรุงศรีอยุธยาได้จบสิ้นไปแล้ว
 การพยายามนำเสนอเรื่องการฟื้นฟูทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาของพระองค์ เพื่อเป็นการต่อยอดพระราช
 ประวัติดูแลให้เห็นถึง “พระราชศรัทธาในพระพุทธศาสนา” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของ “ความเป็นมหาราช”
 การรวบรวมแผ่นดินให้เป็นปึกแผ่นมั่นคงนั้นเป็นก รบำรุงรักษาทางด้านอาณาจักร แต่ การฟื้นฟูรักษา
 พระพุทธศาสนาให้เป็นปึกแผ่นมั่นคงเป็นการบำรุงรักษาด้านศาสนจักร ดังนั้นตัวบทเรื่องเล่าพระ
 ประวัติ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช จึงมักถูกนำเสนอเรื่องการศึกษาสงครา มควบคู่กับเรื่อง
 พระพุทธศาสนา

2.2.3 การสร้างความชอบธรรมในการบรมราชาภิเษก

การเสด็จขึ้นครองราชย์สมบัติของพระมหากษัตริย์ไทยในอดีตมี 2 ประเภท คือ การ
 สืบราชสมบัติตาม สันตติวงศ์ เป็นการดำรงตำแหน่งพระมหากษัตริย์ด้วยการสืบต่อราชสมบัติของ
 สมเด็จพระราชาสกุลเดิม และการปราบดาภิเษก เป็นการดำรงตำแหน่งพระมหากษัตริย์โดยได้รับการ
 ยอมรับว่าเป็นผู้มีความสามารถ หรือมีความเข้มแข็งทางการทหารที่สามารถนำพาบ้านเมืองให้เป็น
 ปกติสุขได้ การดำรงตำแหน่งพระมหากษัตริย์ทั้ง 2 ประเภทนี้ เป็นความปกติที่ปรากฏตั้งแต่สมัยกรุงศรี
 อยุธยาเรื่อยมาถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งเอกสารทางประวัติศาสตร์ได้กล่าวถึง พระราชประวัติของ
 สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชว่าชาติกำเนิดของพระองค์เป็นสามัญชนเชื้อสายจีน เข้ารับราชการใน
 สมัยปลายกรุงศรีอยุธยาเมื่อเสียกรุงศรีอยุธยาแก่ทหารพม่า พระองค์สามารถรวบรวมไพร่พล และขับไล่
 ทหารพม่าได้สำเร็จ หลังจากนั้นพระองค์จึงทำพิธีราชาภิเษก ขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์แล้วสถาปนา กรุง
 ธนบุรีเป็นราชธานี ในขณะที่เวลานั้นยังมีเชื้อพระวงศ์หลงเหลืออยู่ การดำรงตำแหน่งพระมหากษัตริย์ของ
 สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชจึงเป็น การบรมราชาภิเษกที่ไม่ได้มาจากการราชวงศ์ในกรุงอยุธยา แต่
 เป็นการบรมราชาภิเษก จากกรณีที่พระองค์เป็นวีรกษัตริย์นักรบเท่านั้นที่สามารถกอบกู้เอกราช และ
 รวบรวมแผ่นดินให้เป็นปึกแผ่นอีกครั้ง

จากการวิจัยพบว่าพระราชประวัติที่กล่าวถึงการ บรมราชาภิเษกของพระองค์นั้นได้ถูก สร้างความหมายในการ สร้างความชอบธรรมในการ บรมราชาภิเษก ดำรงสถานภาพ เป็น พระมหากษัตริย์ ของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ทั้งที่ประกอบ สร้างความหมาย ใหม่ และต่อกย้ำ ความหมายเดิม ปรากฏในเรื่องเล่าจำนวน 7 เรื่อง คือ สามกรุง ไครฆ่าพระเจ้าตากสิน ฟ้าใหม่ ตากสิน มหาราชชาตินักรบ ความหลงในสงสาร จอมกษัตริย์แห่งนักรบ และดวงพระเจ้าตากไม่ถูกประหาร สามารถแบ่งได้ 2 ประเด็น คือการสร้างพระราชกำเนิดเป็นเชื้อพระวงศ์ และการสร้างความหมายเป็น ผู้มีบุญบารมี ดังนี้

2.2.3.1 พระราชกำเนิดเป็นเชื้อพระวงศ์

เอกสารทางประวัติได้กล่าวถึงพระราชประวัติในวัยเยาว์ของสมเด็จพระเจ้าตากสิน มหาราชว่าพระองค์เป็นสามัญชน มารดาเป็นคนไทยชื่อนางนกเอี้ยง และบิดาเป็นคนจีนชื่อนายไหยฮอง แต่เมื่อพระราชประวัติส่วนนี้ถูกนำมาสร้างเป็นตวัพบเรื่อ งเล่า ผู้เขียน ได้นำเสนอว่าพระองค์เป็นเชื้อ พระวงศ์ชั้นสูงที่สืบเชื้อสายจากราชวงศ์ในสมัยกรุงศรีอยุธยา ดังนี้

ในเรื่อง **ความหลงในสงสาร** ผู้เขียนได้สร้างความชอบธรรมในการปราบดาภิเษกของ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์ด้วยการสร้างให้พระองค์เป็นเชื้อพระวงศ์ชั้นสูงในสมัย กรุงศรีอยุธยาโดยการ เป็นพระราชโอรสลับของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ การที่พระองค์ทรงเป็น เชื้อพระวงศ์ชั้นสูงในฐานันดรพระราชโอรสจึงเป็นสิทธิอันชอบธรรมในการาชาภิเษกเป็นพระมหากษัตริย์ ในช่วงเวลานั้น ดังนี้

พระเถระเจ้าสุรูปแล้วจึงเล่าความเป็นมาของท่านว่า “เราเป็นลูกกษัตริย์พระองค์หนึ่งสมัยอยุธยาตอน ปลาย ท่านลองทายสิว่ายมบิดาของเราคือใคร” ท่านพระครูคิดอยู่ประเดี๋ยวนึงจึงคิดว่า

“คงไม่ใช่สมเด็จพระเจ้าอู่ทุมพร แล้วก็คงไม่ใช่สมเด็จพระที่นั่งสุริยามรินทร์ หรืออีกพระนามหนึ่งคือ สมเด็จพระเจ้าเอกทัศ กษัตริย์พระองค์สุดท้ายแห่งกรุงศรีอยุธยา กระผมขอทายว่า น่าจะเป็นสมเด็จพระ เจ้าอยู่หัวบรมโกศใช่หรือไม่ขอรับ”

“ถูกแล้ว โยมมารดาของเราเป็นสนมลับๆของโยมบิดา ซึ่งเป็นกษัตริย์ลำดับที่ ๓๑ แห่งกรุงศรีอยุธยา ท่านทราบหรือไม่ว่าสมัยอยุธยามีกษัตริย์ปกครองกี่พระองค์”

...

ทั้งสมเด็จพระเจ้าอู่ทุมพร และสมเด็จพระเจ้าเอกทัศก็ไม่ทรงทราบว่า เราเป็นโอรสในสมเด็จพระ ราชเจ้าอยู่หัวบรมโกศที่เกิดจากสนมลับชาวจีนชื่อไหยฮอง ซึ่งประวัติศาสตร์บันทึกไว้ว่าชื่อนางนกเอี้ยง ในความ เป็นจริง ไหยฮองเป็นชื่อโยมมารดา ส่วนนางนกเอี้ยงไม่มีตัวตน การที่โยมมารดาของเราไม่ได้กราบทูลให้โยม บิดาทราบ ก็เพราะเกรงจะเป็นอันตรายแก่เรา ท่านก็ทราบดีมิใช่หรือว่า ๔๑๗ ปีแห่งสมัยอยุธยาคือลึกลับใหญ่ ชาติๆนี้เอง มีการฆ่าแกงเพื่อแย่งชิงราชบัลลังก์ แก่งแย่งอิจกัน

(ความหลงในสงสาร. 2551: 23-25)

จากเรื่องความหลงในสงสาร ข้างต้น เป็นการพยายาม สร้างความหมายถึงสิทธิอันชอบธรรมของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ด้วยการนำเสนอว่าพระองค์เป็นพระราชโอรสลับของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ โดยที่ข้อมูลชุดนี้ไม่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ ทั้งนี้เพื่อจุดประสงค์ในการสร้างความหมายเพื่อความชอบธรรมของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

ในเรื่อง **ดวงพระเจ้าตากไม่ถูกประหาร** เป็นเรื่องเล่า อีกเรื่องหนึ่งในกลุ่มการสร้าง ความชอบธรรมด้วยการสืบเชื้อสายจากพระมหากษัตริย์ในสมัย กรุงศรีอยุธยา มีการสร้าง เรื่องเล่าที่มีความหมายคล้ายคลึงกับเรื่องความหลงในสงสาร แต่สร้างตัวบทให้สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเป็นพระราชโอรสลับของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระ ดังนี้

สรุปง่ายก็คือ พระองค์เอี้ยง พระองค์พลับ และพระองค์ขาวเป็นที่น้องท้องเดียวกัน หรือ ๓ ใบเถา มีพระมารดาเป็นชาวสมอปรือเพชรบุรี มีพระบิดา คือ เจ้าพระบำเรอภุชเร พระเจ้าหลายเธอในพะเพทราชา เดิมชื่อ นายทรงบาศ สถาปนาให้เป็นเจ้า เมื่อเสด็จขึ้นครองราชย์มีฐานันดรในฐานะเชื้อพระวงศ์ชั้นสูงเทียบเท่าเจ้าฟ้า หรือเจ้าต่างกรม ดังนั้นธิดาของท่านจึงมีฐานันดรศักดิ์ เป็น “พระองค์เจ้า” มาแต่ประสูติ ซึ่งต่อมาธิดาคคนโต คือ พระองค์เอี้ยง ได้ไปเป็นชายาของ เจ้าฟ้าเพชร หรือพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระ ส่วนน้องอีกสองคนคือ พระองค์พลับ และพระองค์ขาวไปเป็นชายาของเจ้าฟ้าพร หรือพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ

ต่อมาพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระทรงพระราชทานพระชายา คือพระองค์เอี้ยง ให้อยู่ในความดูแลของเจ้าพระยาจักรี บ้านโรงฆ้อง ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ที่น่าจะเกี่ยวข้องเป็นเชื้อพระวงศ์ห่างๆ...

...

ทั้งนี้เนื่องจากในปลายรัชสมัยพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระ พระองค์ท่านเกิดไม่พอใจเจ้าฟ้าพร พระอนุชาของท่าน ไม่ทราบว่าเรื่องอะไรจะไม่ให้ราชสมบัติ เตรียมจะยกพระราชสมบัติให้พระโอรสแทน และก่อนที่จะสวรรคตทรงคาดการณ์ล่วงหน้าจะต้องเกิดสงครามกลางเมือง หรือศึกสายเลือด แย่งชิงราชสมบัติแน่นอน เพื่อความปลอดภัยของพระองค์เอี้ยง และหน่อเนื้อเชื้อพระวงศ์ที่อยู่ในพระครรภ์ จึงทรงฝากให้เจ้าพระยาจักรีซึ่งในขณะนั้นมีอายุเข้าปี ๗๐ กว่าปีช่วยดูแล และเพื่อความปลอดภัยยิ่งขึ้นหนึ่ง เจ้าพระยาจักรีได้ฝากไว้กับนายไทยสอง หรือขุนพัฒน์ที่มีฐานะความเป็นอยู่ระดับเศรษฐีดูแลอีกต่อหนึ่ง

(ดวงพระเจ้าตากไม่ถูกประหาร. 2551: 12-13)

จากเรื่องดวงพระเจ้าตากไม่ถูกประหาร ข้างต้น ผู้เขียนได้นำเสนอว่าสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเป็นพระราชโอรสของพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระ และลำดับท้ายสุดได้ถูกแฝงให้เป็นบุตรของนายไทยสอง ดังที่ได้เคยกล่าวไปข้างต้นแล้วว่า ข้อมูลที่กล่าวถึงสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชมีเป็นผู้สืบเชื้อสายราชวงศ์สมัยกรุงศรีอยุธยาไม่ปรากฏใน เอกสารทางประวัติศาสตร์ ดังนั้นการนำเสนอเช่นนี้ในเรื่องเล่าจึงเป็นการสร้าง ความหมายที่ตั้งใจให้การราชาภิเษกเป็นพระมหากษัตริย์ของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช หลังจากที่พระองค์ทรงปราบเหล่าศัตรูข้าศึกต่างๆได้สมบูรณแล้วนั้นเป็นไปด้วยความชอบธรรม

การสร้างความชอบธรรมของเรื่องเล่าทั้ง 2 เรื่องข้างต้น เป็นการตั้งใจนำเสนอว่าสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเป็นเชื้อพระวงศ์ ในกรุงศรีอยุธยาสถานะ “พระราชโอรส” ย่อมหมายถึงการมีสิทธิโดยชอบธรรมที่สามารถดำรงตำแหน่งพระมหากษัตริย์ได้ ดังนั้นการราชาภิเษกของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชนอกจากพระองค์ได้รับความยอมรับว่าจะสามารถนำพาบ้านเมืองให้เป็นปกติสุขแล้ว ยังถือเป็นการสืบราชสันตติวงศ์อย่างถูกต้องตามความต้องการของสังคมสมัยหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองอีกด้วย แต่การนำเสนอว่าเป็น “พระราชโอรสลับ” นั้น เพราะพระราชประวัติช่วงนี้ไม่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ฉบับใดๆ การนำเสนอเช่นนี้จึงเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือ โดยสร้างเนื้อหาให้มีความซับซ้อนในเหตุผล ข้อมูลลับเหล่านี้จึงไม่ได้รับการบันทึกในเอกสารทางประวัติศาสตร์ฉบับใดๆ แต่ปรากฏในพระราชประวัติที่เป็นเรื่องเล่าเท่านั้น

2.2.3.2 เป็นผู้มิบุญมาจุติ

การสร้าง ความหมายเพื่อสร้าง ความชอบธรรมอีกสิ่งหนึ่งคือ การสร้างให้พระองค์เป็นผู้มิบุญบารมีมากกว่าบุคคลธรรมดา ที่สอดคล้องกับค่านิยมไทยที่นับถือพระพุทธศาสนา ยกย่อง หรือนับถือผู้ มิบุญบารมี หรือการ บำเพ็ญบารมี ดังที่ปรากฏในคติความเชื่อของคนไทยเรื่อง พระโพธิสัตว์

ในเรื่อง **ไคร่ฆ่าพระเจ้าตากสิน** ผู้เขียน ได้สร้างให้สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเป็นเทวบุตรบนสวรรค์เป็นพระโพธิสัตว์มาจุติบนโลกมนุษย์ ดังนี้

ปางนั้น	พระมหาเจียร	“เจียนสิน”
องค์พระโพธิสัตว์	ภิญโญ	มโนไส
สดับเพียง	สำเนียงเทพ	พริ้วไพโร
เธออ่อนวอน	ขอให้	ได้โปรดปราน
แก่บรรดา	ชาวมนุษย์	สุดวิโยค
แสนโศก	แสนทุกข์	ไร้สุขสานต์
ขอได้โปรด	จตุ	ในเร็ววาร
แม้เนิ่นนาน	ไทยจะยับ	ไม่กลับคืน

(ไคร่ฆ่าพระเจ้าตากสิน. 2551: 4)

จากเรื่องไครฆ่าพระเจ้าตากสิน ข้างต้น ได้นำเสนอถึงบุญบารมีของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ที่พระองค์มีสถานภาพเป็นพระโพธิสัตว์มาจุติ ด้วยเหตุผลสำคัญในการจุติครั้งนี้คือเพื่อช่วยชาติไทย ดังที่ตรงกับเหตุการณ์สงครามเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 สถาปนาเมืองเสียหลายต่อ ตกอยู่ภายใต้การปกครองของพม่า และคนในชาติแตกเป็นก๊กเป็นเหล่า สอดคล้องกับสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเป็นผู้ที่สามารถกู้เอกราช และบำรุงรักษาบ้านเมืองให้มั่นคงและเป็นปึกแผ่นอีกครั้ง การนำเรื่องนี้จึงเป็นการสร้างความหมายที่แสดงให้เห็นว่าการ บรมราชาภิเษกของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชจึงมีความเหมาะสมด้วยพระองค์เป็นพระโพธิสัตว์ผู้ถูกเลือกให้ลงมารักษาชาติไทย

ในเรื่อง **จอมกษัตริย์แห่งนักรบ** แม้ว่าผู้เขียนจะไม่ได้สร้างให้สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชมีสถานภาพเป็นพระโพธิสัตว์โดยตรง แต่ได้สร้างสถานภาพที่มีความสัมพันธ์กับพระโพธิสัตว์อย่างใกล้ชิด คือเป็นผู้ได้รับการคุ้มครองจากพระโพธิสัตว์ ดังนี้

...พระยาตากพร้อมด้วยเหล่าทหารหาญจึงหนีบเสียดินโรยบนศีรษะอธิษฐานวาระจิตขอบารมีจากพระแม่ธรณีให้คุ้มครอง ขอคุณบิดรมารดาปกป้องจากคมหอกคมดาบ ขอพระบารมีจากพระพุทธานุภาพทรงคุ้มครองกองทัพชาติของพระองค์ให้รอดพ้นจากเงาพญามัจจุราชในบัดนี้ ครั้นสิ้นสุทวารอธิษฐานบารมีลำดับนั้น แสงบารมี ๗ สี จึงถูกประทานลงมาจากเบื้องบนเพื่อคุ้มครองกองทัพภูษชาติของพระยาตากสิน อันแสงบารมี ๗ สีนั้น เป็นแสงพระบารมีของพระโพธิสัตว์ จะปรากฏเป็นแสงสว่างสีขาวเจิดจ้าสุกใส คงมีแต่พระยาตากและผู้อันมีจักขุอันเป็นทิพย์เท่านั้นที่สามารถมองเห็นได้ สำหรับเหล่าทหารหาญในกองทัพคงสามารถสัมผัสได้เพียงการปรากฏของอาการขนลุกชันทั่วร่างกายเท่านั้น

(จอมกษัตริย์แห่งนักรบ. 2550: 131)

จากเรื่องจอมกษัตริย์แห่งนักรบ ข้างต้น นอกจากการสร้าง ความหมายให้สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเป็นผู้ได้รับความคุ้มครอง หรือ มีพลัง วิเศษจากพระโพธิสัตว์แล้ว เรื่องเล่ายังสร้างให้พระองค์เป็นผู้พิเศษกว่าทหารอื่นทั่วไป โดยเฉพาะการมีจักขุอันเป็นทิพย์ พระพรหมคุณาภรณ์ได้ให้ความหมายของจักขุทิพย์ว่า หมายถึงตาทิพย์ คือดูอะไรเห็นได้หมด อันเป็นส่วนหนึ่งของอภิญญาที่ผู้นั้นจะต้องมีจิตที่บริสุทธิ์ และผ่านการฝึกสมาธิเป็นอย่างดี(พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). 2551: 378) การสร้างให้พระองค์เป็นผู้มีลักษณะพิเศษกว่าบุคคลทั่วไปเพื่อเป็นการแสดงให้เห็นถึงความชอบธรรมในการบรมราชาภิเษก

การนำเสนอว่าสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเป็นพระโพธิสัตว์มาจุติ หรือมีความเกี่ยวข้องกับพระโพธิสัตว์นั้น นอกจากจะแสดงให้เห็นถึงบุญบารมีที่มากกว่าว่า มนุษย์ทั่วไปแล้วยังเป็นการสร้างความหมายที่มีนัยสำคัญ คือ “ความเป็นโพธิสัตว์” ในพระพุทธานุภาพ เป็นผู้ที่กำลังบำเพ็ญบารมี 10 ดังนั้นการประกอบสร้างความหมายให้สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเป็นพระโพธิสัตว์จึงเป็นการทำให้

พระองค์มีผู้วิเศษกว่ามนุษย์ทั่วไป อีกทั้งการบำเพ็ญบารมีของพระโพธิสัตว์นั้น คือการบำเพ็ญบารมีช่วยเหลือมนุษย์ เพื่อได้เป็นพระพุทธเจ้าในอนาคต เป็นการจุดมาเพื่อปราบทุกข์เข็ญความทุกข์ร้อน ผนวกกับเวลานั้นกรุงศรีอยุธยาเกิดศึกสงคราม และเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ในที่สุด แต่ ด้วยบารมีของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่เป็นพระโพธิสัตว์จึงสามารถปกป้องอิสรภาพ และรวบรวมแผ่นดินอีกทั้งฟื้นฟูพระพุทธรูปศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองอีกครั้ง

การนำเสนอถึงบุญบารมีของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช นอกจากการประดิษฐ์ขึ้นจากจินตนาการของผู้เขียนแล้ว การคัดเลือกเนื้อหาที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ยังเป็นอีกวิธีหนึ่งที่น่ามาใช้สร้างความหมาย

ในเรื่อง **ตากสินมหาราชชาตินักรบ** ได้นำเสนอเรื่องเล่าในเนื้อหาที่แสดงถึงบุญบารมีของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชอย่างเด่นชัด คือเมื่อครั้งที่พระองค์ถูกหลงโทษให้นำไปมัดไว้กับเสาทำน้ำตลอดทั้งวันจนกระทั่งเวลาน้ำขึ้น แต่พระองค์รอดมาได้ด้วยบุญบารมี ดังนี้

อีกวันหนึ่ง สินทำให้เขาทั้งสองต้องถูกหลงโทษเพราะเล่นการพนันที่ในวัด ท่านเจ้าอาวาสโกรธมาก สั่งให้จับสินมัดไว้กับเสาที่ทำน้ำตลอดทั้งวัน สินเกือบจมน้ำตายเมื่อน้ำขึ้น แต่รอดมาได้ด้วยบุญบารมี บุญนาคเล่าอย่างอดชื่นชมไม่ได้ ไซ้ ใครๆก็เห็นว่าสินมีบารมียิ่งใหญ่มาตั้งแต่วัยเด็ก

(ตากสินมหาราชชาตินักรบ. 2550: 150)

จากเรื่องตากสินมหาราชชาตินักรบ ข้างต้น มีเนื้อความที่แสดงให้เห็นถึงอภินิหารบารมีของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ข้อมูลที่นำมาสร้างความหมายนี้ได้ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์คือหนังสืออภินิหารบรรพบุรุษ การสร้างความหมายที่นำเสนอว่าพระองค์เป็นผู้มีบุญจึงเป็นการสร้างความหมายด้วยการนำเสนอซ้ำเพื่อการตอกย้ำความหมายถึงบุญบารมีที่พิเศษกว่าบุคคลธรรมดา

เนื้อหาอีกหนึ่งตอนที่ได้รับการนำเสนอซ้ำจากเอกสารทางประวัติศาสตร์ เพื่อสร้างความหมายให้สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเป็นผู้มีบุญบารมี และเป็นสามารถดำรงสถานะเป็นพระมหากษัตริย์ได้โดยชอบธรรม คือ “การทำนายข องซินแส” คำพยากรณ์ที่พระองค์ได้รับคือ ต่อไปพระองค์จะได้เป็นพระมหากษัตริย์ แสดงให้เห็นถึงดวงชะตาของถูกกำหนดแล้ว

ในเรื่อง **สามกรุง** ถึงแม้เรื่องเล่าจะเป็นร้อยกรอง แต่ยังคงเนื้อหาที่กล่าวถึงซินแสชาวจีนได้พยากรณ์ว่าต่อไปพระองค์จะได้พระมหากษัตริย์ ดังนี้

จีนตอบว่าข้าพเจ้า ชินแสเถาหมอดู เรียนจากครูเมืองจีน
ผู้ประวัตินิติศาสตร์ สามารถรู้ล่วงหน้า ว่าบุรุษสตรี คนใดมีรูปลักษณะ อันสอดคล้องวิชา
ในอนาคตกาล สืบสำเนาแต่นี้ ใครจะเป็นเช่นนี้ ทราบได้ในปัจจุ บันแล ฯ

ภิกษุหนึ่งหัวร่อ ว่าเฉพาะตัวอาตมะ มีลักษณะเช่นใด วิชาไหนบอกบ้าง
ตามคติที่อ้าง ว่าร้ายฤๅดี ฯ

ชินแสทำนายนายภิกษุองค์ที่ ๑	ชายใดไกรลักษณะพร้อม	เพราะองค์
	ศักดิ์กษัตริย์ถนัดทรง	ส่อชี้
	สมบัติขัตติยมง	คคครอบ ครองแยะ
	ชายนั้นคือท่านนี้	แน่ข้าพยากรณ์ ฯ

(สามกรุง. 2495?: 55)

จากเรื่องสามกรุง ข้างต้น เป็นการตอกย้ำด้วยการนำเสนอซ้ำเนื้อหาที่ได้ปรากฏในเอกสาร
ทางประวัติศาสตร์ คือหนังสืออภินิหารบรรพบุรุษ อี นเป็นแหล่งข้อมูลในการสร้างเรื่องเล่า ที่มีเนื้อหา
ตรงกับ ความหมาย ที่ต้องการ นำเสนอคือ อ การสร้างความชอบธรรมในการราชาภิเษกขึ้นเป็น
พระมหากษัตริย์ของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

ในเรื่อง **ฟ้าใหม่** ได้แสดงให้เห็นสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชมีความชอบธรรมในการเป็น
พระมหากษัตริย์ ด้วยวิธีการนำเสนอผ่าน “การพยากรณ์” คล้ายคลึงกับเรื่อง สามกรุง ที่ได้อาศัยข้อมูล
จากเอกสารทางประวัติศาสตร์ แต่ตัวบทเรื่องเล่าได้ถูกนำมาดัดแปลง ดังนี้

“วิชาที่จะเรียนจะรู้มันย่อมมีขึ้นมีขีด... ข้าจะบอกให้ เจ้าคนใหญ่กับเจ้าคนหน้าสวคนนี้จึง
เรียนวิชาดูฤกษ์ลางฤกษ์บน ทั้งจึงฝึกฝนการรักษาขนบธรรมเนียมทั้งปวงจงหนัก ตำแหน่งของเจ้าเจ้ายัง
นึกไม่ถึงดอกขณะนี้... เมื่อกรุงศรีอยุธยาไม่แล้วจะเป็นพาหนะคู่บุญไปสร้างกรุงใหม่ ลูกหลานของเจ้า
จะกินบุญใหญ่สืบเชื้อสายแผ่ไปหลายชั่วอายุ”

(ฟ้าใหม่. 2537: 87)

จากเรื่องฟ้าใหม่ ข้างต้น ผู้เขียนยังคงใจความเดิมถึงคำพยากรณ์ว่าสมเด็จพระเจ้าตากสิน
มหาราชในอนาคตพระองค์จะได้เป็นพระมหากษัตริย์ แต่ได้เปลี่ยนแปลงจากผู้ทำนายเป็นชินแสเป็น
ชีปะขาวทำยวัด การนำเสนอ ด้วยการตอกย้ำเรื่องคำพยากรณ์เช่นนี้ย่อมแสดงให้เห็นถึงการพยายาม
สร้างให้พระองค์มีความชอบธรรมในการบรมราชาภิเษกหลังการล่มสลายของกรุงศรีอยุธยา

ในเรื่อง **ตากสินมหาราชชาตินักรบ** เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่ตอกย้ำในสิทธิของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ด้วยการนำเสนอซ้ำ พระราชประวัติในวัยเยาว์ที่ได้รับคำพยากรณ์ไว้ว่าจะได้เป็นพระมหากษัตริย์ ดังนี้

“เจ้าจำได้ไหม ข้าเคยเล่าว่า สมัยที่ข้าบวชเณรอยู่กับทองด้วงเพื่อนข้า เราออกไปบิณฑบาต ได้พบกับซินแสคนหนึ่ง พยากรณ์ว่าข้าจะได้ครองราชย์ในวันหนึ่ง”

ทองดียิ้ม พยักหน้า แล้วเช็ดแขนต่อ แต่บุนนาคพูดเบาๆ “เจ้าจำได้ ท่านเล่าให้ข้าฟังเมื่อกลับเข้าวัด ท่านหัวเราะใหญ่

(ตากสินมหาราชชาตินักรบ. 2550: 147-148)

จากเรื่องตากสินมหาราชชาตินักรบ ข้างต้น มีเนื้อหาที่แสดงออกถึงใจความสำคัญเหมือนกับเรื่อง สามกฐ์ คือต้องการตอกย้ำเพื่อสร้างความหมายใน เรื่องสร้างความชอบธรรมในการ บรมราชาภิเษกเช่นกัน เป็นการสร้างประกอบสร้างเรื่องเล่าพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ด้วยวิธีการเรียบเรียงใหม่

ในเรื่อง **จอมกษัตริย์แห่งนักรบ** เป็นเรื่องเล่า อีกเรื่องหนึ่งที่ตอกย้ำด้วยการนำเสนอซ้ำในเนื้อหาที่กล่าวถึงการพยากรณ์ แต่ได้ปรับเปลี่ยนเนื้อหาบางส่วนให้เปลี่ยนแปลงไปจากเนื้อหาที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ ดังนี้

“ซินแสชาวจีนผู้มีความเมตตาปรากฏให้เห็นจากแววตา ยังคงยืนแนวนั่งมีรอยยิ้มอันอบอุ่นด้วยไมตรีจิตสื่อสารไปถึงเด็กน้อยชาวจีนผู้ซึ่งกำลังไร้อุปการะต่อคำทำนายของซินแสชาวกาฬ คำทำนายของซินแสผู้นี้ นับว่าได้สร้างความขบขันให้กับเด็กน้อยชาวจีนร่างเล็กยิ่งนัก จะอย่างไรเสีย ความขบขันเยี่ยงนี้ ยังนับว่าไม่ทำให้ผู้ได้รับทำนายต้องจมปรักอยู่กับความเศร้าหมอง ถึงแม้จะเป็นคำทำนายที่ไม่มีวันเป็นความจริงขึ้นมาได้ บัดนี้ ความขบขันได้บังเกิดขึ้นไปทั่วแล้วสำหรับ บผู้ที่ได้สดับรับฟังคำทำนายว่า เด็กน้อยชาวจีนร่างเล็กผู้นี้ ต่อไปในภายภาคหน้าจะได้เป็นพระเจ้าแผ่นดินแห่งกรุงสยาม”

(จอมกษัตริย์แห่งนักรบ. 2550: 189)

จากเรื่องจอมกษัตริย์แห่งนักรบ ข้างต้น เนื้อหาสำคัญยังคงใจความที่นำเสนอการได้รับคำพยากรณ์จากซินแสชาวจีนที่มีต่อสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชว่าในภายภาคหน้าจะได้เป็นพระมหากษัตริย์ แต่จากข้อมูลที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ คือหนังสืออภินิหารบรรพบุรุษนั้น การพยากรณ์ของซินแสเกิดขึ้นตอนที่พระองค์เป็นภิกษุกำลังบิณฑบาตกับภิกษุทองด้วง แต่ตัวบทเรื่องจอมกษัตริย์แห่งนักรบ ข้างต้นนี้ได้สร้างให้สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชได้รับคำพยากรณ์จากซินแสตอนตั้งแต่ยังเด็ก การสร้างเรื่องเล่าเช่นนี้เป็นการสร้างเรื่องเล่าด้วยวิธีการปรับแต่งข้อมูล

การ ประกอบ สร้างความหมาย เพื่อสร้างความชอบธรรมในการ บรมราชาภิเษกขึ้นเป็น พระมหากษัตริย์ของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เป็นการสร้างพระเกียรติยศให้สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช โดยแบ่งออกได้ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มการสืบราชสันตติวงศ์ต่อจากพระมหากษัตริย์ในสมัยกรุงศรีอยุธยา ด้วยการ เรื่องเล่าที่นำเสนอว่าพระองค์เป็นเชื้อพระวงศ์ ชั้นสูงในราชวงศ์บ้านพลูหลวง ซึ่งเป็นราชวงศ์สุดท้ายก่อนที่จะเกิดสงครามเสียกรุงครั้งที่ 2 และกลุ่มการสร้างให้สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเป็นผู้มีบุญเป็นองค์พระโพธิสัตว์ลงมาปราบทุกข์เข็ญของอาณาจักรอยุธยา รวมถึงการได้รับคำพยากรณ์ให้ดำรงฐานะพระมหากษัตริย์ ทั้งนี้เพื่อต้องการสร้างความหมายเรื่อง การสร้างความชอบธรรมในการราชาภิเษกขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์ของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และ สถาปนากรุงธนบุรีเป็นราชธานีแห่งใหม่ในเวลาต่อมา หลังจากที่พระองค์เป็นผู้นำ กองกำลังในการขับไล่ทหารพม่า และปราบก๊กต่างๆเพื่อสร้างความเป็นปึกแผ่นของราชอาณาจักร

2.2.4 การโต้กลับความหมายที่ลดทอนพระเกียรติ

เอกสารทางประวัติศาสตร์โดยเฉพาะ พระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา และจดหมายเหตุความทรงจำกรมหลวงนรินทรเทวี ที่นำเสนอถึงสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในช่วงทำราชการว่าพระองค์มีอาการพระสติวิปลาสร้ายต่ออาณาจักร และทางฝ่ายพุทธจักร จนในที่สุดพระองค์ถูกประหารชีวิตตัดศีรษะที่ป้อมวิชัยประสิทธิ์ ถึงแม้ข้อมูลชุดนี้ จะเป็นข้อมูลสำคัญในการสร้างเรื่องเล่า แต่จากการวิจัยพบว่าพระราชประวัติช่วงทำราชการของพระองค์เมื่อถูกนำมาเสนอผ่านเรื่องเล่าได้ปรากฏเนื้อหาที่แตกต่างไปจากเดิม

การนำเสนอพระราชประวัติช่วงทำราชการที่แตกต่างไปจากเอกสารทางประวัติศาสตร์ เป็นผลจากการสร้างเรื่องเล่าที่นำเสนอถึงความกล้าหาญ และสร้างคุณประโยชน์ต่อประเทศชาติในช่วงต้นรัชกาลแต่ กลับมีอาการพระสติวิปลาส และถูกประหารชีวิตในที่สุดตามที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ได้สร้างความกังขาต่อสังคมบางส่วน ถึงภาพลักษณ์ หรือพระราชประวัติของพระองค์ในช่วงทำราชการ จึงส่งผลให้เรื่องเล่าพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชได้นำเสนอพระราชประวัติช่วงทำราชการที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อแก้ไขภาพลักษณ์ในด้านลบ โดยการสร้างพระราชประวัติขึ้นใหม่ที่แตกต่างไปจากข้อมูลในเอกสารทางประวัติศาสตร์ ปรากฏใน เรื่องเล่า 10 เรื่อง คือ พระเจ้ากรุงธน ใครฆ่าพระเจ้ากรุงธน สามกรุง ใครฆ่าพระเจ้าตากสิน ผู้อยู่เหนือเงื่อนไข ตากสินมหาราชชาตินักรบ ความหลงในสงสาร พระเจ้าตากฯสิ้นพระชนม์ที่เมืองนคร จอมกษัตริย์แห่งนักรบ และดวงพระเจ้าตากไม่ถูกประหาร สามารถแบ่งออกเป็น 2 เรื่อง คือ อาการพระสติวิปลาส และการถูกประหารชีวิตตัดศีรษะที่ป้อมวิชัยประสิทธิ์ (พระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา เล่ม 2. 2548: 230) ดังนี้

2.2.4.1 การปฏิเสธรพะสตีวิปลาต

เอกสารทางประวัติศาสตร์ได้นำเสนอพระราชประวัติของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในเชิงลดทอนพระเกียรติว่าพระองค์มีพระสตีวิปลาต และส่งผลให้อาณาประชาราษฎร์ได้รับความเดือนร้อน ตลอดจนฝ่ายศาสนจักรก็ได้รับผลกระทบเช่นกัน แต่พระราชประวัติช่วงเดียวกันนี้ได้ถูกนำเสนอผ่านเรื่องเล่าได้ปรากฏความที่แตกต่างไปจากเดิม ดังนี้

ในเรื่อง **พระเจ้ากรุงธน** ผู้เขียนไม่ได้ปฏิเสธถึงอาการพระสตีวิปลาตของสมเด็จพระเจ้าตากสินโดยตรง ยังคงนำเสนอว่าพระองค์มีอาการพระสตีวิปลาตด้วยการอาศัยข้อมูลจากเอกสารทางประวัติศาสตร์ คือจดหมายเหตุความทรงจำกรมหลวงนรินทรเทวี ในเหตุการณ์ที่พระองค์ให้ปลุกไฟ และตรัสถึงการเหาะของพระองค์ แต่ได้สอดแทรกคำอธิบายชุดใหม่เพิ่มเติม ดังนี้

พระเจ้ากรุงธน -   นี่, ธิเบศร์, สั่งให้เขาปลุกไฟใส่สักพันหนึ่ง, ไม่น่าสักพันหนึ่ง, ใครมีบุญมาข้างหน้าจะได้สร้างปราสาท, ไม่น่าจะได้ทำร้างร้าง ไม่น่าจะได้ใช้เป็นกระดูกสำหรับก่อสร้างปราสาท เพื่อผู้มีบุญจะมาส่วนช้านะ มันจะเหาะอยู่แล้ว ข้าจะเหาะธิเบศร์

(พระยาธิเบศร์กับเจ้าจอมมารดาจิมตึกใจมาก คลานเข้าไปใกล้ พระเจ้ากรุงธนมี

พระอาการไม่สบายมากขึ้น แต่ภายหลังก็กลับได้พระสติ)

(พระเจ้ากรุงธน. 2536?: 104)

จากเรื่องพระเจ้ากรุงธนบุรี ข้างต้น ถึงแม้ผู้เขียนไม่ได้ปฏิเสธอาการพระสตีวิปลาตโดยตรงหรือเปลี่ยนแปลงข้อมูลที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ แต่เรื่องเล่าได้นำเสนอถึงระยะเวลาของพระอาการที่เป็นเพียงชั่วคราว ดังที่ปรากฏว่า “แต่ภายหลังก็กลับได้พระสติ” เป็นการสร้างขึ้นเพื่อแสดงให้เห็นว่าสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชไม่ได้มีอาการพระสตีวิปลาตตลอดเวลา หรือแสดงอาการคลุ้มคลั่ง

ในเรื่อง **ใครฆ่าพระเจ้ากรุงธน** ผู้เขียนยังคงนำเสนออาการพระสตีวิปลาตตามเอกสารทางประวัติศาสตร์ แต่ได้เพิ่มเติมเนื้อหาด้วยการสร้าง เรื่องเล่าที่แสดงให้เห็นถึงอาการพระสตีวิปลาตที่เล็กน้อย รวมถึงสาเหตุของอาการ ดังนี้

พงศาวดารกล่าวว่า สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีทรงเสียพระสติ ข้อนี้นี้ไม่มีใครจะปฏิเสธได้จดหมายทั้งทางไทยและต่างประเทศ ซึ่งอยู่ในเมืองไทยเวลานั้นบันทึกข้อความไว้สอดคล้องต้องกันว่าพระสตีวิปลาต แต่การที่พระสตีวิปลาตนั้น ไม่ได้หมายความว่าบ้าคลั่ง อาจเป็น นอาการดูร้าย หรือเคลิบเคลิ้มไปบ้างบางเวลา แต่โดยมากก็รู้สึกผิดชอบ คนเก่งกับคนบ้านั้น สภาพจิตใจอยู่ในขีดใกล้เคียงกันและไม่เป็นการประหลาด ที่คนเก่งจะมีสตีวิปลาตขึ้นสักวันหนึ่ง

อันที่จริง เรื่องพระสติวิปลาสนั้นมีมูลเหตุ และมูลเหตุก็เนื่องมาจากความใจดีของพระองค์ เมื่อทรงรับชนะพม่าและขึ้นครองประเทศแล้ว ก็ทรงช่วยเหลือพวกเจ้านายอยุธยา มีเจ้าผู้หญิงสององค์ ที่ทรงเอามาเลี้ยงเป็นชายน...

ต่อมาปรากฏเรื่องหม่อมทั้งสองคนมีชู้กับมหาดเล็ก จึงถูกเอาตัวมาใส่สวนหม่อมทั้งสองคน สารภาพและทำให้ประหารชีวิต เพื่อจะได้ตายตามพ่อ เรื่องมีชู้นั้นเป็นจริงหรือไม่ ไม่มีพิสูจน์แน่ชัด และผู้สันทนกรณีก็ไม่เชื่อว่าเป็นความจริง...

ภายหลังที่ประหารชีวิตหม่อมทั้งสองแล้ว ความปรากฏขึ้นว่าเรื่องมีชู้สุสาวนั้น เป็นเรื่องเหลวไหล หากมูลความจริงมิได้ ยิ่งกว่านั้นในเวลาที่ถูกประหารนั้นหม่อมอุบลกำลังตั้งครุภัก จงเป็นเหตุให้สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีทรงโทมนัสอย่างแรงกล้า ถึงกับว่าจะขอตายตามพระราชชายาทั้งสองพระองค์ รับสั่งถามคนใกล้ชิดว่าใครจะตายตามเสด็จบ้าง...

สัญลักษณ์แห่งความสติวิปลาส ได้เริ่มขึ้นตั้งแต่วันนั้น...

(ใคร่ฆ่าพระเจ้ากรุงธน. 2544: 309-310)

จากเรื่องใคร่ฆ่าพระเจ้ากรุงธนบุรี ข้างต้น แสดงให้เห็นถึงผู้ เขียนไม่ได้ปฏิเสธอาการพระสติวิปลาสของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชอย่างสิ้นเชิง แต่ยอมรับในเชิงปฏิเสธว่าพระองค์มีอาการพระสติวิปลาสจริงตามที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ แต่อาการของพระองค์ เป็นเพียง “เคลิบเคลิ้มไปบ้างบางเวลา แต่โดยมากก็รู้สึกผิดชอบ ” ดังที่ปรากฏในเรื่องใคร่ฆ่าพระเจ้ากรุงธนบุรีในข้างต้น และไม่ได้ถึงขนาดบ้าคลั่ง อีกทั้งผู้เขียนยังต้องการสร้างความยอมรับจากสังคมว่า ผู้ที่เก่งกล้ามีความสามารถ และสร้างคุณประโยชน์ต่อประเทศอย่างใหญ่หลวงนั้น เป็นผู้มีจิตใจที่พิเศษสภาพจิตใจอยู่ในขีดที่ใกล้เคียงกัน ดังที่ปรากฏในเรื่องใคร่ฆ่าพระเจ้ากรุงธนบุรีในข้างต้นว่า “คนเก่งกับคนบ้านนั้นสภาพจิตใจอยู่ในขีดใกล้เคียงกัน และไม่เป็นการประหลาด ที่คนเก่งจะมีสติวิปลาสขึ้นสักวันหนึ่ง”

สำหรับสาเหตุของอาการพระสติวิปลาสของพระองค์ที่ถูกสร้างขึ้น เพื่อแสดงให้เห็นว่าพระอาการสติวิปลาสมีมูลเหตุ และเหตุมาจากความเมตตาของพระองค์นั่นเอง ไม่ได้ได้เกี่ยวกับการเคร่งครัดในพระวิปัสสนากรรมฐานแต่อย่างใด

เรื่องเล่าทั้ง 2 เรื่องข้างต้น คือ พระเจ้ากรุงธนบุรี และใคร่ฆ่าสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี นอกจากเป็นเรื่องเล่าที่สืบทอดความหมายดั้งเดิมในเรื่องพระสติวิปลาสของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชแล้ว ดังที่ได้เคยกล่าวไว้แล้วยังเป็นเรื่องเล่าที่สร้างความหมายใหม่ที่แก้ไขภาพลักษณ์ในด้านลบของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชดังที่ได้ศึกษา ไว้แล้ว เพราะ ถึงแม้ผู้เขียนได้สืบทอดความหมายดั้งเดิม แต่ได้พยายามสร้างข้อมูลชุดใหม่เพื่อปรับทอนความหมายของอาการวิปลาสให้ลดลง

ในเรื่อง **ใคร่ฆ่าพระเจ้าตากสิน** เป็นเรื่องแรกที่ปฏิเสธอาการพระสติวิปลาสของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชอย่างสิ้นเชิง ด้วยการให้เหตุผลจากการที่ไทยเป็นหนี้คนจีน ดังนั้นพระองค์จึงต้องวางแผนผลัดแผ่นดินด้วยการที่พระองค์แก่งแย่งเป็นผู้พระสติวิปลาส ดังนี้

คราวนี้ถึงปัญหาว่า จะทำอย่างไรให้คนจีนที่คิดจะเอาบ้านเอาเมืองนั้น เบื่อหน่ายหมดศรัทธาในองค์พระพุทธเจ้าอยู่หัว

ก็มีอยู่ทางเดียวคือต้องทำเป็นเป็นพระสติหรือสวรรคตไป เรื่องหนี้สินพัวพันจะได้หมดปัญหา ความจริงเงินหกหมื่นตำลึงก็ไม่มากนัก หากจะมีเวลาให้หาใช้ก็คงได้ แต่เจ้าหนี้เกิดมีอุปบายไม่ยอมผ่อนผันขึ้นมา และทางฝ่ายไทยก็ยังมีทัพพม่าอยู่ จึงจำเป็นต้องทำอย่างใดอย่างหนึ่งให้เด็ดขาดลงไป...

(ใคร่ฆ่าพระเจ้าตากสิน. 2551: 116)

จากเรื่องใคร่ฆ่าพระเจ้าตากสิน ข้างต้น การปฏิเสธอาการพระสติวิปลาสด้วยเหตุผลนี้ไม่ปรากฏในเอกสาร ทางประวัติศาสตร์ฉบับใดๆ แสดงให้เห็นถึงผู้ เขียนได้ตั้งใจสร้างขึ้นเพื่อแก้ไขแก้ไขภาพลักษณ์ในด้านลบ เพื่อนำเสนอว่าแท้ที่จริงแล้วสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชไม่มีอาการพระสติวิปลาส อีกทั้งการกระทำเช่นนี้ของพระองค์ยังเป็นความเสียสละที่ใหญ่หลวงเพื่อชาติไทยอีกครั้งหนึ่ง หลังจากที่พระองค์ทรงกู้เอกราชให้ชาติได้สำเร็จ

แต่เนื้อความตอนหนึ่งในเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่แสดงให้เห็นถึงอาการพระสติวิปลาสของพระองค์นอกจากการสั่งให้ปลุกไฟปลุกไม้แก่นตามที่ปรากฏในจดหมายเหตุความทรงจำกรมหลวงนรินทรเทวีดังที่ได้ปรากฏในเรื่องบทละครพระเจ้ากรุงธนแล้ว มีอีกตอนหนึ่งที่เป็นที่รับรู้อย่างแพร่หลายคือ ตอนที่พระองค์ตรัสถามถึงการไหว้ปฤชุนผู้เป็นโสดาบัน และสั่งเขียนพระสงฆ์

ด้วยเหตุนี้ในเรื่องเดิม คือใคร่ฆ่าพระเจ้าตากสิน ผู้เขียนจึงต้องสร้างเรื่องเล่า ที่ปฏิเสธพระราชประวัติช่วงนี้ของพระองค์ ด้วยการสร้างเนื้อความที่แสดงให้เห็นถึงอาการที่เป็นปกติ ดังนี้

...แล้วทรงแกลังเอาเรื่องพระสงฆ์ปฤชุนจะไหว้พระโสดาบันบุคคลได้หรือไม่ ถือเป็นเหตุจับคนผิดเขียนเสียหลายคน คนไหนที่ไม่ผิดก็เอาลูกศิษย์ที่ทำผิดเขียนแทน ตอนนั้นมันักโทษประหารหลายคนก็เอาผ้าเหลืองให้นุ่งแล้วเขียนให้คนทั้งหลายเห็นเข้าใจว่าเป็นพระถูกเขียน ทั้งนี้เพียงเพื่อให้หมดศรัทธาแก่คนที่หวังจะให้ท่านเป็นเจ้าแผ่นดินตุ๊กตาเท่านั้น

(ใคร่ฆ่าพระเจ้าตากสิน. 2551: 120)

จากเรื่องใคร่ฆ่าพระเจ้าตากสิน ข้างต้น ผู้เขียนได้สร้างเหตุผลที่สอดคล้องกับการปฏิเสธอาการพระสติวิปลาส คือพระองค์ “ทรงแกลัง” เอาเรื่องพระสงฆ์ปฤชุนจะไหว้พระโสดาบันบุคคลได้หรือไม่เป็นข้ออ้างจับคนผิดมาลงโทษ ที่สำคัญเพื่อต้องการนำเสนอถึงผู้ที่ถูกเขียนตีนั้นไม่ใช่พระสงฆ์ เป็นเพียงนักโทษที่นุ่งหม้อผ้าเหลืองเท่านั้น การกระทำของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเหล่านี้ที่แสดงถึงอาการพระสติวิปลาส เป็นส่วนหนึ่งของแผนการผลัดแผ่นดินทั้งนี้เพียงเพื่อให้ “หมดศรัทธา” แก่ผู้พบเห็นเท่านั้น

ในเรื่อง **ความหลงในสงสาร** เป็นเรื่องเล่าอีกเรื่องหนึ่งที่ถูกเขียนได้ปฏิเสธความวิปลาซของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชโดยสิ้นเชิง ด้วยการตั้งใจสร้างตัวบทที่น่าเสนอ เหตุผลที่เกี่ยวกับการวางแผนเพื่อแก้ปัญหาในเรื่องหนี้สินจากประเทศจีน โดยการผลัดแผ่นดิน ตัวบท เรื่อง ความหลงในสงสารมีความคล้ายคลึงกับเรื่องใคร่ฆ่าพระเจ้าตากสินดังที่แสดงไว้ข้างต้น ว่า โดยแท้ที่จริงแล้วการดูร้ายของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเป็นเพียงการแสดงเท่านั้น แต่ได้เพิ่มเติมเนื้อหาถึงผู้ที่จะเป็นผู้ปกครองต่อจากพระองค์ ดังนี้

“เพราะอะไรประวัติศาสตร์กรุงธนบุรีจึงถูกบันทึกให้ผิดไปจากความจริงมากอย่างนั้นขอรับ ”
ท่านพระครูถาม

“เพื่อความอยู่รอดของประเทศชาตินะสิ ... เราต้องเป็นหนี้ชาวจีนถึงหกหมื่นตำลึง ซึ่งถ้าคิดเป็นเงินสมัยนี้เท่ากับสองแสนสี่หมื่นบาท สมัยก่อนเงินหกหมื่นตำลึงมีค่ามาก ถ้าเขาจะให้เราผ่อนใช้ เราก็พอจะหามาผ่อนได้ แต่เขาจะยึดประเทศเรา ไปเป็นของเขา เขาจึงเร่งรัดจะเอาเงินจำนวนนี้ให้ได้ เราก็บสหายร่วมสาบานร่วมสาบานเลยต้องช่วยกันคิดว่าจะแก้ปัญหาเฉพาะหน้าอย่างไร แล้วเราก็คิดออกว่า การผลัดแผ่นดินเป็นการล้างหนี้ที่ดีที่สุด

(ความหลงในสงสาร. 2551: 15)

“...เวลานี้เมืองเขมรเกิดจลาจล ข้าจะให้เจ้ากับเจ้าพระยาสุรสีห์น้องชายของเจ้ายกกองทัพไปปราบเมืองเขมร แล้วเวลาที่เจ้าไปก็ให้เอาลูกชายของข้าไปด้วย ถ้าตีเมืองเขมรได้เมื่อไรให้ลูกชายของข้าครองเมืองนั้น แล้วข้าอยู่ทางนี้ก็ทำเป็นวิกลจริต แล้วก็แนะให้ข้าราชการบางคนที่น่าจับข้าบวชเสีย ข้าก็จะทำเป็นบ้า ไม่สามารถที่จะปกครองประเทศต่อไปได้ เมื่อเจ้ามาก็ให้ทำพิธีปราบดาภิเษกเถลิงราชสมบัติเป็นพระเจ้าแผ่นดิน แล้วเนรเทศข้าไปอยู่หัวเมืองเสีย เรื่องมันก็หมดเท่านั้น เรื่องหนึ่งต่างๆก็เป็นอันว่าหมดกันไป” พระเถรเจ้าเล่าเรื่องราวของธนบุรีที่ไม่มีในประวัติศาสตร์

(ความหลงในสงสาร. 2551: 51)

จากเรื่องความหลงในสงสาร ข้างต้น แสดงให้เห็นถึงแผนการการผลัดแผ่นดินเพราะมูลเหตุจากหนี้สิน อีกทั้ง เพื่อสร้างความชอบธรรมให้แก่สมเด็จพระมหากษัตริย์ศึกเมื่อทำการปราบดาภิเษกเป็นผู้ปกครองต่อจากสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช จึงเป็นวาทกรรมต่อย้ำการปฏิเสธอาการพระสติวิปลาซของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช การแสดงออกถึงความวิปลาซขององค์จึงเป็นเพียงการแสดงเท่านั้น ดังที่ปรากฏในเรื่องความหลงในสงสารข้างต้นว่า “แล้วข้าอยู่ทางนี้ก็ทำเป็นวิกลจริต... ก็จะทำเป็นบ้า ไม่สามารถที่จะปกครองประเทศต่อไปได้”

สำหรับเนื้อหาที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ตอนสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงถามถึงการไหว้บุรุษที่เป็นโสดา บัน และเขียนตีพระสงฆ์ ผู้เขียน ได้แก้ไขปรับเปลี่ยนด้วยการสร้างเหตุผลที่สอดคล้องกับปฏิเสธอาการพระสติวิปลาสของพระองค์ ดังนี้

“พระเถระเจ้าสั่งให้เขียนพระ แล้วไม่บาปหรือขอรับ” พระบัวเหี่ยวถามด้วยความสงสัย พระเถระเจ้าจึงขยายความว่า

“เราไม่ได้สั่งให้เขียนพระ แต่ให้เขียนคนโกนหัวหมักผ้าเหลือง”

“หมายความว่าอย่างไรขอรับ” พระเถระผู้บวชใกล้จะครบ ๑๒ พรรษา ถามอีก

“หมายความว่า คนที่เราเขียนไม่ใช่พระ คือเราให้หานักโทษประหารมาโกนหัว แล้วให้ผูกผ้าเหลือง มิได้มีการบวชแต่อย่างใด การถูกเขียนก็ยิ่งดีกว่าถูกประหารชีวิตมิใช่หรือ”

(ความหลงในสงสาร. 2551: 54)

จากเรื่องความหลงในสงสารข้างต้น ผู้เขียนได้สร้างความหมาย ขึ้นมาใหม่ และพยายามนำเสนอว่าผู้ที่ถูกเขียนนั้นไม่ใช่พระสงฆ์ เป็นเพียงนักโทษประหารที่ผูกหมักผ้าเหลือง เท่านั้น การสร้างตัวบทเช่นนี้ นอกจากปฏิเสธความวิปลาสของพระองค์แล้ว ยังเป็นการนำเสนอถึงจิตใจที่เปี่ยมด้วยความเมตตา และปฏิภาณของพระองค์อีกด้วย การสร้างตัวบทเรื่องเล่าเรื้อรังนี้มีความคล้ายคลึงกับตัวบทเรื่องใคร่ฆ่าพระเจ้าตากสิน แต่ได้ สร้างสรรค์ตัวบทเพิ่มเติมถึงอีกสาเหตุหนึ่งที่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชได้ตัดสินใจกระทำเช่นนี้ คือพระองค์ต้องการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ดังนี้

“เราได้ให้กรรมฐานแก่พระยาตาก เมื่อได้รับกรรมฐานจากเราแล้ว เขาก็เปลี่ยนเป็นคนละคน ไม่ยอมจับดาบอีก ไม่ยอมออกสงคราม เขาแต่ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน คนที่ไม่เข้าใจก็เลยพากันคิดว่า เขาบ้า” หลวงพ่อใบป่าพูดถึงศิษย์คนแรกที่ท่านให้กรรมฐาน พระเถระเจ้าช่วยพูดเสริม

(ความหลงในสงสาร. 2551: 14)

จากเรื่องความหลงในสงสาร ข้างต้น แสดงให้เห็นถึง การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานเป็นเรื่องหลักที่ส่งผลให้พระองค์ตัดสินใจเช่นนี้ การปฏิบัติธรรมของพระองค์นอกจากไม่ยึดติดในตำแหน่งฐานะแล้ว พระองค์ยังไม่ยอมออกสงครามพิฆาตศัตรูอีกเลย การปฏิบัติตนของพระองค์เช่นนี้จึงส่งผลให้ผู้รับรู้คิดว่าพระองค์มีอาการพระสติวิปลาส ดังที่ปรากฏในตัวบท เรื่องความหลงในสงสารข้างต้น ว่า “คนที่ไม่เข้าใจก็เลยพากันคิดว่า เขาบ้า”

ในเรื่อง **ดวงพระเจ้าตากไม่ถูกประหาร** ผู้เขียนได้ปฏิเสธความมีพระสติวิปลาสของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ด้วยการ สร้างสรรค์ เรื่องเล่าที่นำเสนอเหตุผลด้านโหราศาสตร์เป็น เรื่องเล่าพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่แสดงให้เห็นว่าพระองค์เป็นปกติ ดังนี้

...ผมจะวิเคราะห์วังของพระเจ้าตาก ตามหลักวิชาที่ได้ศึกษาค้นคว้ามาเพื่อแสดงและชี้ชัดให้เห็นว่า ท่านเป็นบ้าจริงหรือไม่?

...

ดาวเสาร์ (๗) เป็นดาวทุกข์โทษ เมื่ออยู่ในเรือนกัมมะ จึงส่งผลให้พระองค์อุบัติขึ้นมาในโลก เพื่อบรรเทาทุกข์โทษทั้งหลายให้กับผู้อื่นโดยพระองค์ท่านเป็นผู้แบกภาระหรือรับทุกข์โทษนั้นด้วยพระองค์เอง แม้ความทุกข์หรือภาระดังกล่าวจะมากมายปานใด พระองค์ท่านก็ไม่ทรงเป็นบ้าเสียสติหรือคร่ำครึ เพราะเสาร์ (๗) ได้รับกระแสที่ดีจากดาวศุกรเคราะห์และดาวที่ให้คุณหลายดวง คือ มีอาทิตย์ (๑) มหาอุจ และพุธ (๕) กุม มีราหู (๘) คู่มิตร เล็ง และมีเนปจูน(๗) เจ้าเรือนภพศุภะ นำหน้า

(ดวงพระเจ้าตากไม่ถูกประหาร. 2551: 69,71)

จากเรื่องดวงพระเจ้าตากไม่ถูกประหารข้างต้น ผู้เขียนได้ปฏิเสธความวิปلاสนของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เพราะจากเอกสารทางประวัติศาสตร์ได้กล่าวไว้ว่าพระองค์มีพระสติวิปลาส มีอาการดุร้ายฉุนเฉียว ดังที่ได้เคยแสดงไว้แล้วในตอนต้น ด้วยการสร้างคำอธิบายให้เห็นว่าไม่ปรากฏดวงความวิปลาส ในดวงของพระองค์ นอกเหนือจากการปฏิเสธความวิปลาสแล้วยังนำเสนอถึงบุญบารมี และความเสียสละของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่บรรเทาความทุกข์ร้อน และแบกรับภาระอันใหญ่หลวงเพื่อประเทศชาติอีกด้วย

การประกอบสร้างความหมายสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชอันมีจุดประสงค์เพื่อปฏิเสธพระราชประวัติตอนพระสติวิปลาสด้วยการยอมรับเชิงปฏิเสธ หรือปฏิเสธไป โดยสิ้นเชิงรวมถึงพยายามสร้างเรื่องเล่าด้วยเหตุผลใหม่ดังที่ได้อธิบายในข้างต้น เป็นส่วนหนึ่งของการแก้ไขภาพลักษณ์ในด้านลบของพระองค์ในช่วงทำราชการ

2.2.4.2 ปฏิเสธการถูกประหารชีวิต

เอกสารทางประวัติศาสตร์ที่นำเสนอพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในช่วงทำราชการ นอกจากเรื่องอาการพระสติวิปลาส ยังนำเสนอว่าทำาย ที่สุดพระองค์ถูกประหารชีวิต อีกทั้งเป็นการประหารชีวิตด้วยวิธีการตัดศีรษะดังที่ได้ถูกบันทึกไว้ในพระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา แต่เรื่องเล่าที่ถูกสร้างขึ้นได้มี การสร้างความหมายรวมถึงเนื้อหาที่แตกไปจากเอกสารทางประวัติศาสตร์ ดังนี้

ในเรื่อง **พระเจ้ากรุงธน** ผู้สร้างตัวบทคือหลวงวิจิตรวาทการดังที่ได้กล่าวแล้วว่าหลวงวิจิตรวาทการ ได้สร้างตัวบทเรื่องนี้เพื่อสนองนโยบาย รัฐบาลในสมัยนั้น เรื่อง “ชาติ” และ “ชาติไทย” เพื่อให้คนในชาติมีจิตสำนึกรักชาติ ด้วยเหตุนี้ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชจึงถูกยกขึ้นมาเป็นวีรบุรุษของชาติเพื่อสร้างจิตสำนึกร่วมกัน ดังนั้นเนื้อหาเรื่องการถูกสำเร็จโทษของพระองค์ผู้สร้างจึงไม่ได้ให้ความสำคัญ ผู้สร้าง จึงนำเสนอแต่เพียงตอนถูกจำคุกระหว่างเหตุการณ์กบฏพระยาสุรศักดิ์มนตรี ดังนี้

พระเจ้ากรุงธน - ข้าแต่เทพเจ้าผู้ทรงมหิทธิฤทธิ์ศักดิ์สิทธิ์ทั่วสากลโลก
 ข้าได้เอาชีวิตเข้าแลกฝ่าอันตราย คุ้มบ้านเมืองและ
 ทำประเทศไทยให้เป็นปึกแผ่น บัดนี้บุญของข้ามา
 ลิ้นสุดอยู่เพียงนี้ ชีวิตข้าข้าไม่เสียดาย เป็นห่วง
 แต่เพียงเมืองไทยที่ข้าทิ้งไว้ข้างหลัง ขอเทพเจ้าทั้งหลายจง
 คุ้มครองรักษาเมืองไทย ขอให้สมเด็จพระเจ้าพระยามหา
 กษัตริย์ศึกกลับคืนเข้าพระนครโดยเร็ว เพื่อดับ
 ความทุกข์เข็ญ และปกครองบ้านเมืองให้อยู่เย็นเป็นสุข
 ไปตลอดกาล

(พระเจ้ากรุงธน. 2536?: 112)

จากเรื่องพระเจ้ากรุงธน ข้างต้น ผู้เขียนได้นำเสนอพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเพียงตอนที่ถูกจำคุกเท่านั้น และกล่าวข้ามไปยังฉากที่ 8 ณ ที่ฝั่งศพพระเจ้ากรุงธนบุรี (วิจิตร รัชสิยานนท์. 2536?: 112) ผู้เขียนได้นำเสนอพระราชประวัติช่วงนี้ด้วยวิธีการตัดทอนเนื้อหาช่วงการถูกประหารชีวิตตามที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงผู้เขียนได้ยอมรับในการสวรรคตของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช แต่เลือกที่จะตัดทอน หรือไม่กล่าวถึงโทษฐาน หรือวิธีการประหารชีวิต

ในเรื่อง **ใครฆ่าพระเจ้ากรุงธน** เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่ผู้เขียนคือหลวงวิจิตรวาทการ ดั่งนั้นจึงไม่ได้สืบทอดวาทกรรมดั้งเดิมในเรื่องการถูกประหารชีวิต แต่เรื่องเล่า ได้นำเสนอพระราชประวัติช่วงนี้ด้วยคำอธิบายชุดใหม่ที่แตกต่างจาก เรื่องพระเจ้ากรุงธน ด้วยการนำเสนอว่า บุคคลผู้นั้นเป็นสมเด็จพระเจ้าตากสินพระองค์ปลอม เป็นเพียงบุคคลที่มีรูปร่างคล้ายกับพระองค์เท่านั้น และสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชพระองค์จริงได้หนีรอดไปได้ดังนี้

บุคคลที่ถูกประหารชีวิต คือหลวงอาสาศึก เขาตายด้วยความยินดี ไม่มีอะไรจะทำความปลาบปลื้มให้แก่เขาเท่ากับที่ได้ตายแทนมหาบุรุษผู้กู้ชาติ เขาตั้งคอรับคมดาบด้วยความเต็มใจ เขาตายโดยไม่รู้ว่าเขาได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าพระยา ศพของเขาได้ถูกนำไปฝังไว้ที่วัดบางยี่เรือใต้ ในขณะที่เดียวกันที่สำเภาลำใหญ่พาพระองค์สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีไปยังนครศรีธรรมราช

(ใครฆ่าพระเจ้ากรุงธน. 2544: 356-357)

จากเรื่องใครฆ่าพระเจ้ากรุงธน ข้างต้น ผู้เขียนได้สร้างเรื่องเล่า ที่ปฏิเสธการสวรรคตของ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่ป้อมวิชัยประสิทธิ์ ด้วยการ นำเสนอด้วยวิธีการสร้างสรรค์เรื่องเล่า ขึ้นใหม่ที่ไม่ปรากฏเนื้อในเอกสารทางประวัติศาสตร์ จากเดิมที่ก่อนหน้านี้ผู้สร้าง ตั๋วทใช้การตัดทอน เนื้อหาช่วงถูกประหารออกเท่านั้น แต่ยังคงยอมรับในการสวรรคตของพระองค์ เรื่องใครฆ่าพระเจ้ากรุงธนจึงเป็น เรื่องแรกที่ปฏิเสธการสวรรคตด้วยการสร้างเนื้อหาว่าผู้ที่ถูกประหารชีวิตที่ป้อมวิชัยประสิทธิ์นั้นเป็นสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชพระองค์ปลอม และพระองค์จริงยังคงมีพระชนม์ชีพอยู่

ในเรื่อง **สามกรุง** ผู้เขียน ได้นำเสนอพระราชประวัติช่วงท้ายรัชกาลตามเอกสารทางประวัติศาสตร์ แต่นำเสนอเพียงตอนที่พระองค์ถูกจำคุกระหว่างกบฏพระยาสุรศักดิ์ และได้กล่าวถึงสอนพระราชโอรส ดังนี้

ทรงยินดีตอบถ้อย	หลานเธอ
ว่ากุศลลอสวน	สุดดี
อย่ากอบอย่าก่อการ	กำเริบ อีกเลย
บุญเก่าเพียงเท่านี้	ไม่พ้นชนม์ภยัน ๗
ตรัสแก่โอรสน้อย	เนาขนอง ท่านนา
ราชย์จะเป็นของสอง	พี่น้อง
ฝากตัวอย่ามัวมอง	ทางอื่น ลูกเอ๋ย
แม้มีตายเจ้าต้อง	นอบน้อมยอมเขา ๗

(สามกรุง. 2495?: 153)

จากเรื่องสามกรุงข้างต้น ผู้เขียนได้ใช้วิธีการนำเสนอเช่นเดียวกับ เรื่องพระเจ้ากรุงธน คือการตัดทอนเนื้อหา ไม่นำเสนอถึงการสวรรคตของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

ในเรื่อง **ผู้อยู่เหนือเงื่อนไข** ผู้เขียนได้นำเสนอโดยดำเนินเรื่องตามเรื่องใครฆ่าพระเจ้ากรุงธน แต่ได้เพิ่มเติมรายละเอียดต่างๆ ดังนี้

“ท่านจำหลวงอาสาศึกได้ไหม... ชื่อเดิมของเขาคือบุญคงนะ?...”

“...บุญคงเป็นผู้ซึ่งมีความจงรักภักดีต่อท่านสูงสุด เขาเป็นเหมือนสุนัขที่ชื่อ เขายอมตายแทนท่าน และผมเชื่อว่าเขาคงจะต้องตายโดยไม่มีปัญหา บุญคงยอมรับตำแหน่งและฐานะของท่านเพื่อนที่จะถูกประหารในวันสองวันนี้ โดยน้ำใจสงบเยือกเย็นไม่สะทกสะท้าน ด้วยความจงใจอย่างที่จะหาใครเหมือนเขาก็ไม่ได้แล้วในโลกนี้”

(ผู้อยู่เหนือเงื่อนไข. 2549: 85)

จากเรื่องผู้อยู่เหนือเงื่อนไข ข้างต้น ผู้เขียนยังคงนำเสนอการปฏิเสธการสวรรคตของสมเด็จพระเจ้าตากสิน นมหาราช ด้วยวิธีการเช่นเดียวกับ เรื่องใครฆ่าพระเจ้ากรุงธน คือการสร้างเรื่องเล่า ขึ้นใหม่ที่ไม่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ นอกจากนี้ ผู้เขียนยังสร้าง เรื่องเล่า เพิ่มเติมด้วย การกล่าวถึงวิธีการหลบหนีของสมเด็จพระเจ้าตากสินนมหาราชพระองค์จริง ดังนี้

พอมาถึงชายน้ำและลงเรือกันทุกคนนั้นแล้วสิ หลวงพระยาตากซึ่งนั่งอยู่ตอนกลาง ลำก็ได้แลเห็นภาวะทุกสิ่งทุกอย่างเปลี่ยนแปลงไปอย่างน่าอัศจรรย์ทันทีโดยตนเองมิได้คาดคิด ภิภษุ ๔ รูปผู้จาริกมาด้วยกันกับตนเมื่อชั่วครู่นี้หายไปเสียแล้ว ทางหัวเรือมีแต่บุรุษร่างกำยำ ๒ คนนั่งเป็นฝีพายอยู่ ทางหลังอีก ๒ คน ก็ล่าส้นพอกๆกัน และทั้ง ๔ คนสวมเสื้อดำรัดข้อมือแบบชาวนา นุ่งกางเกงดำ มีผ้าขาวม้าสีตุ่นๆ คาดเอวอยู่อย่างทะมัดทะแมง พอเบนหัวเรือออกสู่สายน้ำของปากคลอง หลวงพระยาตากก็อดทนที่จะไม่ถามต่อไปไม่ไหว

“นี่พวกเจ้าจะพาข้าไปไหน?”

เสียงที่ถามนั้นแผ่วเครือและบอกถึงความกังวลหวั่นไหวอย่างชัดแจ้งอยู่ในตัวราว ๒-๓ นาที ต่อมาก็มีเสียงตอบมาจากคนถือท้ายเบาๆ แต่ชัดถ้อยชัดคำเป็นจังหวะเรียบๆว่า

“ท่านนั่งนิ่งๆ ไปก่อน อย่าเพิ่งพูดอะไรทั้งนั้น เรากำลังอยู่ในเขตอันตราย”

(ผู้อยู่เหนือเงื่อนไข. 2549: 35)

จากเรื่องผู้อยู่เหนือเงื่อนไข ข้างต้น เนื้อหาที่กล่าวถึงการหลบหนีของสมเด็จพระเจ้าตากสินนมหาราชนอกจากไม่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์แล้ว ยังไม่ปรากฏในเรื่องใครฆ่าพระเจ้ากรุงธนอีกด้วย แสดงให้เห็นถึงการสร้างสรรค์ เรื่องเล่าจากจินตนาการของผู้เขียน ที่แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของความคิดในการนำเสนอเรื่องเล่าที่ปฏิเสธการสวรรคตของสมเด็จพระเจ้าตากสินนมหาราช

นอกจากนี้เรื่องเล่ายังได้นำเสนอถึงการสวรรคตของสมเด็จพระเจ้าตากสิน นมหาราชพระองค์จริง ดังนี้

ในเรื่อง **ใครฆ่าพระเจ้ากรุงธน** ได้นำเสนอถึงสมเด็จพระเจ้าตากสินนมหาราชสวรรคตที่เมืองเพชรบุรี ดังนี้

เมื่ออยู่นครศรีธรรมราชได้สักสองปี ก็ขอมาอยู่เพชรบุรี ซึ่งเจ้าพระยามนทรพัฒน์ไม่สามารถจะขัดข้องได้ ก็เชิญเสด็จมาเพชรบุรีอย่างชอนเร้น แล้วให้ประทับอยู่ในถ้ำแห่งหนึ่ง มีคนเฝ้าอยู่สองคน ไม่สามารถจะให้คนอยู่ด้วยกันมากกว่านั้นได้ เพราะจะทำให้เกิดความระแวงสงสัย

...เพราะในที่สุดก็ปิดความลับไม่อยู่... และในที่สุด วันอวสานของพระองค์ก็มาถึงเวลากลางวัน แสงๆ ขณะที่ทรงเจริญวิปัสสนากรรมฐานอยู่ภายในถ้ำ ถูกตีที่พระเศียรเบื้องหลัง ล้มคว่ำ เป็นอวสานอันแท้จริงของพระองค์

พระชนมชีพของวีรบุรุษผู้กู้ชาติ ได้สิ้นสุดลงด้วยฆาตกรรม... เป็นการกระทำของผู้โหดร้ายที่ไม่
ยำเกรงแม้แต่ฟ้ากาสาวพัสตร์...

ใครเป็นผู้ฆ่าสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ไม่มีใครรู้ คนเฝ้าสองคนไปไหนไม่มีใครทราบ...

(ใครฆ่าพระเจ้ากรุงธน. 2544: 359)

จากเรื่องใครฆ่าพระเจ้ากรุงธนข้างต้น ผู้เขียนได้สร้างสรรค์เรื่องเล่าจากจินตนาการที่มีเนื้อหา
แตกต่างจากเนื้อความที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ เพื่อพยายามปฏิเสธรัชราชประวัติช่วง
ทำราชการที่สวรรคตด้วยการถูกระหารชีวิต เพราะได้หลบหนีออกมาได้แต่ท้ายที่สุดผู้เขียนได้
นำเสนอว่าพระองค์สวรรคตที่เมืองเพชรบุรีด้วยถูกฆาตกรรมในขณะที่เป็นพระภิกษุ

ในเรื่อง **ใครฆ่าพระเจ้าตากสิน** ผู้เขียนได้ปฏิเสธรัชราชประวัติของสมเด็จพระเจ้าตากสิน
มหาราชที่ป้อมวิชัยประสิทธิ์ ด้วยการสร้าง เรื่องเล่าพระราชประวัติคล้ายคลึงกับ เรื่องใครฆ่าพระเจ้า
กรุงธน คือผู้ที่ถูกระหารชีวิตที่ป้อมวิชัยประสิทธิ์เป็นพระองค์ปลอม และพระองค์จริงสามารถหลบหนี
ออกมาได้ ดังนี้

พระยาสุริยอภัย กับ พระยาสวรรค์ บังคับให้สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชลาผนวช แล้วเอา
เครื่องจองจำใส่ครบมารับโทษถึงชั้นประหาร แต่เมื่อจะประหารจริงนั้น คุณมันผู้มีความกตัญญูตเวที
ต่อองค์สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ได้ยอมอุทิศชีวิตตายแทนพระเจ้าอยู่หัว คุณมันเป็นวีรบุรุษโดยแท้

(ใครฆ่าพระเจ้าตากสิน. 2551: 124)

จากเรื่องใครฆ่าพระเจ้าตากสินข้างต้น แสดงให้เห็นถึงผู้เขียนได้สร้างสรรค์เรื่องเล่า ขึ้นใหม่ทั้ง
ในด้านเนื้อหา หรือตัวละครที่มีความแตกต่างจากเอกสารทางประวัติศาสตร์ นอกจากนี้ในเรื่องเดียวกัน
นี้ คือใครฆ่าพระเจ้าตากสินได้นำเสนอการสวรรคตของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ดังนี้

ส่วนพระองค์ก็ทรงทำสมาธิและทรงอธิษฐานเพื่อถอดพระจิตทั้งพระร่วง มิใช่สวรรคตอย่าง
กษัตริย์ธรรมดา

...

สมเด็จพระภิกษุเจ้าตากสินมหาราชทรงลี้ภัยมาประทับอยู่ ณ เขาขุนพนม ๔ พรรษา เสด็จ
สวรรคตพระชันษาได้ ๕๒ พรรษา ทรงเป็นรัตนบุรุษของประเทศไทย เพราะทรงกอบกู้ประเทศไทย
โดยมิได้หวังผลตอบแทนเลยแม้แต่น้อยนิด ทรงสละราชสมบัติเพื่อความสุขของประชาชน ประเทศมีเอก
ราช เมืองมารดามีเอกราช พระองค์ก็ทรงเป็นสุขแล้ว พระองค์ทรงเป็นรัตนบุรุษ “ชายใจเพชร” เพราะ
“มาเท่าไรไปเท่านั้น” คนเดียวในโลก

(ใครฆ่าพระเจ้าตากสิน. 2551: 170,174)

จากเรื่องใครฆ่าพระเจ้าตากสิน ข้างต้น ผู้เขียนได้สร้างสรรค์เรื่องเล่า ด้วยการนำเสนอว่า พระองค์มาอยู่ที่เขาพนม เมืองนครศรีธรรมราช และสวรรคตด้วยวิธีพิเศษคือ “การถอดพระจิตทิ้งพระร่าง” การนำเสนอเช่นนี้นอกจากเป็นการปฏิเสธการถูประหารชีวิตแล้วยังเป็นการแสดงถึงบุญบารมีที่ยิ่งใหญ่ รวมถึงการตอกย้ำถึงวีรกรรมที่สำคัญของพระองค์ในการกู้เอกราชให้ชาติไทยอีกด้วย

ในเรื่อง **ตากสินมหาราชชาตินักรบ** การนำเสนอเพื่อสร้างความหมายปฏิเสธการสวรรคตของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชด้วยการประหารชีวิตตัดศีรษะที่ป้อมวิชัยประสิทธิ์ นอกจากการนำเสนอด้วยเรื่องเล่า ที่ถูกสร้างสรรค์ขึ้นใหม่ที่มีเนื้อความแตกต่างจากเอกสารทางประวัติศาสตร์โดยสิ้นเชิงแล้ว ยังมีการนำเสนอถึงวาระสุดท้ายของพระองค์โดยอ้างอิงเนื้อหาที่มีความสอดคล้องกับเอกสารทางประวัติศาสตร์ แต่ผสมกับจินตนาการ ดังนี้

กฎมนเทียรบาลถูกนำมาใช้ในการสำเร็จโทษพระเจ้าตากสินเช่นเดียวกับครั้งกรมหมื่นเทพพิพิธ มาริวเคยได้ยินข่าวว่าขุนนางบางคนไม่ยอมถวายพระเกียรติดังนี้ จะให้ประหารแบบคนทยศ แต่รัชกาลที่ 1 ทรงตัดสินให้ประหารชีวิตพระเจ้าตากสินเยี่ยงกษัตริย์ ทรงพิจารณาเห็นว่า การที่ราชอาณาจักรสยามยังตั้งอยู่ได้ ก็เพราะพระเจ้าตากสิน เจ้าน้ำที่ถอดโซ่ที่ล่ามอดีตกษัตริย์ออก ให้พระองค์ทรงภูษาสีแดง ให้ทรงนั่งคุกเข่ามัดพระหัตถ์กับพระบาท จากนั้นจึงคลุมถุงกำมะหยี่สีแดง เพลิดเพลินก่อนไม้จันทน์ขึ้นฟาดแรงๆ ซ้ำ แล้วซ้ำเล่า จนพระวรกายไม่ยับ และพระโลหิตเปื้อนถุงเป็นปื้นดำ ไม่มีเสียงครวญครางใดๆอีก

(ตากสินมหาราชชาตินักรบ. 2550: 436-437)

จากเรื่องตากสินมหาราชชาตินักรบข้างต้น แสดงให้เห็นถึงผู้เขียน ไม่ปฏิเสธว่าสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่ถูกประหารชีวิตที่ป้อมวิชัยประสิทธิ์นั้นเป็นพระองค์จริง แต่ได้ตั้งใจ สร้างสรรค์เรื่องเล่าขึ้นใหม่ที่เปลี่ยนแปลงพระราชวัติตอนท้าย คือได้รับถวายพระเกียรติด้วยการสำเร็จโทษในรูปแบบเจ้านายชั้นสูงตามโบราณราชประเพณี ดังนั้นการสร้างความหมายเพื่อลบภาพลักษณ์ในด้านลบ หรือความกังขาในพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในดวบทเรื่องนี้จึงใช้วิธีการสร้างสรรค์เรื่องเล่าขึ้นใหม่เพื่อปรับเปลี่ยนโดยยังคงอ้างอิงเอกสารทางประวัติศาสตร์

ในเรื่อง **ความหลงในสงสาร** ผู้เขียนยังคงใช้กาประกอบ สร้างความหมายด้วยการ เรื่องเล่าขึ้นใหม่ที่มีเนื้อหาปฏิเสธการสวรรคตของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่ป้อมวิชัยประสิทธิ์ ดังนี้

“...เพียงแต่ที่ถูสำเร็จโทษไม่ใช่เรา เป็นสหายอีกคนหนึ่งของเราที่เขามีความจงรักภักดีต่อเรา ถึงขนาดยอมสละชีวิตของตัวเองเพื่อรักษาชีวิตเราไว้ บังเอิญว่าเขารูปร่างหน้าตาคล้ายคลึงกับเรามาก ทั้งที่ไม่ได้เป็นญาติสืบสาโลหิตกัน”

(ความหลงในสงสาร. 2551: 13)

จากเรื่องความหลงในสงสาร ช้างตัน ผู้เขียนได้นำเสนอว่าผู้ที่ถูกประหารชีวิตที่ป้อมวิชัย ประสิทธิ์นั้นเป็นพระองค์ปดอมที่มีลักษณะคล้ายสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และพระองค์จริงนั้นสามารถหลบหนีออกมาได้ นอกจากนี้ผู้สร้างตัวบพ ยังได้สร้างสวรรค์ตัวบพที่นำเสนอ ถึงเมืองเพชรบุรี เป็นเมืองที่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชสวรรคต ดังนี้

“เป็นอันว่าพระเถรเจ้าย้ายมาอยู่เพชรบุรีหรือขอรับ”

“ถูกแล้ว ในตอนแรกเจ้าพัฒน์ไม่ยอมให้เรา มา แต่เมื่อเรายืนยันที่จะมา เจ้าพัฒน์จึงให้คนมากับเราสองคน ให้อยู่ในถ้ำแห่งหนึ่ง เราได้เจริญวิปัสสนากรรมฐานอยู่ ในถ้ำ ไม่นานนักก็สามารถตัดความหลงในสงสารได้ พระหลวงพ่อบโนป่าได้เมตตาสาธยายกรรมฐานให้เราอย่างใกล้ชิด” เมื่อถูกพาดพิงถึงหลวงพ่อบโนป่าจึงลืมตาและพูขึ้นว่า

“วันที่พระยาตากบบรรลุธรรมสูงสุด เป็นวันที่เขาละสังขาร” พระเถรเจ้าจึงเล่าต่ออีกว่า

“ขณะที่เราดูตม้อยู่ในวิมุตติสุข ก็ถูกชายฉกรรจ์สองคนใช้ไม้คมแฝกพาดที่ศีรษะ ครั้นเห็นเราไม่เป็นอะไรเพราะกำลังอยู่ในภาวะแห่งความหลุดพ้น เขาทั้งสองก็กระหน่ำไม้คมแฝกลงไปอย่างนับไม่ถ้วน เสร็จแล้วก็พากันหนีไป คงจะคิดว่าอย่างไรเสียเราก็คงไม่รอดชีวิตไปได้เพราะถูกตีหนักถึงปานนั้น คนดูแลเราก็ถูกฆ่าปิดปากทั้งสองคน”

(ความหลงในสงสาร. 2551: 36-37)

จากเรื่องความหลงในสงสาร ช้างตัน เรื่องเล่าที่ถูกสร้างขึ้นใหม่ได้ นำเสนอให้สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชบวชเป็นภิกษุพักอยู่ที่เมืองเพชรบุรี และถูกฆาตกรรมในที่สุด การนำเสนอเช่นนี้ นอกจากปฏิเสธเนื้อความที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์แล้ว ยังนำเสนอว่าสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเป็นพระอริยสงฆ์ที่สามารถตัดความหลงในสังสารวัฏ และเสวยวิมุตติสุข พระพรหมคุณาภรณ์ได้ให้ความหมายของการ เสวยวิมุตติสุข ว่า สุขที่เกิดแต่ความหลุดพ้นจากกิเลสอาสวะและปวงทุกข์ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). 2551: 378)

ในเรื่อง **พระเจ้าตากสินพระชนม์ที่เมืองนคร** ผู้เขียนไม่ได้นำเสนอถึงเหตุการณ์ที่อธิบายถึงการรอดชีวิตของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่ป้อมวิชัยประสิทธิ์ ธิ์ในเวลานั้น แต่ได้นำเสนอเรื่องเล่าที่ปฏิเสธการสวรรคตของพระองค์ในขณะนั้น ด้วย ตำนานคำบอกเล่าท้องถิ่นนครศรีธรรมราช คือ คำบอกเล่าของตระกูล ณ นคร สายตระกูลนี้มีความสัมพันธ์กับสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เพราะต้นตระกูล ณ นคร คือ เจ้าพระยานคร (น้อย) บุตรติดครุฑเจ้าจอมปราง ที่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชพระราชทานให้เป็นชายาเจ้าอุปราชพัฒน์ เมื่อเจ้าอุปราชพัฒน์รับพระราชทานเป็นชายาแล้วก็ตั้งไว้เป็นนางเมืองโดยไม่ยุ่งเกี่ยวใน ฉันทู้สาวแต่อย่างไร คนในตระกูล ณ นคร จึงมีความเชื่อกันว่า สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชไม่ได้ถูกประหารชีวิต ดังนี้

“เนินดิน” ที่ก่อสร้างสูงบริเวณสนามหน้าเมืองนั้นคือ กองอิฐ และมูลดินที่เหลือจากการซ่อมแซม กำแพงที่ถูกรื้อลงมาในสมัยธนบุรี

ต่อมาเมื่อพระเจ้าตากสินสิ้นพระชนม์ที่เขาขุนพนม ก็ได้มีการปรับแต่งพื้นที่ ปลูกวิหารบนเนินสูงดังกล่าว แล้วมีการจัดขบวนแห่พระศพมายังสนามหน้าเมือง และได้พักพระบรมศพไว้ที่วิหารสูงแห่งนี้ ภายหลังเมื่อมาปนกิจพระบรมศพที่สนามหน้าเมืองเสร็จ เมรุที่ใช้เผาก็ถูกรื้อออกตามประเพณีโบราณ

ส่วนหอพระสูง หรือวิหารนั้น ถูกปลูกสร้างขึ้นมาระหว่างพักพระบรมศพนั่นเอง เพราะที่บริเวณนั้นเป็นที่พักพระบรมศพของพระเจ้าตาก ซึ่งถือว่าเป็นพระเจ้าแผ่นดิน เพื่อป้องกันไม่ให้ใครมาใช้สถานที่ซ้ำกับบริเวณดังกล่าว

(พระเจ้าตากฯ สิ้นพระชนม์ที่เมืองนคร. 2550: 67-68)

จาก เรื่องพระเจ้าตากฯสิ้นพระชนม์ที่เมืองนคร ข้างต้น เป็นการสร้าง เรื่องเล่า ที่ถูก สร้าง สร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่ และผสานกับหลักฐานจากคำบอกเล่าท้องถิ่นด้วยการสัมภาษณ์บุคคลในสมาชิกของตระกูล ณ นคร ที่อาศัยในนครศรีธรรมราช ซึ่งจากทำบอกเล่าได้มีความสัมพันธ์กับโบราณสถาน 2 แห่ง คือ วิหารสูง และวัดเขาขุนพนม โดยเฉพาะวัดเขาขุนพนมที่มีความเชื่อว่าเป็นที่อาศัยของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชจนสวรรคต วัดเขาขุนพนมแห่งนี้ได้พบโบราณวัตถุจำนวนมาก เช่น พระพุทธรูป อารูช ของใช้ ต่างๆ และที่สำคัญคือพระพุทธรูปที่มีลวดลายแปลกกว่าลายพุทธรูปทั่วไป โดยเฉพาะเป็นศิลปะจีน หลักฐานเหล่านี้จึงเป็นการสนับสนุนตัวบทเรื่อง เล่าจากท้องถิ่นเมืองนครศรีธรรมราชของตระกูล ณ นคร การนำเสนอ เรื่องเล่า เช่นนี้มีความขัดแย้งกับเนื้อความที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ แต่การสร้างเรื่องเล่าเช่นนี้สามารถสร้างความ น่าเชื่อถือ เพราะมี วัตถุประสงค์และตำนานคำบอกเล่าเป็นพื้นฐาน การนำเสนอเช่นนี้เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างความหมาย เพื่อปฏิเสธการสวรรคตของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชภายหลังเหตุการณ์จลาจลที่เมืองธนบุรี

ในเรื่อง **จอมกษัตริย์แห่งนักรบ** ผู้เขียนได้นำเสนอเรื่องเล่าที่แสดงถึงเหตุการณ์รอดชีวิตของ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในครั้งในด้วยเนื้อความที่คล้ายคลึงกับตัวบทที่ได้เคยวิเคราะห์ไว้แล้ว คือสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่ถูกประหารชีวิตในครั้งนั้นเป็นพระองค์ปลอม ดังนี้

“ขณะที่นายเข้มกำลังจะประหารพระเจ้ากรุงธนนั้น พระองค์ทรงตรัสถามนายเข้มผู้เพชรฆาต ว่า แผ่นดินนี้พระองค์เป็นผู้กอบกู้กลับคืนมาเป็นปึกแผ่นให้นายเข้มผู้เพชรฆาตได้สืบทอดให้ประหารชีวิต พระองค์ซึ่งเป็นหน้าที่ของนายเข้ม พระองค์มิได้บังเกิดควา มขัดเคืองแต่ประการใด เพียงแต่เว้นชีวิตพระราชโอรสที่ยังทรงพระเยาว์เพียงเท่านั้น ในกาลนั้นนายเข้มได้บังเกิดความเสียใจเป็นอันมาก จึงเป็นกำลังสำคัญในการนำผู้อื่นมาประหารชีวิตแทนด้วยความเต็มใจจากบุคคลทั้งหลาย ณ บ่อมิวชัยประสิทธิ์ วันที่ ๗ เมษายน พุทธศักราช ๒๓๒๕...

(จอมกษัตริย์แห่งนักรบ. 2550: 277)

จากเรื่องจอมกษัตริย์แห่งนักรบข้างต้น ผู้เขียนได้สร้างสรรค์เรื่องเล่าขึ้นใหม่ที่มีความแตกต่างจากเอกสารทางประวัติศาสตร์ ถึงแม้ในเรื่องนี้ มีความที่คล้าย คลึงกับ เรื่องอื่น แต่ผู้เขียนได้สร้างเรื่องเล่าที่มีความพิเศษเฉพาะตัวด้วยการเพิ่มเติมเนื้อหา หรือตัดทอนรายละเอียดออกบางส่วน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงวิธีการสร้างเรื่องเล่า ที่ถูกตั้งใจสร้างสรรค์ ขึ้นที่มีเนื้อหาแตกต่างจาก เรื่องเล่าด้วยกันเอง และโดยเฉพาะแตกต่างจากเนื้อหาที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์เพื่อจุด มุ่งหมายในการปฏิเสธการสวรรคต นอกจากนี้ผู้เขียนได้นำเสนอถึงการสวรรคตของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ดังนี้

จึงทรงบำเพ็ญพระพักตร์สู่เมืองจันทบูร จากเมืองจันทบูรจึงทรงเสด็จพำนักอาศัยในป่าลึกหัวเมืองสระแก้วในปัจจุบัน ณ ถ้ำแห่งหนึ่ง ปัจจุบันเรียกว่า “ถ้ำเขาจันทร์”...

...

ณ บัดนี้ภายในถ้ำเขาจันทร์อันมืดมิด ภายใต้ร่มเงาพระพุทธรูปศาสนา พระองค์ขอยุติวิบากกรรมทั้งปวงที่มีต่อบุคคลอื่นด้วยการทำสำคัญหมายมั่นในพระสัทธรรมของพระศาสดาเจ้าเป็นแดนเกิดชาตินี้ จักเป็นชาติสุดท้ายที่พระองค์จะได้ถือดาบสังหารชีวิตผู้อื่น ครั้นดำรงวาระจิตตั้งมั่นจึงขอสิ้นพระชนม์ชีพภายใต้ฟ้าอากาศสวรรค์ มีน้ำ พระทัยน้อมไปในฉนลานสมาบัติ ขอเอามหากุศลกรรมที่ทรงบำเพ็ญเพียรมาแล้วนับแต่กาลก่อนล่วงมาทดแทนพระคุณของพระบิดรมารดา แล้วจึงทรงดับกายสังขารในสมาธิบัลลังก์ภายในถ้ำแห่งนี้ ขณะทรงมีพระชนมายุ ๕๖ พรรษา

(จอมกษัตริย์แห่งนักรบ. 2550: 277-278)

จากเรื่องจอมกษัตริย์แห่งนักรบข้างต้น แสดงให้เห็นว่าผู้เขียนได้พยายามสร้างเรื่องเล่าขึ้นมาใหม่ด้วยจินตนาการ โดยนำเสนอให้สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชบวชเป็นพระสงฆ์ และลี้ภัยมาอยู่ที่เมืองจันทบูรจนวาระสุดท้าย เรื่องเล่าที่แสดงเนื้อหาเช่นนี้ไม่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ และที่สำคัญผู้เขียนได้นำเสนอให้ “พระองค์ทรงดับกายสังขารในสมาธิ ” ดังที่ปรากฏใน เรื่องจอมกษัตริย์แห่งนักรบข้างต้น การนำเสนอเช่นนี้แสดงให้เห็นถึงการสร้างความหมายของผู้เขียนว่า นอกจากปฏิเสธการสวรรคตของพระองค์ด้วยการถูกประหารชีวิตที่ป้อมวิชัยประสิทธิ์แล้ว ยังต้องการสร้างให้พระองค์เป็นผู้มีบุญบารมีอีกด้วยดังที่สามารถสามารถกำหนดวาระจิตของพระองค์เองได้

ในเรื่อง **ดวงพระเจ้าตากไม่ถูกประหาร** ผู้เขียนได้นำเสนอเรื่องเล่า ด้วยการใช้เหตุผลทางโหราศาสตร์เพื่อ ปฏิเสธ การถูกสำเร็จโทษของพระองค์ โดยก่อนหน้านั้นผู้เขียนได้นำเสนอ เรื่องเล่าที่อธิบายถึงดวงชะตาที่ปรากฏเกณฑ์ชะตาเป็นนักโทษประหาร ร คือดวงชะตาของซัดดัม ฮุสเซน และดวงชะตาของเฉลิม ปทุมรส และนำมาเปรียบเทียบกับดวงชะตาสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เพื่อแสดงให้เห็นถึงความแตกต่าง ดังนี้

...จุดรอดของพระองค์ที่ใช้เป็นตัวชี้ขาดว่า เป็นดวงชะตานักโทษประหาร หรือ ถูกผู้อื่นฆ่าตายหรือไม่? อยู่ตรงที่ ทั้งพระราชลัคนา และดาวเจ้าเรือนพระราชลัคนา ไม่ได้ต้องกระแสดาวมรณะ หรือดาวอังคารโดยตรง หรืออย่างจ้ง คือกุมนำหน้าอยู่ในภพกัมมะ เหมือนกับดวงนักโทษประหารสองราบที่ยกตัวอย่างมาอ้างอิง

อีกทั้งพระราชลัคนา และดาวเจ้าเรือนพระราชลัคนาก็โนบาปเคราะห์หรือดาวร้ายเบียนแค่หอมปากหอมคอ ไม่มากมายหรือหนักหนาสาหัสสัก...

(ดวงพระเจ้านักโทษไม่ถูกประหาร. 2551: 119)

จากเรื่องดวงพระเจ้านักโทษไม่ถูกประหารข้างต้น ผู้เขียนได้ใช้วิธีการสร้างด้วยการสร้างสรรค์ตัวบทขึ้นมาใหม่ ด้วยคำ อธิบาย ทางโหราศาสตร์ เพื่อนำเสนอว่า ดวงชะตาสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชว่าไม่ปรากฏเกณฑ์ชะตาที่เป็นนักโทษประหาร จึงเป็นไปได้พระองค์จะถูกจองจำจนถูกสำเร็จโทษในที่สุด การสร้าง คำอธิบายชุดใหม่เช่นนี้ ไม่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ฉบับใด ๆ ทั้งนี้เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างความหมายปฏิเสศการสวรรคตของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

เรื่องเล่าที่ถูกสร้างขึ้นทั้งหมดในข้างต้นนี้ที่ ึ่งที่มีความแตกต่างต่างจากเอกสาร ทางประวัติศาสตร์ หรืออ้างอิงจากเอกสารทางประวัติศาสตร์ บางส่วนแล้วผนวกกับจินตนาการของผู้เขียน ทั้งนี้เพราะเนื้อหาพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ในช่วงทศวรรษที่ 1688-1692 มีความขัดแย้งกับพระราชประวัติในช่วงต้น จากการที่พระองค์เป็นวีรกษัตริย์ที่มีความกล้าหาญ สร้างคุณประโยชน์ต่อชาติไทย กลับต้องสติวิปลาส และถูกประหารชีวิตในที่สุด พระราชประวัติที่ถูกนำเสนอผ่าน ตัวบทเรื่องเล่าจึงถูกสร้างขึ้นเพื่อปฏิเสธ และเกิดชุดคำอธิบายที่แตกต่างไปจากเดิม ด้วยการสร้าง เรื่องเล่า ที่ตัดทอนภาพลักษณ์ในด้านลบ หรือยอมรับเชิงปฏิเสธ และสร้างสรรค์ขึ้น ใหม่จากจินตนาการ การสร้าง เรื่องเล่าด้วยการสร้างสรรค์ขึ้น ใหม่จากจินตนาการเป็นวิธีที่พบมากที่สุด ในการประกอบ สร้างความหมาย เพื่อลบภาพลักษณ์ในด้านลบ ของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เพื่อให้สอดคล้องกับวีรกรรมที่พระองค์ได้กระทำไว้ตั้งแต่ตอนต้น

การประกอบสร้างความหมาย ด้วยการตอกย้ำว่าทศวรรษความกล้าหาญกู้เอกราช บำรุงพระพุทธศาสนา หรือการสร้างความหมายว่าพระองค์เป็นพระราชโอรสของพระมหากษัตริย์สมัยอยุธยา และปฏิเสธความวิปลาส เรื่องเล่าที่นำเสนอพระราชประวัติของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เหล่านี้ถูกสร้างขึ้นเพื่อ สร้างความหมายในการ สนับสนุนความเป็น “มหาราช” ของพระองค์ในปัจจุบัน ซึ่งเป็นการส่งผลมาจาก การเชิดชูสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเป็นบุคคลสำคัญของชาติไทยอันเป็นนโยบายของรัฐบาลสมัยเปลี่ยนแปลงการปกครองในช่วงต้นที่ต้องการสร้างวีรกษัตริย์จากสามัญชน

2.3 การสร้างสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเป็นศูนย์กลางของความสามัคคี

เอกสารทางประวัติศาสตร์ที่กล่าวถึงสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช มักมีความเกี่ยวพันกับการศึกสงครามหลายครั้ง เพราะนอกจากเป็นช่วงเหตุการณ์ ประวัติศาสตร์ครั้ง สำคัญที่ประเทศชาติต้องสูญเสียเอกราชในสงครามกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 และพระองค์สามารถกู้เอกราชจากการตกเป็นเมืองประเทศราชของอาณาจักรพม่าในช่วงระยะเวลาเพียงไม่ถึง 7 เดือน ด้วยเหตุนี้ตัวบทเรื่องเล่าจึงได้นำเสนอถึงวีรกรรมด้านการศึกสงคราม และการกอบกู้เอกราชของเหล่าทหารที่ ต้องอาศัยความร่วมมือของคนในแผ่นดินไทย หรือคนในชาติเป็นเนื้อหาที่สำคัญ ซึ่งเป็นการสร้างความหมายที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อตอกย้ำสำนึกความเป็นชาติไทย ที่หมายรวมถึงการสร้างสามัคคี ความหวงแหนแผ่นดิน ปราบกฏ ในเรื่องเล่า 8 เรื่อง คือ พระเจ้ากรุงธนบุรี สามกรุง ไฟไหม้ พระเจ้าตากสินกู้ชาติ แผ่นดินพระเจ้าตาก ตากสินมหาราช ตากสินมหาราชชาตินักรบ และจอมกษัตริย์แห่งนักรบ สามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม คือ การสร้างสำนึกในหมู่คนเชื้อสายไทย และการสร้างสำนึกร่วมในราชอาณาจักร ดังนี้

2.3.1 การสร้างสำนึกในหมู่คนเชื้อสายไทย

เอกสารทางประวัติศาสตร์ได้กล่าวถึงเฉพาะวีรกรรมการขับไล่ทหารพม่า และกอบกู้เอกราชของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเท่านั้น แต่เมื่อพระราชประวัติ ของพระองค์ถูกนำมาสร้างเป็นเรื่องเล่า ผู้เขียนได้ตอกย้ำถึงความสำคัญของเอกราช โดยยังให้สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เป็นผู้นำในการกอบกู้เอกราช ซึ่งได้น้อมย้ำถึงความสามัคคี ความหวงแหนแผ่นดินด้วย การประกอบสร้าง ความหมายที่สร้างอารมณ์สะเทือนใจ ปราบกฏใน เรื่องเล่า 4 เรื่อง คือ สามกรุง ไฟไหม้ พระเจ้าตากสินกู้ชาติ และตากสินมหาราช ดังนี้

ในเรื่อง **สามกรุง** ผู้เขียนเลือกใช้เหตุการณ์ช่วงระส่ำระสายกำลังพลหลังจากที่ตีฝ่าวงล้อมจากค่ายวัดพิชัย เพื่อมุ่งหน้าสู่เมืองจันทบุรี เพื่อ มุ่งแสดงให้เห็นถึงกำลังพลที่จำนวนน้อย แต่เมื่อมีความตั้งใจแล้วยอมเอาชนะศัตรูที่มีจำนวนที่มากกว่าได้ ดังนี้

ปางพระยาตากสินโยธินทร์เลิศ	วิชัยเขตชื่อเนืองแต่เบื้องต้น
เมื่อตีฝ่าวงล้อมพร้อมพล	จำนวนคนหาร้อยน้อยอาวุธ
นิกายไทยใจป่าอำมหิต	แม้ถูกติดตามอยู่ไม่รู้หยุด
ก็เหิมหาญร่นเริงเชิงประยุทธ์	พม่ารุดมาอีกก็ฉีกยับ
ในที่สุดศัตรูไม่สู้หน้า	ไม่กลับมาเสียโชคให้โขงสับ
เมื่อมารุกทุกที่ถูกตีพับ	ต้องระงับติดตามด้วยขามฤทธิ์
ท่านเกลี้ยกล่อมตะล่อมไทยให้คิดสู้	กว่าศัตรูทั้งหมดจะมาปลิด
ปลุกจ่านงปลงใจในความคิด	จะกู้อิศรภาพในคาบนี้
ถ้าใช้หวานไม่ได้ท่านใช้ขม	ข่มอารมณ์สู้ลิบดังปีบปี

ใครรวมจิตคิดสู้ภูธานี	ไม่อวดดีพองชนเพื่อตนเอง
ท่านก็ส่งเสริมใจมิให้ออก	ไปนอกคอกคิดการพาลโง่งง
เมื่อเห็นความเที่ยงธรรมก็ยำเกรง	ไม่ครั้นครายเบี่ยงให้เพลิงพล้ำ

(สามกรุง. 2495?: 65-66)

จากเรื่องสามกรุง ข้างต้น ผู้เขียนได้อาศัยเหตุการณ์ในช่วงศึกสงครามที่ฝ่ายไทยเป็นฝ่ายเสียเปรียบด้านกำลังพล แต่ ได้พยายามแสดงให้เห็นถึงจิตใจที่เด็ดเดี่ยวและเสียสละของคนไทย และทำที่สุดแสดงให้เห็นถึงความสามัคคี และจิตใจที่มุ่งมั่นสามารถเอาชนะศัตรูได้แม้ จะมีจำนวนมากก็ตาม อีกทั้งเรื่องนี้ผู้สร้างได้ให้ความสำคัญกับ “ผู้นำ” ที่แสดงผ่านสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ที่มีความเป็นผู้นำ และที่สำคัญคือต้องมีคุณธรรม ดังที่ปรากฏในเรื่องเล่าว่า “เมื่อเห็นความเที่ยงธรรมก็ยำเกรง ไม่ครั้นครายเบี่ยงให้เพลิงพล้ำ ” ซึ่งสิ่งนี้ผู้เขียนชี้ให้เห็นว่าเป็นสิ่งสำคัญที่จะส่งผลให้ผู้ได้บังคับบัญชาศรัทธาในผู้นำ

ในเรื่อง **ฟ้าใหม่** ผู้เขียนได้กล่าวถึงความสำคัญของ “เอกราช” อันเป็นเหตุ การณ์สำคัญในเรื่องเล่าพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เพราะวีรกรรมที่สำคัญยิ่งของพระองค์คือการกอบกู้เอกราชหลังจากเหตุการณ์สงครามเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 ดังนี้

“จำไว้นะน้องนะ ข้อความที่พ่อแสนถามพี่แลพี่ตอบพ่อแสนวันนี้แหละ สืบไปเมื่อหน้า มีลูกจงสอนลูก มีหลานจงสอนหลาน ให้ลูกหลานรู้จักราคาของเอกราชธิปไตย มันแพงนัก แพงจนบางครั้ง บางคราว เราต้องแขวนชีวิตไว้กับเส้นเชือก บางทีก็ต้องหมกไว้กับกอสวะ พ่อแสน พี่ล่อ ย่น้ำเอากอสวะคลุมหัวรอดมาได้ทั้งสี่คน พ่อจงจำไว้เล่าให้ลูกหลานฟังสืบไปภายหน้า อย่าได้ปลั่งเปลอให้สูญเสียเอกราชธิปไตยไปเสียอีก”

(ฟ้าใหม่. 2537: 1060-1061)

จากเรื่องฟ้าใหม่ ข้างต้น ผู้เขียนต้องการแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของ “เอกราชธิปไตย” ด้วยการตั้งใจนำเสนอว่า “สืบไปเมื่อหน้า มีลูกจงสอนลูก มีหลานจงสอนหลาน ให้ลูกหลานรู้จักราคาของเอกราชธิปไตย” สิ่งนี้แสดงให้เห็นถึงสิ่งที่ผู้แต่ง ต้องการส่งสารต่อบุคคลในยุคปัจจุบัน ให้ตระหนักถึงความสำคัญของเอกราช กว่าที่จะเป็นแผ่นดินไทยในวันนี้นั้นบรรพบุรุษได้ยอมเสีย สละ และฝ่าฟันอันตรายถึงขั้นชีวิต ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับตัวบทเรื่องเล่าพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช คือการศึกสงครามจำนวนมากที่ปรากฏในรัชสมัยของพระองค์นั้นล้วนแล้วแต่เป็นเพื่อเอกราชและความมั่นคงของบ้านเมือง ทั้งสิ้น อีกทั้งผู้สร้างได้กล่าวทิ้งท้าย ดังที่ปรากฏในตัวบทข้างต้น ว่า “อย่าได้ปลั่งเปลอให้สูญเสียเอกราชธิปไตยไปเสียอีก”

ดังที่ทราบเรื่องเล่า ที่นำเสนอถึง มูลเหตุแห่งความล่มสลายของกรุงศรีอยุธยา อยุธยา คือ ความไม่สามัคคี ดังนั้นการที่ผู้ เขียนได้ตั้งใจกล่าวเช่นนี้ จึงเป็น การประกอบสร้าง ความหมายให้ ตระหนักถึงความสามัคคีของคนในชาติ

ในเรื่อง **พระเจ้าตากสินกู่ชาติ** ผู้เขียนได้กล่าวถึงหนทางในกอบกู้เอกราชที่นอกจากต้อง อาศัยบุคคลที่มีความสามารถแล้ว ยังต้องอาศัยสิ่งต่างๆ ดังนี้

“พวกเจ้ามาความมุ่งมั่นที่จะกู้ชาติบ้านเมืองเช่นนี้ ข้ายอมตบใจ กองกำลังของข้าต้องต่อสู้อย่าง ทรหดอดทน ข้าศึกต่อสู้ต้องครั้นคร้ามในฝีมือ การกู่บ้านกู่เมืองนั้นอยู่ที่พวกเจ้าทั้งหมด ” พระยาตาก ปรบมือหัวเราะชอบใจที่เห็นเหล่าทหารเร่งฝึกซ้อมอย่างเข้มแข็ง

“พวกข้ามีผู้นำที่กล้าหาญ ออกนำหน้าสู้ข้าศึกในสนามรบอย่างอาภวชาญเช่นพระยาตากเช่นนี้ พวกข้าหรือจะกลัวข้าศึก” แม่ทัพนายกองพูดอย่างภาคภูมิใจ

(พระเจ้าตากสินกู่ชาติ. 2544: 73)

จากเรื่องพระเจ้าตากสินกู่ชาติ ข้างต้น ผู้เขียนได้นำเสนอให้เห็นถึงภารกิจที่ยิ่งใหญ่ หรือการ กอบกู้เอกราชของบ้านเมืองนั้นไม่สามารถทำได้โดยบุคคลคนเดียว หรือกลุ่ม กลุ่มเดียว แต่ต้องอาศัย ทุกคนที่มีสิทธิและหน้าที่เสมอกันจึงสามารถสำเร็จจุด ประสงค์ที่ตั้งไว้ได้ แต่เรื่องเล่า ยังได้แสดงให้เห็น ถึงความสำคัญของผู้นำ ซึ่งหากผู้นำมีความสามารถยอมเป็นการสร้างขวัญ และเป็นศูนย์รวมของ ความสามัคคีได้เป็นอย่างดี

ในเรื่อง **ตากสินมหาราช** เป็นเรื่องเล่า อีกเรื่องหนึ่งที่ถูก เขียนได้ไว้อาภวชาญด้วย เรื่องเล่าที่ถูก สร้างขึ้นโดยอาศัยเนื้อหาในช่วงหลังสงครามเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 ที่สร้างความสะท้อนอารมณ์ใน ด้านความรักชาติ ดังนี้

“ข้าถามอีกครั้งว่าพวกเจ้าอยากตกเป็นทาสของอ้ายพวกอั้งวะที่มันมารุกรานผืนแผ่นดินของ เาหรือไม่” เจ้าเมืองตากประกาศก้อง

“ไม่ พวกเราไม่ต้องการ”

พระยาตากมองดูทุกคน ดวงตาร้าว มุ่งมั่น “พวกเราเกิดที่นี่ ตายที่นี่ บรรพบุรุษปู่ย่าตายาย ได้เป็นเจ้าของผืนแผ่นดิน หักร้างถางพง ปลูกข้าวให้เราได้มีอยู่มีกิน แล้ววันหนึ่งอ้ายพวกอั้งวะมันจะมา ยึดครองเป็นของมัน เรายอมไม่ได้ มาตรามั่นว่ามันยกทหารมามากมายเพี ยงไร จงจำไว้ทหารมหาดลานั้น มันก็ยิ่งพ่ายแพ้หัวใจที่กล้าแกร่งของพวกเราทุกคน จงจำไว้ให้ดี ข้า พระยาตาก ไม่เคยกลัวอะไร หาก แม่นว่าชีวิตนี้จะต้องพลีให้ผืนแผ่นดินถิ่นเกิด ข้าจะรบเคียงบ่าเคียงไหล่กับพวกเจ้า ถ้าหากพร้อม กับเจ้า ถ้าเจ้าเจ็บ ข้าก็พร้อมจะเจ็บ ถ้าเจ้าตาย ข้าก็พร้อมจะตายกับเจ้า พวกเจ้าพร้อมจะสู้หรือไม่”

“สู้ สู้” ทหารทุกคนตะโกนลั่น

พระยาตากชูดาบในมือขึ้นฟ้า กระทบแสงอาทิตย์เป็นประกาย พวกเราต้องสู้ เราจักต้องชนะ

(ตากสินมหาราช. 2548: 31)

จากเรื่องตากสินมหาราชข้างต้น ผู้เขียนได้นำเสนอในช่วงการกอบกู้เอกราช และขับไล่ทหารพม่าออกจากแผ่นดินไทย เป็น เรื่องเล่าที่สอดแทรกเนื้อหาที่มีความหมายถึงความสามัคคี สร้างอารมณ์ให้เกิดความฮึกเหิมเพื่อที่จะร่วมมือร่วมใจกันในการฝ่าฟันอุปสรรคที่ยิ่งใหญ่ อีกทั้งพยายามใช้ถ้อยคำในเชิงปลุกใจได้ใช้ “แผ่นดิน” เป็นสัญลักษณ์ของ “เอกราช” การปกป้องแผ่นดินจึงเป็นการปกป้องเอกราชของชาติไทย และการที่จะได้แผ่นดินนี้มาบรรพบุรุษของเราได้เห็นโดยยากลำบาก ดังนั้นการปกป้องแผ่นดินจากผู้ที่มารุกรานจึงหน้าที่ของเราทุกคน โดยมีสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ทำหน้าที่เป็นผู้นำในการสร้างความสามัคคีของชนในชาติ

นอกจากนี้ในเรื่องเดียวกันผู้แต่ง ยังตอกย้ำด้วยการนำเสนอความสำคัญของ “แผ่นดิน” ที่ใช้แทนความเป็นเอกราช ที่เป็นสิ่งที่สำคัญยิ่ง ดังนี้

พระยาตากสินหน้าเคร่ง พุดซิงซัง “ไม่ พวกมึงจำไว้ หากกูต้องเลือกระหว่างแผ่นดินกับคนที่กูรัก กูก็จักเลือกแผ่นดิน ถ้ามีคนรักแล้วหาได้มีแผ่นดินอยู่ไม่ ชีวิตนี้ไร้ความหมาย กูก็มีรู้จักมีชีวิตอยู่ไปเพื่ออันใด”

(ตากสินมหาราช. 2548: 266)

จากเรื่องตากสินมหาราชข้างต้น ผู้เขียนได้กล่าวเปรียบเทียบความสำคัญระหว่าง “ความรัก” และ “แผ่นดิน” โดยนำเสนอว่าแผ่นดิน หรือเอกราชนั้นสำคัญกว่านางอันเป็นที่รัก การที่ยอมสละคนรักเพื่อรักษาแผ่นดิน แสดงให้เห็นว่าผู้สร้างต้องการตอกย้ำถึงความเสียสละส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม คือการรักษาเอกราช และการกอบกู้เอกราช หรือรักษาซึ่งเอกราชไว้ย่อมต้องอาศัยความเป็นหนึ่งเดียวของคนในชาตินั้นเอง

การประกอบสร้าง ความหมายสำนึกความเป็นชาติที่ปรากฏในเรื่องเล่าพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชดังที่อธิบายไปในข้างต้นนั้น เป็นการสร้าง เรื่องเล่า ที่เน้นการสร้างอารมณ์สะเทือนใจเป็นสำคัญ เพื่อนำไปสู่ความสามัคคี ความหวงแหนแผ่นดินไทยโดยการสร้างจุดหมายร่วมเดียวกันคือ “เอกราช” ของชนชาติไทยด้วยกัน

2.3.2 การสร้างสำนึกร่วมในราชอาณาจักร

จากเอกสารทางประวัติศาสตร์ฉบับต่างได้กล่าวถึงคนเชื้อชาติต่างๆ ที่อาศัยในแผ่นดินไทย และมีการกล่าวถึงว่ามีส่วนร่วมกับชุมชนสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในการกอบกู้เอกราชบ้าง แต่เมื่อเนื้อความเหล่านี้ถูกนำมาสร้างเป็น เรื่องเล่า กลุ่มชาติพันธุ์ต่างได้รับการนำเสนอให้ เป็นวีรบุรุษในการมีส่วนร่วมของการกู้เอกราชของชาติไทยเช่นกัน ทั้งนี้เนื่องจากพระราชประวัติของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชมีบิดาเป็นชาวจีน และมารดาเป็นชาวไทย ด้วยเหตุนี้การสร้าง ความหมายของพระองค์

ยังเป็นสัญลักษณ์ของความสามัคคีระหว่างชาวไทยและชาวจีน หรือแม้กระทั่งทุกเชื้อชาติที่อาศัยในแผ่นดินไทยที่ร่วมใจกันกอบกู้เอกราช ตลอดจนฝ่าฟันอุปสรรคที่สำคัญ ปรากฏในเรื่องเล่า 5 เรื่อง คือ พระเจ้ากรุงธนบุรี ฟ้าใหม่ ตากสินมหาราชชาตินักรบ แผ่นดินพระเจ้าตาก และจอมกษัตริย์แห่งนักรบ สามารถแบ่งเป็นการสร้างสำนึกร่วมของคนจีนในไทย และการสร้างสำนึกร่วมของคนชาติต่างๆ ในไทย ดังนี้

2.3.2.1 การสร้างสำนึกร่วมของคนเชื้อสายจีนในไทย

ในเรื่อง **พระเจ้ากรุงธนบุรี** ดังที่ได้เคยกล่าวแล้วว่า เรื่องนี้ถูกสร้างขึ้นภายใต้อำนาจของรัฐ โดยหลวงวิจิตรวาทการได้สร้างขึ้นเพื่อสนองนโยบายของรัฐในขณะนั้นเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายการปกครอง คือ เรื่อง “ชาติ” จึงพยายามสร้างควมมีเอกภาพของคนในชาติ ที่มีหลายเชื้อชาติ อีกทั้งเรื่องนี้เป็น เรื่องเล่าพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินเรื่องแรกที่ นำสืบทอดวาทกรรมดั้งเดิมที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่ถูกบันทึกโดยชนชั้นสูงในสมัยก่อนการปฏิวัติการปกครองในเรื่องชาติกำเนิดของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชว่าพระองค์มีเชื้อจีน ด้วยเหตุนี้ผู้สร้างจึงพยายามสร้าง เรื่องเล่าที่สร้างความหมายที่แสดงถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างชาวไทยและชาวจีน โดยถูกสร้างในรูปแบบของคำพูดของคุณหนูเล็ก ดังนี้

คุณหนูเล็ก - กรุงธนบุรีแตกเสียแล้ว แต่พระนามของพระเจ้ากรุงธน จะคงฝังอยู่ในหัวใจของชาวไทยตลอดกาล ไม่เฉพาะแต่หัวใจชาวไทยเท่านั้น พระนามพระเจ้ากรุงธนบุรีจะยังฝังแน่นอยู่ในหัวใจของชาวจีนด้วย พระเจ้ากรุงธนบุรีทรงเป็นสายโซ่ทองที่จะรัดรั้งหัวใจของชาวไทย และจีนให้แน่นแฟ้นอยู่ด้วยกันชั่วกัลปาวสาน

(พระเจ้ากรุงธนบุรี. 2536?: 113)

จากเรื่องพระเจ้ากรุงธนบุรี ข้างต้น ผู้เขียนได้สร้างความหมายให้สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเป็นวีรบุรุษที่สำคัญยิ่งของชาติสมควรที่ชาวไทยควรจะตระหนักถึงคุณูปการของพระองค์ นอกจากนี้ยังนำเสนออีกว่าชาวจีนก็ตระหนักถึงวีรกรรมของพระองค์เช่นกัน และได้สร้างความหมายให้พระองค์เป็นสิ่งที่เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทย และชาวจีนดังที่ปรากฏใน เรื่องเล่าข้างต้นว่า “พระเจ้ากรุงธนบุรีทรงเป็นสายโซ่ทองที่จะรัดรั้งหัวใจของชาวไทย และจีนให้แน่นแฟ้นอยู่ด้วยกันชั่วกัลปาวสาน”

นอกจากนี้ในเรื่องเดียวกันมีการประพันธ์บทเพลง ชื่อ “จีนไทยสามัคคี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของบทละครเรื่อง พระเจ้ากรุงธนบุรีซึ่งเป็นการต่อยอดถึงการสร้างความกลมเกลียวระหว่างชาวไทยและชาวจีน ดังนี้

จีนไทยสามัคคี

ชาติจีน, ชาติไทย	มิใช่อื่นไกลพี่น้องกัน
ต้องสงวนความรัก	ต้องสมัครใจมัน
จะสมานมิตรกัน	อยู่เสมอไปเออย
แต่โบราณหลายพันปีมาแล้ว	จีนกับไทยมิได้แคล้วเหมือนพี่น้อง
ได้ร่วมแรงร่วมใจเป็นไมตรี	ไม่เคยมีข้อวิวาทบาดหมางกัน

(หญิงจีนไทยออก)

เมื่อจีนมีภัยไทยก็ช่วย	รับคนจีนมาอยู่ด้วยไม่กีดกัน
เมื่อสยามมีภัยร้ายฉกรรจ์	ไทยกับจีนช่วยกันกู้ชาติไทย
(เปิดม่านกลางให้เห็นตึกและธง	ชายจีนและชายไทยเดินทางบันได)
จะผูกรักสามัคคีเหมือนพี่น้อง	ชาติทั้งสองจะไม่แยกแตกกันไป
เมื่อคราวสุข ก็สนุก เหมือนกันไป	ถึงยามทุกข์จีนกับไทยไม่ทิ้งกัน

(พระเจ้ากรุงธน. 2536?: 113-114)

จากเรื่องพระเจ้ากรุงธนบุรีข้างต้น ผู้เขียนพยายามสร้างความหมายให้คนจีน หรือเชื้อสายจีน เป็นส่วนหนึ่งของคนในชาติ โดยใช้ถ้อยคำที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์อันพี่น้องระหว่างจีนและไทย อันยาวนาน ดังนี้ “แต่โบราณหลายพันปีมาแล้ว ว จีนกับไทยมิได้แคล้วเหมือนพี่น้อง ” ซึ่งมีนัยว่าต้องมีความรัก สามัคคีกัน เมื่อมีภัยก็ต้องช่วยกัน และที่สำคัญ คือไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ดังในข้อความที่ว่า “ชาติทั้งสองจะไม่แยกแตกกันไป เมื่อคราวสุข ก็สนุก เหมือนกันไป ถึงยามทุกข์จีนกับไทยไม่ทิ้งกัน”

ดังจะเห็นได้ ว่าเรื่องเล่า ข้างต้นที่ปรากฏใน เรื่องพระเจ้ากรุงธนบุรี ได้พยายามสร้าง “ประวัติศาสตร์ร่วม” เพื่อสร้างความหมายให้คนจีนเป็นส่วนหนึ่งของ ประวัติศาสตร์ชาติไทย โดยการ ใช้เรื่องเล่าพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเป็นตัวสร้างความสัมพันธ์ โดยพยายามสร้างความหมาย และนำเสนอ ตอนพระราชก่าเน็ดที่พระองค์มีพระบิดาเป็นคนจีน หรือตอนวีรกรรมกอบกู้เอกราชที่ทหารส่วนหนึ่งเป็นคนจีนจน ความหมาย เหล่านี้เป็นที่ปรากฏชัด ดังที่ได้แสดงออกมาใน คำพูดของคุณหนูเล็ก ว่า “พระเจ้ากรุงธนบุรีทรงเป็นสายโซ่ทองที่จะรั้งหัวใจของชาวไทย และจีนให้ แนบแน่นอยู่ด้วยกันชั่วกัลปาวสาน”

คนจีนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นกลไกสำคัญของเศรษฐกิจ ในการค้า และมีอัตลักษณ์วัฒนธรรมที่เข้มแข็ง นโยบายหนึ่งช่วงต้นของการเปลี่ยนแปลงการปกครอง รัฐบาลจึงพยายามสร้างเอกภาพร่วมกันคือ “ชาติไทย” ที่ทุกคนในชาติมีความสามัคคี และเสียสละ ผลของนโยบายนี้เป็นการ พยายามสร้างวัฒนธรรมร่วม และพยายามกลืนวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ของชนชาตินั้นๆ โดยสอดแทรกในระบบการปกครอง ระบบการศึกษา หรือแม้กระทั่งบท ละครของหลวง วิจิตรวาทการ

ในเรื่อง **แผ่นดินพระเจ้าตาก** เป็นเรื่องเล่าในเวลาต่อมาที่ ผู้เขียนยังคงให้ความสำคัญกับชาวจีนที่เป็นส่วนหนึ่งของการกอบกู้เอกราชของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ดังนี้

...ทัพของพระเจ้าตากสินที่โจมตีค่ายโพธิ์สามต้นจนแตกพ่าย และฆ่าแม่ทัพใหญ่ที่สุดของพม่า ซึ่งมีหน้าที่ควบคุมกรุงสยามในเวลานั้น เป็นทัพทหารชาวจีนภายใต้การนำของพระยาพิพิธและพระยาพิชัย ซึ่งคงเป็นลูกจีนทั้งคู่ แปลว่าศึกกู้ชาติครั้งสำคัญที่สุดนี้ กลายเป็นคนจีนมากู้ชาติไทย โดยมีแม่ทัพใหญ่สุดคือพระเจ้าตากสินเป็นลูกคนจีน และกองหน้าภายใต้การบังคับบัญชาของพระยาพิพิธ พระยาพิชัย...

(แผ่นดินพระเจ้าตาก. 2548: 178-179)

จากเรื่องแผ่นดินพระเจ้าตาก ข้างต้น นอกจากผู้เขียนได้อาศัยข้อมูลที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่กองกำลังส่วนหนึ่งเป็น กำลังพลชาวจีนแล้ว ที่สำคัญ เรื่องนี้ผู้ เขียน ได้นำเสนอข้อคิดเห็นที่เป็นการตอกย้ำถึงความมีส่วนร่วม ร่วมของชาวจีน ดังที่ปรากฏในเรื่องเล่า ว่า “ศึกกู้ชาติครั้งสำคัญที่สุดนี้ กลายเป็นคนจีนมากู้ชาติไทย โดยมีแม่ทัพใหญ่สุดคือพระเจ้าตากสินเป็นลูกคนจีน ” ซึ่งเป็นการให้ความสำคัญกับชาวจีนมา เป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์ จึงส่งผลถึงความเป็นเอกภาพไม่แปลกแยกของคนในชาติ

ในเรื่อง **จอมกษัตริย์แห่งนักรบ** ผู้เขียนเลือกใช้เหตุการณ์ในช่วงต่อเรือรบที่เมืองจันทบุรี เพื่อนำเสนอถึงบทบาทของชาวจีนที่มีความเชี่ยวชาญในการต่อเรือ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของความสำเร็จในการกอบกู้เอกราชที่มีสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเป็นผู้นำ ดังนี้

ชนชาวสยามและชาวจีนผู้มีความชำนาญการต่อเรือ ทั้งช่างทั้งม้าศึกซึ่งนับเป็นกำลังสำคัญในการลำเลียงต้นไม้ใหญ่จากภูเขามายังอู่ต่อเรือรบ ในกรณนั้นทั่วทั้งเมือง จันทบูรต่างพากันร่วมแรงร่วมใจ ก่อสร้างเรือรบด้วยความภาคภูมิใจในความดีงามของตนไม่เลือกเชื้อสายว่าชาวจีนหรือชาวไทย ต่างพากันทุ่มเทแรงกายแรงใจกอบกู้เอกราชของแผ่นดินไทย

(จอมกษัตริย์แห่งนักรบ. 2550: 173)

จากเรื่องจอมกษัตริย์แห่งนักรบ ข้างต้น ผู้เขียนได้ให้ความสำคัญทั้งชาวไทย และชาวจีนเท่ากันในการมีส่วนร่วมในการทำศึกเพื่อขับไล่ทหารพม่า แต่สิ่งหนึ่งที่ผู้ เขียนได้เน้นย้ำคือ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และความมุ่งมั่นที่มีเป้าหมายร่วมกันสิ่งเหล่านี้คือ “ความสามัคคี ” โดยที่ไม่ได้แบ่งแยกเชื้อชาติ ดังที่ปรากฏในตัวอย่างว่า “ภาคภูมิใจในความดีงามของตนไม่เลือกเชื้อสายว่าชาวจีนหรือชาวไทย ต่างพากันทุ่มเทแรงกายแรงใจกอบกู้เอกราชของแผ่นดินไทย”

การสร้างความหมายสำนึกร่วม ของคนจีนในไทยได้ถูกตอกย้ำใน เรื่องเล่าตั้งแต่ช่วงต้นข อง การเปลี่ยนแปลงการปกครอง เพื่อ ประโยชน์ในด้านการเมื องการปกครอง และได้ส่งผลใน เรื่องเล่าใน เวลาต่อมาซึ่งยังคงตอกย้ำถึงการมีส่วนร่วมของชาวจีนในเหตุการณ์การก่อกำเนิดครั้งนี้ ส่วนหนึ่ง ังเป็นผล จากการสืบทอดวาทกรรมดั้งเดิมในเรื่องพระราชกำเนิดของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่พระองค์ เป็นสามัญชนลูกครึ่งจีน

2.3.2.2 การสร้างสำนึกร่วมของคนเชื้อชาติต่างๆ ในไทย

ในเรื่อง **ฟ้าใหม่** ผู้เขียนไม่เพียงแต่นำเสนอความสามัคคีของคนชาติระหว่างคน ไทย และคนจีนเท่านั้น แต่ได้กล่าวถึงอีกหลายเชื้อชาติ ดังนี้

เขากันว่า ข้าทหารของท่านผู้กู้แผ่นดินนั้นมีหลายก๊กหลายกอ ท่านมิได้เลือกเชื้อสายเลยว่า จีนว่าจาม ว่าแขกฝรั่งหรือไทยแท้ดั้งเดิม สุดแล้วแต่ใจตรงกันรักแผ่นดินไทยผืนนี้เป็นใช้ได้ ขุนนางเก่าแต่ ครั้งกรุงจึงกฐกันเข้าก็กทันพระยากำแพงเพชรผู้นั้น สกุลเศรษฐีดั้งเดิมก็มี ขุนนางจีน ขุนนางญวนก็มาก หลากหลาย แลแม้ขุนนางก็กเชื้อสายแขกเทศบ้านท่าตะเภา...

(ฟ้าใหม่. 2537: 1142-1143)

จากเรื่องฟ้าใหม่ ข้างต้น ผู้เขียนได้สร้าง ความหมายให้สมเด็จ จพระเจ้าตากสินมหาราชเป็น ผู้สร้างความเป็นหนึ่งเดียวกันของผู้ที่มีเชื้อชาติสายต่างทั้งชาวไทย จีน จาม แขก ฝรั่ง ล้วนแต่มีสิ่งหนึ่ง เหมือนกันคือ “จิตใจที่มุ่งมั่น” ที่ข้ามผ่านความแตกต่างกันเรื่องสภาพร่างกาย และจิตใจที่มุ่งมั่นนั้นคือ ความรักที่มีต่อแผ่นดินไทย

จากเรื่องเดียวกันนี้ผู้เขียนยังกล่าวถึงความสามัคคีของคนในชาติที่มีหลายเชื้อชาติที่เป็นส่วน หนึ่งของความสำเร็จในพันธกิจที่สำคัญ แต่ได้ใช้ถ้อยคำที่สะท้อนอารมณ์เพื่อให้ส่งผลให้เกิดความรัก สัมครสมาน และเห็นอานุภาพของความสามัคคี ดังนี้

การครั้งนี้ที่ชุมนุมคนอันมีหัวใจร่วมเป็นใจเดียวจริงแท้ มิว่าบิดามารดาแต่เดิมจะเป็นสัญชาติใด แต่การครั้งนี้หัวใจทุกดวงในที่นี้มีมโนมุ่งที่จุดเดียวกัน คือกู้แผ่นดินไทยให้รอดจากมือคนใจทรยศและใจทาส แล้วแผ่นดินไทยก็จะกลับเป็นของพวกเราที่สมัครรักชื่อว่าไทยนี้แต่ผู้เดียว

จึงมีประศาสน์สั่งและประทานพระอภิบายด้วยพระอาการเมตตาและทรงยินดี ข้าทหารของ ท่านในบัดนี้ ถึงน้อยคนก็ดูเหมือนว่ามาก ถึงหลายคนก็ดูเหมือนว่าเป็นหนึ่งนายเดียว ทั้งนี้เพราะใจ ตรง ร่วมกัน พระวาจานั้นฟังขึ้นยืนดังบิดาพลบโยนบุตรผู้มูทะลุเลือดร้อน

(ฟ้าใหม่. 2537: 1038-1039)

จากเรื่องฟ้าใหม่ข้างต้น ผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นว่าความสามัคคีกลมเกลียวของคนกลุ่มหนึ่งนั้นถึงจะมีจำนวนน้อย แต่ดูเหมือนจำนวนมาก เพราะมีใจตรงร่วมกันคือทุกคนมีชื่อว่า “ไทย” เชื้อชาติ หรือ ความแตกต่างตามสภาพร่างกายของบุคคลต่างๆ นั้นไม่เป็นอุปสรรคต่อความสามัคคี และใจที่ตรงร่วมกันนั้นคือการกอบกู้เอกราช หรือสื่อออกมาเป็นสัญลักษณ์ ทัศนคติแผ่นดิน ดังปรากฏในเรื่องเล่าว่า “มิว่าบิดามารดาแต่เดิมจะเป็นสัญชาติใด แต่การครั้งนี้หัวใจทุกดวงในที่นี้มีมโนมุงที่จุดเดียวกัน คือกู้แผ่นดินไทยให้รอดจากมือคนใจทรยศและใจทาส แล้วแผ่นดินไทยก็จะกลับเป็นของพวกเราที่สมควรรักชื่อ ว่าไทยนี้แต่ผู้เดียว”

ในเรื่อง **ตากสินมหาราชชาตินักรบ** ที่ให้ความสำคัญต่อทุกเชื้อชาติ เพราะการข้ามวิกฤตที่สำคัญต้องอาศัยความสามัคคี และไม่แตกแยก โดยสร้างความเป็นเอกภาพด้วยจุดมุ่งหมายเหมือนกันคือการ “กอบกู้เอกราช” ดังนี้

“ใครต่อใครอาจเรียกพวกเจ้าเป็นพวกขบถ พวกหนีทัพ แต่อย่าไปเชื่อพวกมัน เราเป็นผู้รักชาติ ใครต่อใครอาจเรียกพวกเจ้าว่าเป็นคนทรยศ ทิ้งเมืองหลวงไปในยามที่ยากเข็ญที่สุดนับตั้งแต่สมเด็จพระรามาธิบดีอยู่ทรงตั้งราชธานีขึ้นมา ว่าพวกเจ้ารู้เห็นเป็นใจกับศัตรู ...ไม่จริงเลย ข้าขอประกาศว่าไม่ว่าพวกเจ้าจะมีเชื้อสายเป็นชาวสยามทุกอย่างวิจริต หรือมีเชื้อแขกเปอร์เซียอย่างขุนนาค ” เขาหันไปมองนายทหารทั้งสองที่ยืนขนานบ่าอยู่ “เป็นลูกครึ่งจีนอย่างข้า หรือเป็นชาวฝรั่ง ...” เขามองที่มาริวนิดหนึ่ง ยิ้มน้อยๆ “พวกเจ้าเป็นความหวังของสยาม”

(ตากสินมหาราชชาตินักรบ. 2550: 140)

จากเรื่องตากสินมหาราชชาตินักรบ ข้างต้น ยังเน้นถึงคนไทยที่เป็นชนชาติหลักของประเทศ และกล่าวถึงเชื้อชาติแขก เชื้อชาติจีน เชื้อชาติตะวันตก ที่อยู่ร่วมกันในสังคม แต่ยังคงให้ความสำคัญกับเชื้อสายจีน อันเป็นจากการ นำเสนอถึงพระชาติกำเนิดที่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชมีบิดา เป็นชาวจีน ทั้งนี้เพื่อสร้างความมีส่วนร่วมของชาวจีนที่อยู่ในแผ่นดินไทย หรือคนไทยเชื้อสายจีนในเวลาต่อมาดังที่ได้อธิบายไว้แล้ว

พระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชส่วนหนึ่งจึงเป็นวาทกรรมที่ถูกสร้างขึ้น เพื่อสร้างความหมายเรื่องความสามัคคีของคนในชาติเพื่อตอบสนองนโยบายเรื่อง “ชาติ” และ “ชาติไทย” ในช่วงต้นของการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ซึ่งวาทกรรมเช่นนี้ได้ส่งอิทธิพลต่อกระบวนการสร้างความหมายเรื่องการสร้างสำนึกของความเป็นชาติ อันประกอบด้วย ความสามัคคี ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชนในชาติเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

ดังนั้นด้วยเหตุนี้จึงพบเสมอว่าเมื่อบ้านเมืองเกิดปัญหา หรือประชาชนแตกความสามัคคี ความหมายของ สมเด็จพระเจ้าตากสินจะถูกนำมาใช้เสมอเพื่อสร้าง ความเอิกเกริก และ ความสามัคคี เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน นอกจากนี้พระราชประวัติของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชยังเป็นวาทกรรมที่ สร้างความมีส่วนร่วมของชาวจีนในประวัติศาสตร์ชาติไทยที่เด่นชัด จึงเป็นการสร้างความ เป็นเอกภาพ ของคนในชาติโดยไม่แบ่งแยกว่าเป็นเชื้อชาติใด

3. การสืบทอดและสร้างความหมายใหม่

เอกสารทางประวัติศาสตร์ ที่บันทึกพระราชประวัติ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช มีเนื้อหา บางส่วนที่กล่าวถึงพระราชประวัติพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช หรือรัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เพราะ ตัวบทเรื่องเล่าได้นำเสนอความคุ้นเคยระหว่างสมเด็จพระเจ้าตากสิน มหาราช และพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชตั้งแต่วัยเยาว์ รัชชการคุ้นเคยกันมา ตั้งแต่ปลายกรุงศรีอยุธยา และรัชชการต่อ สมัยกรุงธนบุรี ดังที่ผู้สร้างตัวบทเรื่องเล่าได้อาศัยข้อมูล จากเอกสารทาง ประวัติศาสตร์ คือ อภินิหารบรรพบุรุษที่แสดงพระราชประวัติตั้งแต่วัย เยาว์ อีกทั้ง พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ยังเป็นแม่ทัพคู่พระทัยของสมเด็จพระเจ้าตากสิน มหาราช ด้วยความสัมพันธ์อันดีนี้ที่ปรากฏในตัวบทเรื่องเล่าจึงส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์รัชกาลที่ 1 โดยเฉพาะในช่วงปลายรัช กาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เมื่อ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเกิด พระสติวิปลาส พระองค์ได้เป็นผู้สำเร็จราชการแทน และชำระโทษในที่สุด ด้วยการส่งลงโทษประหาร ชีวิตสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และปราบดาภิเษกเป็นพระมหากษัตริย์พระองค์ใหม่เนื่องซึ่งอาจดู ขัดแย้งกับ การผูกเรื่องในช่วงต้น ดังนั้น จึงปรากฏการประกอบ สร้างความหมายที่ยังคงสืบทอด ความหมายเดิมแต่ในทางกลับกันได้สร้างความหมายขึ้นมาใหม่อย่างกลม กลืน จากการวิจัยพบว่า การ ประกอบสร้างความหมายประเภทนี้ปรากฏในเนื้อหาช่วงท้ายรัชกาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เท่านั้น เป็นพระราชประวัติที่มีความเกี่ยวพันระหว่างสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และรัชกาลที่ 1 ดังที่ปรากฏในพระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา ดังนี้

เพชฌฆาตกับผู้คุมก็ลากเอาตัวขึ้นแคว่หามไป กับทั้งสังขลิกพันนากการ เจ้าตากจึงว่าแก่ผู้คุม เพชฌฆาตว่า ตัวเราก็ตีล้นบุญจะถึงที่ตายอยู่แล้ว ช่วยพาเราแวะเข้าไปหาท่านผู้สำเร็จราชการ จะขอ เจริญด้วยสักสองสามคำ ผู้คุมก็ให้หามเข้ามา ได้ทอดพระเนตรเห็น จึงโบกพระหัตถ์มิให้นำมาเฝ้า ผู้คุม และเพชฌฆาตก็หามออกไปนอกพระราชวัง ถึงหน้าป้อมวิชัยประสิทธิ์ก็ประหารชีวิตตัดศีรษะเสียถึงแก่ พินาลย์ จึงรับสั่งให้เอาศพไปฝังไว้ ณ วัดบางยี่เรือใต้ และเจ้าตากสิ้นขณะเมื่อสิ้นบุญถึงทำลายชีพนั้น อายุได้สี่สิบแปดปี

(พระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา. 2548: 230)

แต่เมื่อถูกนำเสนอเป็น เรื่องเล่า ที่สร้างขึ้นสมัยหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พบว่าปรากฏ เนื้อหาเพื่อพยายามปรับภาพลักษณ์ของรัชกาลที่ 1 และสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ให้สอดคล้อง กับมิติภาพของทั้ง 2 พระองค์ และ ความชอบธรรมมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเติมเต็มตัวบทเรื่องเล่าในเชิง การแก้ต่างความคลุมเครือที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ ปรากฏ เรื่องเล่า 4 เรื่อง คือ ใครฆ่า พระเจ้ากรุงธน ใครฆ่าพระเจ้าตากสิน ตากสินมหาราชชาตินักรบ และดวงพระเจ้าตากไม่ถูกประหาร ดังนี้

ในเรื่อง **ใครฆ่าพระเจ้ากรุงธน** ผู้เขียนได้พยายามสร้างเรื่องเล่าที่สอดคล้องกับเนื้อหาที่ปรากฏ ในเอกสารทางประวัติศาสตร์ในช่วงปลายรัชกาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เมื่อสมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึก (คือ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช หรือรัชกาลที่ 1 ในเวลาต่อมา) ชำระโทษประหารชีวิตสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช พระองค์ทรงขอมุขมนตรีเพื่อไปพบสมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึกเป็นครั้งสุดท้าย แต่สมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึกกลับโบกมือไม่ให้พบ ดังปรากฏใน พระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา ดังนี้

เพชฌฆาตกับผู้คุมก็ลากเอาตัวขึ้นแคว่หามไป กับทั้งสังฆลิกพันธนาการ เจ้าตากจึงว่าแก่ผู้คุม เพชฌฆาตว่า ตัวเราก็นับบุญจะถึงที่ตายอยู่แล้ว ช่วยพาเราแวะเข้าไปหาท่านผู้สำเร็จราชการ จะขอ เจริญด้วยสักสองสามคำ ผู้คุมก็ให้หามเข้ามา ได้ทอดพระเนตรเห็น จึงโบกพระหัตถ์มิให้นำมาเฝ้า ผู้คุม และเพชฌฆาตก็หามออกไปนอกพระราชวัง ถึงหน้าป่าอมวิชัยประสิทธิ์ก็ประหารชีวิตตัดศีรษะเสียถึงแก่ พิราลัย จึงรับสั่งให้เอาศพไปฝังไว้ ณ วัดบางยี่เรือใต้ และเจ้าตากสิ้นขณะเมื่อสิ้นบุญถึงทำลายชีพนั้น อายุได้สี่สิบแปดปี

(พระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา. 2548: 230)

จากเนื้อความที่ปรากฏในพระ ราชพงศาวดารข้างต้น สามารถอนุมานได้ว่ารัชกาลที่ 1 ซึ่งใน ขณะนั้นมีสถานะเป็นสมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึกผู้สำเร็จราชการไม่ต้องการ พบสมเด็จพระเจ้า ตากสินมหาราช เป็นครั้งสุดท้าย ทั้งที่ เรื่องเล่า พระราชประวัติก่อนหน้านั้นได้สร้างให้มีความคุ้นเคยกัน ตั้งแต่วัยเยาว์ และเป็นขุนศึกที่ได้รับความวาง พระราชหฤทัย ส่งผลให้ผู้อ่านเกิดความเคลงใจ ด้วย เหตุนี้จึงเกิด เรื่องเล่า ที่ถูกสร้างขึ้น เพื่อปรับภาพลักษณ์รัชกาลที่ 1 ด้วยการสร้างคำอธิบายชุดใหม่ที่ อธิบายว่าเหตุใดพระองค์จึงไม่ต้องการพบสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเป็นครั้งสุดท้าย ดังปรากฏใน เรื่อง ใครฆ่าพระเจ้ากรุงธนบุรี ที่เรื่องเล่าได้สร้างคำอธิบายในทำนองว่า รัชกาลที่ 1 ไม่ขอมีส่วน เกี่ยวข้องใดๆกับการชำระโทษครั้งนี้ทั้งสิ้น ให้เป็นไปตามที่ประชุมขุนนาง จึงสามารถอนุมานได้ว่า เพราะพระองค์ยังมีความผูกพันกัน ดังนั้นพระองค์จึง “โบกพระหัตถ์มิให้นำมาเฝ้า” ดังนี้

ส่วนทางสมเด็จพระยามหากษัตริย์นั้น ได้ตั้งใจแน่วแน่อยู่แล้วว่าจะไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ จึงมอบหมายหน้าที่ให้ที่ประชุมข้าราชการชำระ โดยไม่ต้องมีอะไรพาดพิงมาถึงตัวท่าน จะชำระกันอย่างไร จะพิพากษาว่าอะไร มีผิดจะลงโทษอย่างไร ไม่ผิดจะทำอย่างไร สมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึกไม่ปรารถนาจะเกี่ยวข้องกับ ต้องการจะให้ไปทำตามความเห็นของที่ประชุม เมื่อเห็นคนพาลหลงอาสาศึกซึ่งเข้าใจว่าเป็นสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีเข้ามาหา สมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึกก็โบกมือให้พาออกไป ความมุ่งหมายในการที่โบกมือนั้น ก็เพียงแต่จะไม่ขอเกี่ยวข้องกับ จะขออยู่ในอุเบกขา จะชำระกันอย่างไร ก็สุดแต่ที่ประชุมเสนามาตย์ข้าราชการ แต่พวกที่ควบคุมไปนั้นจะเข้าใจว่าอย่างไรก็ตาม ที่เลยพาตัวไปประหารชีวิตเสียที่หน้าป้อมวิชัยประสิทธิ์

(ใคร่ฆ่าพระเจ้ากรุงธน. 2544: 356)

จากเรื่องใคร่ฆ่าพระเจ้ากรุงธน ข้างต้น ได้สร้างคำอธิบายชุดใหม่ส่งผล ให้ภาพลักษณ์ของรัชกาลที่ 1 เปลี่ยนแปลงไปจากเนื้อความในพระราชพงศาวดาร ด้วยการสร้างเหตุผลที่รัชกาลที่ 1 มีความจำเป็นที่จะต้อง “โบกพระหัตถ์มิให้นำมาเฝ้า” เพราะความคุ้นเคยกันตั้งแต่วัยเยาว์ เรื่อยมาจนถึงเป็นขุนศึกคู่พระทัยดังที่เรื่องเล่าได้สร้างความหมายให้ทั้ง 2 พระองค์คุ้นเคยกันมาตั้งแต่วัยเยาว์ ที่ได้ถูกนำเสนอไว้ตั้งแต่ตอนต้นของพระราชประวัติ แต่จากข้อความข้างต้นเป็นการแสดงให้เห็นว่าผู้ที่ถูกประหารที่ป้อมวิชัยประสิทธิ์นั้นเป็นพระเจ้าตากสินมหาราชพระองค์จริง

นอกจากนี้เรื่องเล่ายังสร้างวาทกรรม พระเจ้าตากสินพระองค์ปลอม โดย บุคคลที่ถูกประหารชีวิตนั้นไม่ใช่พระองค์จริง ดังที่ได้อธิบายไว้แล้วในการสร้างความ หมายความเป็นมหาราชของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช อีกทั้งยังเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างความหมายเพื่อปรับภาพลักษณ์รัชกาลที่ 1 กล่าวคือการปราบดาภิเษกของรัชกาลที่ 1 จึงมีความชอบธรรม ที่เกิดจากการยินยอมระหว่างสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และพระองค์ โดยที่ต่างพระองค์จะต้องเสียสละเพื่อบ้านเมือง สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเสียสละราชสมบัติเพื่อรักษาบ้านเมืองจากแผนการเร่งรัดหนี้ของประเทศจีน รัชกาลที่ 1 เสียสละที่ดำรงตำแหน่งพระมหากษัตริย์อันมีภาระที่จะต้องรักษาบ้านเมืองให้เป็นเอกราช และเจริญรุ่งเรืองต่อไป

ในเรื่อง **ใคร่ฆ่าพระเจ้าตากสิน** ผู้เขียนได้เพิ่มเติมเรื่องเล่า ด้วยการนำเสนอพระเจ้าตากสินมหาราชที่ถูกประหารชีวิตตัดศีรษะเป็น “พระองค์ปลอม” เพื่อให้สอดคล้อง และแสดงเหตุผลในเนื้อความที่ปรากฏในพระราชพงศาวดารคือ หลังจากที่รัชกาลที่ 1 ทรงปราบดาภิเษก และสถาปนากรุงเทพมหานคร เป็นราชธานีแล้ว พระองค์และกรมพระราชวังบวรได้โปรดให้ขุดศพสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชมาบังสุกุล ขณะนั้นเจ้าจอมบางส่วนแสดงอาการเสียใจ พระองค์ทั้งสองจึงให้ลงพระราชอาญา ปรากฏในพระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา ดังนี้

ฝ่ายข้างกรุงเทพมหานคร สมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวทั้งสองพระองค์ดำรัส ให้ขุดหีบศพเจ้าตาก ขึ้นตั้งไว้ ณ เมรุวัดบางยี่เรือใต้ ให้มีการมหรสพและพระราชทานพระสงฆ์บังสุกุล เสด็จพระราชดำเนินไป พระราชทานเพลิงศพทั้งสองพระองค์ ขณะนั้นพวกเจ้าจอมข้างใน ทั้งพระราชวังหลวงวัง หน้า ซึ่งเป็นข้าราชการครั้งแผ่นดินเจ้าตากคิดถึงพระคุณชวนกันร้องไห้ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทั้งสองพระองค์ทรงพิโรธ ดำรัสให้ลงพระราชอาญา

(พระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา. 2548: 243)

เนื้อความข้างต้นเป็นอีกตอนหนึ่งที่ ส่งผลให้ผู้อ่านลดความ เลื่อมใสในพระองค์ ครีษกาลที่ 1 เช่นกันที่พระองค์ส่งลงพระราชอาญาพวกเจ้าจอมข้างในที่ยังอาลัยอาวรณ์ต่อสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ซึ่งเป็นธรรมดาของผู้ที่ยังมีความผูกพันกัน ดังนั้นเรื่องเล่าจึงสร้างวาทกรรมสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชพระองค์ปลอมขึ้นมา เพื่อปรับภาพลักษณ์รัชกาลที่ 1 ดังนี้

แต่เมื่อเรารู้ความจริงแล้วว่า ท่านขุดศพคุณมัน ผู้กตัญญูทเวที่ขึ้นมาเผา เผาเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้คุณมันวีรบุรุษอย่างหนึ่ง อีกอย่างหนึ่งเพื่อให้คนที่ฝึกไปในองค์สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชจะ ได้เห็นจริงว่า สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเสด็จสวรรคตแล้ว จะได้เลิกคิดเรื่องการเมืองต่อไป และ อย่างนั้นน้อยก็เพื่อให้คนทั้งหลายเห็นน้ำพระทัยว่า ท่านยังระลึกถึงอยู่จึงขุดศพมาเผาให้ แต่เสียงร้องไห้ นั้นคงทำให้ท่านรำคาญเพราะไม่ใช่พระศพ เป็นเพียงศพคุณมันต่างหาก

(ใครฆ่าพระเจ้าตากสิน. 2551: 147)

จากเรื่องใครฆ่าพระเจ้าตากสิน ข้างต้น แสดงให้เห็นถึงจุดประสงค์ในการสร้าง เรื่องเล่าที่ ต้องการแก้ไขภาพลักษณ์ของรัชกาลที่ 1 อย่างชัดเจน ด้วยการสร้าง “เหตุ” เรื่องสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชพระองค์ปลอม เพื่อให้สอดคล้องกับ “ผล” ที่ปรากฏในพระราชพงศาวดาร จึงเป็นการ สมเหตุสมผลที่รัชกาลที่ 1 และพระอนุชาส่งลงพระราชอาญาเจ้าจอมนางในที่ร้องไห้ในครั้งนี้ เป็นสร้าง คำอธิบายชุดใหม่ที่แตกต่างไปจากชุดเดิม

ในเรื่อง **ตากสินมหาราชชาตินักรบ** ผู้เขียนได้อ้างอิงกับเนื้อความตามประวัติศาสตร์ แต่แก้ไขเพิ่มเติม และผสมกับจินตนาการของตน คือการสำเร็จโทษสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชจากที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์พระองค์ถูกประหารตัดศีรษะ ที่ป้อมวิชัยประสิทธิ์ แต่เรื่องเล่าได้นำเสนอว่าพระองค์ถูกสำเร็จโทษตามโบราณราชประเพณี และที่สำคัญผู้ที่ต้องการถวายพระเกียรติยศ นั้น คือรัชกาลที่ 1 ดังนี้

กฎมนเฑียรบาลถูกนำมาใช้ในการสำเร็จโทษพระเจ้าตากสินเช่นเดียวกับครั้งกรมหมื่นเทพพิพิธ
 มาริวเคยได้ยื่นข่าวว่าขุนนางบางคนไม่ยอมถวายพระเกียรติดังนี้ จะให้ประหารแบบคนทรยศ
 แต่รัชกาลที่ 1 ทรงตัดสินให้ประหารชีวิตพระเจ้าตากสินเยี่ยงกษัตริย์
 ทรงพิจารณาเห็นว่า การที่ราชอาณาจักรสยามยังตั้งอยู่ได้ ก็เพราะพระเจ้าตากสิน
 เจ้าน้ำที่ถอดโซ่ที่ล่ามอดีตกษัตริย์ออกให้พระองค์ทรงภูษาสีแดง ให้ทรงนั่งคุกเข่ามัดพระหัตถ์
 กับพระบาท จากนั้นจึงคลุมถุงกำมะหยี่สีแดง
 เพชฌฆาตยกท่อนไม้จันทน์ขึ้นฟาดแรงๆ ซ้ำแล้วซ้ำเล่า จนพระวรกายไม่ขยับ และพระโลหิต
 เปื้อนถุงเป็นปื้นดำ ไม่มีเสียงครวญครางใดๆ อีก

(ตากสินมหาราชชาตินิกรบ. 2550: 436-437)

จากเรื่องตากสินมหาราชชาตินิกรบ ข้างต้น เป็นการกล่าวถึงวาระสุดท้ายของสมเด็จพระเจ้า
 ตากสินมหาราช ที่ถูกชำระโทษ เป็นการสร้างเรื่องเล่าที่ต่อยอดความสัมพันธ์ของสมเด็จพระเจ้าตากสิน
 มหาราช และรัชกาลที่ 1 ตามที่ถูกสร้างความหมายตั้งแต่ตอนต้น ด้วยการถวายพระเกียรติยศอย่า
 สูงสุดจากรัชกาลที่ 1 ในฐานะที่มีความผูกพันกันตั้ง แต่ครั้งวัยเยาว์ การสร้าง เรื่องเล่า ขึ้นมาใหม่ที่
 กล่าวถึงการชำระโทษสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชนั้น ได้ถูกสร้างขึ้นเพื่อปรับภาพลักษณ์รัชกาลที่ 1
 และยกพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เพื่อแสดงให้เห็นว่าการกระทำขอพระองค์เป็นการ
 กระทำต่อสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่ยังมีความผูกพันกันมาตั้งแต่อดีต

ในเรื่อง **ดวงพระเจ้าตากไม่ถูกประหาร** ผู้เขียนอาศัยข้อมูลด้านโหราศาสตร์ในการสร้าง
 เรื่องเล่า ที่มีเนื้อหาที่ต่อยอดถึงการปฏิเสธการส่งลงอาญาประหารชีวิตตัดสินพระทัยของรัชกาลที่ 1 ด้วย
 การนำเสนอเรื่องสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช “พระองค์ปลอม” ดังนี้

อาทิตย์ (๑) ของรัชกาลที่ ๑ เป็นดาวเจ้าเรือนมรณะอยู่ในภพสหัชชะจึงเป็นเหตุทำให้พระองค์
 ต้องสังเวยชีวิตพระเจ้าตากสิน (องค์ปลอม) ด้วยความจำเป็น และพระเจ้าตากสิน (พระองค์จริง) ก็
 ต้องลี้ภัยการเมือง ต้องสูญสิ้นทุกสิ่งทุกอย่างไม่ตายก็เหมือนตาย พระเจ้าตากสินเสด็จสวรรคตไปพร้อม
 กับคุณงามความดี แต่สิ้นเกล้ารัชกาลที่ 1 กลับเสด็จสวรรคตไปพร้อมคำครหาอย่างมากมาย นั่นเป็น
 เพราะดวงชะดาสยดได้

...

เมื่อท้องฟ้าสว่าง ความมืดมัวก็หมดไปเหลือแต่ความจริงที่กระจ่างชัดถึงพระเกียรติคุณอัน
 ยิ่งใหญ่ ทรงไว้ซึ่งความดีและความเสียสละไม่น้อยไปกว่าพระเจ้าตากสิน ใครที่เคยมีอคติต่ออันเกล้าฯ
 รัชกาลที่ 1 ในเรื่องต่างๆ เช่น แย่งชิงราชบัลลังก์ ฆ่าเจ้านาย และพวกพ้องที่รบทัพจับศึกด้วยกันมา ฯลฯ
 ก็ควรที่จะคิดเสียใหม่...

(ดวงพระเจ้าตากไม่ถูกประหาร. 2551: 39)

จากเรื่องดวงพระเจ้าตากไม่ถูกประหาร ข้างต้น ถึงแม้ใจความสำคัญจะอยู่ที่การเน้นย้ำถึง พระองค์ปลอม แต่ที่จริงแล้วผู้เขียนต้องการเน้นย้ำให้เห็นความทุกข์ร้อน และความเสียดสีของรัชกาลที่ 1 ในเหตุการณ์นี้ ผู้สร้างใช้ถ้อยคำว่า “แต่ล้นเกล้ารัชกาลที่ 1 กลับเสด็จสวรรคตไปพร้อมคำครหา อย่างมากมาย” ที่แสดงให้เห็นถึงพระองค์ต้องทรมานรับคำครหา เสียพระเกียรติอย่างมาก และผู้เขียนได้กล่าวสรุปในเชิงแก้ไขภาพลักษณ์ของรัชกาลที่ 1 ว่า “ใครที่เคยมีอคติต่อล้นเกล้ารัชกาลที่ 1 ในเรื่องต่างๆ เช่น แย่งชิงราชบัลลังก์ ฆ่าเจ้านาย และพวกพ้องที่รบทัพจับศึกด้วยกันมา ฯลฯ ก็ควรที่จะคิดเสียใหม่...” ซึ่งเป็นการแก้ไขความหมาย รวมถึงประวัติศาสตร์ผ่านตัวบทเรื่องเล่าอย่างชัดเจน

นอกจากเรื่องเล่าที่ใช้การประกอสรสร้างความหมายด้วยการสืบทอดและสร้างควมใหม่ข้างต้น ที่เป็นการสร้างความหมายเพื่อยอพระเกียรติทั้ง 2 มหาราชแล้ว ยังปรากฏเรื่องเล่า อีกกลุ่มหนึ่งที่สร้างความหมายยอพระเกียรติทั้งสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และรัชกาลที่ 1 เช่นกันแต่เป็นการสืบทอด และต่อยอดความหมายเดิม คือกลุ่ม เรื่องเล่าที่กล่าวถึงเรื่องการทำนายของซินแสที่ต่อไปสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช รวมถึงพระบาทสมเด็จพระสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชจะได้เป็น พระมหากษัตริย์ต่อไป ปรากฏ 3 เรื่อง คือ สามกรุง ตากสินมหาราชชาตินักรบ และจอมกษัตริย์แห่งนักรบ ยกตัวอย่าง เรื่อง ตากสินมหาราชชาตินักรบ ที่นำเสนอถึงการคำทำนายของซินแสที่ทำนายว่า ทั้ง 2 พระองค์จะได้เป็นพระมหากษัตริย์ต่อไป ดังนี้

“เจ้าจำได้ไหม ข้าเคยเล่าว่า สมัยที่ข้าบวชเณรอยู่กับทองด้วงเพื่อนข้า เราออกไปบิณฑบาต ได้พบกับซินแสคนหนึ่ง พยากรณ์ว่าข้าจะได้ครองราชย์ในวันหนึ่ง”

ทองดียิ้ม พยักหน้า แล้วขีดแขนต่อ แต่บุนนาคพูดเบาๆ “ข้าจำได้ ท่านเล่าให้ข้าฟังเมื่อกลับเข้าวัด ท่านหัวเราะใหญ่ ถ้าข้าจำไม่ผิด ซินแสคนนั้นพูดด้วยว่า ดั่งงก็จะได้เป็นกษัตริย์เหมือนกัน”

(ตากสินมหาราชชาตินักรบ. 2550: 147-148)

จากเรื่องตากสินมหาราชชาตินักรบข้างต้น เป็นการนำเสนอให้เห็นถึงการได้รับคำทำนายว่า ภารกิจของดั่งงในเวลานั้นจะได้ดำรงตำแหน่งพระมหากษัตริย์เช่นกันในอนาคต ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงบารมีที่สูงกว่าบุคคลทั่วไป ซึ่งเป็นเรื่องเล่าชุดเดียวกันกับ เรื่องเล่าที่นำเสนอถึงบารมีที่จะได้ดำรงตำแหน่งพระมหากษัตริย์ของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเช่นกัน

แต่หากแต่กล่าวถึง เรื่องเล่าที่นำเสนอความกล้าหาญ ความมีบุญบารมีของรัชกาลที่ 1 โดยตรง คือกลุ่มเรื่องเล่าที่กล่าวถึง ตอนศึกอะแซหุ่ญกี้ ที่พระองค์นำทัพทำศึกกับอะแซหุ่ญกี้แม่ทัพใหญ่ของพม่าอย่างกล้าหาญและสามารถรักษาเมืองพิษณุโลกไว้ได้ในช่วงเวลาหนึ่ง อีกทั้งยังได้รับคำทนายจาก อะแซหุ่ญกี้ ว่าต่อไปจะได้เป็นพระมหากษัตริย์ต่อไปในอนาคตที่ยังคงความหมายตามวาทกรรมดั้งเดิมที่ปรากฏ ในเอกสารทางประวัติศาสตร์ ปรากฏ เรื่องเล่า 3 เรื่อง คือ สามกรุง แผ่นดินพระเจ้าตาก และตามรอยเลือดพระเจ้าตาก ยกตัวอย่างเรื่อง แผ่นดินพระเจ้าตาก ดังนี้

วันหนึ่งอะแซหฺนุกี้จึงขอดูตัวเจ้าพระยาจักรี วันนั้นไทยและพม่าเลิกรบ ต่างแต่งเครื่องแบบ เต็มยศออกมาพบกัน อะแซหฺนุกี้ชมเชยว่าเจ้าพระยาจักรีนั้รูปร่างดี ฝีมือดี และทำนายว่าต่อไปจะได้ เป็นกษัตริย์ แต่แม่ทัพผู้เฒ่าของพมานี้ยังกล่าวต่อไปว่า ในการรบระหว่างเขาและเจ้าพระยาจักรี เจ้าพระยาสุรสีห์ เพื่อชิงเมืองพิษณุโลกนี้ เจ้าพระยาทั้งสองจะพ่ายแพ้ตนเอง คืออะแซหฺนุกี้จะตี พิษณุโลกแตก แต่หลังจากการชนะนักรบไทยครั้งนี้ ต่อไปภายหน้าพม่าจะตีเมืองไทยไม่ได้อีก

ในวันนั้นทั้งสองกองทัพมีการเลี้ยงดูและแลกเปลี่ยนของขวัญต่อกันอย่างสนุกสนาน สิ้นวันนั้น แล้ว จึงรบราฆ่าฟันกันต่อ

(แผ่นดินพระเจ้าตาก. 2548: 57-58)

จากเรื่องเล่าข้างต้นนี้ถือว่าเป็นการ ประกอบสร้างความหมายให้เห็นถึงบุญบารมี และความ ปรีชาสามารถของรัชกาลที่ 1 มากที่สุด เพราะนอกจากจะได้รับคำทำนายว่าจะได้เป็นพระมหากษัตริย์ ในอนาคตแล้ว ที่สำคัญผู้ทำนายเป็นแม่ทัพใหญ่ฝ่ายศัตรู จึงเป็นความพิเศษที่ช่วยเสริมพระเกียรติยศ รัชกาลที่ 1 ยิ่งขึ้น เรื่องเล่าที่มุ่งแสดงความกล้าหาญของรัชกาลที่ 1 จะถูกนำเสนอในช่วงปลายของ เรื่องเล่าพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และกล่าวเรื่อยไปจนถึงเหล่าขุนนางอัญเชิญให้ พระองค์ปราบดาภิเษกเป็นพระมหากษัตริย์ เพื่อปกครองบ้านเมือง และอาณานิคมราชอาณาเขต ธิพรหมณีให้เป็นปกติสุข

เรื่องเล่าที่สืบทอดและสร้างความหมายใหม่เป็น การประกอบสร้าง ความหมายเฉพาะเพื่อยอ พระเกียรติทั้ง สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชและ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก มหาราช ในช่วงรอยต่อระหว่างรัชกาล การสร้างความหมายเช่นนี้ นอกจากเป็นเรื่องเล่าที่ตั้งใจเน้นย้ำถึงรัชกาล ที่ 1 โดยตรงแล้วยังเป็นที่น่าสังเกตว่าการสร้างความหมายเพื่อยอพระเกียรติรัชกาลที่ 1 ยังเป็นส่วน หนึ่งของความหมายที่สร้างเพื่อความเป็นมหาราชของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เช่นกัน โดยเรื่อง เล่าชุดเดียวกันสามารถเสริมพระเกียรติยศสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และเสริมพระเกียรติยศ รัชกาลที่ 1 ในเวลาเดียวกัน

การประกอบสร้างความหมายสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชแต่ละประเภท มีความสัมพันธ์ กับเหตุการณ์แต่ละตอน การประกอบสร้างความหมายด้วยการสืบทอดความหมายดั้ง ั้งเดิมจาก หลักฐานทางประวัติศาสตร์มักใช้กับเหตุการณ์เรื่องพระราชกำเนิด พระสติวิปลาส และการถูกประหาร ชีวิต ส่วนเหตุการณ์ที่แสดงถึง ความเชี่ยวชาญในเรื่องการศึก และ พระราชศรัทธาในพระพุทธศาสนา ผู้เขียนได้นำมาต่อกันเพื่อประกอบสร้างความหมายในเชิงยอพระเกียรติ การสร้างความหมายใหม่มัก สร้างในเหตุการณ์พระราชกำเนิดให้มีฐานะสูงขึ้น และ เหตุการณ์ช่วงท้ายรัชกาลที่ปฏิเสธเรื่องพระสติ วิปลาสและพระองค์สามารถลี้ภัยจากการถูกประหารชีวิตได้สำเร็จ ส่วนการประกอบสร้างด้วยการสื บทอดและสร้างความหมายใหม่พบว่าใช้เฉพาะในเหตุการณ์ช่วงรอยต่อระหว่างรัชกาล สมเด็จพระเจ้า ตากสินมหาราช และพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชเท่านั้น

มีข้อสังเกตว่า เรื่องเล่า ทั้งหมด นี้มีความหมายของ “สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช” ที่หลากหลาย ความหมายที่เก่าแก่ที่สุดคือ ความหมายที่ปรากฏตามเอกสารทางประวัติศาสตร์ ตั้งแต่พระราชพงศาวดาร ฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม) ฉบับพระราชหัตถเลขา จดหมายเหตุความทรงจำกรมหลวงนรินทรเทวี เป็นต้น แต่ช่วง หลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง เกิดการสร้าง ความหมายของพระองค์ ผ่านเรื่องเล่าบางเรื่องได้สอดคล้องกับเอกสารทางประวัติศาสตร์ แต่บางเรื่องปรากฏความหมายที่ คำนึงกับเอกสารทางประวัติศาสตร์หรือตีความใหม่โดยอาศัยหลักฐานอื่นตลอดจนผู้เขียนสร้างจากจินตนาการของตนเอง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงว่าเรื่องเล่าตามเอกสารทางประวัติศาสตร์บางส่วนได้รับการยอมรับและผลิตซ้ำ บางส่วนปรากฏการ ต่อรอง ด้วยการเพิ่มเติมลดทอน ความหมายก่อนจะผลิตซ้ำ นอกจากนั้นยังปรากฏการสร้าง ความหมายใหม่ในเชิงตอบโต้กับความหมายดั้งเดิมอีกด้วย

นอกจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์แล้ว เรื่องเล่า ที่สร้างขึ้นมาก่อนย่อมส่งผลต่อ เรื่องเล่าที่สร้างขึ้นในภายหลัง ระหว่างเรื่องเล่าด้วยกันเองแต่ละเรื่อง จึงปรากฏ ความหมายทั้งที่สอดคล้อง และ ปฏิเสธซึ่งกันและกัน นับได้ว่าเรื่องเล่าพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชแสดงถึง พัฒนาการของความหมายที่สร้างจาก ความสัมพันธ์ระหว่าง เรื่องเล่ากับเอกสารทางประวัติศาสตร์ จนถึงระหว่างเรื่องเล่า ด้วยกันเอง ดังนั้น ช่วงเวลาในการสร้าง เรื่องเล่าจึงมีความสัมพันธ์กับ การประกอบสร้าง ความหมายสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช โดยเฉพาะช่วงสมัยหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองที่อำนาจอธิปไตยกลับมาสู่ประชาชน การสร้างวีรบุรุษจากเดิมที่มีเฉพาะพระมหากษัตริย์เปลี่ยนแปลงสู่วีรบุรุษจากสามัญชน ด้วยเหตุที่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชมีพระราชกำเนิดเป็นสามัญชนจึงได้รับการ สร้างความหมายให้ พระองค์เป็นวีรบุรุษของชาติด้วยการเน้นย้ำให้เห็นถึงความกล้าหาญ และวีรกรรมอันสำคัญยิ่งของพระองค์ การเชิดชูสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในช่วงหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองจึงเป็นแสดงให้เห็นถึงการสร้างความหมายที่มีความสอดคล้องกับบริบททางสังคม

การประกอบสร้าง ความหมายสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชนอกจากมีความสัมพันธ์กับบริบททางสังคมข้างต้นแล้ว อุดมการณ์ของผู้เขียนยังมีความสัมพันธ์กับการประกอบสร้าง ความหมายเช่นกัน เช่นเรื่อง *จอมกษัตริย์ชาตินักรบ* ผู้เขียนได้แสดงจุดประสงค์ในการเขียนว่า “ข้าพเจ้าสร้างงาน “วรรณกรรมเทิดพระเกียรติยศ” เล่มนี้ ก็เพื่อแสดง ความกตัญญูตเวทีตาแด่มหาราชผู้ยิ่งใหญ่พระองค์หนึ่งของแผ่นดินไทย” (ศรีศากยโสภณ, 2537: คำนำ) เรื่องเล่าเรื่องนี้จึงปรากฏ เฉพาะเหตุการณ์ที่แสดงถึงพระปรีชาสามารถ ไม่ปรากฏเหตุการณ์ที่แสดงถึงความมีพระสติวิปลาสอีกทั้ง ใช้การประกอบสร้างเรื่องเล่าด้วยวิธีการสร้าง เรื่องเล่า ใหม่ในเหตุการณ์ ช่วงทำราชการที่ปฏิเสธการถูกประหารชีวิตของพระองค์สืบทอดความหมายของการเป็นวีรกษัตริย์กษัตริย์ชาติตามอุดมการณ์ของผู้เขียน เรื่อง *ใครฆ่าพระเจ้าตากสิน* ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์ ชาญเสน ได้กล่าวถึงจุดประสงค์ของผู้เขียนเรื่องนี้ คือ ภูมิภาคนี้รวม

กบิลสิงห์ว่า “เพื่อเป็นการเปิดเผยความจริงที่ชาวไทยผู้มีใจยุติธรรม และมีความกตัญญูต่อพระองค์ท่านใคร่ที่จะทราบความจริง ” (ภิกษุณีวรมัย กบิลสิงห์ . 2551: คำนำ) เรื่องเล่าเรื่องนี้จึงใช้วิธีการประกอบสร้างด้วยวิธีการตีความใหม่ และการสร้างใหม่โดยเฉพาะเหตุการณ์ช่วงปลายรัชกาลจึงส่งผลการสร้างความหมายของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่ ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ผู้เสียสละเพื่อประเทศชาติ จุดประสงค์หรืออุดมการณ์ของผู้เขียนจึงมีผลต่อการประกอบสร้างความหมาย สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช สอดคล้องกับงานวิจัยของวรุณญา อัจฉริยบดี ที่กล่าวถึงจุดประสงค์ของการประพันธ์ส่งผลต่อลักษณะเรื่องราวของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช วรณกรรมเฉลิมพระเกียรติจะนำเสนอเรื่องราวที่แสดงถึงการวิพากษ์วิจารณ์ในด้านบวกได้เพียงด้านเดียว (วรุณญา อัจฉริยบดี . 2554: 290) เพราะ การนำเสนอ เรื่องเล่าพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชได้ ผ่านกระบวนการเลือกสรร ตัดทอน สืบทอด หรือสร้างขึ้นใหม่ เพื่อจุดประสงค์ในการ สร้าง “ความหมาย” ให้ตรงตามอุดมการณ์ที่ต้องการ รวมถึงสอดคล้องกับบริบททางสังคม ดังนั้นความหมายของ “สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช” จึงมีความเปลี่ยนแปลงไปตาม จุดประสงค์ของผู้เขียน หรือบริบท สังคมแต่ละยุคสมัย

บทที่ 5

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

การวิเคราะห์ เรื่อง “สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช : เรื่องเล่า และการประกอบสร้าง ความหมาย” ผู้วิจัยได้ แบ่งหัวข้อการวิเคราะห์ออกเป็น การประกอบสร้าง เรื่องเล่า พระราชประวัติ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และการประกอบ สร้างความหมาย สมเด็จพระเจ้า ตากสินมหาราช โดยศึกษาจากเรื่องเล่า ตั้งแต่สมัยหลังเปลี่ ยนแปลงการปกครองถึงปี พ .ศ. 2551 จำนวน 15 เรื่อง ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

การวิเคราะห์ การประกอบสร้างเรื่องเล่า พระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช จำแนกแหล่งข้อมูลที่นำมาประกอบสร้างเรื่องเล่าได้เป็น 3 ประเภท คือ 1 การสร้างเรื่องเล่าจากเอกสาร ทางประวัติศาสตร์ที่เป็น นลายลักษณ์อักษร 2 การสร้าง เรื่องเล่าจากตำนานคำบอกเล่าท้องถิ่นและ ศาสตร์อื่นๆ 3 การสร้าง เรื่องเล่าที่ไม่ ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ การใช้แหล่งข้อมูลทั้งสาม ประเภทข้างต้นปรากฏการประกอบสร้างเรื่องเล่าที่แตกต่างกัน ดังนี้

1. การประกอบสร้างเรื่องเล่าจากเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่เป็นลายลักษณ์อักษร

พบการประกอบสร้าง เรื่องเล่า 4 ลักษณะ คือ 1) การสร้าง เรื่องเล่าด้วยการคัดลอก หมายถึง การคัดลอกข้อความจากเอกสารทางประวัติศาสตร์โดยตรง ปรากฏ 2 รูปแบบคือ การคัดลอกแบบ อ้างอิงที่มาของแหล่งข้อมูล และการคัดลอกแบบไม่อ้าง ที่มาของแหล่งข้อมูล สำหรับ แบบไม่อ้างอิง ที่มาของแหล่งข้อมูลพบ ว่ามีการคัดลอกสองลักษณะคือ การคัดลอกทั้งเหตุการณ์ และการ คัดลอก เฉพาะวรรค หรือประโยค 2) การสร้าง เรื่องเล่าด้วยการเรียบเรียงใหม่ หมายถึงการเรียบเรียง เนื้อความด้วยสำนวนใหม่ แต่ยังคงรักษาใจความเดิม 3) การสร้าง เรื่องเล่าด้วยการปรับแต่งข้อมูล หมายถึงการ เรียบเรียงด้วยสำนวนใหม่ โดยเพิ่มเติม ตัดทอนหรือปรับเปลี่ยนเนื้อหาให้เรื่องเล่ามีความ น่าสนใจยิ่งขึ้น แต่ยังคงรักษาใจความเดิม 4) การสร้างเรื่องเล่าด้วยการตีความใหม่ หมายถึงการสร้าง คำอธิบายชุดใหม่ที่อิงอ้างอิงเนื้อความเดิม

2. การประกอบสร้างเรื่องเล่าจากตำนานคำบอกเล่าท้องถิ่น และศาสตร์อื่นๆ

พบการประกอบสร้างเรื่องเล่า 2 ลักษณะ คือ 1) การสร้างเรื่องเล่าที่สอดคล้องกับเอกสารทาง ประวัติศาสตร์ หมายถึง เรื่องเล่า ที่มีความสอดคล้อง หรือสนับสนุนเนื้อหาที่ปรากฏในเอกสาร ทางประวัติศาสตร์ 2) การสร้าง เรื่องเล่าที่ปฏิเสธเอกสารทางประวัติศาสตร์ หมายถึงเรื่องเล่า ที่ปฏิเสธ เนื้อหาที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์

3. การประกอบสร้างเรื่องเล่าที่ไม่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์

พบการประกอบ สร้าง เรื่องเล่า 2 ลักษณะ คือ 1) การสร้าง เรื่องเล่า ที่ปฏิเสธเอกสารทางประวัติศาสตร์ หมายถึงเรื่องเล่า ที่ปฏิเสธเนื้อหาที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ 2) การสร้าง เรื่องเล่าใหม่ หมายถึงเรื่องเล่าที่มีเนื้อหาใหม่ตามความนึกคิดจินตนาการของผู้เขียน

นอกจากนั้นผลการวิจัยยังพบว่าประเภทของวรรณกรรมมีผลต่อวิธีการประกอบสร้างเรื่องเล่า พระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช การเลือกใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์ในการประกอบสร้างเรื่องเล่ามีความสัมพันธ์ต่อเรื่องราวและเหตุการณ์ต่างๆ ในช่วงพระชนม์ชีพพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และพระราชประวัติในส่วนที่ถูกประหารชีวิตเป็นส่วนที่มีการเปลี่ยนแปลงจากหลักฐานข้อมูลทางประวัติศาสตร์มากที่สุด

การวิเคราะห์ การประกอบ สร้างความหมายสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช พบการสร้าง ความหมายของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช 3 ลักษณะ คือ 1) การสืบทอดความหมายดั้งเดิมจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ 2) การสร้างความหมายใหม่ 3) การสืบทอดและสร้างความหมายใหม่ โดยมีลักษณะที่แตกต่างกัน ดังนี้

1. การสืบทอดความหมายดั้งเดิมจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์

หลักฐานทางประวัติศาสตร์ในที่นี้หมายถึง ข้อเท็จจริงที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ ฉบับต่างๆ เช่น พระราชพงศาวดารฉบับต่างๆ จดหมายเหตุของชาวไทยและชาวต่างชาติ เป็นต้น ที่บันทึกพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช การสร้างความหมายลักษณะนี้มี 3 เหตุการณ์ คือ 1) พระราชกานินทที่เป็นสามัญชนเชื้อสายจีน 2) อาการพระสติวิปลาส 3) ถูกประหารชีวิตตัดศีรษะที่ป้อมวิชัยประสิทธิ์

2. การสร้างความหมายใหม่

การสร้างความหมายลักษณะนี้มี 3 ความหมาย คือ 1) กาสร้างวีรกษัตริย์จากสามัญชน 2) การนำเสนอความเป็นมหาราช แบ่งเป็น 4 ข้อคือ การเน้นภาพวีรกษัตริย์นักรบกู้ชาติ การเน้นภาพกษัตริย์ทำนุบำรุงฟื้นฟูพระพุทธศาสนา การสร้าง ความชอบธรรมในการบรมราชาภิเษก สำหรับการสร้างความชอบธรรมในการบรมราชาภิเษกมีการสร้าง 2 ความหมายย่อยคือ สร้างความหมายให้พระองค์มีพระราชกานินทเป็นเชื้อพระวงศ์ และเป็นผู้มีบุญมาจุติ การได้กลับความหมายที่ลด ทอนพระเกียรติ สำหรับการได้กลับความหมายที่ลดทอนพระเกียรติมีการสร้างความหมาย 2 ความหมายคือ การปฏิเสธพระสติวิปลาส และปฏิเสธการถูกประหารชีวิต 3) การสร้างสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เป็นศูนย์กลางของความสามัคคี แบ่งเป็น 2 ข้อคือ การสร้างสำนึกในหมู่คนเชื้อสายไทย ด้วยเรื่องเล่าที่มีเนื้อหาสร้างอารมณ์สะเทือนใจในการรักและหวงแหนแผ่นดินเกิด และการสร้างสำนึกร่วมในราชอาณาจักร ด้วยเรื่องเล่าที่แสดงให้เห็นถึง คนเชื้อชาติต่างๆที่นอกเหนือจากคนไทยที่ การมีส่วนร่วมในการกู้เอกราชเช่นกัน สำหรับการสร้างสำนึกร่วมในราชอาณาจักรมีการสร้าง 2 ความหมายย่อยคือ การสร้างสำนึกร่วมของคนเชื้อสายจีนในไทย และการสร้างสำนึกร่วมของคนเชื้อชาติต่างๆ ในไทย

3. การสืบทอดและสร้างความหมายใหม่

เป็นการสร้างความหมายที่ยังคง อธิบายความหมาย เดิม แต่เพิ่มเติมคำอธิบายชุดใหม่ เนื้อหาที่ถูกนำมาสร้างความหมายในลักษณะ นี้ปรากฏเฉพาะเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง กับพระราชประวัติ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช โดยเฉพาะ เนื้อความช่วงปลายรัชกาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

เรื่องเล่าพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในเอกสารทางประวัติศาสตร์ บางส่วน ได้รับการยอมรับและผลิตซ้ำ บางส่วนมีการเพิ่มเติมลดทอนความหมายก่อนจะผลิตซ้ำ และยังมีสร้างความหมายใหม่ในเชิงตอบโต้ความหมายเดิม เรื่องเล่าที่สร้างขึ้นมาก่อนย่อมส่งผลต่อเรื่องเล่าที่สร้างขึ้นในภายหลังในระหว่างเรื่องเล่าด้วยกันเองจึงปรากฏความหมาย ของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ทั้งที่สอดคล้อง และปฏิเสธซึ่งกันและกัน

อภิปรายผล

เรื่องเล่าพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่ถูกนำเสนอช่วงหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองมีเนื้อหาทั้งที่สอดคล้อง ปฏิเสธ และไม่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ อันเป็นผลจากการการประกอบสร้างเรื่องเล่า และการเลือกสรรข้อมูลหลักฐานชุดต่างๆของผู้เขียน การประกอบสร้างเรื่องเล่าด้วยวิธีการคัดลอก และการเรียบเรียงใหม่เป็นวิธีการสร้างเรื่องเล่าที่ยังคงรักษาเนื้อหาตามเอกสารทางประวัติศาสตร์ แต่วิธีการประกอบสร้างเรื่องเล่าด้วยการปรับแต่งข้อมูล และการตีความใหม่การสร้างเรื่องเล่าวิธีนี้เนื้อหาพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเริ่มเกิดการเปลี่ยนแปลง และสำหรับการประกอบสร้างเรื่องเล่าด้วยวิธีการสร้างใหม่ส่งผลต่อการเปลี่ยนในเรื่องเล่าพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมากที่สุด จึงกล่าวได้ว่าวิธีการประกอบสร้างเรื่องเล่าเหล่านี้ย่อมสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่ผู้เขียนสร้างความหมายของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชให้บังเกิดแก่ผู้อ่าน

เนื้อหาพระราชประวัติในส่วนที่ยังรักษาเนื้อหาตามเอกสารทางประวัติศาสตร์คือเหตุการณ์ที่แสดงถึงความกล้าหาญ และเชี่ยวชาญในการศึกสงครามรวมถึงกอบกู้เอกราชได้สำเร็จของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เนื้อหาช่วงนี้นอกจากเป็นการนำเสนอตามเอกสารทางประวัติแล้วยัง ชับเน้นให้เห็นความสำคัญของพระองค์มากยิ่งขึ้น ขึ้นไปกว่า เอกสารทางประวัติศาสตร์ ส่วน เนื้อหา ที่เกิดการเปลี่ยนแปลงเป็นเหตุการณ์ช่วงท้ายรัชกาลคือ เกิดเนื้อหาที่ปฏิเสธอาการพระสติวิปลาสและสร้างเรื่องเล่าใหม่ถึงการมีชีวิตอยู่ของพระองค์รวมถึงตัดทอนเนื้อหาช่วงนี้ออกจากเรื่องเล่า แสดงให้เห็นว่าอาการพระสติวิปลาส และการถูกประหารชีวิตด้วยการตัดศีรษะเป็นเรื่องราวที่สะเทือนใจคนรุ่นหลัง เช่นเดียวกับเป็นข้อกังขาที่เปิดโอกาสให้เกิดการปรับแต่งแก้ไขข้อมูลตลอดจนสร้างเรื่องราวเพื่ออธิบายขยายความส่วนนี้มากที่สุด

เป็นที่น่าสังเกตว่าการสร้างเนื้อหารวมถึงความหมายที่เปลี่ยนแปลงในช่วงทำราชการมีแนวโน้มมากขึ้นเมื่อเทียบกับเรื่องเล่าในช่วงหลังเปลี่ยนแปลง การปกครองถึงปี พ.ศ. 2551 อาจมีสาเหตุมาจาก บริบททางสังคมที่เอื้อต่อการวิพากษ์แสดงความคิดเห็นที่แตกต่างจากงานเขียนของชนชั้นปกครอง (พระราชพงศาวดาร) ได้ หรือจากแนวคิดการยกย่องเทิดทูนสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่ทรงวีรกรรมอันยิ่งใหญ่สร้างคุณประโยชน์แก่ชาติบ้านเมือง จนมิสามารถยอมรับได้สนิทใจว่าพระองค์จะทรงอาการพระสติวิปลาส และถูกประหารชีวิตด้วยการตัดศีรษะในที่สุด จึงเกิดการประดิษฐ์สร้างคำอธิบายขึ้นมาใหม่ โดยอาศัยการตีความใหม่ในพระราชประวัติของพระองค์ ผนวกกับจินตนาการในการสร้างความสมเหตุสมผลให้กับเรื่องราวจนเป็นกลายเป็นเรื่องเล่าที่สร้างความหมายของ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชได้อย่างน่าสนใจ

ผู้วิจัยเห็นว่า ที่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชได้รับการเชิดชูสร้างความหมายให้เป็นวีรบุรุษของชาติที่ยิ่งใหญ่ในช่วงหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองเพราะสถานภาพของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเป็นการผสมผสานระหว่างการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่อำนาจอยู่กับชนชั้นผู้นำ และการปกครองแบบประชาธิปไตยที่อำนาจเป็นของประชาชน เพราะสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเป็นชนชั้นผู้นำที่มีที่มาจากสามัญชน ดังนั้นความหมายของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชจึงได้รับการประกอบสร้างและเชิดชูเป็นพิเศษนอกจากการประกอบสร้างความหมายสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชจะมีความสัมพันธ์กับบริบททางสังคมคือการปกครองระบอบประชาธิปไตยแล้ว ประเภทของวรรณกรรม และจุดประสงค์ของผู้เขียนมีผลต่อการประกอบสร้างความหมายสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเช่นกัน เพราะผู้เขียนได้คัดสรรวิธีการประกอบสร้าง และคัดสรรหลักฐานในการเรียบเรียงเรื่องเล่าพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชอันส่งผลต่อความหมายที่ถูกนำเสนอ

การสร้างเรื่องเล่าพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชช่วงหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองถึงปี พ.ศ. 2551 หรือเรื่อยมาจนถึงปัจจุบันก็น่าจะแสดงให้เห็นถึงสังคมที่ยังให้ความสำคัญกับพระองค์ในฐานะผู้กอบกู้เอกราชให้ชาติไทย ด้วยความกตัญญูที่จำนวนศาลพระเจ้าตาก และพระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่มีจำนวนมากในประเทศไทย อาจมีพลังไม่เท่าเรื่องเล่าพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่ยังคงสืบสานและดำรงอยู่ในสังคมไทยทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่องเล่า พระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เพื่อวิเคราะห์ในด้านการประกอบสร้างเรื่องเล่า และการประกอบสร้าง ความหมาย ผู้วิจัยเห็นว่ายังมีประเด็นที่น่าศึกษาวิจัยต่อไปอีก ดังนี้

1. ควรวิจัยต่อไปว่าการประกอบสร้างเรื่องเล่าพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช รวมถึงความหมายที่ปรากฏในเรื่องเล่าประเภทบันเทิงคดี ประเภทนวนิยาย เรื่องสั้น บทละคร และอื่นๆ มีการประกอบสร้างเรื่องเล่า และความหมายแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

2. การศึกษาการประกอบสร้างเรื่องเล่า และการประกอบสร้างความหมาย นอก จากพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ยังปรากฏที่น่าสนใจอีก เช่น สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ขุนรองปลัดชู ชาวบ้านบางระจัน เป็นต้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมศิลปากร. (2539). **วรรณกรรมสมัยธนบุรี เล่ม ๑**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: กรม.
- กฤษดาวรรณ หงส์ดารมภ์; และจันทิมา เอี่ยมมานนท์. (2549ก). **มองสังคมผ่านวรรณกรรม**.
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- (2549ข). **พลวัตของภาษาไทยปัจจุบัน**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- กอบกุล อิงคทานนท์. (ม.ป.ป.). **ศัพท์วรรณกรรม**. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- เกริกฤทธิ์ เข้มมงคล. (2551). **พระเจ้าตาก มหาราชกู้แผ่นดิน**. กรุงเทพฯ: สยามความรู้.
- คีฟ-ฟอกซ์ แคลร์. (2550). **ตากสินมหาราชชาตินักรบ**. แปลโดย กล้วยไม้ แก้วสนธิ. พิมพ์ครั้งที่ 10.
กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์
- จรรยา ประชิตโรมรัน. (2549). **สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (2552). **พระราชวิจารณ์ ใน พระบาทสมเด็จพระ
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เรื่องจดหมายเหตุความทรงจำของพระเจ้าไปยิกาเธอ
กรมหลวงนรินทรเทวี (เจ้าครอกวัดโพธิ์) ตั้งแต่ จ.ศ. ๑๑๒๙ ถึง ๑๑๘๒ เป็นเวลา
๕๓ ปี**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: ศรีปัญญา.
- ชัยมงคล อุดมทรัพย์; และ ประยูทธ สิทธิพันธ์. (2553). **อานุญาตสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี**.
พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์บุ๊คส์.
- ชานนท์ ท. (2550). **ตามรอยเลือดพระเจ้าตาก**. กรุงเทพฯ: อนิเมทกรุ๊ป.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฟาร์. (2549). **วาทกรรมการพัฒนา:อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกลักษณะ
และความเป็นอื่น**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: วิชาษา.
- ทิภากร บารเมษฐ์. (2544). **พระเจ้าตากสินกู้ชาติ**. กรุงเทพฯ: บ้านที่กสยาม.
- ณัฐพร บุณนาค. (2545). **สถานะทางประวัติศาสตร์ของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช
พ.ศ. 2310 - 2497**. วิทยานิพนธ์ อ.ม. (ประวัติศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระ. (2546). **ไทยรบพม่า**. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- ทศยศ กระหม่อมแก้ว. (2550). **พระเจ้าตากฯ สิ้นพระชนม์ที่เมืองนคร**. กรุงเทพฯ:
ร่วมด้วยช่วยกัน.
- ทองสุก เกตุโรจน์. (2538). **อธิบายศัพท์วรรณคดี**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

- ธนธรรณ์ ฤทธิธกมล. (2551). **การประกอบสร้างความหมายในภาพยนตร์อิงประวัติศาสตร์ “ตำนานสมเด็จพระนเรศวร”**. วิทยานิพนธ์ น.ม. (การสื่อสารมวลชน). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ธรรมนิศย์. (2551). **นักรบกู้แผ่นดิน ตากสินมหาราช**. กรุงเทพฯ: ไทยควอลิตีบุ๊ก.
- นาฏวิภา ชลิตานนท์. (2524). **ประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทย**. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2523). **ประวัติศาสตร์รัตนโกสินทร์ในพระราชพงศาวดารอยุธยา**. กรุงเทพฯ: บรรณากิจ.
- (2550ก). **กรุงแตก, พระเจ้าตาก และประวัติศาสตร์ไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: มติชน.
- (2550ข). **การเมืองไทยสมัยพระเจ้าตาก**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: มติชน.
- ปฐมพงษ์ สุขเล็ก. (2554, ธันวาคม). การเมืองเรื่องตัวบท “พระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช” การตีความใหม่หลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง ๒๔๗๕. **ศิลปวัฒนธรรม**. 33(2): 92-106.
- (2555, เมษายน). “เหตุไฉนที่กาลที่ ๑ ไม่ให้พระเจ้าตากฯ เข้าเฝ้าเป็นครั้งสุดท้าย” ใน **วรรณกรรมพระราชประวัติพระเจ้าตากสิน**. **ศิลปวัฒนธรรม**. 33(6): 70-81.
- ประทีป วาทิกทินกร. (2548). **วรรณกรรมพระราชวงศ์เธอกรมหมื่นพิทยาลงกรณ**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ปราโมทย์ เครือทอง. (2551, กรกฎาคม-กันยายน). อภินิหารบรรพบุรุษ หนังสือของพระเกียรติ หรือเสียดสีราชวงศ์. **อ่าน**. 1 (2): 96-108.
- (2553ก). **ชำแระแผนยึดกรุงธนบุรี**. กรุงเทพฯ: มติชน.
- (2553ข, สิงหาคม). ตามหาต้นกำเนิดตำนานพระเจ้าตากสินพระชนม์มที่เมืองนครฯ. **ศิลปวัฒนธรรม**. 31(10): 88-101.
- ฝ่ายวิชาการ หอสมุดกลาง 09. (2544). **กรุงธนบุรี สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช**. กรุงเทพฯ: หอสมุดกลาง 09.
- พระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: เอส อาร์ ฟรินติ้งแมสโปรดักส์.
- พระราชพงศาวดารกรุงธนบุรี ฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม) จดหมายรายวันทัพ , อภินิหารบรรพบุรุษ และเอกสารอื่นๆ**. (2551). กรุงเทพฯ: ศรีปัญญา.
- พระราชพงศาวดารกรุงธนบุรี ฉบับหมอบรัดเล**. (2551). พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ไชยิต.

- พระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา เล่ม ๒. (2548). พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- ภาควิชาโบราณคดี คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร. (2545). **โบราณคดีและประวัติศาสตร์ในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง.
- ภิกษุณีวรมัย กบิลสิงห์. (2551). **ใครฆ่าสมเด็จพระเจ้าตากสิน**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: เคล็ดไทย.
- มูลนิธิสมเด็จพระเทพราชสุดา. (2550). **นามานุกรมวรรณคดีไทย ชุดที่ 1 ชื่อวรรณคดี**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิ.
- ราช รามัญ. (2552). **กรุงธนบุรี ศรีมหาสมุทร**. กรุงเทพฯ: ไพลิน.
- ราชบัณฑิตยสถาน (2545). **พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรม อังกฤษ-ไทย**. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน
- แรงา และบงกชเพชร. (2548). **ตากสินมหาราช**. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้ากรุ๊ป.
- โรม บุญนาค. (2550). **ลึกแต่ไม่ลับในตำนานสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช**. กรุงเทพฯ: สยามบันเทิง.
- เล็ก พลุโต. (2551). **ดวงพระเจ้าตากไม่ถูกประหาร**. กรุงเทพฯ: P.P.P. Books.
- วรมาศ ยวงตระกูล. (2547). **วาทกรรมสงคราและสันติภาพในกวีนิพนธ์สงคราม**. วิทยานิพนธ์ อ.ม. (วรรณคดีเปรียบเทียบ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- วรรษัญ วาณิชวัฒนากุล. (2549). **การสื่อสารความหมายใน “การ์ตูนไทยพันธุ์ใหม่”**. กรุงเทพฯ: มติชน.
- วรุณญา อัจฉริยปติ. (2554). **สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในวรรณกรรมเฉลิมพระเกียรติและนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทย : เรื่องเล่าและภาพแทน**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- วิจิตรวาทการ , หลวง. (2544). **รวมเรื่องสั้นใครฆ่าพระเจ้ากรุงธน**. กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์บุ๊คส์.
- วิจิตร รัชสิยานนท์. (2544). **ตามรอยความคิด จากนวนิยายของหลวงวิจิตรวาทการ**. กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์บุ๊คส์.
- วินัย พงศ์ศรีเพียร, บรรณาธิการ. (2539). **ความยกย่องของประวัติศาสตร์**. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการชำระประวัติศาสตร์ไทย.
- วิบูล วิจิตรวาทการ. (2548). **แผ่นดินพระเจ้าตาก**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์บุ๊คส์.
- ศรีศากยโสภ. (2550). **จอมกษัตริย์แห่งนักรบ**. กรุงเทพฯ: เคล็ดไทย.
- ศุภร บุญนาค. (2537). **ฟ้าใหม่**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สามัญชน.

- ส. พลายน้อย. (2550). **พระเจ้าตากสิน มหาราชแห่งชาติไทย**. กรุงเทพฯ: พิมพ์คำ.
- สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช**. (2498?). พระนคร: ไชยวัฒน์.
- สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช**. (ม.ป.ป.). กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- สมาคมประวัติศาสตร์. (2550). **บันทึกรับสั่ง สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ประทาน หม่อมราชวงศ์สุนชาติ สวัสดิกุล**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.
- สายชล สัตยานุรักษ์. (2545). **ความเปลี่ยนแปลงในการสร้าง “ชาติไทย” และ “ความเป็นไทย” โดยหลวงวิจิตรวาทการ**. กรุงเทพฯ: มติชน.
- สุทัตสา อ่อนค้อม. (2551). **ความหลงในสงสาร**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: หอรัตนชัยการพิมพ์.
- สุพร อิศรเสนา, หม่อมหลวง. (2540). **สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช**. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- สุภา ศิริมานนท์. (2549). **ผู้อยู่เหนือเงื่อนไข**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: ร่วมด้วยช่วยกัน.
- สุภิญญา ขจรกิตติยุทธ. (ม.ป.ป.). **การศึกษานวนิยายเชิงประวัติศาสตร์ของหลวงวิจิตรวาทการ**. ปริญญาโท ศศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถ่ายเอกสาร.
- โสภา ชานะมูล. (2546). **วาทกรรมเรื่อง “ชาติไทย” ของปัญญาชนหัวก้าวหน้าระหว่าง พ.ศ. 2490-2505**. วิทยานิพนธ์ อ.ม. (ประวัติศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- อุบลศรี อรรถพันธุ์. (2524). **การชำระพระราชพงศาวดารในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก**. วิทยานิพนธ์ อ.ม. (ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. ถ่ายเอกสาร.

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นาย ปฐมพงษ์ สุขเล็ก
เกิดเดือนปีเกิด	17 ธันวาคม 2527
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
ที่อยู่ปัจจุบัน	26/5 ม.2 ต.บางกระสอ อ.เมือง จ.นนทบุรี 11000

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2544	มัธยมศึกษาตอนปลาย จากโรงเรียนศรีบุญยานนท์ จังหวัดนนทบุรี
พ.ศ. 2548	ศศ.บ. (ภาษาไทย) เกียรตินิยมอันดับ 2 คณะโบราณคดี จากมหาวิทยาลัยศิลปากร
พ.ศ. 2555	ศศ.ม (ภาษาไทย) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ